

T. C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**1970-1990 YILLARI ARASINDA SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE TÜRKOLOJİ
ÇALIŞMALARINDA "SOVETSKAYA TÜRKOLOGİYA" DERGİSİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Janetta KANKAVİ

1110080007

Anabilim Dalı: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Programı: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ali DAŞMAN

EYLÜL 2014

T. C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**1970-1990 YILLARI ARASINDA SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE TÜRKOLOJİ
ÇALIŞMALARINDA “SOVETSKAYA TÜRKOLOGİYA” DERGİSİ
ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Janetta KANKAVİ

1110080007

Anabilim Dalı: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Programı: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ali DAŞMAN

EYLÜL 2014

ÖNSÖZ

Tarihi Türklük bilimi araştırmalarında; Türkiye, Almanya ve Rusya merkezli Türkoloji Araştırmaları ekolü'nün ayrı bir yeri ve önemi vardır.

Tarihi, kültürü, sanatı, siyaseti ve kimliğiyle Avrupanın Kuzey uç bölgelerinden Hint Yarımadasına kadarki coğrafi alanda var olan Türkler ve Türkoloji; Rusya ve Rus Türkologlarının (özellikle 1857-1991) bilimsel, siyasi ve kültürel açıdan her dönem öncelikli araştırma alanına girmiştir. Kazan, St. Petersburg, Bakü şehirleri başta olmak üzere Türkoloji alanında kurmuş oldukları enstitü, bilimsel araştırma merkezleri ve yetiştirdikleri dilci, arkeolog, halkbilimci ve sanat tarihçileriyle dünyada bu alandaki çalışmalara yön vermişlerdir.

Tarihin ilk dönemlerinden itibaren kadim Türk halkının devleti, ordu yönetimi, kültürü, sanatı şu veya bu şekilde Çin, Roma, Bizans, Emevi, Abbasilerden günümüz İtalya, Almanya, Macaristan, Polonya, İngiltere, Amerika, Fransa gibi devletlere kadar bu ülke bilim adamlarının ilgi ve odak noktasına dönüşmüştür. Bu ilginin nedeni kimi zaman korku, kimi zaman da hayranlık neticesinde ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Rus Türkolojisinin güçlü, tutarlı, kalıcı etkinliği diğer araştırmaları gölgede bırakmıştır dersek yanılmayız.

Rusyanın Türkolojiye ilgisi ve bu alandaki araştırmalarını XVI. yüzyıla kadar götürmekle birlikte Rus Türkolojisini tarihi açıdan üç ana bölümde ele almak gerekir:

- I. Dönem: Çarlık dönemi kuruluşundan 1917 yılına kadarki devir
- II. Dönem: 1917-1991 SSCB dönemi
- III. Dönem: 1991 Sonrası Rusya Federasyonu dönemi

Rus Türkolojisinin yakın tarihinin canlı hafızası ve aynası niteliğini taşıyan "Sovetskaya Turkologiya" dergisinin Türk dil, edebiyat, tarih, sanat, halkbilim, etnoğrafya vd. alanlarda yayımlanan binlerce kitap, süreli yayın, monografi arasında ayrı bir yeri ve önemi vardır.

1926 yılı Bakü'de gerçekleştirilen Türkologların Uluslararası I. Genel Birlik Kurultayında alınan karar gereği dergi, ilk önce Bakü'de, daha sonra Moskova'da ve tekrar Bakü'de (1970 ve sonrası) uzun soluklu yayın hayatına devam etmiştir.

Türkolojinin tün alanların içeren (gramer, fonetik, morfoloji, sentaks, Türk dillerinin gelişme dönemleri, edebi dil ve ağızlar, kuramsal yaklaşımlar, Türk dilbiliminin kuram ve metodolojik sorunları, sözlükbilim, etnoğrafya, alfabe meseleleri, terim prensipleri vd.) bilimsel araştırma yazılarının bir araya getirildiği dünyadaki en önemli süreli yayınlardan biri hâline gelmiştir. Dergi yalnız Rus Türkologların değil yabancı Türkologların bilimsel çalışmalarını da yayımlayan uluslararası dergi niteliğini kazanmıştır.

Türkiye'de genel anlamda Türkoloji alanında çalışma yapan yüksek lisans, doktora düzeyindeki öğrencilerin yanısıra, akademisyen ve araştırmacıların Kiril alfabesi ve Rusça bilmemesi nedeniyle Rusça yazılı kaynaklara ulaşamamaktadır.

“Sovetskaya Turkolgiya” dergisi, son yüz yılda Türkoloji çalışmalarının tarihi kronolojik arşivini oluşturan süreli yayındır.

İşte bu nedenle dergide (1970-1990 yılları arası) yayımlanan makalelerin indeksi ve Türkçe çevirilerini hazırlamak ve değerlendirmesini yapmak bu çalışmanın ana hedeflerinden biri olmuştur. Sözkonusu bu çalışmanın Kiril ve Rusça bilmeyen Türk araştırmacı, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine faydalı olacağı düşünülmüştür.

Tez dört bölüm (I. Giriş, II. 1970-1990 Yılları Arasında Sovyetler Birliğinde Türkoloji Çalışmaları, III. Sovyet Döneminde Türk Edebiyatı ve Folkloru ile İlgili Çalışmalar, IV. Sonuç), Kaynakça ve EK'ten oluşmaktadır.

Bu tezin konu olarak tarafımıza verilmesi, araştırma, yürütme ve değerlendirme safhasında yardımlarını esirgemeyen hocam Yrd. Doç. Dr. Ali Daşman'a, sabrından dolayı eşim ve kızıma teşekkürü borç bilirim.

Eylül 2014

Janetta KANKAVİ

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Rusya'da ve Sovyetler Birliği'nde Türkoloji Gelişimi	1
1.2. Sovetskaya Türkologiya Dergisi ve Amaçları.....	11
2. 1970-1990 YILLARI ARASINDA SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE TÜRKOLOJİ ÇALIŞMALARI	16
2.1. Gramer ile İlgili Yapılan Çalışmalar	16
2.2. Fonetik ile İlgili Yapılan Çalışmalar	19
2.3. Morfoloji ile İlgili Yapılan Çalışmalar	26
2.4. Sentaks ile İlgili Yapılan Çalışmalar	35
2.5. Leksikoloji ve Leksikografi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	49
2.6. Diyalektoloji ve Dialektografi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	62
2.7. Terminoloji ve Etimoloji (Toponimi, Antroponimi, Onomastik, Patronimi) ile ilgili Yapılan Çalışmalar.....	68
2.8. Orhun-Yenisey Yazıtları	74
2.9. Altay Dilleri Teorisi	80
3. SOVYET DÖNEMİNDE TÜRK EDEBİYATI VE FOLKLORU İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	87
4. SONUÇ.....	100
İNDEKSLER	107
KAYNAKÇA.....	248

KISALTMALAR

A.g.e.→Adı geçen eser

DLT→Divanu Lügati't-Türk

OYY→Orhun-Yenisey Yazıtları

BTDA→Bölgesel Tarihî Diyalaktlerin Atlası

KB→Kutadgu Bilig

Rus. →Ruşça

Kum→Kumukça

Özb. →Özbekçe

Uyg.→Uygurca

Üniversitesi	: İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitüsü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Ali DAŞMAN
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans - Eylül 2014

ÖZET

1970-1990 YILLARI ARASINDA SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE TÜRKOLOJİ ÇALIŞMALARINDA “SOVETSKAYA TÜRKOLOGİYA” DERGİSİ ÖRNEĞİ.

Janetta KANKAVİ

Bu çalışmanın konusu Sovyetler Birliğinde 1970-1990 yılları arasında yapılan Türkoloji araştırmalarıdır. Türkoloji ile ilgili materyaller Rus kaynaklarına göre seçilmiş ve “Sovetskaya Türkologiya” dergisi bu çalışmanın en önemli kaynağı olmuştur. Bu dergide Rus ve Sovyet Türkologlarının Türk Dilbilimi alanında gerçekleşen çalışmaları yer almaktadır. Türkoloji araştırmaları Türk Dilleri, Gramer, Fonetik, Morfoloji, Sentaks, Leksikoloji ve Leksikografi, Diyalektoloji ve Diyalektografi, Eski Türk Yazılı Metinler ve farklı dil konuları üzerinde gerçekleştirilmiştir. “Sovetskaya Türkologiya” dergisi sadece Rus ve Sovyet Türkologların çalışmalarını değil yabancı Türkologların çalışmalarını da bir araya getirmektedir.

“Sovetskaya Türkologiya” dergisinde yapılan Türkoloji çalışmalarında Türk Dili Tarihi ve Türk Edebî Dili üzerine araştırmalar da yer almaktadır. Türkoloji araştırmalarında özellikle dil alanında farklı araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bunların arasında en önemlisi karşılaştırmalı-tarihsel yöntemdir.

“Sovetskaya Türkologiya” dergisi belirli bölümlerden oluşmaktadır ve her bölümde çeşitli dilbilimsel araştırmalar bulunmaktadır. “Personalıa” bölümünde Türkologlar hakkında bilgi verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkoloji gelişimi, Rus ve Sovyet Türkologları, Türk Dilleri, Türk Edebî Dili, Türk Dili Tarihi, Bilimsel Türkoloji araştırmaları.

University : Istanbul Kültür University
Institute : Institute of Social Sciences
Department : Turkish Language and Literature
Programme : Turkish Language and Literature
Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Ali DAŞMAN
Degree Awarded and Date : MA - September 2014

ABSTRACT

TURCOLOGY RESEARCHES IN THE SOVIET UNION BETWEEN 1970-1990 “SOVIET TURCOLOGY” JOURNAL, AN EXAMPLE

Janetta KANKAVI

The subject matter of this study is connected with Turcology researches in the Soviet Union between 1970-1990. The materials on Turcology researches were taken from Russian sources and the “Soviet Turcology” journal is the main source of this study.

This journal includes The Russian and Soviet Turcologists’ scientific investigations and their comments on the different spheres of the linguistics. Turcology researches focus on Turkic languages in terms of grammar, phonetics, morphology, syntax, lexicology and lexicography, dialectology and dialectography, earliest Turkic Inscriptions and different aspects of Turcology. “Soviet Turcology” journal does not only cover Russian and Soviet Turcologists’ researches but the articles of foreign scientists as well.

Studies on the history of the Turkic Languages and Turkish Literature can be found in the pages of this journal. Different kind of investigation methods were used in Turcology studies. The most productive method of the scientific language investigations is comparative historical method which was used by many Turcologists. The data about Turcologists who made a big contribution to develop Turcology as a separate science can be found in this journal as well.

Key words: Turcology Development, Russian and Soviet Turcologists, Turkic Languages, Turkish Literature, History of the Turkic Language, Scientific Turcology Researches.

1. GİRİŞ

1.1. Rusya’da ve Sovyetler Birliği’nde Türkoloji Gelişimi

Türklerle Rusların komşulukları ve iki ulusun tarihsel ve coğrafik yakın ilişkileri Türk dillerinin ve diyalektlerinin Rusya’da da araştırılmasına sebep olur. Rusya’da çeşitli bilimsel kuruluşlar kurulur, çeşitli filolojik incelemeler ve araştırmalar yapılır, çok sayıda hemen hemen her Türk diliyle, diyalekti ve ağızıyla ilgili kitaplar, monografiler, makaleler yazılır, Türkoloji ile ilgili dergiler yayınlanmaya başlanır. Rus ve Sovyet Türkologlar sadece Türk dillerini değil, Türk halkların yaşayışını, etnografyasını, dinini, tarihini, maddî ve manevî değerlerini araştırıp önemli sonuçlara varırlar. Peki, Rusya’da Türkoloji ayrı bir bilim olarak ne zaman doğdu ve nasıl gelişti?

18. yüzyılda Türkoloji araştırmaları içintemeller atılır ve 19. yüzyılda Türkoloji bir filolojik ve bağımsız bir disiplin olarak şekillenmeye başlar. Orhun-Yenisey Runik yazıtlarının bulunmasıyla Türkoloji inanılmaz bir hızla gelişmeye devam eder. Dil tarihine ilgi artınca bilim adamların da çalışmaları derinleşir. Özellikle karşılaştırmalı-tarihsel yöntem bakımından Türkoloji bağımsız bir alan olarak incelenmeye başlar.

Rusya’da Türk halklarına ve Türk dillerine karşı olan ilgi daha orta çağın sonlarına kadar uzanır. Rus destanlarında ve tarih kitaplarında Hazarların, Peçeneklerin, Tatarların, İskitlerin ve diğer Türk halklarının yaşayışı, kağanları ve savaşları yer almaktadır. 12. yüzyıl’da *Slovo o Polku İgoreve*’de (İgor Destanı) çok sayıda Türk kökenli sözcük vardır. Araştırmalara göre bu sözcükler Oğuz-Kıpçak dil grubuna aittir.¹ Rus tarihçisi Andrey İvanoviç Lızlov 1692 yılında *Skifskaya İstoriya* (İskit Hikâyesi) adlı eserinde Tatar ve Moğolların Ruslarla yaptıkları savaşı anlatır.² Rusya’da uzun süre devam eden Tatar -Moğol istilasından sonra Rusçaya çok sayıda Türkçe, Tatarca, Moğolca sözcük girer. Ancak bu alıntı sözcüklerin çoğu kayıt altına alınmaz, konuşma dilinde kullanılır hale gelir.

Osmanlı Tarihi hakkında Dmitriy Kantemir iki ciltlik bir kitap yazar. Moldova asıllı olan Dmitriy Kantemir 1687-1691 yılları arasında İstanbul’da rehlin

¹ N. A. Baskakov, *Türkskaya Leksika v Slovo o Polku İgoreve*. İgor Destanında Türk Leksikolojisi. (Moskova: Nauka, 1985) 208

² Andrey Lızlov, *Skifskaya İstoriya*. İskit Hikâyesi. (Moskova: Nauka, 1990) s. 2

olarak kalır. Türkçeyi ve Farsçayı mükemmel öğrenir.Tarih, mimarlık, felsefe ile ilgili eserler yazar. Kantemir,aynı zamanda Rus Çarı I. Petro'ya danışmanlık da yapar. I. Petro döneminde özellikle 17. yüzyılın son çeyreğinde siyasî, askerî ve diplomatik gelişmelerden dolayı Türk dillerine karşı ilgi artar ve bu dillerin öğretimine de büyük önem verilmeye başlanır. Başlangıçta Türk dilinin pratik olarak öğretilmesi ve özellikle Türkçe bilen tercümanların yetiştirilmesi için bir takım kararlar alınır. Rus Çarının Türkler, Araplar ve Farslar ile ilgili politikasının bir gereği olarak ve özellikle 1711 Prut seferi dolayısıyla Türkçe (Tatarca), Farsça ve Arapça bilen tercümanların yetiştirilmesi için 1716- 1724 yılları arasında yazılı emirler çıkartılır.³

I. Petro'nun Türklerle ilgili konularda danışmanlığını yapan Dmitriy Kantemir Çar'ın bu yönlendirmelerine bağlı olarak 1716' da Osmanlı İmparatorluğu hakkında *Incrementa Atque Decrementa Aulae Othomanicae* (Osmanlı İmparatorluğunun Yükseliş ve Düşüş Tarihi) adlı Latince bir eser yazar. Kantemir'in Osmanlı Tarihi üzerine derin bilgi veren eser ilk önce İngilizceye daha sonra da Fransızcaya ve ardından da Almancaya tercüme edilir.

I. Petro 18. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren Bilimler Akademisinin kurulmasıyla birlikte Doğu bilimleri ve Türkoloji çalışmalarıivme kazanmaya başlar. Moskova, Kazan ve Harkov Üniversitelerinde ve 1819 yılında yeniden kurulan St. Petersburg Üniversitesinde Doğu Dilleri Fakülteleri açılır.⁴ Türkoloji artık bu dönemden itibaren bilim olarak ele alınmaya başlar. Bilimler Akademisinin kurulmasından sonra Volga vadisinde, Sibiryaya ve Kafkasya'da Türk boylarının yaşadığı yerlerde sürekli araştırmalar yapılır. O bölgeleri araştıranların başında Philipp Johan Strahlenberg, D. G. Messerschmidt, G. F. Müller, P. S. Pallas ve S. G. Gmelin gibi bilim insanları Türk boylarının coğrafyası, etnografyası, dil ve edebiyatları hakkında incelemeler yaparlar. Bu bölgelerde yaşayan Türk boylarıyla ve Türk diyalektleriyle ilgili bilgiler toplarlar. Philipp Johan von Strahlenberg Ebulgazi Bahadır Han'ın *Şecere-i Türk* adlı eserinin el yazmasını bulur ve bunu Tatarcadan Rusçaya ve Rusçadan Almancaya çevirir. Sonraki yıllarda bu eser üzerine A.G.Tumanskiy, A.N.Kononov, V.V.Bartold gibi çeşitli Rus Türkologlar çalışacaktır. 1828'de Moskova'da Doğu Dilleri Enstitüsünde Yakın Doğu Dillerinin öğretimine başlanır. Rusya'da ilk orijinal Türk dili kılavuzu Jozef Julian Sekowski

³ Hasan Eren, *Türklük Bilimi Sözlüğü: I. Yabancı Türkologlar*.(Ankara: Türk Dil Kurumu, 1998).83.

⁴ Hasan Eren, a.g.e. s. 86

tarafından yazılır. St. Petersburg Üniversitesinde Türk dili öğreten ve ilk profesör olan Sekowski'nin bu kılavuzuna paralel olarak St. Petersburg'da Georges Rhasis'in bir Türkçe sözlüğü de yayımlanır.⁵ Bu sözlükten sonra Moskova'da Alexander Hanceri'nin büyük sözlüğü yayımlanır.⁶

Rusya'da Türkolojinin gelişimine en büyük katkı sağlayanlardan birisi de Aleksandr Mirza Kazem-Bek'tir. Kazem-Bek, Kazan'dan St. Petersburg'a gelir ve fakültenin ilk dekanı olarak atanır.1839 yılında *Grammatika Turetsko-Tatarskogo Yazıka* (Türkçe-Tatarca Grameri) adlı bir eser yazarak Türkoloji alanında derin izler bırakır ve bu eser ona ün kazandırır.⁷ Kitabın ikinci baskısında ise *Türkçe-Tatarca Genel Grameri* düzeltilmiş ve genişletilmiş olarak yayımlanır. Bu eser Demidov Yüksek Edebiyat Ödülünü kazanır ve Almancaya çevrilir. Kazem-Bek'in gramer kibanın yayımlanmasından on yıl sonra (1849-1851) Otto Böhtlingk Yakut dili ile ilgili *O Yazıke Yakutov* (Yakutların Dili Hakkında) adlı o ünlü kitabını yazar. Bu eser daha sonraki Türkoloji çalışmalarında kaynaklık eder.⁸

18. yüzyılın sonu 19. yüzyılın başlarında Türkoloji araştırmalarının bir kısmı St. Petersburg ve Kazan Üniversitelerinde gerçekleştirilir. St. Petersburg Üniversitesinde Doğu Dilleri Fakültesinde dekanlık yapan Profesör Anton Osipoviç Muhlinskiy ilk Osmanlı Tarihi ve Dil üzerine araştırmalarını yapar.⁹ Ünlü Rus Türkolog V. D. Smirnov Osmanlı Tarihi ve Türk toplumunun sosyal yapısı ile ilgili incelemeler yapar. V. D. Smirnov çalışmalarında Orta Çağ Türkçesi ve Türk el yazmaları konusunda uzmanlaşır.¹⁰ Bu tür çalışmalar Rusya'da Türkolojinin temellerinin daha sağlam atılması bakımından önemlidir.

Türkoloji tarihinin en önemli isimlerinden biri de şüphesiz Wilhelm Radloff'tur. Türk dilbilimine ve tarihine büyük önem veren ve Türkoloji dünyasının kapılarını açan değerli bir bilim adamıdır. Almanya'da doğan ve Doğu dilleri üzerine eğitimi alan W. Radloff kendisini geliştirmek için Rusya'ya gider. Doğu dilleriyle uğraşırken özellikle Ural-Altay dillerine ayrı bir önem gösterir. Rusçayı öğrenip St.

⁵ Hasan Eren, *Türklük Bilimi Sözlüğü:1.Yabancı Türkologlar*.(Ankara: Türk Dil Kurumu, 1998) 87

⁶ Alexandre Hanceri, *Dictionnaire Français-Arabe-Persan et Turc*.1-3.(Moscow: Impr. de l'Université Impériale, 1840-1841) 283

⁷ A. M. Kazem-Bek, *Grammatika Turecko-Tatarskogo Yazıka*. Türkçe-Tatarca Grameri.(Kazan: 1839;2. baskı 1846)

⁸ Otto fon Böhtlingk, *Über die Sprache der Jakuten*. Yakutların Dili Hakkında.(St. Petersburg: 3.cilt, 1849-1851)

⁹ Hasan Eren, a.g.e. 229

¹⁰ A. S. Tveritinova. "Türkiye Tarihçisi Smirnov." Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2.k. Bişkek,2004: 75

Petersburg Üniversitesinde sınava girerek lise öğretmenliği diploması alır. 1859 yılının 18 Mayıs'ında Batı Sibirya'da Barnaul şehrinde öğretmenliğe başlar. Onun Rusya'daki yaşamı ve bilimsel çalışmalarını üç döneme ayırılır:

- 1)Altay (1859-1871)
- 2) Kazan (1871-1884)
- 3) St. Petersburg-Petrograd (1884-1918).

W.Radloff Altay Bölgesinde bulunurken Batı Sibirya'da yaşayan Türk halklarının dili, etnografyası ve folkloru hakkında bilgiler toplar. Yerli diyalektleri ve ağızları öğrenmek için arkeolojik çalışmalara katılır. Bu tür çalışmalar ona Türk halklarının yaşayış biçimi ve etnografik bilgiler edinmesi bakımından birçok kazanımlar sağlar. 1860'tan 1869'a kadar W. Radloff Altay, Doğu Kırgızistan, Hakasya ve Yedisu'da çalışmalarda bulunur. İyi bir gözlem yeteneğine sahip olan W. Radloff, Sibirya'da yaptığı gezilerde toplamış olduğunu tarih, etnografya ve folklor materyallerini *Aus Sibirien* (Sibirya'dan) adlı eserinde bir araya getirir.¹¹1989'da bu eser Rusçaya çevirilir. W. Radloff Kazan döneminde ise pedagojik ve idarî işlerle uğraşır. 1872 yılının sonunda Kazan-Tatar, Başkurt ve Kırgız (Kazak) okulları müfettişliğine atanır. Bu dönemde kuzey Türk dillerinin grameri hakkında kitap yazar. W. Radloff *Vergleichende Grammatik der nördlichen Türksprachen* adlı eserin *Phonetik der nördlichen Türksprachen* (Leipzig 1882) başlıklı birinci bölümünü yayımlar.¹²St. Petersburg-Petrograd döneminde W. Radloff Rus Bilimler Akademisinin üyesi olarak çalışmaya başlar ve bu dönem onun hayatının en verimli dönemi olur. Bu dönemin en büyük eseri *Opyt Slovarja Tjürkskih Nareçiy* (Türk Diyalektlerinin Deneme Sözlüğü)¹³ adlı sözlüktür. Bu çok büyük bir yapıttır. Daha önce hiç kimse Türk dili ve diyalektleri hakkında bunun gibi büyük bir sözlük yazmaya cesaret edememiştir. Bu eserin baskısı 1911'de sona erer. 1963-1964 yıllarında ise bu sözlüğün iki yeni baskısı çıkar. W. Radloff 1887'de *Codex Cumanicus* ve 1890'da *Kutadgu Bilig* üzerine çalışmalar yapar.

Rus bilgini Nikolay Yadrinsev 1889'da Moğolistan'da arkeolojik araştırmalar sırasında bilinmeyen eski yazıtlar bulur. W. Radloff'un başkanlığında Rus Bilimler Akademisi adına araştırma yapacak grup o bölgeye yollanır. W. Radloff

¹¹ G. F. Blagova, *İstoriya Türkologiyi Vtoroy Polovini XIX-Naçala XX Veka v Rossii*, Rusya'da XIX. Yüzyılın Yarısından XX. yüzyılın Başına Kadar Türkoloji Tarihi. (Moskova: Vostochnaya Literatura, 2012) 179

¹² Hasan Eren, *Türklük Bilim Sözlüğü, I. Yabancı Türkologlar*. (Ankara: Türk Dil Kurumu, 1998) 88

¹³ G. F. Blagova, a.g.e. 172-174

Eski Türk yazıtlarını çözmeye başlar. Bu süreçte Danimarkalı bilim adamı Vilhelm Thomsen da yazıtların çözümlemesiyle uğraşır. Orhun yazıtlarının yayımlanmasından bir yıl sonra (1893) V. Thomsen, bu yazıtların gizli anlamlarını deşifre eder. Orhun-Yenisey yazıtlarının deşifresi Runik yazıtlarının incelemesine teşvik etmiştir. 1893'te Danimarka Kraliyet Akademisi Bülteninde bu bildiri yayımlanır ve bütün Türkologların ilgisini çeker. Bu arada W. Radloff yazıtların gramer özelliklerini, deyimlerin ve sözcüklerin anlamlarını araştırır ve bu konuda bir dizi kitap yazar. Bunlar dört dile çevrilir. Türk dili ve edebiyatı için bu dizi büyük önem taşır. Çalışmalarını bitirdikten sonra W. Radloff 1897 yılında yazıtları yeni bir dizi olarak bir araya getirir. Bu yeni versiyonda W. Radloff yazıtların dili, fonetiğini ve grameri yeniden değerlendirir. Metinlerin transkripsiyonunu ve çevirisini verir. Son olarak da esere bir sözlükler. 1897 yılında ise W. Radloff ve onun öğrencisi Platon Mihayloviç Melioranskiy Koşo-Tsaydam yazıtlarını Rusçaya çevirir.¹⁴

W. Radloff'un Türklük bilimine sevgi ve ilgisi son günlere kadar sürecektir. W. Radloff 1909-1912 yılları arasında Eski Türk yazıtları ile uğraşırken diğer taraftan Eski Uygur el yazmaları ve Uygur eserleriyle de ilgilenir. Özellikle fonetik ve gramer konusunda gözlem yapar. Daha sonra W. Radloff, S. Ye. Malov'la birlikte *Zolotoy Blesk* (Altın Yaruk) adlı Uygurca yazılmış eser üzerinde çalışırlar. Bu yazmanın bir bölümünü W. Radloff Almancaya çevirir. Onun yaptığı çeviriyi S. Ye. Malov 1930'da yayımlar.

W. Radloff'un Türklük Bilimi tarihinde yeni bir çağ açtığını söylersek yanılmayız. Örneğin, 1882'de W. Radloff Türk diyalektlerinin sınıflandırılmasını yapıp yeni eser yayımlar. *Vergleichende Grammatik der nördlichen Türksprachen* (Kuzey Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi) adlı eserde Türk dillerinin ve diyalektlerinin fonetiği incelenmektedir.¹⁵ Sonra onun yaptığı sınıflandırılı A. N. Samoyloviç tamamlayıp *Nekotorye Dopolneneniya Klassifikatsii Turetskih Yazıkov* (Türk Dillerinin Sınıflandırılmasına Birkaç Not) adlı eseri yazar.¹⁶ A. N. Samoyloviç Türk dilleri üzerinde çalışmaya devam ederken 1926 yılında *K Voprosu o Klassifikatsii Turetskih Yazıkov* (Türk Dillerinin Sınıflandırılması) adlı bir kitap

¹⁴A. N. Kononov, "P. M. Melioranskiy i Oteçestvennyya Türkologiya," P. M. Melioranskiy ve Rus Türkolojisi. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 17

¹⁵ W. W. Radloff, *Vergleichende Grammatik der nordlicher Türksprachen*, Kuzey Türk Ağzlarının Karşılaştırmalı Dilbilgisi. (Leipzig: 1882-1883).

¹⁶ A. N. Samoyloviç, *Nekotorye Dopolneneniya k Klassifikatsii Tureskih Yazıkov*, Türk Dillerinin Sınıflandırılmasına Birkaç Not. (Leningrad: 1922).

yazar.¹⁷ W. Radloff'un en büyük eseri Türk diyalektlerinin anıtsal sözlüğüdür. 1859'da Altay bölgesinde yaptığı gezide bilgi toplamaya başlayan W. Radloff bu eserinin I. bölümünü 1888'de yayımlar. Sözlük baskısı 1911'de tamamlanır. W. Radloff, *Kutadgu Bilig*, *Codex Cumanicus* gibi eski eserler üzerine de çalışır. Ayrıca W. Radloff Anadolu Türkçesi alanında da bir takım çalışmalar yapar.¹⁸

W. Radloff'un öğrencisi Platon Mihayloviç Melioranskiy Eski Türk Runik Yazıtları ve özellikle Köl Tegin anıtı üzerine çalışmalarda bulunur. 1883 yılında P.M.Melioranskiy Avrupa'ya gider. Londra, Berlin ve Paris'te Türkoloji ile ilgili önemli çalışmalar yapar. Bunlar İbn-i Muhan olarak tanınan Arap filologun eserlerinin elyazmasını inceler. Rabguzi'nin *Kıyas'ı Enbiya* adlı el yazmasını ve Sivaslı Burhaneddin *Divanı* üzerine çalışır. P. M. Melioranskiy toplam 42 bilimsel eser yazar. Bunların çoğu Dünya Altın Türkoloji Fonuna girer. P. M. Melioranskiy genel Türk dilbiliminin temelini hazırlar ve onu ders programına ekler. Moğolca ve Türkçe araştırmalar yapar, Kazakça gramer üzerine çalışır, genel Türk dilbiliminin hedeflerini belirtir. Türk dilbiliminin nasıl gelişeceği ve hangi yöntemlerle incelenmesi gerektiği konusunda yol gösterir. Ayrıca Türk ağızları ve diyalektlerini takip ederek karşılaştırmalı-tarihsel yöntemi kullanarak Türk dillerin gramerini yazar.¹⁹

Diğer araştırmacı Vladimir Aleksandroviç Gordlevskiy ise daha çok Anadolu Türkçesi üzerinde çalışır. Doğu Dilleri Enstitülerinde Türkçe öğretimiyle uğraşan V. A. Gordlevskiy *Grammatika Turetskogo Yazıka. Morfolojiya; Sintaksis* (Türkçe Gramer. Morfoloji, Sentaks) adlı bir de gramer kitabı yazar.²⁰ Türk tarihi üzerine çalışmalar yapan V. A. Gordlevskiy Selçuklu Devleti hakkında bir monografi yayımlar.

20. yüzyılın başlarında Slav ve Türk dilleri üzerine çalışma yapanların başında gelen Fedor Yevgeniyeviç Korş, Türkolog olarak Türk kavimlerinin dillerinin sınıflandırılmasını yapar. Özellikle Batı Türk diyalektlerinde Şimdiki Zaman biçimlerinin kökeni üzerine yazmış olduğu *Proishojdeniye Formy Nastoyaşego Vremeni v Türkskih Yazıkah* (Türk Dillerinde Şimdiki Zaman Oluşumu)

¹⁷ A. N. Samoyloviç, *KVoprosu o Klassifikatsii Tureskih Yazıkov*, Türk Dillerinin Sınıflandırılması.(Bakü: 1926).

¹⁸ Hasan Eren, *Türklük Bilimi Sözlüğü, I. Yabancı Türkologlar*.(Ankara: Türk Dil Kurumu, 1998) s. 88

¹⁹ A. N. Kononov, "P. M. Melioranskiy i Oteçestvennyya Türkologiya," P. M. Melioranskiy ve Rus Türkolojisi. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 17-22

²⁰ V. A. Gordlevskiy, *Grammatika Turetskogo Yazıka. Morfolojiya, Sintaksis*. Türkçenin Grameri. Morfoloji, Sentaks. (Moskova, 1928; yeni bas. 1961)

adlı çalışmasıyla tanınmaktadır.²¹ Korş Rusçada kullanılan Türkçe alıntılı sözcüklerle ilgili çalışmalar yapar.

Türkoloji çalışması Rusya’da ne kadar büyük yer tutmuşsa bu durum Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği’nde de devam eder. Bu bakımdan gerek Rusya’da gerek Sovyetler Birliği’nde Türklere ilişkin bilimsel araştırmalara ağırlık verildiği görülmektedir. Bunun üzerine uluslararası bilim çevrelerinde Rus ve Sovyet Türkolojisi özel bir yer ve değer kazanır. Ekim devriminden sonra Moskova, St. Petersburg (Leningrad), Kiev ve Taşkent’te Şarkiyat Enstitüleri ve özellikle Türkoloji alanında uzmanlar yetiştirmek üzere özel öğretim kurumlar açılır. Sovyet Devletinin ilk yıllarında Türk dili alanında çıkan ilk büyük eser Aleksandr Nikolayeviç Samoyloviç’a aittir. A. N. Samoyloviç Türk dilinin fonetik ve gramer yapısı hakkında yeni yöntemler kullanarak; özellikle karşılaştırmalı-tarihsel yöntem ile incelemeler yapar. Bu konuda *Kratkaya Uçebnaya Grammatika Sovremennogo Osmansko-Turetskogo Yazıka* (Çağdaş Osmanlıca-Türkçe Gramer Ders Kitabı) adlı eser meydana getirir.²² Timofey İvanoviç Grunin ise yeni sisteme uygun ilk Türkçe gramer kitabını yazar. Özellikle sıfat konusuna geniş yer verir.

Sovyet Devriminden önce Türkolojinin gelişmesine en büyük katkı sağlayanlardan biri Sergey Yefimoviç Malov’dur. Uygurların, Salarların ve Kırgızların dillerini araştırıp çok sayıda bilimsel eserler ortaya koyar. Türk halklarının folklor ve etnografyası ile ilgili bolca malzeme derler. Bilimsel edebî eserler inceler ve yorumlar. W. W. Radloff’la beraber orta çağ Budist Uygur edebiyatının önemli eseri olan *Altın Yaruk* ’u yayımlar. S. Y. Malov’un tarihte kendine özgü alfabeleri bulunmayan bazı Türk halklarının alfabeleri ve imlâ kurallarının belirlenmesine büyük katkıda bulunduğu söyleyebiliriz.²³

20.yüzyılın ikinci çeyreğine gelindiğinde Hikmet Cevdetzade 1934 yılında A. N. Kononov ile birlikte *Sovremennaya Turetskaya Grammatika. Fonetika, Morfolojiya, Sintaksis* (Çağdaş Türkçenin Grameri. Fonetik, Morfoloji, Sentaks) adlı bir gramer kitabı yazar.²⁴ 1941’de A. N. Kononov yeni bir Türkçe gramer kitabı yayımlar. A. N. Kononov Türkçe gramer *Grammatika Sovremennogo Turetskogo*

²¹ F.Ye. Korş, *Proishojdenie formy nastoyaşego vremeni v türkskih yazıkah*, Türk Dillerinde Şimdiki Zaman Oluşması. (Moskova, 1907)

²² A.N.Samoyloviç, *Kratkaya uçebnaya grammatika sovremennogo ocmansko- tureckogo yazıka*, Çağdaş Osmanlıca-Türkçe Gramer Ders Kitabı. (Leningrad, 1925)

²³ İ. V. Kormuşın, D. M. Nasilov, *S. Ye. Malov’un Hayatı ve İlmi Çalışmalarına Dair*. (Bişkek: Kırgızstan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları, 11 sayısı, 1. Kitap, 2004) 227

²⁴ H. Cevdetzade, A.N.Kononov, *Çağdaş Türkçe Grameri. Fonetik, Morfoloji, Sentaks*. (Moskova-Leningrad, 1939)

Literaturnogo Yazıka (Çağdaş Türk Edebî Dili Grameri) adlı en büyük eserini 1956'da ortaya koyar.²⁵ Bunun dışında A. N. Kononov Özbekçenin gramerini de yazar. A. N. Kononov Türk Runik yazıtlar üzerinde de çalışmalar yapar ve bununla ilgili *Grammatika Yazıka Türkskih Runičeskih Pamyatnikov VII.-IX. Vekov.* (Türk Runik Yazıtlarının Gramer Dili VII. -IX. yy.) adlı eseri bütün dünyada ün kazanan bir eser hâline gelir.²⁶ A. N. Kononov, Rusya'da Türk Dili Tarihi ile ilgili çalışmalarının yanında çok sayıda başarılı Türkologlar da yetiştirir. Türkoloji konferansları ve seminerlerinin yanında Rusya'da yetişen Türkologların hayatı ve bilimsel çalışmalarıyla ilgili bibliyografik sözlük de yayımlar.

Nikolay Konstantinoviç Dmitriyev 1939 yılında Türk dilinin yapısı üzerine *Stroy Turetskogo Yazıka* (Türkçenin Dil Yapısı) adlı bir eser ortaya koyar.²⁷ Bu kitapta N. K. Dmitriyev Türkçenin ses ve gramer yapısı üzerinde durmaktadır. Bunun yanında N. K. Dmitriyev bütün Türk diyalektleriyle uğraşır. Başkurtça ve Kumukçanın gramerlerini yazdığı gibi çağdaş diyalektlerin sözlüklerini de yayımlar.²⁸

Türkçede fiil üzerine çalışanlardan birisi M. S. Mihaylov'dur. Mihaylov bu konuda çok sayıda monografilerin yanında Türk argosu üzerine de çalışmalar ortaya koyar.

S. S. Mayzel *Türkçe'de İzafet* adlı eserinde Türkçe'de tamlama konusuna değinir. Mayzel ayrıca Türk dilinde kullanılan Arapça ve Farsça alıntı sözcükler üzerine durur.²⁹

Türkçenin fonetiği konusuna eğilen E. V. Sevortyan ise Türk yazı dilinin fonetiği ilgili bir eser meydana getirir. Bunun *Fonetika Turetskogo Literaturnogo Yazıka* (Türk Edebî Dili Grameri) adlı eser bugün de güncelliğini korumaktadır.³⁰

Sovyetler Birliği'nde Türk diyalektleriyle ilgili birçok sözlük bulunmaktadır. Bunlardan birisi de Edward Pekarskiy'in yazdığı büyük bir Yakutça sözlüktür. Sözlükte Yakutça sözcüklerin yalnız Rusça anlamlarını belirtmekle yetinmeyerek Türk diyalektlerindeki karşılıklarını da verir. Böylece sözlük etimolojik bir değer de kazanır. N. I. Aşmarin ve V. G. Egorov Çuvaşça Sözlük yayımlarlar. N. I.

²⁵ A. N. Kononov, *Grammatika Sovremennogo Turetskogo Literaturnogo Yazıka*, Çağdaş Türk Edebiyat Dili Grameri.(Moskova-Leningrad,1956)

²⁶ A. N. Kononov, *Grammatika yazıka türkskih runičeskih pamyatnikov VII-IX vekov*, Türk Runik Yazıtlarının Gramer Dili VII.-IX. yy.(Leningrad,1980)

²⁷ N. K. Dmitriyev, *Stroy Turetskogo yazıka*.Türkçenin Dil Yapısı.(Moskova:1939;yeni bas.1960)

²⁸ Hasan Eren, *Türklük Bilim Sözlüğü:1.Yabancı Türkologlar*.(Ankara: Türk Dil Kurumu, 1998) 91

²⁹ Hasan Eren, a.g.e. 92

³⁰ Hasan Eren,a.g.e. 92

Aşmarin'in sözlüğünde 50.000 sözcük bulunmaktadır. Bu büyük bir yapıttır ve 30 yıllık bir emeğin ürünüdür. V. G. Egorov ise *Etimologičeskiy Slovar' Çuvaşskogo Yazıka* (Çuvaş Dilinin Etimolojik Sözlüğü) adlı bir sözlük yayımlar. D. A. Magazanik de Rusça-Türkçe Sözlük ve Türkçe-Rusça Sözlük yazar.³¹

Türk dilleri ile ilgili sözlükler bunlarla kalmaz Türk diyalektleriyle ilgili sözlükler üzerinde sürekli çalışmalar yapılır. N. I. Aşmarin ve E. K. Pekarskiy'in Çuvaşça ve Yakutça Sözlüklerinden sonra Kırgızca, Tatarca, Nogayca, Özbekçe, Türkmençe, Balkarca, Karaçayca, Kumukça, Azerice, Karayca, Gagavuzca, Yeni Uygurca, Hakasça, Oyrotça, Başkurtça, Kara Kalpakça, Kazakça gibi diyalektlerin sözlükleri yayımlanır. Bu sözlüklerin büyük bir bölümü N. A. Baskakov'un denetim ve gözetimi altında yapıldığını belirtmek gerekir.³²

20.yüzyılın ortalarından itibaren önemli çalışmalarda bulunan N.A.Baskakov çağdaş Türk diyalektleri üzerine birçok eser yazar. Nogayca ve diyalektlerinin yanı sıra Karakalpakçanın fonetik ve morfolojisi üzerinde durur. 1960 yılında *Türkskiye Yazıki* (Türk Dilleri) adlı bir eser yayımlar. Bu eserde eski ve yeni Türk dilleri ve diyalektleri ile ilgili bilimsel konular yer almaktadır. N. A. Baskakov'un en çok ilgi çeken çalışması ise *Ruskiye Familii Türkskogo Proishojdeniya*'dır (Türk Asıllı Rus Soyadları).³³ Bu eser hem etimolojik açıdan hem Rus- Türk ilişkilerinin kökenine ilişkin bilgi edinmek bağlamında çok değerli bir çalışmadır. Eserde eski Rus soyadlarının anlamları ve kökleri Türk dili açısından incelenmektedir.

Kıpçak sahasında Konstantin Kuzmiç Yudahin yazdığı Kırgızca-Rusça Sözlüğü dikkat çekmektedir. Lazar Zaharoviç Budagov'un *Sravnitelny Slovar' Turesko-Tatarskih Nareçiy* (Türk-Tatar Diyalektlerinin Karşılaştırmalı Sözlüğü)³⁴ adlı sözlüğü Türkoloji için önemli bir yapıttır. Sözlükte Oğuz ve Kıpçak dil gruplarının karşılaştırmalı leksikolojisi ele alınmaktadır.

Türkoloji biliminin gelişmesinde ve ilerlemesinde W. W. Radloff'un öğrencisi Nikolay Fedoroviç Katanov'un büyük katkıları sağladığı yadsınamaz bir gerçektir. Kazan Üniversitesi profesörlerinden N. F. Katanov hayatı boyunca Türk halklarının yaşadığı bölgelerde etnografik, lengüistik ve arkeolojik araştırmalar yapar. Türkoloji, filoloji ve folklorla ilgili çok sayıda eser ortaya koyar. Urengoy

³¹ Hasan Eren, *Türklük Bilimi Sözlüğü: 1. Yabancı Türkologlar*. (Ankara: Türk Dil Kurumu, 1998) 93.

³² Hasan Eren, a.g.e. 93

³³ Hasan Eren, a.g.e. 93

³⁴ L. Z. Budagov, *Sravnitelny slovar turesko-tatarskih nareçiy*, Türk-Tatar Diyalektlerinin Karşılaştırmalı Sözlüğü. (St. Petersburg: 3. baskı, 1868-1870; yeni bas. Moskova: 1960)

diyalektinin gramatik yapısını inceleyen Katanov, eserin sonunabir de sözlük ekler. Daha sonra bu alanda araştırma yapan ünlü Türkolog Nadejda Petrovna Direnkova, lengüist ve etnograf olarak Altay dili ve kültürü üzerinde çalışmalar yapacaktır. Türk halklarının sosyal yapısı ve dünya bakışıyla alınacaktır. N. P. Direnkova Oyrot (Altay) Şor ve Hakas dillerinin grameri yanında Şor folkloruyla da ilgilenir.³⁵N. N. Poppe kendi ünlü eserinde *Vvedeniye v Altayskuyu Grammatiku* (Altay Dilbilimine Giriş)³⁶ adlı eserinde N. P. Direnkova'yı dünyadaki en büyük 29 Türkolog arasında gösterir.

V. İ. Rassadin'in 1971'de çıkan eseri Tofa (Karagas) Diyalektinin fonetiği ve sözlüğü Türkoloji dünyasına önemli bir katkı sunmanın yanında bu dille uğraşanlar için başucu kitabı niteliğindedir. Diğer taraftan Sibirya'da yaşayan Türklerin dilleri ve kültürleri ile ilgilenen ve bilimsel çalışma yapanların başında Germanist A. P. Dulzon gelmektedir. A. P. Dulzon Sibirya Türklerinin dili ve kültürlerine ilişkin birtakım yayınlar yapar. Bunlardan birisi de *Tatarı Çuluma i İh Yazık* (Çulım Tatarları ve Dili. Tomsk, 1952) adlı eseridir. Bu eserde Çulım Tatarlarının diyalekti üzerinde durulmaktadır.

Eski Türk yazıtları üzerine W. Radloff' tan sonra P. M. Melioranskiy, A. N. Samoyloviç, S. E. Malov ve A. N. Kononov gibi tanınmış Türkologların çalışmaları Türklük bilimi açısından çok önemlidir. Son yıllarda bu alanda S. G. Klyaştorniy, D. D. Vasilyev ve E. R. Tenişev'in önemli çalışmaları bulunmaktadır. İ. A. Batmanov Yenisey Yazıtlarının dilini gözden geçirdiği gibi, G. Aydarov da Orhun Yazıtlarının diline ilişkin bir eser verir.

Sovyetler Birliği'nde onomastik alanında da çok önemli çalışmalar vardır. V. A. Nikonov ve E. M. Murzayev bu konuyla uğraşırlar. Moğol dili üzerine çalışanlardan biri de B. Y. Vladimirtsov'dur. Rus asıllı Türkolog Nickolas Poppe, B. Y. Vladimirtsov ile birlikte *İz Oblasti Vokalizma Mongolo-Turetskogo Prayazıka* (Moğol-Türk Anadilinde Vokalizm Üzerine)³⁷ Moğol-Türk Ana dilindeki vokalizm *K Konsonantizmu Altayskih Yazıkov* (Altay Dillerinin Konsonantizmi)³⁸ adlı çalışmalarında da Altay dillerindeki ünlü ve ünsüz ses yapısını incelerler.

³⁵ Hasan Eren, *Türklük Bilimi Sözlüğü: 1. Yabancı Türkologlar*. (Ankara: Türk Dil Kurumu, 1998) 94

³⁶ N.N.Poppe, *Altay Dilbilimine Giriş*, Introduction to Altaic Linguistics. (Wiesbaden, 1965) 109.

³⁷ B.Y. Vladimirtsov, N. N. Poppe, *İz oblasti vokalizma mongolo-tureskogo prayazıka*, Moğol-Türk Anadilinde Vokalizm Üzerine. (Leningrad: Bilimler Akademisi Raporundan, 1924) 33-35

³⁸ B.Y. Vladimirtsov, N. N. Poppe, *K konsonantizmu Altayskih yazıkov*, Altay Dillerinde Konsonantizm. (Leningrad: Bilimler Akademisi Raporundan, 1924) 43-44

Rus Türkoloji okulunun kurulması 19.yüzyılın yarısı 20.yüzyılın başlarına rastlar. Bu okulların kurulmasında başta W. W. Radloff, V. V. Bartold, P. M. Melioranskiy olmak üzere V. D. Smirnov, E. K. Pekarskiy, A. Y. Krımskiy, A. N. Samoyloviç, S. Y. Malov, N. F. Katanov, N. İ. Aşmarin, V. A. Bogoroditskiy, V. A. Gordlevskiy gibi Türkologlar öncülük ederler. Rus Türkoloji Okulu Ekim Devrimden sonra Sovyet Türkolojisi olarak gelişmeye devam eder.

Türk dilleri Sovyet Türkologlara göre Sovyetler Birliği'nde Rusçadan sonra önemli bir yer tutmaktadır. Bunun için Türk halklarını eğitmek ve onların dili ve kültürünü geliştirmek için Sovyet Türkologlarına yeni görevler yüklenir. Sovyetler Birliği'nin Doğu bölgelerinde Lenin millî politikalarının hayata geçirilme çalışmaları Sovyet Doğu biliminin, aynı zamanda Sovyet Türkolojisinin gelişmesinde önemli rol oynar. Sovyet merkez şehirlerinden sonra da Sovyet Özerk Cumhuriyetlerinde, Türk halklarının yaşadığı bölgelerde Doğu Bilimleri Enstitüleri, Bilimler Akademisi ve şubeleri ile üniversitelerde Doğu Dilleri ve Türkoloji bölümleri açılır.

1.2. Sovetskaya Türkologiya Dergisi ve Amaçları

Türklük bilimi ile ilgili *Sovetskaya Türkologiya* adlı uluslararası dergi 1970 yılında Sovyetler Birliği'nin Bilimler Akademisi ve Azerbaycan Bilimler Akademisinin kararıyla Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinde yayın hayatına başlar. Derginin amacı Sovyet Türkologlarının Türkoloji alanındaki bilimsel çalışmalarını bir araya getirmektir. Senede 6 defa yayımlanan derginin ilk sayısı 1970 yılının Nisan ayında çıkar. *Sovetskaya Türkologiya* sadece Sovyetler Birliği'nde değil, bütün dünyada en başarılı bilimsel-teorik Türkoloji dergisi olarak kabul edilir. Dergide Sovyet Türkologlarının araştırmalarının dışındabütün dünya Türkologlarının Türkoloji ile ilgili düşünceleri, ortaya koydukları teoriler ve tecrübeleri yer almaktadır.

Sovetskaya Türkologiya dergisi 7 bölümden oluşmaktadır. Bunlar;

- 1)Dil Tarihi ve Yapısı
- 2)Dil İlişkileri
- 3)Edebiyat ve Folklor
- 4)Terminoloji ve Etimoloji
- 5)Rus Türkolojisi Tarihi
- 6)Bilimsel Hayat
- 7)Yorumlar ve Türkologların Biyografileri

Derginin baş redaktörü dünyaca ünlü Türkolog Azerbaycan Bilimler Akademisinin Muhabir üyesi, Akademik Mamed Şiraliyev Şiraliyev'dir. Yayın kurulunda ise P. A. Azimov, H. G. Koroğlu, A. N. Kononov, N. A. Baskakov, G. A. Abdurahmanov, S. N. İvanov, E. R. Tenişev vb. Türkologlar yer alır.1987 yılından itibaren baş redaktörlüğü Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi Muhabir üyesi, Profesör E. R. Tenişev üstlenir. Dergide dilbilimin alt dalları ile ilgili teorik bilgiler, uygulamalı çalışmalar ve Türkologların yorumları verilmektedir.

20.yüzyılın başında Moskova'da ve diğer Rus şehirlerinde Doğu Dilleri Merkezleri ve Enstitüleri açılmasıyla birlikte Rus Türkolojisi Ekim Devrimden sonra da geleneklerini koruyarak yeni hedefler ve yöntemler geliştirmeye devam eder. Rus Şarkiyat bilimi her yönden geliştirilerek yeni yöntem ve teknikler kullanarak Türkolojinin gelişmesine katkıda bulunur. Dil yapıları üzerine yoğun çalışmalara başlanır. Alfabelerin oluşturulması, seslerin fonetik özellikleri, terminoloji ve imlâ kuralları üzerinde önemli çalışmalar yapılır. Sovyetler Birliği'nde yaklaşık 25 milyon insan Türk dillerini konuşmaktadır. Şuanda bu sayı daha da yükselmektedir. Doğu Slav dillerinden sonra Türk dillerinin sayısı 23'tür ve Rusçadan sonra ikinci sırada yer almaktadır.³⁹Sovyet döneminde her halkın kültürü nasıl gelişmekte ise dili ve edebiyatı o ölçüde gelişmektedir.

Türk halklarının yaşadığı bölgelerde ve devletlerde tarihsel ve arkeolojik çalışmalarla beraber dil ve edebiyat üzerine araştırmaların yanında yüksek öğretimle ilgili ders kitapları yazılır, yeni bilimsel dergiler yayımlanır. Azerbaycanlı Türkologların *Sovetskaya Türkologiya* adlı dergiyi yayın hayatına başlatmasından sonra bu dergi bütün Sovyetler Birliği'nde ün ve önem kazanır. Bu derginin amacı; Rusya'da ve Sovyetler Birliği'nde Türkoloji alanındaki yeni çalışmaları gün yüzüne çıkarmak, bütün dünya bilim adamlarının görüşlerini incelemek ve en geniş şekilde Türklük biliminde fikir alışverişi sağlamaktır. Bu derginin her sayısında Türkoloji ile ilgili değişik konular işlenir. Türkologların monografileri, makaleleri, yorumları ve bilimsel tartışmaları ele alınır. Her Türk dili ve edebiyatıyla ilgili ayrıntılı bilgiler verilir. Dilbilimin farklı dalları uygulamalı olarak araştırılır. Tasvirî gramer, leksikoloji ve leksikografi, fonetik, dil kültürü, diyalektoloji, dil tarihi, Köktürk yazıtları ve Orhun abideleri üzerine çalışmalar bu dergide yer alır. Ayrıca dergide

³⁹ M. Ş. Şiraliyev, S.G.Asadullayev, "Sovetskaya Türkskaya Filologiya i Zadaçi Jurnalı Sovetskaya Türkologiya," "Sovyet Türk Filolojisi ve Sovetskaya Türkologiya Dergisinin Amaçları," *Sovetskaya Türkologiya* Ocak-Şubat. 1970: 3

bilim adamlarının ele aldıkları diğer konuların yanında Türkologlar hakkında biyografik bilgilere de yer verilir.

Derginin yayın hayatına başlaması ile birlikte Türkoloji alanında çalışmalar hız kazanır. Tasvirî gramer, çağdaş Türk dillerinin leksikolojisi ve fonetiği hakkında yeni kitaplar yazılır. Dil olayları hem senkronik hem diyakronik bakımından incelenmeye devam eder. Basit ve birleşik cümlenin sentaksı ve sentaks kuralları, dilin coğrafik sorunları, alfabeleri, terminoloji ve leksikoloji konularının yanında sözcük konusunda da büyük araştırmalar yapılır. Bunlar; birleşik sözcük ve söz öbeği ayrımı, Türk dillerindeki sözcüklerin leksik-semantik, gramatik ve morfolojik özellikler de araştırılır. Gramer alanında en önemli çalışmalar fiil konusundadır. Fiil kategorisi hiç kuşkusuz dilin en geniş özelliklerini yansıtan leksik-morfolojik bir kategorisidir. Türk dilbiliminde en çok bu kategori üzerinde çalışmalar bulunmaktadır. Fiillerde zaman ve kip çeşitli açılardan ele alınarak Türkoloji alanında yeni bakış açıları getirmektedir. Fiillerin zaman ve modalite arasında yeni ayrım kurulmuş olur.

Dergide sentaksla ilgili öznesiz cümleler ve yan cümlelerin incelenmesi ile ilgili çalışmaların yanı sıra Türk dillerinin fonetik sistemi yeniden gözden geçirilerek ses uyumu, vokalizm ve konsonantizm, vurgu ve tonlama konularına ağırlık verilir. Fonetikte ünlü grupları, ünlü sınıflandırma prensipleri, akustik ve artikülatif karakteristikleri ile fonolojik özellikler büyük titizlikle ele alınır.

Türk dilbiliminde en büyük başarı leksikografî alanında gerçekleştirildiği bir gerçektir. Sovyet Türkologlar sadece sözlük oluşturmalarla kalmayıp terminoloji ve deyimlerin açıklamalarını kapsayan yeni sözlüklerde yayımlarlar. Dilbilimi Enstitüsünde *Yeni Türk Dialektleri Etimolojik Sözlüğü* basılır.⁴⁰Yayımlanan bu dört ciltlik Azerice Sözlük başka diyalektler için de bir örnek teşkil eder.

Diyalektoloji alanında büyük çalışmalar monografik yöntemle çoğu diyalektler ve ağızlar incelenir. Bu monografik incelemelerden dolayı zengin ve bilimsel malzemeler ortaya çıkar. Sovyet döneminde çok değerli *Türk Dillerinin*

⁴⁰ M. Ş. Şiraliyev, S. G. Asadullayev, "Sovetskaya Türkskaya Filologiya i Zadaçi Jumala Sovetskaya Türkologiya," "Sovyet Türk Filolojisi ve Sovetskaya Türkologiya Dergisinin Amaçları," *Sovetskaya Türkologiya* Ocak-Şubat. 1970: 6

*Diyalektleri ve Ağızları*⁴¹ adlı eserin yanında, ayrıca Türk halkların diyalekt atlası hazırlanır.

Sovyet döneminde Türk Dili Tarihi detaylı bir şekilde araştırılmaya devam eder. Karşılaştırmalı-tarihsel yöntemle iki önemli konu ön plana çıkar: Bunlardan birincisi Tarihsel Gramer, ikincisi ise Edebî Dil Tarihidir.

Eski Türk Dili Tarihi ile ilgili çalışmalar bu süreçte ivme kazanır. Bilindiği üzere yazılı kaynaklara göre Türk Dili Tarihi Orhun-Yenisey yazıtlardan başlar. Hâlbuki M. Ö. Ve M. S. nin başında Ural Dağlarından Avrupa'nın Batısına kadar eski Türk kavimlerinin yaşadıkları bilinir. Bu fikri Macar Türkoloğu Nemeth ortaya atmıştır. Hun, Hazar ve Bulgarların; yani eski Türk halklarının dilleri hakkında bilgileri yetersizdi. Örneğin, Çuvaşça ve Yakutça başka Türk dillerinden ayrı tutulmaktaydı. Çuvaşçanın Batı Hunlara, Yakutçanın da Doğu halklarına ait olduğu düşünülmektedir. Bu dillerle ilgili çalışmalar filologlar, tarihçiler ve arkeologlar tarafından günümüzde de sürdürülmekte ve araştırılmaktadır.

Sovetskaya Türkologiya dergisinde ele alınan önemli konulardan birisi de Altay Dilleri Teorisidir.⁴² Bu konuda Sovyet ve yabancı Türkologlar arasında fikir birliği yoktur. Başka bir sorun ise Türk dillerinin başka dil aileleri ile olan etkileşimidir. Çağdaş Türkolojide bu araştırmalar sürdürülürken, dillerin birbirini nasıl etkilediği ya da etkilendiği gibi konular güncel sorulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türk halkları değişik milletlerle; Avrupalılarla, Ruslarla, Çinlilerle asırlarca komşuluk sürdürdüğü göz önüne alınırsa bu halklar arasında ekonomik ve siyasî etkileşimlerin yanında dil ve kültür etkileşiminden söz edebiliriz. Ancak, yapılan bu tür araştırmalar tek taraflı incelendiği düşünülmektedir. Sadece Avrupa dillerinin diğer dilleri etkilediği bilinmekteydi. Hâlbuki Türk dillerinin de diğer diller üzerinde büyük bir etkisi vardır. Bu etkileşim sorunu iyice araştırılmamıştır. Bu konuda birkaç çalışma vardır. Örneğin, Macar Türkologlar ve Sovyet Türkolog Dmitriyev bu konuda düşüncelerini kendi çalışmalarında açıklamaktadır.⁴³ Bugün ise bu sorun daha da derinlemesine araştırılmaktadır.

⁴¹ M. Ş. Şiraliyev, S. G. Asadullayev, "Sovetskaya Türkskaya Filologiya i Zadaçi Jurnalı Sovetskaya Türkologiya," "Sovyet Türk Filolojisi ve Sovetskaya Türkologiya Dergisinin Amaçları," *Sovetskaya Türkologiya* Ocak-Şubat. 1970: 7

⁴² M. Ş. Şiraliyev, S. G. Asadullayev, a.g.e. 9

⁴³ M. Ş. Şiraliyev, S. G. Asadullayev, a.g.e 9

Türk halklarının kültürünün artması Türk Edebî Dillerinin zenginleşmesine katkı sağladığı görülmektedir. Türkologların en önemli güncel sorunları dil-kültür ilişkisi sorunlarıdır. Konuşma dili problemleri insanların az kitap okuması ve dillerini iyi öğrenmemesinden kaynaklandığı gerçeğinden yola çıkılırsa değişik Edebî Dil stilleri; sanatsal edebî üslup, medya ve basın dili, tiyatro, radyo ve sinema dilleri vb. daha da çok geliştirmek gerekir. Bütün bu üslupların amacı sosyal ve estetik dil kullanma kaygısındanadır. Gramer açısından doğru konuşmak, zengin ve çeşitli sözcükler kullanmak, fikirleri net olarak belirtmek içindili etkili ve doğru biçimde kullanmak gerekmektedir.

Sovetskaya Türkologiya dergisinde ele alınan konularından birisi de Türk halkların folklorunun incelenmesi meselesidir. Folklor ne zaman doğmuştur? Nasıl gelişmiştir? Edebî Yazı Dilinin gelişmesindeki rolü, değişik etaplarda folklorun ve edebiyatın birbirine etkisi gibi konular bugün de güncelliğini korumaktadır. Dergide ayrıca yabancı Türkologların da makaleleri ve incelemelerinin yanı sıra Köktürk yazılı metinleri, edebî eserler ve değerli dil malzemeleri üzerine yapılan araştırmalar da yer almaktadır.

2. 1970-1990 YILLARI ARASINDA SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE TÜRKOLOJİ ÇALIŞMALARI

2.1. Gramer ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Türk dillerinin fonetiği ve gramerinin senkronik olarak araştırılması Sovyet Türk Dil Biliminin temel görevlerinden biridir. Öyleki Türkoloji her geçen gün yeni araştırmalar ve sonuçlarla daha da zenginleşmektedir. Özellikle fonetik alanında son zamanlarda yeni değişiklikler yaşanmaktadır. Eskiden fonetik incelemelerde akustik (sesle çıkan hava titreşimi, sesin fiziksel karakteristikleri; yükseklik, gücü, uzunluğu gibi özellikleri içeren) yöntem kullanılmaktaydı. Şimdi ise enstrümantal yöntemler kullanılmaya başlanmıştır. Bunlar arasında artikülasyon (anatomik ve fizikî özellikler) ve fonolojik özelliklerini anlatan (dildeki sesin fonksiyonu) yöntemlerdir. Son zamanlarda fonolojik yöntem daha çok kullanılmaktadır. Fonoloji dildeki sesleri (fonemleri) inceleyen bir bilim dalıdır ve dilbilimin alt dalıdır. Bu fonemler bir dilde anlam ayırt eden en küçük birimlerdir.

Türk dillerinin ses yapısı araştırmaları bu alandaki en yeni teknolojilerle deneysel-fonetik yöntemle ele alınmaktadır. Buna ek olarak tasvirî yöntem de kullanılmaktadır. Bu yöntemle sadece Edebî Türk dilleri değil, diyalektlerinin de araştırılması mümkündür. Değişik Türk dillerinin fonetiğinin deneysel yöntemle araştırılmasının verimli sonuçları diğer dil araştırmalarının da gelişmesine uygun zemin hazırlamıştır. Bu araştırmalar arasında ilk sırada A. M. Şerbak'ın çalışması yer alır. M. A. Çerkasskiy ve G. P. Melnikov ise kendi araştırma metodlarını uygularlar. Bu araştırmaların temelinde ses birimlerinin yapısal ilişkileri söz konusudur.

Türk dillerinin morfolojisinde dil öbeklerinin incelenmesi dışında sözcük türemesi, kelime oluşumu ve fiilin temel dil öbeği ile ilgili çalışmalar göze çarpmaktadır. Bunun yanı sıra Türk morfolojisi konusunda çok sayıda monografi ve kitap mevcuttur. Morfoloji, gramerin bir alan olarak karşılaştırmalı-tarihsel yöntemle sözcüklerin yapısal özelliklerini ve affikslerinin genetiğini, gelişimini ve kullanımını çok detaylı bir şekilde inceler ve açıklar.

Türk dillerinin araştırılmasında sistematik tarihsel ve karşılaştırmalı-tarihsel yöntem kullanılır. Tasvirî gramer Orhun-Yenisey abidelerin, Eski Uygur, Karahan-Uygur, Harezmi, Çağatay ve Kıpçak yazıtlarının öğrenilmesine büyük rol oynamaktadır. Türkoloji tarihinde ilk defa *Eski Türk Sözlüğü* Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi tarafından hazırlanır ve yayımlanır.

Sovetskaya Türkologiya dergisinin 1970 yılındaki 3. sayısında Türk dillerinin gramer incelenmesi ele alınmaktadır. Ünlü Sovyet Türkolog E. V. Sevortyan “*Neskol’ko Zameçaniy k Türkologiçeskim İssledovaniyam po Grammatike*” (Gramer Üzerine Türkoloji Araştırmaları ve Dikkat Edilecek Birkaç Konu) adlı makalesinde gramer hakkında yeni fikirler ortaya koyar. Türkolojinin gelişiminde en önemlisi gramer teorisidir. Bu gramer teorisi doğal olarak Türk dilbiliminin değişik alanlarını da etkilemektedir. Gramerde morfemen küçük anlamlı dil birimi olarak dikkat çekmektedir. Morfemlerin sınıflandırılmasından dolayı sözcüğü oluşturan morfemler türeyen ve türemeyen olarak ikiye ayrılmaktadır. Yeni sözcük türetildiği zaman gramer unsurları ve leksikoloji arasında bir bağlantı kurulur. Dil öbeklerini ayırmak için cümlenin yapısal özelliğine bakılır. Burada morfolojinin ve sentaksın rolü de büyüktür. İşte o zaman sözcüğün leksik ve semantik özellikleri ortaya çıkar. A. K. Borovkov’a göre dil öbekleri gramer kategorileri olarak belirtmesi için semantik, morfolojik ve sentaktik özelliklerine bir bütün olarak bakmak gerekir.⁴⁴

Son yıllarda Sovyet Türkoloji araştırmalarında sözcük türemesinde veya anlam değişiminde morfemlerin yapısal özelliği göze çarpar. Sözcüğü oluşturan morfemlerden dolayı gramer dil öbeklerinin anlamı ve fonksiyonu değişebilir. Yeni oluşan gramer yapıyı anlamak için hem cümle hem de metni bir bütün olarak değerlendirmek gerekir. Sözcük türemesinde gramer ve leksikoloji arasında bir bağlantı aranır. Türkologlar için önemli olan türemiş sözcüklerin hangi gramer kategorisine ait olduğudur. Bundan dolayı sözcük tahlili kolayca yapılır.

A. T. Kaydarov “*Različniye Sposobi Vırajeniya Odnih i Teh je Grammatiçeskih Otnoşeniy v Blizkorodstvennih Yazıkah*” (Akraba Dillerde Farklı Yöntemlerle Aynı Gramer İlişkilerinin İfade Edilmesi) adlı makalesinde akraba dillerin en çok benzerliklerin ve farklılıkların gramerde belli olduğunu belirtir.⁴⁵

Dilbilimde sık sık kullanılan tarihî karşılaştırmalı yöntem diller arasındaki gramer olaylarını çözmeye yardım eder. Ancak bildiğimiz gibi her dil ayrı ayrı gelişir, bundan dolayı akraba diller arasında bile farklılıklar vardır. Dilbilimde farklı morfolojik tahliller dillerin yakınlığını ve diller arasındaki ilişkileri tespit etmeye yardım eder. Örneğin, Uygur ve Kazak dillerini ele alalım. Bu dillerde gramer

⁴⁴ E. V. Sevortyan, “Neskol’ko Zameçaniy k Türkologiçeskim İssledovaniyam po Grammatike,” (Gramer Üzerine Türkoloji Araştırmaları ve Dikkat Edilecek Birkaç Konu), *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 7

⁴⁵ A. T. Kaydarov, “Različniye Sposobi Vırajeniya Odnih i Teh je Grammatiçeskih Otnoşeniy v Blizkorodstvennih Yazıkah,” (Akraba Dillerde Farklı Yöntemlerle Aynı Gramer İlişkilerinin İfade Edilmesi), *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 16

yapıları iç özelliklerine göre aynı olmakla birlikte dış özelliklere göre farklıdır. Bu farklılıklardan dolayı aynı dil grubundaki diller arasında akrabalık derecesi tahmin edilebilir. Gramer ilişkilerinde farklılıklar her dil katmanında, en çok da morfolojide ve sentaksta görülür. Sözcüğün oluşması ve değişmesi ayrıca cümledeki söz sıralaması, ad durum ekleri bize çok şey anlatır. Örneğin, Uygurca ve Kazakçada birleşik fiil gruplarını ele alalım. Bunlar farklı gramer ilişkilerini ifade eder. Örneğin, *-kelivatidu* (Uyg. O bize geliyor) şimdiki zamanı ifade eder, Kazakçada aynı anlam-*kele jatır*. İki fiille ifade edilir. İlk örnekte hem zaman biçimi hem şahıs tek sözcüğün içinde gösterilir, ikinci örnekte ise aynı ifade sözcük grubu içinde gerçekleşmektedir. Gördüğümüz gibi farklı morfolojik yapı karşımıza çıkmaktadır. Ancak, sözcüğün kökü *kel-* aynıdır. Başka bir örnek verelim. Uygurca, *Tüz yolda manyan adam buzulmaz* (Düz yolda giden adam bozulmaz), Kazakça, *Öz akulmen kün körgeñ kedey bolmaz* (Kendi aklıyla yaşayan adam fakir olmaz). Uygurcada fiil bulunma durumunda kullanılırken Kazakçada aynı fiil vasıta hâliyle kullanılmıştır. Yani hareket fiilleri, duyuşsal algı ve durum fiilleri aynı yapıyı ifade etmek için farklı gramer unsurları kullanıldığı görülmektedir. Vasıta hâli Uygurcada *-bilan* sözcüğü ile ifade edilir. Kısaca ifade etmek gerekirse bir dil her yönden araştırılmalıdır. Böylece diller arasında akrabalık derecesi belirlenebilir. Dillerde benzerlikler ne kadar önemliyse farklılıklar da o derece önemlidir. Bunlar her bakımdan karşılaştırılmalı ve incelenmelidir.

2.2. Fonetik ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Her dil gibi Türk dilleri ve diyalektleri her alanda araştırılarak sonuçlar kayıt altına alınmış ve hala alınmaya devam edilmektedir. Türkologlar uzun yıllardan beri hem çağdaş hem de eski Türk dillerinin fonetiği ile uğraşmaktadırlar. Şuan Rusya topraklarında yaşayan Türk asıllı halkların alfabeleri oluşturulmuş ve sesler incelenmiştir. Fonetik, bir dilin gramerini yansıtan bir alandır. Seslerin oluşmasından sözcük oluşumuna kadar fonetiğin rolü büyüktür. Bununla ilgili *Sovetskaya Türkologiya* dergisinde fonetik ile ilgili çok sayıda makale kaleme alınmıştır.

M. İ. Trofimov'un "*O Vliyani Dlitelnih Soglasnih na Slogootdeleniye v Uygurskom Yazıke*" (Uygurcada Uzun Ünsüzlerin Hece Bölünmesine Rolü) adlı makalesinde sözcük içerisinde hece bölünmesinde ünsüzlerin rolü anlatılır. M. İ. Trofimov'a göre Uygurcada bütün Türk dillerindeki gibi sözcüğün başında veya sonunda ünsüzlerin yan yana gelmesi kurallara aykırıdır. Bu olay sadece alıntı sözcüklerde görülebilir. Türk dillerinde bu olay bir ünlü sesin girmesiyle çözülür. Örneğin, *grom-grom* (Rus. *Yıldırım*), *şpiyon-ışpiyon* olarak da söylenir. Ünsüzlerin birleşmesinde hece bölünmesi için bir ünlü türemesi normaldir. Örneğin, *klub-kulüp*. Özellikle bu olaylar -r, -s, -z seslerinin yanında gerçekleşebilir. Buna karşı sözcüğün ortasında ünlü düşmesi de vardır. Çerkasskiy bu olayı "ünlü kaçıışı" veya "ünlü düşmesi"⁴⁶ olarak değerlendirir. Örneğin, Kazakçada *karın- karnı* ünlü düşmesi gerçekleşir. Bu olay hecenin vurgulu pozisyonundan kaynaklanmaktadır. Dar ünlü ikinci hecede düşebilir, örneğin, *burun-burnu* gibidir.

İ. N. Kobeşavidze "*K Harakteristike Grafiki i Fonemnogo Sostava Yazıka Orhono-Yeniseyskih Pamyatnikov*" (Orhun-Yenisey Yazıtlarının Fonemlerin Terkibi ve Grafik Özellikleri) adlı makalesinde ünsüzlerin grafik ve fonetik özelliklerini ele alır. Orhun-Yenisey Yazıtlarında (OYY) ünsüzlerin çiftleşme özelliği vardır. Yani ünsüzler palatal (damaksı) niteliğe göre ayrılmaktadır.⁴⁷

Palatum Latineden orta damak demektir. Palatal ünsüzler dilin orta kısmıyla sert damağa dokunarak oluşan seslerdir. Ayrıca palatal ünsüzler ince ünlü seslerin etkisinden dolayı yumuşarlar. OYY'de fonemler yumuşatma olayına göre

⁴⁶ M. İ. Trofimov, "O Vliyani Dlitelnih Soglasnih na Slogootdeleniye v Uygurskom Yazıke," (Uygurcada Uzun Ünsüzlerin Hece Bölünmesine Rolü), *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 36

⁴⁷ İ. N. Kobeşavidze, "K Harakteristike Grafiki i Fonemnogo Sostava Yazıka Orhono-Yeniseyskih Pamyatnikov," (Orhun-Yenisey Yazıtlarının Fonemlerin Terkibi ve Grafik Özellikleri), *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 40-42

ayrılmaktadır. Birçok ünsüz ses iki işaretle gösterilmektedir. Bir ünsüzün kalın veya ince olması transkripsiyonyardımları ile gösterilir. Başka bir ifade ile bir ünsüz yumuşak ve sert olmak üzere iki ses verebilir. /b/, /d/, /k/, /g/, /t/, /l/, /n/, /r/, /j/ sert seslerdir, yumuşak sesler ise yumuşatma /' / işaretle gösterilir /b' /, /d' /, /k' /, /g' /, /t' /, /l' /, /n' /, /r' /, /j' /. Bu yumuşamadan dolayı aynı sesler farklı harflerle veya sembollerle yazılır. Örneğin, /b' / ʒ işaretle yazılırken /b / ʒ farklı işaretle yazılır. Ünsüzlerin yumuşak ve sert olarak yazılması daha V. Thomsen'den itibaren kullanılmaktadır. V. Thomsen: "Grafikteki olan ünsüzlerin fonetik farklılıkları onların doğal ses özelliklerini göstermez, sadece ünlülerin özdeşleşmesini teşvik eder. Ayrıca bu farklılıklar grafikte yazılmayabilir" der.⁴⁸

Runik alfabesinin en belirgin tarafı fonemlerin özelliklerini ayrı ayrı yansıtmasıdır. Grafik temelinde yumuşak ünsüzler sert ünsüzlerden ayrılır ve aynı ünsüz fonemin farklı versiyonlarını temsil eder, önemli olan hangi ünlülerin bu fonem etrafında bulunduğudır. Runik alfabesinin yazılırken baştan beri bütün Türk sözcükleri yumuşak ve sert olarak ayrılmıştır. Örneğin, *ölürtim* (ben öldürdüm) ve *olürtim* (ben tahta geçtim) OYY'de farklı şekilde yazılmaktadır.⁴⁹

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi Runik alfabesi bize harf olarak okumayı öğretmez, ayrıca hece olarak da okumaya izin vermez, sözcük görsel olarak okunur. Unutmamak gerekir ki daha o dönemde de ünlü uyumu vardır.

N. S. Cıdalayev "O Diahronii Türko-Dagestanskih Yazıkovich Kontaktov" (Türk-Dağıstan Dil İlişkilerinin Zaman İncelenmesi) makalesinde Dağıstan'da Türk dillerinin Dağıstan halklarına ve dillerine büyük etki yaptığını belirtir. Dağıstan'da Türk asıllı iki halk vardır: Kumuklar ve Nogaylar. Azerbaycan'ın komşu devlet olması da bu etkiyi daha da kuvvetlendirir. Türkçe sözcükler Dağıstan'daki dillere girince doğal olarak fonetik değişimler de yaşanmıştır. Örneğin, Lakçada şöyle sözcüklerle karşılaşırız: *yakın* (Az.)-*lahın* (Lak.) akraba; *yuva* (Az.)-*tuva* veya *cuva* (Lak.) ev, ocak; *yan* (Eski Türk)-*cunil* (Lak.) geri, tekrar, dönmek; *yant* (Tatar.)-*Lanttu* (Lak.) yan, kenar, alt bölge anlamındadır. Gördüğümüz gibi Türkçe sözcükler zaman içerisinde fonetik değişikliğe uğrayıp Dağıstan'daki dilleri etkilediğini söyleyebiliriz.⁵⁰

⁴⁸ V. Thomsen, *Inscriptions de L'Orkhon Dechiffrees*. (Helsingfors: Impr. de la Societe de Literature Finnoise, 1896) .9

⁴⁹ İ. N. Kobeşavidze, 41-42

⁵⁰ N. S. Cıdalayev, "O Diahronii Türko-Dagestanskih Yazıkovich Kontaktov," (Türk-Dağıstan Dil İlişkilerinin Zaman İncelenmesi), *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 102-104

A. M. Mamedov “*Assimilatsiya v Svete Vzaimootnoşeniya Fonetiki i Gramatiki*” (Fonetik ve Gramerde Benzeşme Olayı) adlı makalesinde fonetikte olan ses değişikliklerini ele alır. Asimilasyon veya benzeşme dilbiliminde daha çok fonetik ve fonolojide kullanılır. Bir sesin başka sese benzemesi veya o sese uyum sağlaması benzeşme olayının önemli özelliğidir. Benzeşme iki nedenden oluşur: Bir sesin yanındaki sesteki baskın olması ve insan faktöründen dolayıdır.⁵¹

Fonetik asimilasyon bütün Türk dilleri, lehçeleri, diyalektleri ve ağızlar için geçerlidir. Bir dilde asimilasyon fonetik alanında gerçekleştiği zaman, başka dillerde asimilasyon morfolojik yönden değişikliğe uğrar. Bu da gramer ilişkilerini etkiler. Eğer edebî dile ve halk diline bakarsak, değişiklikler ilk önce halk dilinde başlar. Edebî dili uzun zaman etkilenmeyebilir, çünkü edebî dil daha klasik ve kurallı bir yapıya sahiptir. Çağdaş Türkçede asimilasyon olayı yoktur, çünkü dilin tarihinde ve gelişiminde var olan dil olayları bitmiş sayılmaktadır. Kazakça, Kırgızca, Başkurtça, Yakutça, Şorçada fonetik asimilasyon aynı şekilde bitmiş olup, yeni allomorf oluşmuştur. Örneğin, *-lar/* çokluk eki, diğer dillerde *-dar*, *-tar* olarak kullanılır. Örneğin, Kazakçada *joldas* (yoldaş)-*joldastar* (yoldaşlar) olarak söylenir. Fiil yapım eki *-la*, */le*, Orhun-Yenisey yazıtlarında *-la/le*, Tuvacada *-la/le*, *-da/de*, *-ta/te*, *-na/ne*, Hakasçada *-la/le*, *-ta/te*, *-na/ne*, Kırgızcada *-la/le/lo/lö*, *-da/de/do/dö*, *-ta/te/to/tö* olarak kullanılmaktadır. Azerbaycan dilinde *la/-da-* paralel olarak hem konuşma hem de edebî dilinde kullanılır: *işla-*, *başla-*, *aldat-* olarak kullanılır. Eski Türk Yazıtlarında 10.-13. Yüzyıllarda *okta-* ve *okla-* (oku atmak) ikisi de aynı anlamında kullanılmıştır. Edebî dilde *da-*, diyalektlerde *la-* kullanılmaktaydı.

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi Türk dillerinde farklı dönemlerde fonetik alanında değişiklikler yaşanmıştır. Örneğin, çokluk eki *-lar*, Türk dillerinde ve ağızlarında ilk ünsüzü değiştirilmiş ve yeni morfemler oluşturmuştur. *-tar/dar/nar/zar* gibi. Her ünsüzün morfolojik fonksiyonu farklı, ama bütün ünsüzler *-lar* ekinin versiyonlarıdır.⁵²

C. K. Sıdıkov “*Eksperimental’no- Fonetičeskoe İssledovaniye Bezudarnih Glasnih Kirgizskogo Yazıka*” (Kırgız Dilinde Vurgusuz Ünlülerinin Deneysel-Fonetik İncelemeler) adlı makalesini yazar. C. K. Sıdıkov araştırmasını laboratuvar şartlarında gerçekleştirir. Araştırma için 1000 sözcük seçer. Çeşitli ses

⁵¹ A. M. Mamedov, “Assimilatsiya v Svete Vzaimootnoşeniya Fonetiki i Gramatiki,” (Fonetik ve Gramerde Benzeşme Olayı), Sovetskaya Türkologiya. Tem.-Ağustos. 1972: 12-13

⁵² A. M. Mamedov, a.g.e. 16

kombinasyonlarını dener. İki, üç, dört, beş heceli sözcüklerin yüz yetmiş karakteristik özelliğine göre analizini yapar. Araştırılmış ünlüler değişik ünsüzlerin arasında incelenir, ünlünün önündeki ve sonrasındakinin pozisyonuna göre değerlendirme yapılır. Son hecelerin ünlülerinin % 80 daha net telaffuz edildiği fark edilir. Bu ünlüler aynı zamanda daha vurgulu ve daha uzun okunmaktadır. Vurgulu pozisyonda ünlülerin ön ve arka sıradaki vurgugücü farklıdır. Vurgulu ve vurgusuz ünlülerin vurgu gücü mutlaka hecelerin açık veya kapalı olmasından kaynaklanır. Üç heceli sözcüklerde ünlüler daha vurgulu, dört heceli sözcüklerde sözcüğün uzunluğu ve ünlülerin etrafındaki ünsüzlerin rolü büyüktür. En çok ünlü vurgulu pozisyonda daha güçlü olur. Beş heceli sözcüklerde ise hecelerin morfolojik yapısı daha da öne çıkar, çünkü vurgunun gücü hece yapısından kaynaklanır.⁵³

S. H. Tağı-Zade ve R. N. Potapova “*Akustiçeskiy Analiz Soglasnih Sovremennogo Azerbaycanskogo Yazıka*” (Çağdaş Azerbaycan Dilinde Ünsüzlerin Akustik Analizi) adlı makalesinde yazarlar ünlü seslerin yanında belirli ünsüz seslerin farklı karakteristik özelliğini belirtirler. Bu sonuca varmak için laboratuvar şartlarında çok sayıda denemeler yapılır. Ünsüz seslerin özellikle *-p, -t, -k* ünlülerin yanında farklı frekanslarla seslendirildiğini gözlemler. Özellikle “ünlü+ünsüz” pozisyonu araştırılıp detaylı şekilde ünsüzlerin hızı, yönü, frekansları ve güç derecesi ölçülür. Tabii ki bunların yanında “ünlü+ünsüz” geçiş alanı da çok önemlidir. Bu tür bilgiler dilbilimin dışında, farklı alanlarda özellikle; radyo ve telefon bağlantılarında, otomatik ses ve konuşma belirlenmesinde kullanılır.⁵⁴

K. M. Meliyev “*O Reduksii Şirokih Glasnih v Uygurskom Yazıka*” (Uygurcada Geniş Ünlülerin Daralması) adlı makalesinde yazar Uygur dilindeki geniş ünlülerin *-a/-ä* vurgusuz açık hecede daraldığını ve ince *-i* sesine geçtiğini ifade eder. Örneğin, *balalar* (çocuklar)-*balılar*, *anası* (annesi)-*anisi* gibi sözcüklerde bu daralma olayı görülür. Ancak araştırmalar öyle gösteriyor ki; *-a/-ä* geniş ünlüler sadece açık hecelerde değil, kapalı, vurgusuz hecelerde de ünlü daralması görülür. Bu olay hem Özbekçe, hem Kazakça hem de Karakalpakçada vardır. Örneğin, Uyg.

⁵³C. K. Sıdıkov, “Eksperimental’no-Fonetiçeskoye İssledovaniye Bezdudarnih Glasnih kirgizskogo Yazıka,” Kırız Dilinde Vurgusuz Ünlülerin Deneysel-Fonetik İncelemeler, *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 84-90

⁵⁴S. H. Tağı-Zade, R. N. Potapova, “Akustiçeskiy Analiz Soglasnih Sovremennogo Azerbaycanskogo Yazıka,” Çağdaş Azerbaycan Dilinde Ünsüzlerin Akustik Analizi, *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1972: 50-54

kaldimu ekan?→*kaldimikin?* sorusundason hecede olan geniş *-a* daralır ve *-i*'ye geçer.⁵⁵

M. İ. Trofimov“*O Rasşirenii Glasnıh v Sovremennom Uygurskom Yazıke*” (Çağdaş Uygurcada Ünlü Genişlemesi) adlı makalesinde ünlü daralması olayının yanında ünlü genişlemesinin de olduğunu belirtir. Bu olay sözcüğün orta kısımlarında görülür. Eski Özbekçe uzmanı F. A. Abdullayev’a göre bu olaya sık sık rastlanır. A. M. Şerbak’a göre ise Eski Uygurcada sözcüğün ikinci veya üçüncü hecelerinde ünlü genişlemesinin olduğunu kabul eder. Bu olay daha çok dudaksız ve dudaksız ünlüler arasında görülür. Örneğin, *taşurdi*, *kaçurdi*, *çikardi* vb. Ünlü genişlemesi daha çok fiillerde rastlanır ve *-r* ettirgen ekinin burada rolü büyüktür. Bundan dolayı *-dur/-tur* gibi ekler dar ünlülerin genişlemesine neden olabilir.⁵⁶

B. İ. Tatarintsev “*V. İ. Rassadin. Fonetika i Leksika Tofalarskogo Yazıke*” (Tofalarcanın Fonetigi ve Leksikologisi) adlı makalesinde Rassadin’in yaptığı dil incelemelerini yorumlar. Tofalarcanın grameri ünlü Türkologlar Matthias Castren, N. F. Katanov, N. P. Dırenkova tarafından araştırılmıştır. V. İ. Rassadin’nin bu eseri iki bölümden oluşmaktadır: Fonetik ve Leksikoloji. Fonetik alanı deneysel yolla araştırılır. Bu konuda V. M. Nadelyaev ona çok yardım eder⁵⁷. Leksikoloji ise karşılaştırmalı-tarihsel yöntemle ele alınır. Sözcüklerin etimolojisi de ayrıca analiz edilir. Rassadin’e göre Tofaların dilinde sözcük kökleri farklı kaynaklardan olabilir. Çok sayıda *-gan* eki ve fonetik versiyonlu sözcükler vardır. Örneğin, *hebegen* (kelebek), *kazılğan* (laden bitkisi) gibi sözcükler. Bu tür sözcükler Moğolcadaki *-gana*, *-gene* ekli sözcüklere benzer. Burada iki farklı sonuç çıkabilir:

1. Türk asılı *-gan-gen* eki Moğollar tarafından alınmıştır, sonra da bu eke bir ünlü eklenmiştir.

2. Bu ek Türk-Moğol genel yapım eki olabilir.

Buna ilişkin Tofalarcada çok sayılı Buryatça sözcükler vardır. Rassadin Tofalarcayı Tuvacaya çok yakın bulur, fakat bu iki dil aynı değildir. Örneğin, Tof. *ablın* (dağ sahibi, dağ ruhu) Tuv. *ablıs*, Türkçe ise *iblis* ’tir. Bu örneklerden hareketle Tofalarca ve Tuvacanın akraba olduğunu söyleyebiliriz. Sonuç olarak Türk dili

⁵⁵ K. M. Meliyev, “O Reduktzii Şirokih Glasnıh v Uygurskom Yazıke,” Uygurcada Geniş Ünlülerin Daralması, *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1972: 91-92

⁵⁶ M. İ. Trofimov, “O rasşirenii Glasnıh v Sovremennom Uygurskom Yazıke,” Çağdaş Uygurcada Ünlülerin Genişlemesi, *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 105-106

⁵⁷ V.M. Nadelayev, *Osobennosti Zvukovoy Sistemi Yazıke Tofov*. Tofların Ses Sistemin Özellikleri. *Kuzey Asya'nın Halklarının Etnogenezi* materiallerinden. (Novosibirsk: 2.cilt, 1969) 235-236.

Tofalarda uzun zaman varlığını sürdürmüştür. Uygurlar, Moğollar ve Kırgızlar tarafından etkilenmiştir, ama bu konuda daha çok araştırma yapmak gerekmektedir.⁵⁸

J. M. Guzeyev “*O Sostave Fonem Sovremennogo Karaçay-Balkarskogo Yazıka*” (Çağdaş Karaçay-Balkar Dilinde Fonem Sayısı) adlı makalesinde çağdaş Karaçay-Balkar dilinde fonemlerin sayısının ne kadar olduğunu araştırır. Fonem sayısı araştırmacılara göre 20’ den 33’e kadar değişebilir. Bu değişim farklı faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bunlar:

1. Farklı dillerin etkisi. Alıntı sözcükler fonemlerin çoğalmasına neden olabilir. Örneğin, *vagon, çement* vb.

2. Ünsüz fonemlerin yumuşak veya sert olarak bölünmesi. Örneğin, *-tuz, -tüz, -düz* gibi.

Türkoloji eserlerinde çok sayıda alıntı sözcüklerden dolayı yeni fonemler oluştuğu ifade edilmektedir. Örneğin, Sovyet döneminde Kazakçaya ve Kırgızcaya Rusçadan yeni sözcük girmesiyle yeni fonemler *v, f, z, c, h, j* oluşmuştur. Örneğin, *jurnal, çement* ve *sement* vb. Aslında *-f* sesi Türk dillerinde hep vardı. Eğer Türk yazı diline bakarsak *-f* fonemi Arapça asıllı sözcüklerde görülür. Örneğin, *küf, zarf, uf, defter, fayda, sıfat* gibi. Fonemlerin oluşmasında ünlü-ünsüz pozisyonu da etkilidir. Kısacası fonemin oluşmasında bir ünsüzün hangi ünlü sesin yanında bulunduğu da önemlidir.

Yapılan araştırmalara göre Karaçay-Balkar dilinde toplam 22 ünsüz fonem/*-b, -p, -d, -t, -z, -s, -c, -ç, -g, -ğ, -k, -q, -j, -y, -ş, -r, -l, -m, -n, -n, -h, -f* ve 4 ünlü *-a, -u, -ı, -o* fonem vardır; *-e, -ü, -i, -ö* onların versiyonları, toplam 26’dir.⁵⁹

V. Ya. Pines “*O Foneme /k/ v Azerbaycanskom Yazıke*” (Azerbaycan Dilinde /k/ Fonemi) adlı makalesinde Azerbaycan dilinde /k/ fonemin /g/ foneminin versiyonu olarak görülür. /k/ fonemi daha çok iki dil kullananlar tarafından kullanılmıştır. Örneğin, Rusçayı bilen ve iyi konuşan, Azerbaycan dilinde bu fonemi rahatlıkla kullanabilir. Örneğin, *komsomol* (genç komunist), *mayka* (atlet), *katok* (buz paten için bir alan) vb. A. P. Alekperov’a göre /k/ fonemi Azerbaycan dili için hiçbir zaman yabancı değildir. *Saggal, hogga* çift sesli sözcüklerde /g/ /k/ yerine

⁵⁸ B.İ.Tatarintsev, “V. İ. Rassadin. Fonetika i Leksika Tofalaraskogo Yazıka,” V. İ. Rassadin. Tofalarcanın Fonetigi ve Leksikolojisi, *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 126

⁵⁹ J. M. Guzeyev, “O Sostave Fonem Sovremennogo Karaçay-Balkarskogo Yazıka,” Çağdaş Karaçay-Balkar Dilinde Fonem Sayısı, *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1973: 59-63

okunur.⁶⁰ Fakat /k/ fonemi Azerbaycan dilinde fonolojik sistemde ayrı bir birim olarak bulunmaz. Eğer, Rusça alıntı sözcükler kaldırılırsa /k/ fonemin ayrı bir ses olarak olmadığı görülür.⁶¹

F. B. Astemirova, “Fonetiçeskoe Osvoyeniye Russkih Zaimstvovaniy v Kumıkskom Yazıke” (Kumuk Dilinde Rusça Alıntı Sözcükler ve Fonetik İncelemesi) adlı makalesinde bir sözcüğün bir dilden başka dile geçtiği zaman fonetik değişim yaşayabileceğini ifade eder. F. B. Astemirova bu olayı fonetik uyum olarak adlandırır. Fonetik uyum uzun süreli bir olaydır. Alıntı sözcükle birlikte onu alan dil fonetik değişiklik yaşayabilir. Fonetik değişim üç faktörden kaynaklanır; Sözcük ne zaman girdi? Hangi yolla girdi? Kullanma alanı nedir? Sovyet devriminden önce Rusçadan Kumukçaya sözcükler konuşma yoluyla geçtiği görülmektedir. Kumuk dili için yabancı olan sesler fonetik değişimi yaşamaya başlar. Örneğin, Rusçada olan /f/ sesi Kumukçada /p/ sesiyle değişir: Kum. *işkap*, Rus. *şkaf*, (Türk. dolap); Kum. *kanpet*, Rus. *konfeta*, (Türk. şeker) vb. Farklı sesler de aynı şekilde değişiklik yaşar. Ayrıca ünlü türemesi sözcük başında *stakan-istakan* (bardak), sözcük sonunda ünsüzlerin sertleşmesi Kum. *medal*, Rus. *medal*, iki ünsüzün arasında ünlü türemesi, ünsüzlerin yerinin değişmesi gibi bütün bu olaylar Kumuk dilinde vardır.⁶²

⁶⁰ A.K. Alekperov, *Fonetiçeskaya sistema sovremennogo azerbaycanskogo yazıka*, Çağdaş Azerbaycan Dilinin Fonetik Sistemi. (Baku: 1971) s.88.

⁶¹ V. Ya. Pines, “O Foneme /k/ v Azerbaycanskom Yazıke,” Azerbaycan Dilinde /k/ Fonemi, *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1973: 65

⁶² F. B. Astemirova, “Fonetiçeskoye Osvoyeniye Russkih Zaimstvovaniy v Kumıkskom Yazıke,” Kumuk Dilinde Rusça Alıntı Sözcükler ve Fonetik İncelemesi, *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1974: 44-55

2.3. Morfoloji ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Morfoloji aslında gramerin en önemli bölümüdür. Morfolojik sözcük tahlili bize doğru leksik-semantik anlamı verir. Morfoloji sözcük biçim yapısını inceleyen bir gramer dalıdır. Sovyet Türkolojisinde morfoloji alanında sözcüklerin bünyesi, morfolojik tip sorunları ve fiil gibi konular derinliğine incelendiği görülmektedir. Sovyet Türkologlar Türk anadilinden ve Orhun-Yenisey yazıtlarından başlayarak Çağdaş Türk dillerine kadar morfoloji üzerine derin çalışmalar yapmıştır. *Sovetskaya Türkologiya* dergisinde morfoloji konusunda çok sayıda makale vardır.

Dergide değişik makale ve araştırmalar bulunmaktadır. B. A. Serebrennikov'un "*O Nekotorih Çastnih Detalyah Protsessa Obrazovaniya Affiksa Mnojestvennogo Çisla -lar v Türkskih Yazıkah*" (Türk Dillerinde -lar Çoğul Eki Oluşumu ve Bazı Özel Hususlar) adlı makalesi çok ilgi çekicidir. Bu makalede Türk dillerinde olan çoğul eki *-lar* anlatılmaktadır. B. A. Serebrennikov bu konuda G.Ramstedt, N.Poppe, D.Sinor, V.Kotwiç ve O.Böhtlingk gibi dünyaca ünlü Türkologların görüşlerine yer verir.⁶³ Bilindiği gibi Çuvaşçanın dışında bütün Türk dillerinde çoğul eki *-lar* vardır. Bazı durumlarda alınan eklerde ünlü değişimi *-lar*, *-ler*, *-lir* gibi olabilir. Sadece Karaçay-Balkar dilinde *-lar* eki "r"sız kullanılmaktadır. *-lar* eki hakkında çok kitap yazılmış ve en doğru sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. *-lar* eki iki topluluk indekslerinden oluşmaktadır: *-l* ve *-r*. Örnekler Moğolca, Tunguzca ve Mançurca olarak verilmektedir. Gerçekten de bu eklerin ortak özelliği çokluktur. Örneğin, Yakutçada *-lun*, *-lari*, *-lan* ekleri "beraber, toplu halde bulunmak" anlamına gelir. Vasıta hâli eki aynı şekilde topluluk ifadesini karşılar. Sıfatların ekleri *-lu*, *-lık* Yakutçada *-laah* aynı şekilde çoğul fonksiyonları vardır. Örneğin, Tatarcada *köç-le* (Türkçede güç-lü; güç ile) ilk anlamını taşımaktadır. Bu anlamın yine de "bulunmak", "toplu hâlinde" den geldiği düşünülmektedir.⁶⁴

G. Ramsted'e göre Türkçede, Uygurcada ve Çağataycada *-li* eki sadece birbirine yakın iki ad için kullanılmaktadır.⁶⁵ Örneğin, Eski Türkçe de *-inili -acili* (küçükler-büyükler) anlamına gelirdi, *-tünli-künli* (gece-gündüz) manasını taşıyordu. Bütün Türk dillerinde bu ek sık sık kullanılmaktaydı. Sıfatların eki *-lık* G. Ramsted'e

⁶³ B. A. Serebrennikov, "O Nekotorih Çastnih Detalyah Protsessa Obrazovaniya Affiksa Mnojestvennogo Çisla-lar v Türkskih Yazıkah," Türk Dillerinde -lar Çoğul Eki Oluşumu ve Bazı Özel Hususlar, *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 49

⁶⁴ B. A. Serebrennikov, a.g.e. 50

⁶⁵ G. İ. Ramstedt, *Vvedeniye v Altayskoye Yazıkoznaniye*. Altay Dilbilimine Giriş. (Moskova, 1957) 46-47.

göre *-li*, *-li'*ye dönüştü. Bu incelemelerden sonra “l” indeksi “beraber bir şeyi yapmak” anlamına gelmektedir. *-Lar* ekinin ikinci indeksi *-r* dir. Bu da topluluk ekidir. *-Lar* ekinin iki morfemden oluştuğunu ilk altayist N. Poppe ve D. Sinor ortaya koymuştur, fakat D. Sinor değişik bir fikir öne sürer. Ona göre *-r* indeksi genel Altayca *-lar* ekinden gelmez. Altaycada çokluk işareti *-r*, Türk dillerinde *-z* olarak ortaya çıkmaktadır. Çoğul indeksi *-r* ise Türk dillerinde *-ar* “erkek, adam” sözcüğünden meydana gelmektedir. Aslında bu hipotezi ilk olarak M. Rasenen ortaya koyar. Örneğin, J. Markuart Tatarcada bu çokluk indeksi *-Tata-r* sözcüğünde göstermektedir.⁶⁶

A. N. Kononov ise *-r* indeksi Türk dillerinde aynı şekilde korunmaya devam ettiğini belirtir.⁶⁷ *-R* çoğul indeksi olarak Tunguzcada ve Moğolcada kendini korur. Kononov çoğul eki *-lar*’ın, *-l* ve *-r* iki çoğulgöstergesinin birleşmesinden oluştuğunu ifade eder.

Peki, iki topluluk göstergesi yan yana niye kullanılmıştı? Türk dilleri sondan eklemeli bir dil olduğu için ikinci gösterge birinciye eklenmiştir. Bundan dolayı anlam da kuvvetlendirilmiştir. Bu olayın başka bir versiyonu daha vardır. Çoğul eki *-lar* vasitahâli ekinden oluştuğu bilinir. Sonra vasita hâli eki *-la* çoğul eki yerine kullanılmaya başlanmıştır ve hala bu şekilde Balkarçada kullanılmaktadır. Örneğin, *ağaç-la* (ağaçlar) veya *kız-la* (kızlar). Bu ek çoğul anlamında bugünkü Balkarçada kendini korumaktadır. Örneğin, *at-la* (atlar). Böylece topluluk eki *-la* ve vasita eki *-la* (Tatarca *-bir-la*) birbirine benzemektedir. Bunları ayırt etmek için topluluk ekine *-la* topluluk indeksi *-r* eklenmiştir. Büyük ihtimalle bugün kullandığımız çoğul eki *-lar* bu şekilde oluşmuştur.⁶⁸

Daha sonra bazı Türk dillerinde Kazakça, Kırgızca, Başkurtça, Altayca, Şorça ve Yakutçada çoğul eki *-lar*’ın versiyonları çıkmıştır. “l” yerinde “t” veya “d” kullanılmaktaydı. Örneğin, *joldas-tar* (yoldaşlar), *şart-tar* (şartlar), *kırgız-dar* (Kırgızlar), *at-tar* (atlar) vb. Fakat iki ünlü arasında “l” fonemi kendini korumaktadır: *okuucu-lar* (okuyucular), *bala-lar* (balalar) örneklerinde olduğu gibi.

M. R. Fedotov “O Çuvaşskom Karitivnom Affikse *-sar/-ser* i Yego Reflekse v Nekotorih Finno-Ugorskih Yazıkah” (Çuvaşçada *-sar/ -ser* Ekleri ve Fin-Ugor

⁶⁶ B. A. Serebrennikov, “O Nekotorih Çastnih Detalyah Protsessa Obrazovaniya Affiksa Mnojestvennogo Çisla-lar v Türkskih Yazıkah,” Türk Dillerinde *-lar* Çoğul Eki Oluşumu ve Bazı Özel Hususlar, *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 50-51

⁶⁷ A. N. Kononov, *Pokazateli Sobiratelnosti-Mnojestvennosti v Türkskih Yazıkah*. Türk Dillerinde Topluluk ve Çoğul Ekleri. (Leningrad, 1969) 7-8.

⁶⁸ İ. V. Filonenko, *Grammatika Balkarskogo Yazıka*. Balkarçanın Grameri. (Nal’çik, 1946) 84

Dillerinde Etkisi) adlı makalesinde aşağıdaki hususlara yer vermektedir. “Çuvaşçada -sar/-ser ekleri Türkçede -siz olarak bilinir. Bunu Fin-Ugor dillerinde Çuvaşça alıntı sözcüklerde de görebiliriz. Mari halk dilinde, Udmurtçada, Macarcada bu eklerin bulunması bize çok şey anlatmaktadır. Eski Çuvaşça alıntı sözcüklerin Fin-Ugor dillerine nasıl ve ne zaman girdiğini, yani bu olayın kronolojisini gösterir.”⁶⁹

Son zamanlarda dilbilimde -sar/-ser eklerinin genetik olarak Türk dillerinde -sıra/-sira şeklinde kullanıldığı savunulmaktadır. Bu iddiaya göre Türk dilleri -z ve -r seslerinin değişmesinden dolayı ayrılmaktadır. Böylece -z’li Türk dilleri ve -r’li dilleri olarak bilinmektedir. Örneğin, Çuvaş dilinde olan -r sesi Türk dillerinde sözcük köklerinde ve sonlarında -z, -d, -y olarak kullanılmaktadır. Türk dillerinde -adak, -ayak sözcükleri, Çuvaşçada -ura/-ora, Türkçede -kaz, Çuvaşçada -hur gibi. Bu konuda bilim dünyasında fikir ayrılığı vardır. Ama sadece iki önemli bakış öne çıkmaktadır. Bunlardan biri G. Ramstedt’in görüşüdür. G. Ramstedt -r sesinin -z den daha önce ortaya çıktığını öne sürer. G. Ramstedt bu konuda şunu söyler: “Ana Altaycada -r ve -l dışında sözcüğün ortasında ve sonunda yumuşak -r’ ve -l’ vardı. Sonra bu seslerin çoğu Türk dillerinde -z’ye ve -s’ye dönüştü, başka dillerde ise -r ve -l kullanılmaya devam etti”⁷⁰. İkinci görüş ise W. Radloff, G. Nemeth, B. Serebrennikov’a aittir.⁷¹ Bu bilim adamları Çuvaşçadaki -r sesinin Türk dillerindeki -z sesinden oluştuğunu savunmaktadırlar.

Çuvaşçada -sar/-ser eki İngilizcede -less anlamındadır. Uygurcada -siz, Karakalpakça -siz, Nogayca ve Kazakça -siz, -süz, Tatarca -siz, -sez, Azerbaycan dilinde, Türkçe, Kırgızca ve Türkmencede -siz, -süz, -suz, -süz, Kumukçada -siz, -siz, -suz, -süz olarak görülürken Altayca, Tuvaca, Hakasça, Şorça ve Yakutçada bu ek yoktur. Bu dillerde olumsuz ifade etmek için “yok, hayır” anlamına gelen sözcükler kullanılmaktadır. Örneğin, “kipsiz” sözcüğü “çirkin” anlamına gelmektedir. Malov -sıra ekini daha Eski Türk Yazıtlarında da olduğunu savunur. Köl Tigin bitiğinde “hansız” sözcüğün yerine kagan sıratmış sözcüğü kullanılıyordu. Yani -sıra-sira ekleri bazı Türk dillerinde -siz, -süz eklerine ses değişmesiyle dönüşmüştür.⁷²

⁶⁹ M. R. Fedotov, “O Çuvaşskom Karitivnom Affikse –sar/-ser i Yego Reflekse v Nekotorih Finno-Ugorskih Yazıkah,” Çuvaş –sar/-ser Ekleri ve Fin-Ugor Dillerinde Etkisi, Sovetskya Türkologiya. Mayıs-Haziran. 1970: 60

⁷⁰ M. R. Fedotov, a.g.e. 60

⁷¹ M. R. Fedotov, a.g.e. 61

⁷² S. Y. Malov, Pamyatniki Drevnetürkskoy Piismennosti. Eski Türk Abidelerin Yazıtlarını. (Moskova: 1951) 49.

S. Ye. Malov r~z ses değişmesine dikkat çeker. *-Sıra/-sıza* ve *-sira/sıza* ekleri Runik Yazıtlarda o zamanlarda görünmezken *Altın Yaruk*'ta bu değişikliğin görüldüğünü belirtir. Yenisey Türk dil grubunu (Tuvaca, Kırgızca, Hakasça, Şorça, Altayca) Eski Türk Abidelerin diliyle karşılaştırsak bugünkü Tuvacanın o dile ait olduğu ispatlanmıştır. Fin-Ugor dillerinde *-sar/-ser* olumsuzluk ekleri sadece alıntı sözcüklerde görülmektedir. Fin-Ugor dilgrubunda Çuvaşça *-ansar*, Udmurtça *-angısır* sözcükleri kullanılırken Türkçede ansız (dar) olarak görülmektedir. Sonuç olarak z~r ses değişikliği daha 9. yüzyılda gerçekleştiği düşünülmektedir. Demek ki; Türk kavimleri Avrupa'ya göç edince kendi dilleriyle Fin-Ugor dil grubunu da etkilediler. Tabiki bu etkileşimin etno-kültürel ve ekonomik ilişkilerden dolayı gerçekleştiği düşünülmektedir.⁷³

Morfoloji ile ilgili önemli çalışmalardan birisi de K. M. Lüvimov'a aittir. K. M. Lüvimov "*O Çislovom Znaçeniye Nulevoy Formı Türskih Suşçestvitel'nih*" (Türk Adlarında Sıfır Ekinin Rolü) adlı makalesinde Türkçe üzerine morfolojik araştırmalarını anlatırken şu sonuca varır. Adlar yalın haldeyken tekil formunda sıfır ek alınca sadece adın belirsizliğini gösterir. Örneğin, *taş* dediğimizde sadece belirsiz bir obje anlaşılır, bir taş dendiği zaman belirli bir taş söz konusudur. Çoğul farklı sayıyla gösterilir. Örneğin, *iki taş, beş taş* vb. Ayrıca *taş* dediğimizde hem çoğul hem de tekil olabilir. *Taş* madde olarak bir sınıfı gösterir. Bunu tamamen anlamak için metne ve anlatılan olaya bakmak gerekmektedir. A. N. Kononov'a göre ise Türkçe adlarda *-lar/-ler* çoğul ekler olmazsa zaman ad bütün sınıfı göstermektedir.⁷⁴ A. M. Şerbak ve S. A. Sokolov da aynı fikirdedirler. Bazen bir ad çoğul halde olmasa bile çoğul ifade verebilir. Örneğin, *göz-iki göz; ayak-iki ayak; el-iki el. Onun gözünde, kendi elinde* gibi cümlelerinde bu açıkça görülmektedir. Türk adlar tekil formunda soyut anlam da taşır. Örneğin, *cesaret, gençlik* vb. Adlar tekil formundayken çoğul ifadesini yine de alabilir. Örneğin, *Ben peynir ekmek yedim, çay içtim* gibi. Başka bir deyişle ile Türk adlar çoğul eki almazsa yani sıfır ekindeyken hem tekil hem de çoğul ifadesini gösterebilir, o zaman sıfır ekin belirsiz sayısının göstergesi olduğu söylenebilir. Tabiki bunu tamamen anlamak için metne ve olayın bütününe bakmak

⁷³ M. R. Fedotov, "O Çuvaşkom Karitivnom Affikse –sar/-ser i Yego Reflekse v Nekotorih Finno-Ugorskih Yazıkah," Çuvaş –sar/-ser Ekleri ve Fin-Ugor Dillerinde Etkisi, Sovetskya Türkologiya. Mayıs-Haziran. 1970: 65

⁷⁴ A. N. Kononov. *Grammatika Sovremennogo Turetskogo Literaturnogo Yazıka*. Çağdaş Türk Edebi Dilinin Grameri. (Moskova-Leningrad, 1956) 60.

gerekir. Unutmamak gerekir ki Türk dillerinde gramer ve leksikoloji tamamen mantığa bağlıdır.⁷⁵

Sovetskaya Türkologiya dergisinin Dil Tarihi ve Yapısı bölümünde A. M. Şçerbak “K Harakteristike Sistemi Türkskih Padejey v Plane Soderjaniya” (Türk Dillerindeki Ad Durum Eklerinin Karakteristik Özellikleri) adlı makalesinde Eski ve yeni Türk dillerinde ad durum eklerini ele almaktadır. A. M. Şçerbak Eski ve yeni Türk dillerini incelerken Ana Altaycadaki ilk ad durum şemasını tahmin edebileceğimizi şu şekilde izah eder. “Bu şema şu halleri kapsamaktaydı: Yalın hal-0, ilgi hâli-*ın*, belirtme hâli-*ıy*, yönelme hâli-*ka*, -*ga*, bulunma hâli-*ta*, -*da*, ayrılma hâli-*dan*, -*dın*, -*tan*, -*tın*, vasıta hâli-*ın*, yönelmehâli-*karu*, -*garu*, eşitlik hâli-*ca*“.

Eşitlik hâli eki -*ca* sözcük veya sözcük grubunun sonunda yazılırdı. Vasıta hâli-*ın* ve yönelmehâli-*karu*, -*garu* ise sadece Göktürk Yazıtlarında yazılırdı. Şçerbak bu konuda iki Türkoloji uzmanın R. Yakobson ve Yu. Kuriloviç’in düşüncelerini göstermektedir.⁷⁶ R.Yakobson’a göre halleri tasvir ederken sadece onların semantik özelliklerine bakıldığını, Yu. Kuriloviç ise hallerin semantik özelliğini, onların sözdizimindeki pozisyonlardan kaynaklandığını belirtir. Ona göre ilk önce sözdiziminin şemasına bakılır, daha sonra ise semantik özelliklerine. Haller söz konusu olunca fiillerin anlamı da çok önemlidir. Örneğin, bir ad belirtme hâlindeyken mutlaka geçişli fiillerle kullanılmaktadır ve bu daha çok sözdizimsel özelliğidir. Ama bir ad hareket fiillerle kullanılıyorsa burada daha çok semantik özelliği önemlidir. Bu durumda cümlelerin sözdizimi birinci yerdedir, semantik özelliği ikinci rol oynar. Kuriloviç, halleri iki fonksiyona ayırır: Gramatik (cas grammatical) ve somut (cas concret).⁷⁷ Gramatik fonksiyona bağlı olan yalın, ilgi ve belirtme halleridir. Bu hallerin önemli fonksiyonu sentaktik, semantik fonksiyonu ise ikinci yerdedir. Somut haller ise bulunma, yönelme, ayrılma halleridir. Onların ilk fonksiyonu semantik, ikici ise sentaktiktir. Sonuç olarak Türk dillerinde gramatik haller yalın, ilgi ve belirtme halleridir; somut haller yönelme, bulunma, ayrılma halleridir. Yalın, ilgi ve belirtme halleri sentaktik özelliğine sahiptir. Yönelme, bulunma ve ayrılma halleri ise semantik durumu anlatmaktadır.⁷⁸

⁷⁵ K. .M. Lüvimov, “O Çislovom Znaçeniye Nulevoy Formı Türkskih Suşçestvitelnıh,” Türk Adların Sıfır Ekin Rolü. *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 78-84

⁷⁶ A. M. Şçerbak, “K Harakteristike Sistemi Türkskih Padejey v Plane Soderjaniya,” Türk Dillerindeki Ad Durum Eklerinin Karakteristik Özellikleri. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 4

⁷⁷ A. M. Şçerbak, a.g.e. 6

⁷⁸ A. M. Şçerbak, a.g.e. 5- 6

İ. N. Kobeşavidze “*Razgraniçeniye Sfer Glagol'nogo Slovoobrazovaniya i Slovoizmeneniya v Yazıke Orhono-Yeniseyskih Nadpisey*” (Orhun-Yenisey Yazıtlarında Fiil Türetimi ve Fiil Değişimindeki Ayrım) adlı makalesinde fiil kategorisinin Orhun-Yenisey yazıtlarında ayrı bir morfolojik gramer kategorisi olarak çıktığını belirtir. Ayrıca fiilin ayrı morfolojik özelliklerine sahip olarak sözcük oluşmasına ve sözcük değişmesine de hakim olduğunu belirtir. İ. N. Kobeşavidze Türkçenin sondan eklemeli dil olarak Orhun-Yenisey yazıtlarında görülen fiilin zengin yapım ve çekim eklerine sahip olduğunu, bundan dolayı fiillerden oluşan yeni sözcüklerin ayrı bir gramer kategorileri olarak kullanıldığını ve tam tersine yeni oluşan sözcüklerin yapım ekleriyle tekrar fiile dönüşebileceğini ifade eder.⁷⁹

S. N. İvanov da “*K İstolkovaniyu Kategorii Prinadlejnosti*” (İlgi Hâlinin Kategorisinin İncelenmesi) adlı makalesinde ilgi hâlinin özel karakteristiğe sahip olduğunu anlatır. Sözcük grubunda *-in* ekinin ya bir zamire ait olduğunu (*benim, senin...*), ya da bir objenin başka objesine ait olduğunu gösterir. İlgi ekine tamlayan eki de denir. Bir varlığın kime ait olduğunu bildirir ve *-n (ın)* ekiyle gösterilir. Örneğin, *evin kapısı*, *ev+in* nerede *-in* ilgi hâli eki *kapısı* sözcüğündeki *-sı* 3. tekil şahıs iyelik ekidir. İlgi hâli cümlelerde sıfat-fiillerle (*-dik, -acak*) eklerle de kullanılabilir.⁸⁰

M. İ. İslamov “*Proishojdeniye i Struktura Nekotorih Slojnih Form Ukazatelnih Mestoimeniy*” (İşaret Zamirlerin Formlarının Oluşumu ve Yapısı) adlı makalesinde birleşik işaret zamirlerin Azerbaycan dili diyalektlerinde ve ağızlarında nasıl oluştuğunu, zorlaştırılmış veya birleşik işaret zamirleri iki, üç, hatta dört işaret zamirlerinden oluştuğunu ifade eder. Birleşik işaret zamirlerinin çoğunun “o” veya “bu” zamirlerinden oluştuğunu, bazen bu zamirlere adların da eklendiğibelirtir. Örneğin, Azerbaycan dilinin batı ağızlar grubunda “ota”, “buta” gibi işaret zamirleri kullanılmıştır. Peki, bu zamirler nasıl oluşmuşlardır? “Ota” *şu* anlamına gelir ve uzaktaki bir eşyayı veya kişiyi göstermek için kullanılır. “Buta” *bu* anlamına gelir ve konuşan insana daha yakın objeleri göstermek için kullanılır. “O+ta” nerede “o” ve “ta” işaret zamirleri olarak kullanılır, fakat “ta” zamiri kullanılmayan bir ek olarak ifade edilmektedir. Şu anda bu ek Azerbaycan dili diyalektlerinde kullanılmaz, fakat

⁷⁹ İ. N. Kobeşavidze, “Razgraniçeniye Sfer Glagol'nogo Slovoobrazovaniya i Slovoizmeneniya v Yazıke Orhono-Yeniseyskih Nadpisey,” Orhun-Yenisey Yazıtlarında Fiil Türetimi ve Fiil Değişiminde Ayrım. *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 91-95

⁸⁰ S. N. İvanov, “K İstolkovaniyu Kategorii Prinadlejnosti,” İlgi Halinin Kategorisi İncelemesi. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 26-37

Uygurcada uzaktaki eşyaya “tana” yani *şu* denir, “tavu” daha uzaktakibulunan eşyalar için kullanılır. Aslında *-ta* eki çok eski zamanlarda Altay dillerinde kullanılmıştır ve en eski işaret zamiri olarak da bilinmektedir. Gagavuzcada ise “te bu”, “te o”, “te şü”, “te ola”, “te bola” işaret zamirleri vardır. Ayrıca daha da zorlaştırılmış işaret zamirlerin formları vardır: “otana”, “butana”, “butahana”, “otahana” vb. (o+ta+na, bu+ta+ha+na) ve hepsi işaret zamirleri olarak kullanılır.⁸¹

A. M. Şçerbak “*Metodı i Zadaçi Etimologičeskogo İssledovaniya Affiksali'nih Morfem v Türkskih Yazıkah*” (Türk Dillerinde Ekli Morfemlerinin İncelenmesi, Etimolojik Yöntemler ve Amaçları) adlı makalesinde morfemlerin yapısal özelliklerini ve çeşitlerini, semantik karakteristiklerini, etimolojik araştırmaların yapılmasının mümkün olduğunu vurgular.⁸² W. W. Radloff da “*İnhaltstoff*” adlı makalesinde bunun uygun ve gerekli olduğunu belirtir. Radloff sonradan eklemeli dillerde bir sözcüğü oluşturan morfemlerin etimolojik olarak incelenebileceğini söyler.⁸³ Bir sözcüğü morfemlere bölerek morfemlerin etimolojik incelenmesi yapılır. Morfemlerin analizinde sözcüğün nasıl geliştiğini görülür. Bu tür analizler ayrıca karşılaştırmalı-tarihsel yöntemle de yapılabilir. Onun için bu yöntemle bir dilin diğer dille akraba olup olmadığı anlaşılabilir. Yine bu yöntemle morfemlerin en eski formları bulunabilir. Örneğin, ayrılma hâli eki *-dan* bütün Türk dillerinde vardır ve ekin başındaki ünsüz değişebilir. Kıpçak ve Oğuz dillerinde; Tuvaca, Özbekçede *-dan, -don, -tan, -ton, -nan, -non, -lan, -lon, -zan, -zon, -san, -son*; Altay dillerinde; Hakasça, Şorçada *-dan, don, -tan, -ton, -nan, -non*; Eski Uygurcada, Eski Özbekçede, Çağdaş Uygurcada, Kumuk ağızlarında ve başka Türk diyalektlerinde *-dın, -din, -dun, -tın, -tin, -tun*; Yakutçada *-tan, -ttan, -ton, -tton*; Çuvaşçada *-dan, -tan, -ran*; Özbek ağızlarında *-day, -tay, -nay* gibi.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi ekin başında ilk ünsüzün asimilasyondan (ses benzeşmesinden) dolayı değişim yaşadığı görülmektedir. Dar ve geniş ünlülerin değişimi ise V. A. Bogoroditskiy'e göre daha eski zamanlardan beri bu eklerin farklı telaffuzlarından dolayı değişmiştir.⁸⁴ Ekli morfemlerin etimolojik

⁸¹ M. İ. İslamov, “Proishojdeniye i Struktura Nekotorih Slojnih Form Ukazatelnih Mestoimeniy,” İşaret Zamirleri Formlarının Oluşumu ve Yapısı. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 37-39

⁸² A. M. Şçerbak, “Metodı i Zadaçi Etimologičeskogo İssledovaniya Affiksali'nih Morfem v Türkskih Yazıkah,” Türk Dillerinde Ekli Morfemlerinin İncelenmesi, Etimolojik Yöntemler ve Amaçları. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1974: 31

⁸³ W. W. Radloff, “*İnhaltstoff*,” *Einleitende Gedanken zur Darstellung der Morphologie Türksprachen*. Zapiski Akademii Nauk. (St. Petersburg. N.8, 1906) 29

⁸⁴ V. A. Bogoroditskiy, *Vvedeniye v Tatarskoye Yazıkızniye v Svyazi s Drugimi Türskimi Yazıkami*. Tatar Dilbilimine Giriş ve Türk Dilleriyle Bağlantı. (Kazan', 1953) 159

analizi çok önemlidir, çünkü bu sayede art zamanlı dil olayları açıklanabilir. Dilbilimciler eklerin üzerine yapılan çalışmalardan dolayı eklerin çeşitliğini tek bir ana ekten oluştuğunu ifade ederler. Ancak, konuda araştırmalar devam edecektir.

R. R. Yusipova “*Slovoobrazovatel’naya Produktivnost’-Neproductivnost’ Reliktovih Affiksov v Sovremennom Turetskom Yazıke*” (Çağdaş Türkçede Kelime Türemesinde Eski Eklerin Verimliliği veya Verimsizliği) adlı makalesinde Türkçede yeni sözcük türemesinin her zaman Türkologların dikkatini çektiğini ifade eder.⁸⁵ Yeni sözcükler her dilde olduğu gibi Türkçede de uygun şartlardan dolayı oluşur. Türkçe sondan eklemeli dil olduğu için yeni leksik birimlerin oluşması kolay gerçekleşebilir, fakat bunun için uygun dil faktörleri ve genel dil şartları da çok önemlidir. Dil tarihine bakılırsa çok farklı yapım ekleri varken dil faktörlerinden dolayı bu ekler arkaik olup kullanılmaz hale gelmiştir. Ama onların yerine yeni yapım ekleri gelir ve yeni sözcükler oluşur. Çağdaş Türkçede üretken yapım ekleri ve türevi az olan yapım ekleri de vardır. Üretken olmayan yapım ekleri şunlardır *-l, -al/-el, -ıl/-il, -ul/-ül*. Türkologlara göre bu ekler Türk dillerinde çok fazla kullanılmamıştır. Fakat Eski Türkçede bu ekler adların ve sıfatların oluşmasında rol oynamıştır. Örneğin, *yeşil, kızıl, yeş* ve *kız* gövdelerindeki *+l* ekinden oluşmuşlardır. Yani morfem *-l* adların adlardan oluşmasına neden olmuştur. Başka Türkolog grubu ise bu morfem, adların fiillerden oluşmasına neden olduğunu savunur. Örneğin, *ti-konuşmak, ti-l* dildir, *kart-parçalamak, kart-al-vahşi* kuştur. Ama, bütün Türkologların fikrine göre *-l* eki Altay dil ailesinde çok aktifti, hatta Altay leksikolojisinin temelini oluşturur. Edilgen çatı eki *-l* ve adlara gelen *-l* ekinin genetik olarak yakın olduğu söylenir. Tunguz-Mançu dillerinde *-l* eki çoğul ektir. Bu ek sayesinde çağdaş Türkçede *ok-ul, kur-al, koş-ul* sözcükleri türemiştir. Fakat bunlar adlardan değil, fiillerden oluşmuşlardır. *Çoğul, tekil, özel* gibi sıfatlar oluşmuş, bununla birlikte *-sal/-sel* eki çağdaş Türkçede adlara eklenip sıfat olarak da kullanılmıştır. *tarihsel, kırsal, yapısal* gibi. *-Sal/-sel* eki aslında eski Türk ekidir. Uzun zaman pek üretken olmayan iki sözcüğün dışında *kumsal* ve *uysal*, pek kullanılmazdı. Bugünlerde bu ek çok kullanışlı ve Arapça-Farsça kökenli sözcüklerle kullanılır duruma gelmiştir. Örneğin, *ruhsal, dinsel* vb, ayrıca Latin kökenli dillerden

⁸⁵ R. R. Yusipova, “Slovoobrazovatel’naya Produktivnost’ i Neproductivnost’ Reliktovih Affiksov v Sovremennom Turetskom Yazıke,” Çağdaş Türkçede Kelime Türemesinde Eski Eklerin Verimliliği veya Verimsizliği. *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1986: 49

geçen sözcüklerle de bu ek kullanılmaktadır. Örneğin, *matematik-matematiksel, fizik-fiziksel vb.*⁸⁶

D. M. Nasilov “Nekotoriye Problemi Türkskoy Diyahroničeskoy Morfologii i Yazıkoviye Osobennosti Drevne Türskih Pamyatnikov” (Bazı Türk Art Zamanlı Morfoloji Problemleri ve Eski Türk Abidelerinin Özellikleri) adlı makalesinde her Türk dili için tarihsel gramer oluşturulması gerektiğini söyler. Bunu yapmak için ilk önce Eski Türk Yazılı Metinleri detaylı şekilde incelenmeli, gramer kategorilerinin tarihsel gelişimi dikkate alınmalı ve onların dil ve diyalektlerinde nasıl kullanıldığı ile ilgili bilgi toplanması gerekmektedir. Diller arasındaki ilişkiler, dil temasları, dillerin leksikolojisi, grameri, fonetiği, sentaksı bu dil ilişkileri içerisinde araştırmak gerekir. Dil kategorileri her dönem için karşılaştırmalı-tarihsel gramer bakımından en ince ayrıntısına kadar araştırılmalıdır.

Fonetik ve morfoloji incelediğinde Altay dillerindeki ana dil formlarını bulmak mümkündür. Bu iki gramer dalları ana formları veya versiyonların bulunması için başlangıç noktaları olabilir. Örneğin, Başkurtça ve Tatarcanın beş diyalekti ve kırk ağzı incelemek için hem fonetik hem de etnik yapıyı araştırmak gerekir. Morfolojik araştırmalar bize her dilinsözlü ve yazılı dili hakkında derin bilgiler verir.⁸⁷

⁸⁶ R. R. Yusipova, “Slovoobrazovatel’naya Produktivnost’ i Neproductivnost’ Reliktivih Affiksov v Sovremennom Turetskom Yazıke,” Çağdaş Türkçede Kelime Türemesinde Eski Eklerin Verimliliği veya Verimsizliği. *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1986: 51-55

⁸⁷ D. M. Nasilov, “Nekotoriye Problemi Türkskoy Diyahroničeskoy Morfologii i Yazıkoviye Osobennosti Drevne Türskih Pamyatnikov,” Bazı Türk Art Zamanlı Morfoloji Problemleri ve Eski Türk Abidelerinin Özellikleri. *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1988: 70-74

2.4. Sentaks ile İlgili Yapılan Çalışmalar.

Sovyet Türkologları son yirmi senede sentaks konusunda büyük aşama kaydetmiştir. Sentaks alanında sözcük grupları incelemelerinin dışında cümlenin yapısıyla ilgili titiz çalışmaların da yapıldığını görmekteyiz. Uzmanların en çok dikkatini çeken unsur, cümlenin yapısı ve tahlilidir. Sentaks üzerine çalışan uzmanlar cümlenin yapısı, söz sıralaması ve cümle içerisinde semantik-leksik ilişkileri araştırırlar. Türkçe cümlede zarf-fiil, sıfat-fiil ve fiilimsi sözcük grupları Rusçada nasıl bir yapı oluşturduğu Türkologların da araştırma alanına girmektedir.

Son dönemlerde cümle içerisinde sıfat-fiil, zarf-fiil ve mastar grupların fonksiyonları her açıdan araştırılmıştır. Bu gruplar cümle öğelerine bağlanıp yan cümle fonksiyonu taşıyabilir mi? Bu düşünce ilk P. M. Melioranskiy'e aittir. Ona göre zarf-fiil ve sıfat fiil grupları ana cümlenin öznesinden daha farklı bir özne bulunduğu takdirde yardımcı cümlenin yüklemi hâline gelebilirler. A. N. Samoyloviç -mak yapısını bu gruplara dâhil etmiştir. Bu fikirlere başka Türkologlar tarafından da destek verilmiştir.

N. A. Baskakov “*K Voprosu o Strukture Ckazuemogo v Türkskih Yazıkah*” (Türk DillerindeYüklem Yapısı) adlı makalesinde cümlenin ve özellikle yüklem yapısının şimdiye dek yeterince açıklanmadığını ifade eder.⁸⁸K. Grönbech ve onun takipçisi Mandi “Türk cümlesi tek ögeli cümle yapısına sahiptir, bütün önüne gelen öğeler, özne de dâhil yükleme bağlıdır ve onu niteler” der.⁸⁹N. A. Baskakov'a göre ise Türk dillerinde cümle mutlaka iki öğeden; yani yüklem ve öznenen oluşur. Ayrıca cümle içerisinde birleşik kelime grubu bulunup cümlenin “inşaat malzemesi” olarak sayılmaktadır. N. A. Baskakov'un amacı yüklem bütünü formlarını analiz etmektedir: Fiil çekim ekleri, fiil formları (basit ve birleşik), yardımcı fiiller, fiiller, başka unsurlar vb.

Bütün Türk dillerinde predikat (yüklem) yapıları şahıs zamirlerini dâhil etmektedir. Ayrıca Eski Türkçede şahıs zamirleri *bul*, *şul*, *ol* ayrı yüklemler olarak çıkabiliyor. Eski Türk eserlerinde *ol* unsurlu yüklem görülür. Örneğin, Tuvacada *ol öörenikçi* (o öğrencidir) *ol* yüklem grubuna dâhildir. *Ol* unsurun yanında *turur* fiili de kullanılmıştır. *Ol turur* (o vardır) anlamına gelir. *Ol+tur* kullanıldığı zaman farklı fiil anlamları olabilir. Örneğin, *olur*-oturmak, *tur*-durmak, *ol tur*-o duruyor, *ol olur*-

⁸⁸ N. A. Baskakov, “K Voprosu o Strukture Skazuyemogo v Türkskih Yazıkah,” Türk Dillerinde Yüklem Yapısı. *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 68

⁸⁹ N. A. Baskakov, a.g.e. 68-69

oturuyor vb.Kaşgarlı Mahmud *Divānu Lügati't-Türk'te ol* unsurlu yüklem grupları cümlelerde örnek olarak göstermiştir. Örneğin, Eski Uygurcada bu tür cümlelerle karşılaşmaktayız *Kişi körki yüz ol, bu yüz korki köz (turur) ol* “insanın güzelliği yüzüdür, yüzün güzelliği gözdür” anlamına gelir. Daha sonraki eserlerde Türkçede ve Özbekçede ol unsuru kaybolur. Yüklem grubuna giren bir başka fiil devardır, o da *teg - deġmek* demektir. *Teg* fiili *ol* ile birleşince *tegül* sözcüğü oluşur. Yani *tegül* fiilin ikinci unsuru *ol*'dur. Ol –ul-ül fiile eklenip olumsuz anlam içermektedir. Örneğin, *bu at tegül* “bu at değildir” anlamına gelir. *Tegül* Oğuzcada “var olmamak” veya “hayır” anlamına gelir. (K. Mahmud, 1. cilt, s. 374, Özbekistan). Bu sözcüğün etimolojisine baktığımız zaman *ol* unsuru yüklem grubunda görülmektedir.⁹⁰

G. A. Abdurahmanov “*İzuçeniye Sintaksisa Türkskih Yazıkov*” (Türk Dillerinin Sentaks İncelenmesi) adlı makalesinde yazar son yıllardaki sentaks araştırmalarını inceler. Sentaks alanında tamamen yeni bir bakış açısı kazandırır. Azerbaycanlı Türkologlar sentaks araştırmalarında cümlenin ve sözcük gruplarının tonlama özelliklerini deneysel yolla incelendiğini ifade ederler.⁹¹

Son yıllardaki en aktüel incelemeler Türk dillerinin sentaksı üzerine yapılmıştır. Hemen hemen her Türk dili üzerine sentaks çalışmaları vardır. Bu konuda kitap, makale, tezler ve monografiler yazılmıştır. Şuanda sentaks alanında en çok sözcük grubu ve cümle üzerinde araştırma yapılmaktadır. Sözcük grubu araştırması sentaks çalışmalarında henüz yenidir. Ancak, eskiden bildiğimiz gibi sözcük grubunda öğeler sadece uyumla ve temasla bağlanıyordu. Bunu N. A. Baskakov kendi çalışmalarında da belirtmiştir.⁹² Bildiğimiz gibi sözcük grubu ve cümle sentaks kategorisine aittir. Cümle konuşma birimidir, tamamlanmış bir düşünce veya fikri ifade etmektedir. Sözcük grubu tamamlanmış ifade biçimi değildir. Cümle için yüklem, tonlama ve modalite önemli olsa bile, sözcük grubunda bu özellikler önem taşımaz. Sözcük grupları cümle içerisinde belirli statik ilişkiler kurar. Bugün sözcük grubunda yeni bir bağlantı türü fark edilmiştir. O da Türk İzafeinde (tamlayan+ tamlanan) görülen alt bağlantıdır. Türk izafeti iki ad arasındaki

⁹⁰ N. A. Baskakov, , “K Voprosu o Srukture Skazuyemogo v Türkskih Yazıkah,” Türk Dillerinde Yüklem Yapısı. *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 73-79

⁹¹ G. A. Abdurahmanov, “İzuçeniye Sintaksisa Türkskih Yazıkov,” Türk Dillerinin Sentaks İncelenmesi. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 42

⁹² N. A. Baskakov, *İssledovaniya po Sravnitel'noy Grammatike Türkskih Yazıkov. Sintaksis*. Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Gramer Üzerine İncelemeler. Sentaks Bölümü. (Moskova: 1961) s.50.

bağlantı tamlama yardımıyla oluşmaktadır. Yani bir ad ötekini ilgi hâli, çekim ekiyle tamamlar. İzafet sözcük grubunda sözcükler arasında mutlaka şahıs zamirlerinin uyumu vardır. İzafet grubunda çoğul ve tekil kategorisi her zaman olmayabilir.

Sonuç olarak sözcük grubunda sözcükler arasında gramatik ilişki semantik yöntemle ile kurulur. Dille uğraşanların görevi sözcük grubunu derinliğine incelemek ve sözcük grubunun dil sistemindeki rolü, tahlili ve oluşma yollarını araştırmak olmalıdır.

Sentaksın ikinci bölümü ise cümle bölümüdür. İki tür cümle vardır: Basit ve birleşik cümleler. Basit cümle iki ana unsurdan oluşur; yüklem ve özne. Birleşik cümlelerin sentaksı daha karmaşıktır. Birleşik cümle bir ana (temel) cümle ile ve onu tamamlayan bir veya daha fazla yardımcı veya yan cümlelerden oluşan bir cümledir. Birleşik cümle girişik (zarf-fiilli, sıfat fiilli, isim-fiilli), şartlı, bağlaçlı ve bağlaçsız cümleleri kapsar. Basit ve birleşik cümlelerin arasındaki fark sadece onların yapısında değil, aynı zamanda anlamlarındadır. Eğer basit cümlede bir yüklem varsa, birleşik cümlede iki veya daha fazla yüklem bulunabilir. Zarf-fiil ve sıfat-fiilli cümlelerde hem bütün anlam hem de cümlelerin öğeleri önemlidir. Sıfat-fiil ve zarf-fiilli cümleler yan cümlelerle aynı fonksiyondadır. Fakat yan cümleler predikat (yüklem) özelliklerini taşırlar. Bu cümlelere yarı-predikatlı (yarı yüklemli) isim verilir. Yarı-predikatlı cümleler cümleyi tamamlar veya ek fikir verir. Kısacası, onların rolü cümlede semantik ve gramatik ilişkileri kurmaktadır. Onların diğer bir özelliği de tonlama ve gramer çerçevesidir.

Birleşik cümleler de sentaksın birimleridir. Bu tür cümlelerde önemli öğelerinin dışında farklı öğeleri de vardır. Bunlar cümlelerin ayrı parçalarıdır; hitaplar ve giriş öğeleridir. Bu sözcükler cümlede iletişime girip başka cümle öğeleri ile iletişim kurar. Bağlaçsız cümleler ise sentaks kategorisi içindedir. Bağlaçsız cümleler birleşik veya yan cümlelerin anlamını ifade ederler. Bağlaç girdikten sonra bağlaçsız cümlelerin fonksiyonu biter. Birleşik ve yan cümlelerin fonksiyonları tamamen farklıdır.

Sentaksın bir önemli noktası da doğrudan ve dolaylı anlatımlı cümlelerdir. Bu iki tip cümleler birleşik cümlede bulunabilir çünkü bunlar kendileri de birleşik cümlelerdir.⁹³

⁹³ G. A. Abdurahmanov, “İzafetiye Sintaksisa Türskih Yazıkov,” Türk Dillerinin Sentaks İncelenmesi. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 44-48

N. E. Petrov “*O. Böhlingk i Nekotoriye Voprosi İzuçeniya Slujebnih Slov v Türskih Yazıkah*” (O. Böhlingk ve Türk Dillerinde Bazı Edatların İncelenmesi Sorunları) adlı makalesinde O. Böhlingk’in ünlü kitabı “*Über die Sprache der Jakuten*” (Yakutların Dili Hakkında)⁹⁴ ile ilgili görüşlerini belirtir. Petrov’a göre O. Böhlingk kendi eserinde çok derin bilimsel açıklamalar yapıp Ural-Altay dillerinin araştırmalarına bilimsel katkıda bulunur. Böhlingk: “Bir dil ailesi ortaya çıkartmak için ilk önce her dil ayrı ayrı araştırılmalı, sonra her dilin unsurları karşılaştırılıp ana dil bulunmalıdır” der.⁹⁵ Bu kitapta Böhlingk Yakutçanın fonetik, morfoloji, leksikoloji ve etimoloji alanında, özellikle de sözcük sonrası ekler ve edatlar hakkında önemli çalışmalar üzerinde durur. Edatlar ve sözcük sonrası ekler Böhlingk’e göre paralel yürümektedir, çünkü bu sözcükler Türk ve Moğol dillerinde vardır. O. Böhlingk ad, zamir ve fiil çekimleri üzerine çalışırken edatların bu gramer kategorilerinden oluştuğunu savunur. Ayrıca edatlar ve eklerin genetiğine bakarak bunların adlardan ve fiillerden ayrılıp kalıplaşmış halde gelebileceğini ifade eder. O. Böhlingksözcüklerin etimolojisine bakarak onların anlamlarını bulmaya çalışır. Örneğin, *diyeri*(kadar) anlamına gelir ve hareket fiillerle kullanılır. *Urati* (özel), *ustun*-(üzerine), *ahsin*, *ahsingar* (her) sözcüklerin adlardan sonra kullanılmaktaydı. N. K. Dmitriyev ve L. N. Haritonov ünlü Sovyet Türkologlar bu teoriye destek verirler. Onlara göre: Edatlar ve başka yardımcı sözcükler iki fonksiyona sahiptir: Birincisi;anlam nasıl varsa öyle kullanılır, yani somut anlamında.İkincisi ise yardımcı fonksiyondayken bu sözcükler daha soyut anlamda kullanılır, bundan dolayı ifadeye değişik renk eklenebilir”.⁹⁶ O. Böhlingk yardımcı sözcükleri ad olarak adlandırır ve sözcük sonundaki olan eklerden fark edilir. O. Böhlingk’in “*Über die Sprache der Jakuten*” eseri Türkoloji için çok büyük önem taşır, çünkü edatlar ve yardımcı sözcükler karşılaştırmalı-tarihsel yöntemle derin ve detaylı şekilde incelenmiştir. Bu çalışma günümüzde de Altaistik için büyük önem taşır. Altay dil teorisine temel oluşturmaktadır. Bundan sonra yazılan Yakutça gramer kitapları bu değerli eser baz

⁹⁴ O. Böhlingk, *Über die Sprache der Jakuten*. Yakutların Dili Hakkında. (St. Petersburg: Bilimler Akademisi, 1.c,1853) 422-423.

⁹⁵ O.H.Böhlingk, *Über die Sprache der Jakuten*. Yakutların Dili Hakkında. (St. Petersburg: Bilimler Akademisi, 1.c,1853)422-423

⁹⁶ N. E. Petrov, “O.Böhlingk i Nekotoriye Voprosi İzuçeniya Slujebnih Slov v Türskih Yazıkah,”O. Böhlingk ve Bazı Edatların İncelenmesi Sorunları. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 67

alınarak yazılır. Bu eserin en büyük değeri O. Böhlingk'in bilim dünyasında daha bilinmeyen küçük halkın dili açıklamasıdır.⁹⁷

A. N. Baskakov “*Slojnosoçinenniye Soyuzniye Predlojeniya v Sovremennom Turetskom Yazıke*” (Çağdaş Türkçede Sıralı Bağlaçlı Cümleler) adlı makalesinde aşağıdaki konulara vurgu yapmaktadır. Bağlaçlar hem sıralı hem de birleşik cümlelerde olabilir. Bağlaçlar basit cümlelerin öğelerine bağlanabiliyorsa birleşik cümlelerin bölümlerine de bağlanabilir. En doğru yaklaşım bu birleşik cümleleri semantik prensiple sınıflandırmaktır. Semantik yakınlığı sıralı cümlelerin tipleri belirtebiliyor. Sıralı cümleler ilk önce sözdizimine dayanır. Bundan dolayı bunları belirtmek için ilk önce sözdiziminin özelliklerine bakmak gerekir. Bağlaçlar ise cümlede yardımcı işlevlere sahiptir. Bağlaçlar ve bağlaç grupları semantik özelliklere göre sınıflandırmak mümkündür:

1. Sıralı cümlelerde bağlantı kuran *ve* tipi bağlaçlardır. Cümledeki öğeler arasında semantik bağlantı olabilir ya da olmaya bilir.

2. Karşılaştırma bağlaçlar cümlelerin farklı bölümleri diğer bölüm öğeleriyle karşılaştırır. Karşılaştırma bağlaçları *ama ya, hâlbuki ve* dir.

3. Zıt anlamlı bağlaçlar *fakat da, buna rağmen, yoksa ise, meğer ve ile*. Bu tür bağlaçlar cümlede özneleri zıt tutabilir.

4. Ayırma tipinde bağlaçlar *ya ya, hem hem, gerek gerek*. Bu tür cümlelerde olaylar ya ayrı gerçekleşebilirler, ya da art arda.

5. Anlatımlı bağlaçlar *ve hem, fakat meğer*. Bu tür sıralı cümleler iki cümleden oluşur ve ikinci cümle birinciyi tamamlar ve anlatır.

Baskakov'a göre ise bağlaçlar semantik özelliklerine göre beş tip sıralı bağlaçlı cümle vardır. Cümlelerin anlamları hem ayrı sözcük öbeklerinden anlaşılır hem de onları bağlayan bağlaçlarından.⁹⁸

M. B. Finkelşteyn “*Strukturniye Osobennosti Nekotorih Uzbekskih Sintaksiçeskih Konstruktsiy*” (Özbek Dilinde Sentaktik Yapılarının Birkaç Yapısal Özellikleri) adlı makalesinde Özbek ve Rus dillerine paralel olarak sözcük grupları ad+ad+vasıtahâli eki *ile* birleştirildiği anlatılmaktadır. Bu grubun içinde anahtar sözcük birinci ad onunla bağlı olan, ikinci ad vasıta hâli eki *ile* ile birleştirmektedir.

⁹⁷ N. E. Petrov, “O. Böhlingk i Nekotoriye Voprosi İzuçeniya Slujebnih Slov v Türkskih Yazıkah,” O. Böhlingk ve Bazı Edatların İncelenmesi Sorunları. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 71

⁹⁸ A. N. Baskakov, “Slojnosoçinenniye Soyuzniye Predlojeniya v Sovremennom Turetskom Yazıke,” Çağdaş Türkçede Sıralı Bağlaçlı Cümleler. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 24-31

Bağlı sözcük anahtar sözcüğün özelliğini anlatabilir. Örneğin, *ev eczane ile* (eczaneli ev), *sütun afişler ile* (afişli sütun) gibi. Bu tür sözdizimi daha çok Rusçada görülmektedir. Bu tür sözdizimini Özbekçede de görmek mümkündür. Ancak Özbekçede ve diğer Kıpçak dillerinde bu görünüm Rusçanın etkisi ile oluşmuş ve kalıplaşmıştır.⁹⁹

A. Z. Abdullayev “*Puti voznikoveniya slojnopodçinennih predlojeniy v türkskih yazıkah*” (Türk Dillerinde BirleşikCümlelerinin Oluşum Yolları) adlı makalesi bize birleşik cümlelerin nasıl oluştuğu konusunda fikir vermektedir. Birleşikcümleler Türk dillerinde iki tip olarak sınıflandırılmaktadır:

1. İlgi Zamirli Bağlaçsız Birleşik Cümleler

2. Bağlaçlı BirleşikCümleler

Birleşik cümleler ilgi zamirleriyle Eski Türk Yazıtlarında dahi bulunmaktadır. İlgi zamiri her zaman yan cümlede bulunmaktadır ve ana cümlenin önünde yer almaktadır. İlgi zamirli yan cümlede soru zamiri kullanıldıysa o zaman diyebiliriz ki; soru sözcüklüyan cümle ana cümleye bağlanıp onun anlamınıtamamlar. Birleşik cümlenin iki bölümü de semantik ilişkilerle bağlıdır.¹⁰⁰ Birinci cümlede kim (kem)-ikincide o (ol), hansı (kaysı)-o (ol), neza(nasıl)-ela(öyle), neca (kaç, kanca)-o kadar, hara(gayda, nere)-ora (ande) gibi.

Yan cümlede fiile *-sa/-se* şart kip eki gelebilir, o zaman soru sözcüğü *-kim* cümle içinde kullanılabilir. Örneğin, *Kim kur bolsa, küvez bolur*. (Kim güçlüyse o gururludur). Araştırmalara göre Türk dilleri aynı zamanda gelişmişlerdir. *-Sa/-se* şart kipi ekli cümleler ve ilgi zamirli cümleler bütün Türk dillerinde vardır, fakat bağlaçlı yan cümleler Azerbaycandilinde, Türkçe, Gagavuzca, Özbekçe veTatarcada uzun zamandan beri kullanılmaktaydı. Bazı Türk dillerinde bu tür cümleler ya hiç yok ya da yeni oluşmaktadır.¹⁰¹

A. Annanurov “*Funksional’noye Razvitiye Grammatičeskih Kategoriy Svyazannih s Deepriçastiyem na-p*” (Zarf-Fiil eki *-p* ve İşlevsel Gramer Kategorilerinin Gelişmesi) adlı makalesinde Türk dillerinin gramerinde zarf-fiil eki *-p* gelişimini anlatmaktadır. Konuyla ilgili çok sayıda yazılmış eser yoktur, fakat en

⁹⁹ M. B. Finkelşteyn, “Strukturniye Osobennosti Nekotorih Uzbekskih Sintaksičeskih Konstruktsiy,” Özbek Dilinde Birkaç Sentaktik Yapıların Yapısal Özellikleri. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 45-52

¹⁰⁰ A. Z. Abdullayev, “Puti Voznikoveniya Slojnopodçinennih Predlojeniy v Türkskih Yazıkah,” Türk Dillerinde Karmaşık Cümlelerinin Oluşum Yolları. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 53

¹⁰¹ A. Z. Abdullayev, a.g.e. 55-59

önemli bakış açısı N. A. Baskakov'a aittir.¹⁰² N. A. Baskakov'a göre zarf-fiil eki-*p* beş fonksiyonda kullanılmaktadır. Bunlar şu şekildedir:

1. Zarf-fiil eki -*p* eylem fonksiyonunda kullanılmaktadır. Örneğin, *Ol kelip aldı* (O gelip aldı).

2. Zarf-fiil eki -*p* zarf durum fonksiyonunda kullanılmaktadır. Örneğin, *Ol sekirip koştı*(O zıplayarak koştı).

3. Zarf-fiil eki -*p* ve sonra gelen sözcükle bütünleşip yeni leksik anlam oluşturmaktadır. Örneğin, *Olalıp keldi-Ol apkeldi* (O alıp getirdi-O getirdi).

4. Zarf-fiil eki-*p* ve sonra gelen fiille birleşip yeni semantik birimi oluşturmaktadır. Örneğin, *Ol bayıp ketdi* (O zengin olmaya başladı).

5. Zarf-fiil eki -*p* ve sonraki fiille komple birleşip tek bütün fonetik bütünlüğü sağlanmaktadır. Örneğin, *al-a-man, al-a (tur, ur)-man, al-ıp-pan, al-ıp (tur, ur)-man.*¹⁰³

Baskakov zarf-fiil -*p* ekinin fonksiyonları gramer gelişimini yukarıdaki gibi ele almıştır. Fakat Türkologların çoğu -*p* ekininsıfat-fiile ait olduğunu düşünmekteydi. Omelyan Pritsak'a göre -*p* eki ve-*ban* eki baştan beri hem sıfat-fiil hem de zarf-fiilin karakteristiğini taşıyordu. Pritsak şöyle devam eder(-*p*, -*pan*) sessiz patlamalı zarf-fiil ekiydi, dudaksız sessiz -*b* sıfat-fiil ekiydi. Daha sonra bu iki form birleşti ve tek zarf-fiil eki oluştu. Pritsak'ın bu düşüncesi dikkat çekmekteydi ve Orhun -Yenisey Yazıtlarında buna birkaç örnek verir: *Andan son ertabolubda akalarını inilarnı çarlab keldurdi taki aitti* (Ondan sonra şafakta büyük ve küçük kardeşlerini toplayıp konuştu). Bu örnekte zarf-fiil eki-*p* bulanma yani -*da*, -*dehâ*linde kullanılmaktadır. Bulanma hâlindeki zarf-fiil -*p* eki Azerbaycan dilinde ve değişik diyalektlerde (Akstaf, Tauz, Kazak diyalektleri)bulabiliriz. Zarf-fiil eki -*p*'yı ayrılma hâlinde de görmek mümkündür. Örneğin, *bolubdan, oturupdan*. Ayrıca tarihsel versiyonundazarf-fiil eki-*p*, -*ban* vasıta yani -*ile* hâliyle kullanılmaktaydı. Örneğin, *Sabah Derse han kalkubanıyerinden örü turdı* (Sabah erken Derse Han uyandı ve kendi yerinden kalktı).¹⁰⁴

¹⁰² A. Annanurov, "Funksional'noye Razvitiye Grammatičeskih Kategoriy Svyazannih s Deepriçastiyem na-*p*," Zarf-Fiil eki -*p* ve İşlevsel Gramer Kategorilerinin Gelişmesi. *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 32-33

¹⁰³ A. Annanurov, a.g.e. 32

¹⁰⁴ V. V Bartold, *Korkut Dede Hikâyeleri*. (Moskova-Leningrad, 1962) 14

Hakasça ve Tofalarcada O. Pritsak'a göre zarf-fiil ekleri *-pınan*, *-bınan* ilgi hâlinde de kullanılmaktaydı. Karaimce ve Azerbaycan dili Kuba diyalektinde zarf-fiil eki *-p* çoğul ekiyle beraber kullanabilir. Örneğin, *kidibenneri* (gide gide) gibi.

Yukarıda adı geçen Türkologların görüşleri de dikkate alındığında zarf-fiil -pekininfarklı dönemlerde değişik fonksiyonlarda kullanıldığı görülmektedir. Bazen-*p* ve *-ban* ekleri hem sıfat hem de zarf fiil ekleri olarak kullanılmıştır.¹⁰⁵

Başlangıçta zarf-fiil *tururek* eylemle kullanılmaktaydı. Zarf-fiil *-p* eki zarf durum hâlindeyken ekeylemi ifade eder. Bu ekeylem temel eylemin detaylarını verir, fakat zarf-fiil kendini ayrı bir öge olarak korumaya devam eder. Zarf-fiil eki ek fiillerle kullanıldığı zaman eylemin sürekliliğini gösterir. Türkmen dilinde şu formlar bulunmaktaydı: *-p/dur/tur*, *-p/otur*, *-p/bar*, *-p/git*. Örneğin, *Yoldaşları ile buta atup otururdu*. (Arkadaşlarla hedefkoyup(oklariçin) oturuyordu).

Yardımcı ek eylem ile *-p* ekli zarf-fiil nesnenin hareketini gösterir. Ayrıca bu yardımcı eylemler *yapabilmek*, *olabilmek* vb. gereklilik kipi oluşturabilir. Örneğin,

Gözge meni ilmegen

Bir nazarı salmagan

Könlüm alıp bilmegen

Dilberi nadan ginem.

Bayram Han şiirinde zavallı aşık olan genci anlatır. Sevgilisinin ona bakmadan, gönlünü alıp kabul etmediğini anlatmaktadır. Bu dörtlükte *-p* ekli zarf-fiil fiille beraber olumsuz formda kullanılmaktadır.¹⁰⁶

-P ekli zarf-fiil geçmiş zaman formlarını da oluşturmaktadır. Zarf-fiil *-p* eki yardımcı fiillerle *-tur* ve *-er* birleşip iki geçmiş zaman formu oluşturmuştur. İlk önce geçmiş zamanı daha sonra da yardımcı fiil, zarf-fiille beraber süreklilik göstermektedir. Yani ilk önce bizim görmediğimiz eylem gerçekleşmektedir, fakat daha sonra bu eylem hakkında sonuç alabilmekteyiz. Örneğin, *Otlı gelipdir*cümlesinde olay daha önce gerçekleşir: *Otlı gelip turur*(Tren geldi şimdi duruyor) anlamına gelir. Sonuç olarak trenin durduğunu görüyoruz. Burada geniş zaman eki *-urkendi* fonksiyonu kaybedip ekeylemle birleşmiştir.

Türkmen yazılı metinlerinde geçmiş zamanlı zarf-fiili görebiliriz. Örneğin, *İttifak kılıp gelip turur biz* (Sizinle birleşip biz geldik).

¹⁰⁵ A. Annanurov, "Funktional'noye Razvitiye Grammatičeskih Kategoriy Svyazannih s Deepriçastiyem na-p," Zarf-Fiil eki *-p* ve İşlevsel Gramer Kategorilerinin Gelişmesi. *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 35-36

¹⁰⁶ A. Annanurov, a.g.e. 39

Zarf-fiil eki-*p* ekeyleme ve geçmiş zaman ekiyle artı şahıs eki yeni bir şekil oluşturmaktaydı. Formül olarak onu öyle gösterebiliriz: *p+er/e+di+şahıs eki*. Semantik anlamı şudur: Zarf-fiil-*p* eki ekeylemin sayesinde olayın çok önce gerçekleştiğini anlatmaktadır. Bu olayı şöyle gösterebiliriz: *al+up er+di+m(n), al+up er+di+m, al+up(er)dı+m, alupdım*.

Azmi gulluk kılıp edim. (Ona hizmet vermek istedim(niyetim vardı)) anlamına gelir.¹⁰⁷

Görüldüğü gibi zarf-fiil-*p* eki değişik fonksiyonlarda kullanılmıştır. Onun dil gelişimi içindil tarihine bakmak gerekir.

H. M. Yesenov “*Osnovniye Sredstva Svyazi Komponentov Slojnopodçinennih Predlojeniy*” (Birleşik Cümleleri Oluşturmada Bağlama Yöntemleri) adlı makalesinde Kazak diliüzerine birleşik cümlenin yapısını anlatmaktadır. Birleşik cümle iki bölümden oluşur: Temel ve yan cümle. Türk dillerinde genellikle yan cümle temel cümleden önce gelir. Bundan dolayı bu tür cümlelerde bağlantı, fiil sayesinde oluşur. Eğer yan cümle temel cümleden sonra geliyorsa ki; Rusçada öyledir. O zaman cümleler arasında bağlantı bağlaçlarla veya yardımcı sözcükler yardımıyla oluşur. Yan cümlenin fiili önemli bir halkadır. Bu fiilden dolayı yan cümle temel cümleye bağlanabilir. Birleşik cümle de sıfat-fiil ve zarf-fiil olabilir ve bunlar cümleler arasında bağlantı kuran unsurlardır. Örneğin, *Ol kelgende men üyde yok edim.* (O geldiğinde ben evde yoktum) gibi. Bu birleşik cümlede yan cümle sıfat-fiil bulunma hâlindeyken temel cümleye bağlanmaktadır.¹⁰⁸

Aynı şekilde birleşik cümlede zarf-fiil *-ip/-ip* ekiyleyan cümle temel cümleye bağlanabilir. Bağlantıyı kuran başka unsurlarise şart kipli fiiller, soru sözcükleri ve bağlaçlardır. Örneğin, Oğuz dil grubunda *-ki* bağlacı yardımıyla birleşik cümle kurulur. Ancak, Kazakçada bu tür bağlantı söz konusu değildir.

Buradan hareketle Kazakçadaki birleşik cümle yapısını şu şekilde ele alabiliriz. Kazakçada birleşik cümlede bağlantı üç yolla oluşur:

1. Fiille
2. Bağlaçlarla ve bağlantı kuran sözcüklerle
3. İlgili zamirleriyle

¹⁰⁷ A. Annanurov, “Funksional’noye Razvitiye Grammatičeskih Kategoriy Svyazannih s Deepriçastiyem na-*p*,” Zarf-Fiil eki *-p* ve İşlevsel Gramer Kategorilerinin Gelişmesi. *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 38

¹⁰⁸ H. M. Yesenov, “Osnovniye Sredstva Svyazi Komponentov Slojnopodçinennih Predlojeniy” Birleşik Cümleleri Oluşturmada Bağlama Yöntemleri. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 19

4. Cümlede tonlama ile

Unutmamak gerekir ki; hem bağlaçlarhem ilgi zamirleri hem de bağlantı kuran sözcükler birleşik cümlede fiilsiz kullanılmaz. Bundan dolayı fiil bu tür cümlelerin önemli bir unsurudur, başka sözcük ise onu sadece tamamlar ve cümleyi somutlaştırır.

Azerbaycanlı Türkolog Z. İ. “*Budagova “Elliptičeskiye Predlojeniya v Sovremennom Azerbaycanskom Yazıke”* (Çağdaş Azerbaycan Dilinde Eksiltili Cümleler) adlı makalesinde çok ilginç bir konuya değinir. Ona göre her cümle bir konuşma olayına dayanır. Bilindiği gibi cümle leksik ve gramer özelliklerden oluşur,fakat cümlenin anlamı bu özellikler olmasa da anlaşılır. Bu anlam metinden kaynaklanır. Eğer cümlede bir öge düşüyorsa bu cümlenin anlam bozukluğu yaşayacağı söylenemez, çünkü metinden cümle hangi anlam taşıdığı anlaşılır. Tabiki; sözdizimine göre bu cümle tam sayılmaz, fakat anlam açısından tam olarak kabul edilir. Metnin yorumu bu cümlenin anlamını toparlar. Çağdaş Azerbaycan dilinde bu tür cümleler sık kullanılır. Eğer, cümlede bir öge düşüyorsa ki; çoğu bu eylemdir. Ancak anlam tam olarak metinden anlaşılıyorsa buna “eliptik” veya eksiltili cümle denir. Eksiltili cümlenin anlamı sadece metinden değil, anlatılan olay ve gerekli tonlamadan da kaynaklanır. Örneğin, *Bir az ışık* dediğimizde *ver/verin* söylemek gerekir, fakat gerekli olay ve tonlama bu cümlenin ifadesini anlatır. Eksiltili cümleler özünde kısa ve kolayca anlaşılır. Bu tür cümleler konuşma dilinde, edebiyatta; komedi, drama ve şiirlerde çok kullanılır. Ayrıca gazete başlıklarında ve reklam afişlerinde bu tür cümlelere çok rastlanır. Eksiltili cümlelerde düşen öge hareket eylemidir.¹⁰⁹

Sovetskaya Türkologiya dergisinde sentaks bölümünde göze çarpan önemli konular vardır. Bunlardan birisi Ç. Yü. Latıfov’a aittir. “*O Sub’ ektno-Predikativnih Svyazyah Mejdu Çlenami Sintaksičeskih Struktur s Neliçnımı Formami Glagola v Angliyskomi Türkskih Yazıkah”* (İngilizcede ve Türk Dillerinde Yüklem Şahıs Eki Almayan Cümlelerde Özne-Yüklem İlişkisi Hakkında) adlı makalesinde Ç. Yü. Latıfov çağdaş Türk dillerinde ve İngilizcede sentaktik yapılarının birbirine benzediğinden bahseder. Özellikle bu tür cümleler zarf-fiil, sıfat-fiil ve isim-fiil cümlelerdir. Türk dillerinde zarf-fiil, sıfat-fiil ve fiilimsi grupları İngilizcede *participle* ve *gerundsözcük* gruplarına benzer. Bu gruplar yüklemsiz olduğu için

¹⁰⁹ Z. İ. Budagova, “Elliptičeskiye Predlojeniya v Sovremennom Azerbaycanskom Yazıke,” Çağdaş Azerbaycan Dilinde Eksiltili Cümleler. *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 10-16

sadece birleşik ve zorlaştırılmış cümlelerde bulunabilir. Örneğin, *Being cold he put on his gown.* (Çok soğuk olduğu için bornoz giydi). Tatarca *Min matkaptan kaytkaçaby kinogakitte.* (Okuldan döndüğümde ağabeyim sinemaya gitti). Bu iki cümlede sentaktik yapı birbirine benzemektedir.¹¹⁰

A. Çariyev “*K İzüçeniyyu Sintaksiçeskoy Svyazi v Prityajatel’noopredelitel’noy Konstruktsii v Türkskih yazıkah.*” (Türk Dillerinde İlgi ve Belirtme Ad Durum Eklerinin Yapılarında Sentaktik İncelemeler) adlı makalesinde ilgi ve belirtme ad durum eklerinin yapılarını ve sentaktik özelliklerine değinir. Sovyet Türkologlar A. N. Kononov, İ. A. Batmanov, A. K. Borovkov ilgi hâlinde bulunan sözcük grubuna Türk izafeti derler.¹¹¹ Bilimsel olarak sentaks ve sözcüklerin arasında sentaktik ilişkileri A.M.Kazem-Bek kendi gramer kitabında aydınlatmıştır.¹¹² Ancak bu konu daha sonra Sovyet Türkologlar tarafından daha kapsamlı şekilde açıklanır. Bilindiği gibi ilgi ve belirtme hâlinde iki sözcük arasında mutlaka uyum sağlanır. Bu uyum sıfat ve ad arasında, zamir ve ad veya iki ad arasında olabilir. İlgi hâlindeki sözcüklerin ilk planda gramatik özellikleri ortaya çıkar. Örneğin, Tatarcada *minem atım* (benim atım) ifadesinde şahıs çekim eklerinde ve teklik-çokluk kategorisinde gramatik uyum sağlanmıştır. İlgi ve belirtme ad durumlarda gramatik ilişkilerin yanında leksik anlam çok daha önemlidir. Örneğin, *Rus halkı, Türk bayrağı* gibidir. Demek ki, Türk izafet grubunda gramatik ilişkilerin dışında semantik-sentaktik yaklaşımı sözcüklerin anlamları belirtir. İ. A. Batmanov’a göre “Cümle öğeleri arasında gramer uyumuyla birlikte mantıksal uyum da aranır.”¹¹³ Sonuç olarak yazar izafet grubu içindeki sözcüklerin hem anlam birliği hem de gramer formlarının da çok önemli olduğuna vurgu yapar.

H. M. Yesenov “*Priçastnyy Oborot v Kazahskom Yazıke*” (Kazak Dilinde Sıfat-Fiil Grubu) adlı makalesinde birleşik cümlede sıfat-fiil grubunun özelliklerini ele alır. Yesenov’a göre Türk dillerinde genellikle birleşik cümleler değişik sözcük gruplarından oluşur. Sentaktik ilişkileri cümlede sıfat-fiil, zarf-fiil, isim-fiil ve şart kipli sözcük gruplarıyla belirlenir. Kazakçada sıfat-fiil grubu basit cümlede hem sıfat

¹¹⁰ Ç. Yü. Latipov, “O Sub’ektno-Predikativnih Svyazyah Mejdu Çlenami Sintaksiçeskikh Struktur s Neliçnimi Formami Glagola v Angliyskom i Türkskih Yazıkah” İngilizcede ve Türk Dillerinde Yüklemin Şahıs Eki Almayan Cümlelerde Özne-Yüklem İlişkisi Hakkında. *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 69-77

¹¹¹ A. Çariyev “K İzüçeniyyu Sintaksiçeskoy Svyazi v Prityajatel’noopredelitel’noy Konstruktsii v Türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde İlgi ve Belirtme Ad Durum Eklerinin Yapılarında Sentaktik İncelemeler). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1974: 27

¹¹² A. Çariyev, a.g.e. 27

¹¹³ A. Çariyev, a.g.e. 28

hem de fiil fonksiyonlarına sahiptir. Birleşik cümlede ise sıfat-fiil grubu yan cümlede yüklem olarak çıkabilir. Sıfat-fiil grubu ek cümlede dönüm noktası olup cümleyi kapatır ve anlam bütünlüğü sağlar. Yesenov'a göre sıfat-fiil grubu ek cümle fonksiyonu taşımadığı, ama onun önemli bir bölüm olduğunu belirtir.¹¹⁴

Yu. M. Vinogradov "*Problemi Slovosocetaniy v Türkskih Yazıkah*" (Türk Dillerinde Kelime Grupları Problemleri) adlı makalesinde 27-28 Mayıs 1975' te Çeboksarı'da gerçekleşen Türkoloji bilimsel kongre hakkında yorum yapar.¹¹⁵ Bu kongrede Türk dillerindeki sözcük grupları problemleri ele alınmış ve bu konu ile ilgili birkaç rapor sunulmuştur. Kongreye katılan çok sayıda Türkolog vardır. Bu kongrede N. A. Baskakov, İ. P. Pavlov, M. F. Çernov, İ. G. Dobrodomov, M. P. Fedotov, M. Z. Zakiyev vb. bilim adamlarının sundukları rapor aşağıda yer almaktadır:

1. N. A. Baskakov'un "*Printsıpy i Tipı Klassifikatsiy Slovosocetaniy v Türkskih Yazıkah*" (Türk Dillerindeki Sözcük Grubu Sınıflandırılmasının Temel Prensipleri ve Tipleri).

2. İ. P. Pavlov'un "*Ob İzafetnih Konstruktsiyah v Sovremennom Çuvaşskom Yazıke*" (Çağdaş Çuvaş Dilindeki İzafet Grupları).

3. M. F. Çernov'un "*K Voprosu ob Otliçiyah İdiomatiçeskih Soçetaniy Slov ot Grammatiçeskih*" (Deyimlerle Sözcük Gruplarının Gramatik Sözcük Gruplarından Farkı).

4. İ. G. Dobrodomov'un "*Leksikalizatsiya Slovosocetaniy v Türkskih Yazıkah*" (Türk Dillerinde Sözcük Gruplarının Leksikolojisi).

5. M. R. Fedotov'un "*İzafet v Çuvaşskom i Mariyskom Yazıkah*" (Çuvaş ve Mari El Dillerinde İzafet Grubu).

6. M. Z. Zakiyev'in "*O Tselyah i Zadaçah İzuçeniya Slovosocetaniy v Türkskih Yazıkah*" (Türk Dillerinde Sözcük Grubunun İncelenmesinde Hedefler ve Görevler).¹¹⁶

Kongrede sözcük grubu ve birleşik sözcükler arasında fark sözcük gruplarının semantik, morfolojik, sentaktik özelliklerini ve onların neye göre

¹¹⁴ H. M. Yesenov "Priçastniy Oborot v Kazahskom Yazıke" (Kazak Dilinde Sıfat-Fiil Grubu). Sovetskaya Türkologiya. Ocak-Şubat. 1975: 26-32

¹¹⁵ Yu. M. Vinogradov, "Problemi Slovosocetaniy v Türkskih Yazıkah" (Türk Dillerinde Kelime Grupları Problemleri). Sovetskaya Türkologiya. Temmuz-Ağustos. 1975: 115

¹¹⁶ Yu. M. Vinogradov, a.g.e. 115-117

sınıflandırıldığı tartışılmıştır. Ayrıca deyimler sözcük grupları, izafet grubu, sözcük grubundaki serbest veya sabit gramer ilişkileri tartışılmıştır.

S. A. Sokolov “*Sintaksiçeskiye Funktsii Konstruktsiy s Pryamoy Reç’yu v Turetskom Yazıke*” (Türkçede Dolaysız Anlatım Yapılarının Sentaktik Fonksiyonları) adlı makalesinde dolaysız anlatımın kendi özel sentaks yapılarına sahip olduğunu söyler.¹¹⁷ Bu yapılarda dönüm noktası konuşma fiilleri ve düşüncelerdir. Sokolov Türkçede dolaysız anlatımın iki şekilde belirlendiğini açıklar:

1. Kahraman veya yazarın sözleri ya dolaysız anlatımdan önce ya ortasında ya da en sonunda gelir.

2. –*Ki* bağlaçlı giriş sözcüğü dolaysız anlatımdan sonradır. Ayrıca *diye* sözcüğü her zaman dolaysız anlatımdan sonra gelir. Dolaysız anlatımlı cümleler çoğu birleşik cümlelerdir ve kendine has sentaks kuralları vardır. Bu kurallar sentaks-stilistik ilişkileri için de kullanılır. Sokolov ayrıca dolaysız anlatımın yazım kurallarını da ele alır.¹¹⁸

A. A. Bagirov “*Poryadok Slova i Semantika Prostogo Predlozheniya*” (Basit Cümlede Semantik ve Sentaks) adlı makalesinde Azerbaycan dilinde ve bütün Türk dillerinde cümledeki sözdizimi kurallarına göre uygulandığını belirtir.¹¹⁹ Sözdizimsel kurallara göre özne her zaman yüklemden önce gelir. Örneğin, “*Ben onu yemekhanede daha yeni gördüm.*” cümlesini ele alırsak ve cümlenin yapısını değiştirirsek, o zaman cümlenin üslubu da değişir. Ardından da cümlenin anlamı da değişir. Örneğin, “*Ben onu daha yeni yemekhanede gördüm.*” Bu cümlede zamanın önemi *yeni* fark edilir. Cümledeki sözdizimine dönersek nesnenin öğeler arasında önemli yer tuttuğu anlaşılır. Nesne fiile bağlı olup ayrı yer tutar, eğer onun yerini değiştirirsek cümlenin hem sözdizimi hem de semantiği değişir.¹²⁰

F. S. Safiullina “*Razvitiye Sintaksisa Tatarskogo Literaturnogo Yazıka v Sovetskuyu Epohu*” (Sovyet Döneminde Tatar Edebî Dilinin Sentaks Gelişmesi) adlı makalesinde Sovyet döneminde Tatar edebî dilinin nasıl geliştiğine değinir.¹²¹ Edebî

¹¹⁷ S. A. Sokolov, “*Sintaksiçeskiye Funktsii Konstruktsiy s Pryamoy Reç’yu v Turetskom Yazıke*” (Türkçede Dolaysız Anlatım Yapılarının Sentaktik Fonksiyonları). Sovetskaya Türkologiya. Mart-Nisan. 1978: 41

¹¹⁸ S. A. Sokolov, a.g.e. 42-47

¹¹⁹ A. A. Bagirov, “*Poryadok Slova i Semantika Prostogo Predlozheniya*” (Basit Cümlede Semantik ve Sentaks). Sovetskaya Türkologiya. Mayıs-Haziran. 1984: 47

¹²⁰ A. A. Bagirov, a.g.e. 48-54

¹²¹ F. S. Safiullina, “*Razvitiye Sintaksisa Tatarskogo Literaturnogo Yazıka v Sovetskuyu Epohu*” (Sovyet Döneminde Tatar Edebî Dilinin Sentaks Gelişmesi). Sovetskaya Türkologiya. Ocak-Şubat. 1986: 79

dil dediğimiz zamanonun sentaks yapısı, stilistik, leksikolojik ve morfolojik özellikler akla gelir. Onun için dilin yapısını etkileyen dış ve iç faktörler vardır. Bunlar:

1. Dış faktörler arasında Rus dili ve edebiyatının etkisi, sosyal hayat.

2. İç faktörler arasında dil mekanizmalarının daha gelişmiş hâle gelip metinlerin anlamlarının daha net çıkması.

Tatar edebî diline elbette en çok konuşma dili etki yapmıştır. Bu etkiden dolayı doğal olarak dilin de sentaksı zenginleşmiş, modern yazım kuralları daha belirgin hâle gelmiştir. Ayrıca Tatar diline en çok etki eden Rusçanın sentaksıdır.

Yapılan araştırmalara bakıldığında Türk dillerinin sentaksı hakkında çok sayıda eser, monografi ve makale yazıldığını görülmektedir. Bu konuda en çok N. A. Baskakov'un çalışmaları vardır. Tatar dilinde sözcük gruplarında ve cümle yapısında derin değişiklikler görülür. Tatarcada bulunan öz sözcüklerin anlamları genişletip onlara uyum sağlanacak başka olasılıklar oluşturulmuştur. Örneğin, *-ül* (yol) sözcüğünün Tatarcada on bir anlam vardır. Hallerin kullanılması genişlemiştir, yeni sözcük grupları ve üslupları oluşmuştur. Cümledeki sözcüğün sonuna ekler veya bağlantı kuran sözcükler gelmiştir. Bu tür sözcükler *yanında*, *hakkında* vb. cümle içinde ek yapı oluşturarak daha net bilgi vermektedir. Sovyet döneminde Tatar dilinin sentaksı hem sanatsal hem de basın dili sayesinde büyük değişiklik görmüştür. Edebî dilde yeni yüklemli ve adlı sentaks yapıları oluşmaktadır. Yeni anlatımlı, ünlemli, eksilteli ve olumsuz cümle tipleri oluşmuştur. Eski cümle yapısı azalmış, tek yüklemli ve ad cümleleri ortaya çıkmıştır. Kısaca sadece Tatar dili değil, bütün Sovyetler Birliği'nde yaşayan milletlerin dil yapıları da değişmiştir. Rus dili ve edebiyatının yeni sentaks çizgileri başka dillere doğal olarak geçmiştir, çünkü Rusça bütün Sovyet halklarının uluslararası dili olmuştur. Tek toprakta yaşayıp aynı sosyal, ekonomik ve kültür hayatı paylaşmak tabî ki, dilleri doğal olarak etkiler ve büyük rol oynar.¹²²

¹²² F. S. Safiullina,, "Razvitiye Sintaksisa Tatarskogo Literaturnogo Yazıka v Sovetskuyü Epohu" (Sovyet Döneminde Tatar Edebî Dilinin Sentaks Gelişmesi). Sovetskaya Türkologiya. Ocak-Şubat. 1986: 80-90

2.5. Leksikoloji ve Leksikografi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Sovyet Türkologlarının bu çalışma alanı diğer bütün alanlarda olduğu gibi, Ekim devrimine kadar olan dönem Rus Türkolojisinde uzun bir tarihe sahiptir. Leksikoloji alanında iki tür çalışmaları vardı: Birincisi, Türk dillerinde alıntı sözcükler ve Altay dilleri içerisinde ilişki, ikincisi ise Alıntı sözcükleri belirleme yöntemidir. Türk dillerine giren sözcükler üzerine leksik araştırmalar bugün de devam etmektedir. Farsça, Arapça, Çince'den giren sözcüklerinin ve tam tersine Türk dillerinden bu dillere giren sözcüklerin leksikolojisi ve etimolojisi incelenmektedir. Rus ve Türk dillerinin karşılıklı etkileşim meseleleri ünlü Rus Türkologlar tarafından araştırılmıştır. Bunlar arasında P. M. Melioranskiy, F. Y. Korş, S. Y. Malov, N. K. Dmitriyev, V. A. Gordlevskiy gibi isimler önemli katkı sağlamışlardır. Leksikoloji alanında tematik leksik grupları üzerine çalışmalar meslek ile ilgili sözcükler, hayvan ve kuş adları, bitki ve ağaç isimleri, sıfatları gibi konulardır. Alıntı sözcüklerin sözlük çalışması, onların batı veya doğu Slav dillerine girmesi ve etimolojik çalışmalar bunlardan bazılarıdır. Ayrıca yeni türkizmlerle (Türk kökenli sözcükler) ilgili sözlük de yapılmıştır.¹²³

Leksikografi konusunda çalışmalar çift dilli sözlükler üzerine devam eder. Bu çalışmalar hem kolektif hem de ayrı bir çalışma olarak gerçekleşir. Yeni sözlükler oluşturulur. Eski sözlükler yenilenir ve tekrar yayına verilir. Açıklamalı sözlükler Kazakça, Azerice, Türkmençe, Tatarca olarak çıkar. Kırgız, Uygur, Türkmen, Karaim, Tuva, Gagavuz edebî dillerini kapsayan sözlükler de leksikografi alanını zenginleştirdiği görülmektedir.

Leksikoloji bölümünde K. R. Babayev “Semantiçeskiye İzmeneniya Türkizmov pri Zaimstvovanii” (Türk Kökenli Sözcüklerin Semantik Değişimi) adlı makalesinde alıntı sözcüklerin bir dilden başka bir dile geçince niçin anlam değiştirdiğini anlatmaktadır.¹²⁴ Alıntı sözcükler bir dilden başka dile geçince çoğu sözcükler semantik anlamlarını korurken bazıları ise semantik özellikleri değiştiği görülmektedir. Bazen anlam genişler, daralır veya tamamen değişebilir. Rus diline geçen Türk kökenli sözcükler *Çağdaş Rus Dili Sözlüğü*'nde yer almaktadır. Ayrıca *Eski Slav Kilise ve Rus Dili Sözlüğü* ve *Eski Rus Dili Sözlüğü*'nde bu konuda ilginç

¹²³ M. Ş. Şiraliyev, S. G. Asadullayev, “Sovetskaya Türkskaya Filologiya i Zadaçi Jurnalı. *Sovetskaya Türkologiya*.” (Sovyet Türk Filolojisi ve *Sovetskaya Türkologiya* Dergisinin Amaçları), *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 9

¹²⁴ K. R. Babayev, “Semantiçeskiye İzmeneniya pri Zaimstvovanii,” Türk Kökenli Sözcüklerin Semantik Değişimi. *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 47

açıklamalar bulmak mümkündür. W. W. Radloff “*Opit Slovarya Türkskih Nareçiy*” (Türk Diyalektlerin Deneme Sözlüğü) adlı sözlüğünde sözcüklerin anlamlarını verir. Babayev’a göre sözcüklerin anlam değişimi, coğrafik, tarihî ve sosyal nedenlerden kaynaklanmaktadır. Örneğin, *tamga* sözcüğü Türk dillerinde polisemantik yani çok anlamlı bir sözcüktür (damga, istampa, ticaret vergisi, bir özelliğin belirtisidir, vb). Rusçada bu sözcüğün iki anlamı vardır; *damga* ve *ticaret vergisi*. Son anlam Moğolistilâsından sonra Rus halkına bağlanan bir vergi olarak bu sözcük Rusçaya girmiş olur.¹²⁵

Rusçadaki Türk kökenli sözcükler iki gruba bölünmektedir:

1. Çok anlamlı Türk kökenli sözcükler Rusçada tek bir anlama sahiptir.

2. Tek anlamlı Türk kökenli sözcükler Rusçaya tek bir anlamla geçmiştir (*üzüm, balık, şeptala*) gibi. Örneğin, *üzüm* sözcüğü Türk dillerinde her çeşit üzüme denir. Rusçada ise bu sözcük sadece kuru üzüm için kullanılmaktadır.

Türk alıntı sözcükler (Türkizimler) kendi dilinde semantik bir anlam taşıyıp Rusçada ise farklı anlam taşıyorsa demek ki belirli sosyal, tarihî ve coğrafik şartlardan dolayı bu tür değişiklikler yaşanmış olabilir. Karşılaştırmalı yöntemle farklı dönemlere ait olan sözcüklerin semantik yapısını araştırmak zor bir iştir, çünkü semantik değişiminin tarihte ne zaman gerçekleştiği bilinmeyebilir. Bununla beraber belirli alıntı sözcüklerin farklı Türk dillerinde birkaç anlamı da olabilir.

Semantik yapısını değiştirmeyen Türkçe sözcükler Rusçada yaklaşık % 53 (325) civarındadır. Bu kelimeler kendi anlamlarını korumuşlardır. Örneğin *Türk Diyalektlerin Deneme Sözlüğü*’nde şöyle örnekler verilmektedir: *Berkut* kelimesine hem Rusçada hem Türkçede *kartalın, vahşi bir kuş türü*denmektedir, *Birüza* (Türkçede firuze) sözcüğü sadece fonetik değişikliğe uğramış, ancak semantik anlamını korumaktadır. İki dilde de *değerli mavi yeşil taş* anlamına gelmektedir. Aynı şekilde *kumaç* (kumaş), *derviş, kışlak* vb. sözcüklerde aynı özelliktedir.¹²⁶

Türkçe sözcükler Rusçaya geçerken anlam daralmasına uğramıştır. Örneğin, *bars* kelimesi Rusçada vahşi bir hayvan türüdür, Türkçede ise *bars* hem *hayvan, hem erkek* ismi hem de *yıl ismi* anlamına gelir. Başka polisemantik sözcüklerden *tasma* Rusçada *tesma* olarak yazılır. Bu sözcük Rusçaya tek anlamla geçmiştir. Türkçede *tasma* hem *kemer, hem zincir, hem de hayvanı kontrol eden bir boyun kemeri*’dir.

¹²⁵ K. R. Babayev, “Semantiçeskiye İzmeneniya pri Zaimstvovanii,” Türk Kökenli Sözcüklerin Semantik Değişimi. Sovetskaya Türkologiya. Mart-Nisan. 1972: 49

¹²⁶ K. R. Babayev, a.g.e.50-51

Rusçada bu sadece *iplerden örülmüş bir şerit* veya *fiyonk*'tur. Türkçede *araba* sözcüğünü çeşitli arabalar için kullanabiliriz. Rusçada bu sadece köylerde kullanılan tahtadan yapılmış dört tekerlekli ata bağlanan bir arabadır. Kuzey Kafkasya, Kırım ve Orta Asya'da bu sözcükler de kullanılmaktadır. Aynı şekilde *kayuk* sözcüğü de benzer şekilde kullanılmaktadır. Rusçada bu sadece bir *bot* çeşididir.¹²⁷

Bazen Türkçe sözcükler Rusçada yeni anlam kazanmaktadır. Örneğin, Rusçada *balda* sözcüğü (balta) Türkçeden geçmiştir. Fakat Türkçede bu sözcüğün anlam karşılığı bir inşaat aletidir. Rusçada bu sözcük *akıllı olmayan insanlara* söylenir. Örneğin, A. S. Puşkin'in *Papaz ve Balda* adlı masalında *Akıllı Papaz Aptal Balda* 'yı hep çalıştırmaktadır.¹²⁸

Yaklaşık 220 Türkçe sözcük Rusçada anlam daralması yaşamıştır. Çoğu semantik özelliğini koruyup yeni anlam kazanmıştır. Örneğin, Rusçada *bogatır* sözcüğü *güçlü* anlamına gelir. Hatta çok güçlü Rus erkeğine *Rus Bogatır* denir. Bu sözcük grubu en çok masallarda kullanılır. Türkçede ise *Bahadır* sadece isim olarak kullanılır. Türkçe sözcüklerin anlam değişimi Rusçada farklı dil olaylarından meydana gelmiştir. Bundan dolayı dilin devamlı gelişimi alıntı sözcükleri de etkilediği görülmektedir.¹²⁹

M. Ş. Gasımov "*Osnovniye Sposobi Obrazovaniya Terminov v Sovremennom Azerbaycanskom Literaturnom Yazıke*" (Çağdaş Azerbaycan Edebî Dilinde Sözcüklerin Oluşumunun Temel Yöntemleri) adlı makalesinde Azerbaycan dilindeki sözcüklerin oluşumundan bahseder. Gasımov'a göre Azerbaycan dilinde yeni terminoloji ilk önce dildeki mevcut olan sözcüklerle oluştuğunu belirtir. Gasımov sözcüklerin birleşmesinde beş yöntem belirtmektedir. Bunlar:

1. Semantik yöntem. Bu yöntemde Azerbaycan dilinde olan Azerbaycan kökenli sözcükler, Arapça veya Farsça sözcükler anlamlarını genişletip yeni anlamlar kazanır (*ad-adlıg*).

2. Morfolojik yöntem. Azerbaycan dilinde yaklaşık 30 adet son ek veya sözcük oluşturan ekler vardır. Bu son ekler çok kullanışlıdır (*traktör-traktörcü*).

3. Leksik-sentaktik yöntemi. Bu yöntemde göre iki veya üç leksik birimi birleşip yeni sözcükler oluşturur (*damir-damiryol*).

¹²⁷ K. R. Babayev, "Semantiçeskiye İzmeneniya pri Zaimstvovanii," Türk Kökenli Sözcüklerin Semantik Değişimi. Sovetskaya Türkologiya. Mart-Nisan. 1972: 51

¹²⁸ K. R. Babayev, a.g.e.52

¹²⁹ K. R. Babayev, a.g.e. 53

4. Morfolojik-sentaktik yöntem. Bu yönteme göre sözcük birleşmesi sırasında son ekler eklenebilir (*dünyagörüşü*).

5. Başka dillerden geçen sözcükler (*beşillik /beş sene çalışma*).¹³⁰

K. M. Musayev “*Nazvaniya Dney Nedeli v Zapadnokıpçakskih Türkskih Yazıkah*” (Batı Kıpçak Türk Dillerinde GünAdları) adlı makalesinde leksikoloji ve semantik üzerine çalışmalarını anlatır.¹³¹ Musayev, Batı Kıpçak Türk dillerine Kumukça, Karaçay-Balkarca, Karaimce, Kırım Tatarcasından örnekler verir. Bu halklar asırlarca beraber komşuluk sürmüş, hem kültüründe hem de dilinde etkileşim olmuştur. Aynı zamanda sözcükler kendine özgü anlamlarını koruyabilmişlerdir. Bütün Batı Kıpçak dillerinde gün adları kendi adlarına sahiptir. 14. yüzyılda bu bilgiler “Codex Cumanicus” ve Ermenî Yazılı metinlerde bulunmaktadır. Bu dillerde hiçbir gün tek bir isim taşımamaktadır. Örneğin, Karaimcede Cumartesi günü *Şabbat* olarak adlandırılır, Karaçay-Balkarcada *Şabat*, Ermenî Kıpçakçasında *Sapat*, Kumancada *Sabat*, Kumukçada *Son Kün*, Kırım Tatarcasında ise *Cuma Ertesi*’dir. Ayrıca Çuvaşcada Cumartesi günü *Şamatken* olarak adlandırır. Samoyloviç’e göre Şabat sözcüğü İbranîceden girmiştir.¹³² İbranice 6.-9. yüzyıllarda Hazar Hanlığında kullanılmaktaydı. Hazar Hanlığı bu dönemde çok geniş topraklara sahip olduğu için bu halklar o topraklarda yaşarken etkileşim içinde oluşunu söyleyebiliriz.

Terminolojinin gelişimi dilleri zenginleştirir ve aynı zamanda halklar arasında dil diyaloglarını genişletir. Teorik terminoloji üzerine Sovyet döneminde en çok V. V. Vinogradov, S. Ç. Çaplıgına, G. O. Vinokur, D. S. Lotte, A. A. Reformatskiy ve N. A. Baskakov katkıda bulunmuşlardır.¹³³

B. O. Oruzbayeva “*Sovremennaya Kirgizskaya Terminologiya*” (Çağdaş Kırgız Terminolojisi) adlı makalesinde terminolojinin edebî dilin en dinamik gelişen leksikolojik katmanı olduğunu belirtir.¹³⁴ Oruzbayeva’nı bu makalesi Kırgız dilinin terminolojisi üzerinedir. 1972 yılı başında toplam 65 terminolojik sözlük oluşturulmuştur. Fizik ve matematik, biyoloji ve botanik, ziraat ve sanayi, ekonomi

¹³⁰ M. Ş. Gasımov, “Osnovniye Sposobı Obrazovaniya Terminov v Sovremennom Azerbaycanskom Literaturnom Yazıke,” Çağdaş Azerbaycan Edebî Dilinde Sözcüklerin Oluşumunun Temel Yöntemleri. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 23-31

¹³¹ K. M. Musayev, “Nazvaniya Dney Nedeli v Zapadnokıpçakskih Türkskih Yazıkah,” Batı Kıpçak Türk Dillerinde Gün Adları. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 32-38

¹³² A. N. Samoyloviç, *Nazvaniya Dney Nedeli u Turetskih Narodov*. Türk Halklarının Gün Adları (Petrograd: Yafetçeskiy Derlemesi. No 2, 1924) 109-110.

¹³³ B. O. Oruzbayeva, “Sovremennaya Kirgizskaya Terminologiya,” Çağdaş Kırgız Terminolojisi. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 72

¹³⁴ B. O. Oruzbayeva, a.g.e. 72

ve idarî işler, astronomi, jeoloji, dilbilimi gibiçeşitli bilim ve teknik dalları üzerine yeni sözlük çalışmaları da yapılmıştır. Her Kırgız terimi kısa bir yorumla anlatılır. Kırgız terminolojisi üzerine ilk çalışmalar ünlü Kırgız leksikograf D. Ş. Şukurov tarafından yapılmıştır.¹³⁵ Yeni terminolojik sözlükler oluşturulmuş, önemli her terim yeni sisteme göre anlatılmıştır. Bu sistemde sözcük seçiminin vedoğru anlatım çok önemlidir. Aksi takdirde farklı aksaklıklar görülebilir. Örneğin, Rusça kökenli *tok* (elektrik akımı) kelimesi Kırgızcada *doymuş* anlamına gelmektedir. Bu tür zıtlıklar veya farklılıklar iki dilli anlatımlı sözlüklerde karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı terminolojik sözlük oluşturulurken her sözcük tahlil edilmeli, farklı açılardan incelenmelidir.

Sovetskaya Türkologiya dergisinin leksikoloji bölümünde Rusça ve diğer Türk dillerinin birbirini etkilediği ve bundan dolayı sözlüklerin zenginleştiğinden bahsedilir. İ. Bajina “*Rusçada Kırgız Alıntı Sözcükler*” adlı makalesinde bu konuya geniş olarak yer verir.¹³⁶ Yazar diller arasında her zaman etkileşimin olduğunu ve dillerin tek taraflı değil, çift yönlüolarak araştırılması gerektiğini söyler. Bunu ünlü AzerbaycanlıTürkolog M. Ş. Şiraliyev de belirtmiştir.¹³⁷

Kırgızistan, Sovyetler Birliği’ne katıldıktan sonra Ruslar Kırgızistan’a göç etmeye başlamıştır. Birlikte yaşamaya başlayınca iki halk arasında dil ve kültürel ilişkiler de kurulmaya başlanır. 20-30’lu yılların başında Kırgız şairler ve yazarların eserleri Rusçaya çevrilmeye başlanır. Bundan dolayı Rus edebî diline çok sayıda Kırgızca sözcük geçmiştir. Az tanınan sözcükler ya dipnotlarda ya da yorumlarda anlatılır, çok kullanılan sözcükler ise konuşma dilinde sık sık tekrarlanır ve çeviri olmadan kullanılır. Rus bilim adamları farklı alanlarında; etnografya, tarih, coğrafya, dil ve edebiyat konusunda Kırgız asıllı sözcükler kullanmaya başlar. Dilbilimciler ise bu konuda önemli çalışmalar yaparlar. Böylece bu tür sözcükler*kunak* (konok), *arba* (araba), *akın* (şair), *aksakal* (saygı değer yaşlı bir adam), *duval* (duvar), *buza* (boza), *beşbarmak* (beşparmak) gibi sık sık Rus medyasında, edebiyatında, günlük hayatta kullanılmaya başlanır. Bu tür sözcükler Rusçada bire bir anlamı tutar. Ama bazen Türk asıllı sözcüklerin tam karşılığı olmayabilir. Bundan dolayı bu tür sözcüklerde anlatımlı, açıklamalı anlamı verilmektedir. Örneğin, *Manasçı* Manas Destanı

¹³⁵ B. O. Oruzbayeva, “Sovremennya Kirgizskaya Terminologiya,” Çağdaş Kırgız Terminolojisi. Sovetskaya Türkologiya. Temmuz-Ağustos. 1972: 74

¹³⁶ İ. Bajina, “K Voprosu o Kirgizskih Zaimstvovaniyah v Russkom Yazıke,” Rusçada Kırgız Alıntı Sözcükler. Sovetskaya Türkologiya. Eylül-Ekim. 1972: 32

¹³⁷ İ. Bajina, a.g.e. 32

anlatıcısı olarak açıklanır. Bu tür egzotik sözcükler açıklamalı, anlatımlı sözlüklerde yer almaktadır.

Kısaca ifade etmek gerekirse Kırgızcadan Rusçaya geçen sözcükler beş maddede ele alınabilir. Bunlar:

1. Çoğu alıntı sözcükler Rusçaya tek anlamda, başka deyişle direkt anlamda geçmiştir.
2. Mecazî anlamdaki sözcükler pek alınmaz.
3. Birkaç anlamlı kelimelerin sayısı çok azdır.
4. Alıntı sözcükler gerçek semantik özelliğinden kopabilirler.
5. Alıntı sözcükler gerçek anlamından daha dar veya daha geniş anlam taşıyabilir.

İ.G.Dobrodomov ve T. M. Garipov “*Türkskaya Leksikologiya i Leksikografya*” (Türk Leksikolojisi ve Leksikografi) adlı makalelerinde leksikoloji ve sözlük çalışması üzerine yazılan aynı ismi taşıyan *Türkskaya Leksikologiya i Leksikografya* (Türk Leksikolojisi ve Leksikografi) kitap üzerine değerlendirme yaparlar.¹³⁸ Yazarlar Rusya’da leksikoloji ve leksikografi üzerine en çok kolektif çalışmalarla gerçekleştirildiği belirtir. En kapsamlı grup çalışma ise N. K. Dmitriyev gözetiminde Sovyet Birliği Bilimler Akademisi Türk Dili Bölümünde gerçekleştirilmiştir. İlk tematik derleme *İstoriçeskoye Razvitiye Leksiki Türskih Yazıkov* (Türk Dillerin Tarihi Leksikoloji Gelişmesi) Moskova’da 1961’de yayımlanır.¹³⁹ İkinci kapsamlı çalışma ise *İssledovaniya po Sravnitel’noy Grammatike Türskih Yazıkov* (Türk Dillerin Karşılaştırmalı Gramer Araştırmaları, IV. Bölüm: Leksikoloji) 1962’de Moskova’da çıkar.¹⁴⁰

Yukarıda belirten *Türkskaya Leksikologiya i Leksikografya* (Türk Leksikolojisi ve Leksikografi) adlı kitap leksikoloji çalışmalarına ek olarak çıkmıştır. Bu kitap bütün Sovyetler Birliği’nde tanınan Türkologlar tarafından yorumlanır. Kitap 26 makaleyi kapsar ve 5 maddede ele alınmaktadır. Bunlar:

1. Leksikoloji
2. Leksikografi
3. Terminoloji
4. Notlar ve yeni konular

¹³⁸ İ. G. Dobrodomov, T. M. Garipov, “Türkskaya Leksikologiya i Leksikografiya,” Türk Leksikolojisi ve Leksikografyası. Sovetskaya Türkologiya. Eylül-Ekim. 1972: 125

¹³⁹ İ. G. Dobrodomov, T. M. Garipov, a.g.e. 125

¹⁴⁰ İ. G. Dobrodomov, T. M. Garipov, a.g.e. 125

5. Yorumlar

Bu eserde yirmiden fazla Türk dili incelenmektedir. Tarihsel leksikoloji, Türkolojinin güncel sorunları, sözlük çalışmaları, etimoloji ve terminoloji araştırmaları bu kitapta yer almaktadır. İ. V. Kormuşın Altay dillerindeki köklerin leksiko-semantik özellikleri, Tatarintsev ise Rusça-Tuvaca alıntı sözcükler üzerine çalışmaları bulunmaktadır.¹⁴¹

Leksikografya bölümünde A. K. Borovkov Özbek botanik terminolojisi ile ilgili sözlük oluşturur ve yayınlar. Sovyet Türkolog toplam 133 sözcüğün geniş bir analizini verir.¹⁴²

Dil Tarihçisi Z. V. Muhamedova *Hell-i Lugat-i Çağatay* (Acem Dili Anonim Sözlüğü) üzerine çalışmıştır. Z. V. Muhamedova bu sözlüğü yorumlamak için tarihi metinlerden, el yazmaları ve edebî kaynaklarını yararlanır. Yazar bu sözlüğü Nevaî'nin *Çağatay-Türkçe Abuşka Sözlüğü*'ne benzetir ve onu Nevaî Sözlüğünün geç versiyonu olarak değerlendirir. Z. V. Muhamedova sözlükte Nevaî'nin deyimleri ve Orta Asya Kültür Tarihi hakkında bilgi verir.¹⁴³

M. İ. Borgoyakov Tatar diyalektlerle ilgili bir sözlük çıkarır. Sözlükte Sibiryada yaşayan Tatar boylarının diyalektleri ve 11 ağız hakkında bilgi verir.¹⁴⁴ Gerçekten de leksikografya Sovyet döneminde çok iyi gelişme gösterir ve farklı sözlükler yazılır. Bunlar, hukuk, hayvancılık, sosyal ve siyaset terimleri ile ilgili sözlüklerdir.

L. S. Levitskaya "*Kumıksko-Russkiy Slovar*" (Kumukça- Rusça Sözlük) adlı makalesinde Kumukça- Rusça Sözlük hakkında bilgi vermektedir.¹⁴⁵ Levitskaya, ilk Kumukça sözlüğün 1893'te M. V. Mohir tarafından hazırlandığını belirtir. Kumukça edebî eserler, ders kitapları, basın dili, folklor ve diyalektler eserin önemli kaynaklardır. Sözlük 13 000 sözcüğü kapsar ve o dönem Kumukçasının leksikolojisini yansıtır. 1969'da ise çağa uygun yeni dil ihtiyaçlarından dolayı karşılaştırmalı yeni Kumukça-Rusça Sözlük meydana getirilir. Sözlüğü hazırlayanlar A. G. Magomedov ve M. M. Bammatova'dur. Sözlük 1969'da Moskova'da yayımlanır. Sözlüğün başında leksikoloji, tarih ve kaynaklar hakkında bilgi verilir.

¹⁴¹ İ. G. Dobrodomov, T. M. Garipov, "Türkskaya Leksikologiya i Leksikografiya," Türk Leksikolojisi ve Leksikografyası. Sovetskaya Türkologiya. Eylül-Ekim. 1972: 126

¹⁴² İ. G. Dobrodomov, T. M. Garipov, a.g.e.126

¹⁴³ İ. G. Dobrodomov, T. M. Garipov, a.g.e. 127

¹⁴⁴ İ. G. Dobrodomov, T. M. Garipov, a.g.e. 127-128

¹⁴⁵ L. S Levitskaya, "Kumıksko-Russkiy Slovar," Kumukça Rusça Sözlüğü. *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1972: 116

Sözcük bilgisi dışında önemli semantik açıklamalar vardır. Bu sözlük bilim adamlarının, öğretmenlerin, öğrencilerin ve tercümanların faydalanabileceği bir el kitabı niteliğindedir.¹⁴⁶

E. A. Umarov ve M. Sadıkova “*Russko-Uzbekskiy Frazeologičeskiy Slovar*” (Rusça-Özbekçe Deyimler Sözlüğü) adlı sözlüğü değerlendirirler. Sözlükte toplam 5000 atasözü, deyim, kalıplaşmış sözcük gruplarının açıklaması vardır. Deyimler alfabeğe göre oluşturulmamış, cümledeki unsurların sayısına göre dizilmiştir. Deyimlerin kullanılmasında edebî örneklerden yararlanılmıştır.¹⁴⁷ İ. Kuznetsov da “*Russko-Turetskiy Slovar*” (Rusça-Türkçe Sözlüğü) adlı makalesinde Rusça-Türkçe Sözlük hakkında yorum yapar.¹⁴⁸ Sözlük E.M.-E. Mustafayev ve V.G.Şerbinin tarafından hazırlanan sözlük 1972’de Moskova’da Sovetskaya Entsiklopediya yayınevi tarafından yayımlanır. Sözlük 47700 sözcükten oluşmaktadır. Sözlükte sözcüklerin yeni ve eski versiyonları, polisemantik anlamları, deyimler ve sözcük gruplarının anlamları verilmektedir. Örneğin, Rusçada *отношения* (otnoşeniya) Türkçede *ilişkiler*, *münasebetler*, ama *ilişki* sözcüğünün kullanımı daha yaygın olduğu için örneklerde bu gösterilmektedir. Sözlükte bağlaçlar, zarflar, ünlemler, fiilimsiler açıklanarak her bir örnek cümle içinde verilmektedir. Sovyet Sistemiyle ilgili kullanılan sözcükler açıklamalarıyla gösterilmiştir. Örneğin, *Субботник* (Subbotnik) Cumartesi günlerinde mesaî saatleri dışında gönüllü çalışma olarak açıklanmaktadır. Ayrıca Sözlükte yeni sözlük işaretleri de kullanılmaktadır. Bu çalışma herkes tarafından büyük bir ilgi görmüştür ve başarılı bir çalışma olarak değerlendirilmektedir.

V. İ. Sergejev “*Leksičeskiy Sposob Virajeniya Mnojestvennosti v Çuvaşskom Yazıke*” (Çuvaşçada Çoğul Ekinin Leksik İfade Biçimi) adlı makalesinde Çuvaşçada bütün Türk dillerindeki gibi tekil olarak çıkan ifade çoğul olarak da anlaşabileceğini belirtir.¹⁴⁹ Başka bir ifade ile tekil olan sözcük, çoğul eki almadan çoğul olarak ifade edilir. Aslında bu olay Altay ve Hint-Avrupa dil ailelerindedir. Bilindiği gibi çoğul ifade ederken morfolojik ve sentaks biçim özellikleri kullanılır. Çuvaşçada ise çoğul ifadesi leksik yöntemle gösterilebilir. Aslında çoğu Türkologlara göre leksik

¹⁴⁶ L. S Levitskaya, “Kumıksko-Russkiy Slovar,” Kumukça Rusça Sözlüğü. *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1972: 117-118

¹⁴⁷ E. A. Umarov, “Russko-Uzbekskiy Frazeologičeskiy Slovar,” Rusça-Özbekçe Deyimler Sözlüğü. *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1972: 119-120

¹⁴⁸ P. İ. Kuznetsov, “Russko-Turetskiy Slovar,” Rusça-Türkçe Sözlüğü. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 118-120

¹⁴⁹ V. İ. Sergejev, “Leksičeskiy Sposob Virajeniya Mnojestvennosti v Çuvaşskom Yazıke,” Çuvaş Dilinde Çoğul Ekinin Leksik İfade Biçimi. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1973: 3

çoğul ifadesi Altay dil ailesinde daha Ana Altaycada vardı. K. Grönbech bu konuda şunu söylemektedir: “Eski dönemlerde Türk dillerinde eşyanın çoğul ifadesini göstermek için gramatik ifade değil, leksik yöntem kullanılırdı.”¹⁵⁰K. Grönbech’e göre sentaktik ve morfolojik karakteristiklerin dışında leksik ifade daha baskındır. Örneğin, *Epir halhince hana puhma sutlaman. (Bu defa misafirleri çağırmayıdüşünemedik.)* cümlesinde *hana (misafir)* tekil olarak yazılır, fakat çoğul anlamı ifade eder. F. Engels ise “tekil ve çoğul arasında görünür bir sınır yoktur, çoğul her zaman teklikte, teklik de her zaman çoğulda vardır”¹⁵¹der.

Çoğul ifadesinde telaffuzun rolü büyüktür. Çuvaşçada gramer ve leksikolojik karakteristikler telaffuzla iç içedir. Telaffuz bir ifadenin semantik anlamını kuvvetlendirir. Örneğin, *Aça uramra vılat.(Çocuk dışarıda oynuyor.)*ve *Aça-a uramra vılat!(Çocuklar dışarıda oynuyorlar)*. İkinci cümlede *aça* sözcüğü tekil olarak kullanılmıştır, ama çoğul anlamındadır.

V. D. Arakin “*Türkskiye Leksişeskye Elementı v Russkih Povestyah i Skazaniyah XIII-XV vv.*”(13.-15. Yüzyıllarda Rus Destanlarında ve Tarihi Hikâyelerinde Türk Leksik Unsurlar) adlı makalesinde Moğol-Tatar istilasından sonra Rus edebiyatında ve tarihî hikâyelerinde Türk asıllı sözcüklerin (Türkizmlerin) ortaya çıktığını söyler.¹⁵² Bu hikâyelerin çoğu halk ürünüdür. Bundan dolayı o dönemin olayları halkın diliyle anlatılmıştır. Yeni giren sözcükler ayrı leksik birimler olarak Rusçaya yerleşmiştir. Örneğin, *Halk Savaşı Hikayesinde “Kalk”* sözcüğü yer adıdır ve bu tür sözcükler kayda geçmiştir: *Tatar, Peçenek, tovar, bolare; Batıy Hanın Kazan Şehrine Saldırması* hikayesinde *murza, orda, Sancakbey*; Nikolay Zarazskiy Hikâyesinde:*bahadır, paşa, orda, ulus*; Kulikovo Savaşı Hikâyesinde *yasovul, alpaut, koçevat, yarlık* vb. sözcükler vardır. *Alpaut* sözcüğü *zengin insan* anlamına gelen daha Orhun-Yenisey yazıtlarında da geçer. Köl Tigin abidesinde bu sözcük *soylu insan* olarak geçer. *Katun/hatun* kadın olarak bilinirdi, *koçevat*’ ise *göç etmek* anlamına gelir. Bu tür sözcükler Rusçada hala kullanılmakta ve Rus leksikolojisini zenginleştirmektedir.¹⁵³

¹⁵⁰ K. Grönbech, *Der Türkishce Sprachbau*. (Kopenhagen: Levin & Munksgaard, 1936) 59

¹⁵¹ F. Engels, *Dialektika Priirodi. Tabiatın Dialektizmi*.(Moskova: PolitışeskayaLiteratura Yayın Evi, 1955) 208

¹⁵² V. D. Arakin, “Türkskiye Leksişeskiye Elementı v Russkih Povestyah i Skazaniyah XIII-XV vv.” XIII.-XV. Yüzyıllarda Rus Destanlarında ve Tarihi Hikâyelerinde Türk Leksik Unsurlar. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1973: 28

¹⁵³ V. D. Arakin, a.g.e. 29-37

G. F. Blagova “*O Russkom Naimenovanii Türkov i Türkskih Yazıkov*” (Rusçada Türklerin ve Türk Dillerinin Adlandırılması) adlı makalesinde Türk asıllı halkların adları ve dillerini kalıplaşmış şekilde kullanıldığını belirtir.¹⁵⁴ Dilbilimi açısından bu kalıplaşmış sözcük gruplarının leksikolojisi çok önemlidir. Örneğin, eskiden Tatarlar, Türkiye’de yaşayan Türkler ve Türk asıllı halklar tek bir halk olarak adlandırılmıştır. Ama zaman geçtikçe ve insanların yaşadığı bölgeler kesinleşince her halkın ayrı bir adı ve dili oluşmuştur. Günümüzde Tatarlar dediğimiz zaman Kazan Tatarları, Volga Tatarları, Astrakhan Tatarları, Kırım Tatarları, Türkmen Tatarları diye adlandırabiliriz. Artık Tatarlar bölgesel olarak adlandırılmaktadır vebuna bağlı olarak kendi dilini ve diyalektlerini de kullanmaktadır. Türkler dediğimiz zaman ise Türkiye’de yaşayan Türkleri anlarız. Ancak, Osmanlı döneminde Türkler Anadolu Türkleri, Ahıska Türkleri olarak adlandırılmıştır. Bu ayrım 18.yüzyıldan sonra gerçekleşmiştir. Şuanda Rusçada Tatarlar ve Türkler arasında leksik-etimolojik fark görülmektedir.¹⁵⁵

L. V. Dmitriyeva “*Nekotoriye İtogi İzuçeniya Nazvaniy Rasteniy v Türkskih Yazıkah Sopostavitel’no s Drugimi Yazıkami Altayskoy Sem’yi*” (Altay Dil Ailesi ile Karşılaştırmalı Türk Dillerinde Bitki Adları Üzerine Bazı İnceleme Sonuçları) adlı makalesinde bitki adlarının Türk dillerine başka dillerden geçtiğini savunur.¹⁵⁶ Çoğu Moğol-Mançu kökenlidir. L. V Dmitriyeva bitki adlarının fonetik ve morfolojik özelliklerini araştırarak bunu ispat ettiğini söyler. Örneğin, Yakutçada Moğol-Mançur yapım eki *-kta*’yı görmek mümkündür. Yakutçada *nalbıkta* (*kutupçimi*) Evenkidilinde ise aynı bitki *nalbukaid* olarak söylenir. Yakutçada *bolbukta* (*meşe ağacı*) Evenki dilinde ise *bolgıkta id*’tir. Bitki adlarının çoğu onların gerçek biyolojik özelliklerinden kaynaklanır. Bazı Türk bitki adlarının Rusçaya ve başka Slav dillerine geçtiği bilinmektedir. Örneğin, *kızıl*, *kamış* bitkileri Rusçada aynı anlam taşımaktadır. Aynı zamanda Türk dillerine çok sayıda alıntı sözcüklerin geçtiği de bilinmektedir. Kısacası Türk dillerinde çok farklı dillerden gelen bitki adları vardır.¹⁵⁷

¹⁵⁴ G. F. Blagova, “O Russkom Naimenovanii Türkov i Türkskih Yazıkov” (Rusçada Türklerin ve Türk Dillerinin Adlandırılması). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1973: 28

¹⁵⁵ G. F. Blagova, a.g.e. 29-37

¹⁵⁶ L. V. Dmitriyeva, “Nekotoriye İtogi İzuçeniya Nazvaniy Rasteniy v Türkskih Yazıkah Sopostavitel’no s Drugimi Yazıkami Altayskoy Sem’yi.” (Altay Dil Ailesi ile Karşılaştırmalı Türk Dillerinde Bitki Adları Üzerine Bazı İnceleme Sonuçları). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1975: 13

¹⁵⁷ L. V. Dmitriyeva, a.g.e. 15-17

E. İ. Okoneşnikov “E. K. Pekarskiy - vıdayuşçiyysya leksikograf” (Mümtaz Leksikograf E. K. Perakskiy) adlı makalesinde Eduard Karloviç, Pekarskiy’nin hayatını bilime adayan bir insan olduğunu ifade eder.¹⁵⁸ Dil araştırmacısı, etnograf, folklor bilgini olarak tanınan E. K. Pekarskiy Yakutya’ya 1870 yılında sürgüne yollandıktan sonra Yakutya’da yaşamaya karar verir. Yakutları eğitmek, onların alfabesini oluşturmak, Yakut dili ve edebiyatını geliştirmek için çalışır.

Yakut dili grameri ve özellikle leksikoloji üzerinde çok sayıda çalışmaları vardır. Etnografya konusunda yazılmış eserleri ise bilim dünyası için zengin bir kaynak niteliğindedir. Folklor üzerine çalışırken en çok *olonho* üzerine inceleme yapar. Onun en önemli eseri *Yakut Dili Sözlüğü*’dür. Sözlükte Yakutçanın leksikolojisi, morfolojisi, terminolojisini ele almaktadır. Ayrıca sözcük grupları üzerine analizler yapar. Bunun dışında E. K. Pekarskiy daha çok halk dili ile uğraşır. Günlük sözcükler, eski (arkaik) sözcükler, diyalektler, toponimi konuları da onun araştırma alanına girer. Sözlükte sözcükler başka dillerle Mançu-Tunguz, Türk dilleri ile karşılaştırmalı inceleme vardır. E. K. Pekarskiy, bilimsel çalışmalar yapabilmek için çok sayıda etnografik gezilere katılarak folklor ve etnografi konusunda değerli malzemeler toplar. Sözlükte sözcükler hem betimlemeli hem ansiklopedik hem de resimli olarak anlatılır. Sözlüğe ek olarak E. K. Pekarskiy 15000 kart hazırlar. Bu kartlarda çeşitli şekilde sözcükler veya deyimler çeşitli yönlerden incelenmektedir.

Sonuç olarak E. K. Pekarskiy’in gerçekleştirdiği çalışma çok büyüktür. 50 sene boyunca bu sözlük üzerine çalışan E. K. Pekarskiy Dünya Türkolojisinin gelişimine büyük katkıda bulunur.¹⁵⁹

G. H. Ahunzyanov “R. A. Yusupov. Leksiko- Frazeyolojiçyeyokiye Sredstva Russkogo i Tatarskogo Yazıkov” (R. A. Yusupov. Rus ve Tatar Dillerin Leksik ve Frazeyolojik Araçlar) adlı makalesinde R. A. Yusupov’ un eseri hakkında yorum yapmakta ve dilbilimi için önemli olduğunu ifade etmektedir.¹⁶⁰ Rus ve Tatar dillerinin birbirini etkilediğini savunur. Kazan’da yaşayan Tatarlar iki dili kolayca konuşurlar. Diller arası gelişmeler bunun için çok önemlidir. Tatar dili ve edebiyatı Rusçanın girmesiyle zenginleşmiştir. Dillerde en çok leksikoloji, terminoloji, deyimler incelenir. Günlük konuşma, okullarda Rusçayı öğrenen çift dil konuşan

¹⁵⁸ E. İ. Okoneşnikov, “E. K. Pekarskiy — Vıdayuşçiyysya Leksikograf,” Mümtaz Leksikograf E. K. Perakskiy. *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1978: 44

¹⁵⁹ E. İ. Okoneşnikov, a.g.e. 45-51

¹⁶⁰ G. H. Ahunzyanov, “R. A. Yusupov. Leksiko- frazeyolojiçyeyokiye sredstva russkogo i tatarskogo yazıkov,” R. A. Yusupov. Rus ve Tatar Dillerin Leksik ve Frazeyolojik Araçlar. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haz. 1981: 100

insanların hayatını daha da zenginleştirir. İki dili de geliştirmek için sentaks, semantik, gramer ve etimoloji karşılaştırmalı yöntemle betimlenir.¹⁶¹

G. K. Kuliyevev “*Leksiko-Semantiçeskoe Razvitie Glagolov Mışleniya v Türkskih Yazıkah*” (Türk Dillerinde Algı Fiillerinin Leksik-Semantik Gelişimi) adlı makalesinde algı fiillerinin *düşünmek, tahmin etmek, algılamak* gibi tarih boyunca nasıl oluştuğunu araştırır.¹⁶² Bu araştırma Oğuz dil grubu üzenine yapılmıştır. G. K. Kuliyevev bu fiillerin başta ana dildeki adlardan oluştuğunu ve fiil ekinin eklenmesiyle geliştiğini belirtir. Örneğin, Azerbaycan dilinde ve Özbekçede *düş-* fiil kökü varken-*un/-ün* ekiyle *düşün* veya *tüşün* olmuştur. Ama daha eski zamanlarda *tüş/-düş*’ün ad kökü vardı ve *gögüs* veya *omuz* anlamına gelimekteydi. Büyük ihtimalde *düşmek* bu addan oluştuğunu düşünülmektedir.

A. A. Yuldaşev “*Konversiya v Türkskih Yazıkah i Eyö Otrajeniye v Slovaryah*” (Türk Dillerinde Sözcük Türetme Yolları ve Sözlüklerdeki Yansıması) adlı makalesinde Türk dillerindeki sözcük türetme yollarından biri olan konversiyonu anlatmaktadır.¹⁶³ Konversiyonda sözcük gövdesini koruyarak başka gramer kategorisine geçer. Bundan dolayı yeni oluşan sözcük yeni morfolojik ve semantik özellikler taşır. Konversiyon Türkçeye “değiştirme” olarak çevrilir. Ancak, bilim dünyasında konversiyon hakkında fikir birliği yoktur. Bazıları konversiyonu gramerinbir fonksiyonu olarak görürken bazıları ise bu olayın daha çok leksikolojinin bir konusu olarak görürler.

Dmitriyev konversiyonu ise bir gramer kategorisinden başka bir kategoriye geçişi olarak görür. Bu olaydan dolayı iki fonksiyonlu sözcükler oluşur:ad-sıfat, sıfat-ad gibi.¹⁶⁴ Örneğin, *Ne kadar güzel bir çiçek!* dediğimizde *güzel* sözcüğünün sıfat olarak çıktığını belirtir. Başka bir cümlede, *Bu güzel benim dikkatimi çekiyor.* Burada ise *güzel* ad olarak düşünülmektedir, çünkü o’nun bir kadın olduğu fark edilmektedir. Tabii ki konversiyonda her dil alanı rol oynar. Etimolojik, leksikolojik ve sentaktik yaklaşım her zaman ipucu verebilir. Bir sözcüğün sentaktik fonksiyonlarını ne kadar değiştirirsek değiştirelim onun baskın leksik anlamı

¹⁶¹G. H. Ahunzyanov, , “R. A. Yusupov. Leksiko- frazeologiyeyokıye sredstva russkogo i tatarskogo yazıkov,” R. A. Yusupov. Rus ve Tatar Dillerin Leksik ve Frazeyolojik Araçlar. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haz. 1981: 100-101

¹⁶²G. K. Kuliyevev,“Leksiko-semantiçeskoe razvitie glagolov mışleniya v türkskih yazıkah,” Türk Dillerinde Düşünce Fiillerinin Leksik-Semantik Gelişimi. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos.1983: 3-12

¹⁶³A. A. Yuldaşev, “Konversiya v Türkskih Yazıkah i Eyö Otrajeniye v Slovaryah,” Türk Dillerinde Sözcük Türetme Yolları ve Sözlüklerdeki Yansıması. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 70

¹⁶⁴A. A. Yuldaşev, a.g.e. 70-71

değişmez. Sözcüğün fonksiyonu onun anlamındadır. Hangi gramer kategorisine ait olduğu metinden anlaşılır. Çünkü, sözcüğün bütün leksik anlamları sadece cümlede veya metindedir. Sözcüğün bir gramer kategorisinden başka gramer kategorisine geçişi ilk önce onun sentaksından başlar, ancak sözcük her kategoride değişik leksik anlamları gösterir. Örneğin, Başkurtçada *karşı* sözcüğü *her şeye karşı çıkan* anlamına gelir ve sıfat-fiil fonksiyondadır, ama aynı sözcük *karşı* yani *kötü* anlamında çıktığı zaman sıfat olarak nitelenir. Bu konuda çok örnek gösterilmektedir. Türk dillerinde konversiyon daha da gelişmektedir, bundan dolayı diller zenginleşirken ve sözlüklerde sözcüklerin yeni anlamları yansıtmaktadır.¹⁶⁵

¹⁶⁵ A. A. Yuldaşev, “Konversiya v Türskih Yazıkah i Eyö Otrajeniye v Slovaryah,” Türk Dillerinde Sözcük Türetme Yolları ve Sözlüklerdeki Yansıması. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 72-80

2.6. Diyalektoloji ve Dialektografi ile İlgili Yapılan Çalışmalar.

Sovyetler Birliği'nde diyalektoloji ve diyalektografi bütün dilbilim dallarına paralel olarak çok kapsamlı bir şekilde gelişir. Türk halklarının yaşadığı bölgelerde diyalektoloji ve diyalektografi ile ilgili malzeme toplanır ve bilimsel merkezlerde diyalektoloji ve diyalektografi bölümleri açılır. Azerbaycan, Özbekistan, Tataristan, Türkmenistan ve Yakutya'da diyalektoloji araştırmalarında büyük başarılar elde edilir. Diyalektolojide karşılaştırmalı-tarihsel yöntem kullanarak diyalektlerin fonetiği üzerine çalışmalar yapılır. Diyalektoloji çalışmaları sadece Sovyetler Birliği topraklarında değil, diğer Türk dillerinin metinleri üzerine de devam eder. Genel olarak diyalektolojide az tanınan veya hiç tanınmayan diyalektlerin ve ağızların araştırılması günümüzde de güncelliğini korumaktadır. Bu konuda Sovyetler Birliği'nde Azerbaycan, Özbek, Kırgız, Türkmen diyalektolojisi hakkında eserler yazılır. Bu eserler bütün Sovyet Türkologların çalışmalarını bir araya getirir. Ayrıca Türk diyalektolojisi için en önemli olan Ağız Atlası da gün yüzüne çıkmış olur.

Daha 19. yüzyılın başlarında diyalektografi üzerine yapılan çalışmalarda W. W. Radloff, N. F. Katanov, S. Y. Malov, E. K. Pekarskiy önemli rol oynarlar. Sovyet döneminde diyalektler üzerine araştırmalar ilk önce Özbekistan'da, sonra da Azerbaycan, Tataristan, Türkmenistan ve Başkurdistan'da gerçekleşir.

T. Ahmatov "*B. M. Yunusaliyev. Kirgizskaya Diyalektologiya*" (B. M. Yunusaliyev. Kırgız Diyalektolojisi) adlı makalesinde B. M. Yunusaliyev'in yazdığı monografisine yorum yapar.¹⁶⁶T. Ahmatov, B. M. Yunusaliyev'in eserinden övgü ile bahseder. Kırgız diyalektleri hakkındatam olarak bilimsel araştırmalar Ekim devrimden sonra ve özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra başlar. B. M. Yunusaliyev'in monografisi beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde diyalektoloji hakkında genel bilgi verilir. Kırgız Diyalektoloji üzerine çalışanlar ve diyalektlerin sınıflandırılması ele alınır. Diğer bölümlerde Kırgız dili tarihini, diyalektlerini, ağızları üzerinde durur. B. M. Yunusaliyev Kırgız diyalektlerini üç gruba ayırır: I. Kuzey, II. Güney-Batı ve III. Güney-Doğu. Eserde diyalektlerin fonetik, gramer, leksik özelliklerine değinir. Leksikoloji-Diyalektoloji bölümünde ise Kırgız Diyalekt Atlası, diyalektlerin arasında sosyal, dil ve stilistik farklılıkları gösterir.

S. F. Mirjanova "Terminologiya Rodstva v Dialektah Başkirskogo Yazıka" (Başkurt Dili Diyalektlerinde Akralılık Terimleri) adlı makalesinde Başkurt

¹⁶⁶ T. Ahmatov, "B. M. Yunusaliyev. Kirgizskaya Dialektologiya," B. M. Yunusaliyev. Kırgız Diyalektoloji. *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1973: 119

dilindeki diyalektlerin ve ağızların iki bölgeye bölündüğünü belirtir.¹⁶⁷ Kuzey bölgesinde doğu diyalektleri ve ağızları, güney bölgesinde ise güney diyalektleri ve ağızları karşılaştırmalı yöntemle incelenmektedir. Ayrıca sözcüklerin semantik özelliklerine de değinir. Kuzey diyalektlerindeki akraba sözcükleri hemen hemen Başkurtçanın çoğu ağızlarında kullanılmakla beraber, güney diyalektlerinde bu kullanılış sadece güney bölgesinde geçerlidir. Kuzey diyalektlerinde *babay*, *abey* gibi sözcükler Tatarcanın Mişer diyalektine benzemektedir.¹⁶⁸ Güney diyalektlerinde ise sözcükler doğu Türk dillerine daha yakındır ve Altay, Ural-Altay dillerine ait olduğu ispatlanmıştır. Bu diyalektleri aynı zamanda Kıpçak dil grubu da etkilemiştir. *Ulu*, *ata*, *aye* gibi sözcükler Karakalpak dilinde de vardır.¹⁶⁹

Z. M. Valiullina, “*Materialı po Tatarskoy Dialektologii, vıp. III.*” (Tatar Diyalektolojisinin Materyalleri. III. Cildi Üzerine) adlı makalesinde aynı adı taşıyan yeni derleme kitabını tanıtır. Kitap 1974’te Kazan’da yayımlanır. *Tatar Diyalektolojisinin Materyalleri* son on yılda diyalektoloji derlenen materyaller hakkında bilgi verir.¹⁷⁰ Bilimsel araştırmalar ise Kazan Bilimler Akademisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmalar bütün Tatarların yaşadığı bölgelerdeki (Batı Sibirya dışında) diyalektleri ve ağızları anlatmaktadır. Türkologlar dilbilimsel malzemeler toplamak için bilimsel gezilere katılır. Başkurdistan, Perm, Sverdlovsk, Çelyabinsk, Kurgan, Orenburg gibi bölgeler Türkologların her zaman dikkatini çekmekteydi. Bu gezilerde diyalektlerin ve ağızların fonetiği, grameri, morfolojisi, leksikoljisi ve terminolojisi araştırılır. Hristiyanlığı kabul etmiş Tatarların da ağız incelemeleri yapılır. Ağızların nasıl oluştuğu ve geliştiği hakkında bilgi verilir.

D. S. Nasırov “*Sostoyaniye i Zadaçi İzuçeniya Diyalektov Karakalpakskogo Yazıka*” (Karakalpak Diyalektlerinin Şu Andaki Durumu ve Geleceği) adlı makalesinde Karakalpak dilbilimin son yıllardahızla geliştiğinden bahseder.¹⁷¹ D. S. Nasırov özellikle 1959 yılında Karakalpak Tarih, Dil ve Edebiyat Enstitüsü açıldıktan sonra sistemli olarak dil, diyalektleri ve ağızlarının daha kapsamlı bir şekilde araştırıldığını belirtir. Bunun için kaliteli bir kadro oluşturulur. Bilimsel araştırmalar N. A. Baskakov, M. Ş. Şıraliyev, V. V. Reşetov ve S. K. Kenesbayev

¹⁶⁷ S. F. Mirjanova, “Terminologiya rodstva v dialektah başkirkosko yazıka.” (Başkurt Dili Diyalektlerinde Akrabalık Terimleri. *Sovetskaya Türkologiya* Temmuz-Ağustos. 1973: 99

¹⁶⁸ S. F. Mirjanova, a.g.e. 99-108

¹⁶⁹ S. F. Mirjanova, a.g.e. 102

¹⁷⁰ Z. M. Valiullina, “Materialı po tatarskoy dialektologii, vıp. III,” Tatar Diyalektolojisinin III. cildi Hakkında. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1975: 104

¹⁷¹ D. S. Nasırov, “Sostoyaniye i Zadaçi İzuçeniya Diyalektov Karakalpakskogo Yazıka,” Karakalpak Diyalektlerinin Şu Andaki Durumu ve Geleceği. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 94

danışmanlığı altında gerçekleştirilir. 1930 yılında S. E. Malov, E. D. Polivanov, A. A. Sokolov tarafından Karakalpak halk dili ve ağızları üzerine çalışmalar yapıldığı bilinmektedir. S. E. Malov Karakalpakistan'da bulunduğu süre içinde Karakalpakçanın dil özelliklerini araştırır ve Karakalpak dilinin bütün unsurlarla kendini çok iyi koruduğu sonucuna varır.¹⁷² E. D. Polivanov ise Kungrad (Karakalpakistan) bölgesine gidip orada yaşayan halkın dilinin fonetik özelliklerini inceler. E. D. Polivanov'a göre Karakalpak kuzey bölgesindeki diyalektler arasında farklılıklar çok azdır ve Karakalpakçayı Kazakça ve Özbekçeyle karşılaştırır. Bu araştırmadan dolayı E. D. Polivanov Karakalpakçanın fonetiği ve morfolojik özelliklerinin bu dillere benzediğini belirtir.¹⁷³ N. A. Baskakovda Karakalpak diyalektleri üzerine de çok derin ve kapsamlı araştırmalar yapar. N. A. Baskakov diyalektleri bölgeye göre sınıflandırıp fonetik ve morfolojik özelliklerini inceler. N. A. Baskakov Karakalpak diyalektlerini iki gruba ayırır: Kuzeydoğu ve güneybatı diyalektler grubu. Kuzeydoğu diyalektlerinde fonetik, gramer ve leksikolojik farklılıklar bulunmaktadır. Bu diyalektler N. A. Baskakov'a göre Karakalpak edebî dilinin temelini oluşturur, güney diyalektlerinde ise Özbekçe ve Türkmençenin büyük etkisi olduğunu belirtir.¹⁷⁴

N. A. Baskakov, "*Različniye Strukturi Dialektnih Sistem Türkskih Yazıkov i Karakter İzogloss Obşçe-Türkskogo Atlası*" (Türk Dillerinin Değişik Diyalekt Sistemleri ve Genel Türk Fonem Atlası) adlı makalesinde Türk diyalektlerinin ve ağızlarının bu kadar çeşitli olmasını iç ve dış faktörlere bağlar. Dış faktörler arasında Türk halklarının veya daha geriye gidersek Türk kavimlerinin yan yana yaşaması ve birbirini etkilemesi, seslerin değişmesine önemli bir etken olduğunu savunur. Örneğin, Oğuz dillerinde ve diyalektlerinde *-k/g*, *-t/d* ünsüzler değişimi söz konusudur. N. A. Baskakov'a göre fonetik, leksikoloji, morfoloji ve sentaks yapısı seslerin değişmesinde etken bir unsurun olabileceğini ifade eder. Bunları iç faktörler olarak görür. Oğuz dil grubundan ayrı olarak Kıpçak veya Bulgar dil grupları farklı ses değişimine sahip olabilir. N. A. Baskakov genel Türk diyalektlerin atlası

¹⁷² D. S. Nasırov, "Sostoyaniye i Zadaçi İzuçeniya Diyalektov Karakalpakskogo Yazıkı," Karakalpak Diyalektlerinin Şu Andaki Durumu ve Geleceği. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 94

¹⁷³ D. S. Nasırov, a.g.e. 95

¹⁷⁴ D. S. Nasırov, a.g.e. 95

oluştururken bütün diyalektlerin ve ağızların detaylarına bakmak ve etnografik, arkeolojik ve tarihsel belgelerden yararlanmak gerektiğini söyler.¹⁷⁵

L. Ş. Arslanov “*O Vliyanii Nogayskogo Yazıka na Tatarskiye Govori Stavropol’skogo Kraya*” (Stavropol Bölgesindeki Nogay Dilinin Tatar Ağızlarına Etkisi) adlı makalesinde Türk dillerinin birbirini nasıl etkilendiğini anlatır.¹⁷⁶ Stavropol bölgesinde (Kuzey Kafkasya) Tatarların batı diyalektinin dilini kullanırlar. Mişer diyalekti Orta Rusya’da ve Ural Dağlarında yaşayan Tatar halkının kullandığı bir diyalektir. Peki, bu diyalekt Ural Dağlarında kullanılırken nasıl Kuzey Kafkasya’ya gelmişti? 1786’da Tatarlar Orta Rusya’dan Kuzey Kafkasya’ya göç ederken kendi yaşayış tarzı, kültürü ve dilini de getirirler. Kuzey Kafkas bozkırlarında yaşayıp Çapurniki köyünden ayrılmaya karar verirler. Altı Tatar aile Kafkasya’nın güneydoğusuna göç etmeye devam edip Kuzey Dağıstan’a gelince İlyas adlı biri onları kendi köyüne kabul eder ve onlara Nogay adını verir. Daha sonra başka Rus şehirlerinden Penza, Saratov ve Simbirsk’ten de Tatar aileleri buraya gelmeye devam ederler. O şehirlerde yaşayan Tatarların ağızlarında doğal olarak fonetik, leksik, gramer farklılıkları vardı, fakat bunların hepsi aynı Mişer diyalektinin özelliklerini gösteriyordu. Nogaylar arasında yaşayınca Nogay dilinin fonetik ve gramer özelliklerini kendi dilinde de kullanmaya başlarlar. Örneğin, Tatarcada *tuklı* süt kuzusu Nogaycada *toklı* olarak söylenir. İşaret zamiri ise *anau* (şu) ve *monau*(bu) demektir ve iki dilde aynıdır. Tatarcada *masalan* (mesela), Nogaycada *aytmağa*’dır. Bu benzerlikler Kamış Burun köyünde görülmektedir. Bu etkileşimlerin sebebi iç içe yaşadıklarından kaynaklanmaktadır.¹⁷⁷

M. İ. İslamov ve R. G. Aznagulov “*N. H. Maksütova. Vostoçnyy Diyalekt Başkirkского Yazıka*” (N. H. Maksütova, Başkurt Dilinin Doğu Diyalekti) adlı makalesinde Maksütova’nın yazdığı monografi üzerine yorum yaparlar.¹⁷⁸ N. H. Maksütova’ya göre Başkurt doğu diyalektleri Başkurtların konuşma dilinin dönüm noktasıdır. Bu diyalekten birkaç ağız oluşmuştur. Monografide diyalektlerin ve ağızların fonetik, morfolojik ve leksikolojik özelliklerini tarihsel-karşılaştırmalı

¹⁷⁵ N. A. Baskakov, “Različniye Strukturi Dialektnih Sistem Türskih Yazıkov i Karakter İzogloss Obşçe-Türskogo Atlasa,” *Türk Dillerinin Değişik Diyalekt Sistemleri ve Genel Fonem Türk Atlası. Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim.1972: 3-15

¹⁷⁶ L. Ş. Arslanov, “O Vliyanii Nogayskogo Yazıka na Tatarskiye Govori Stavropol’skogo Kraya,” (Stavropol Bölgesindeki Nogay Dilinin Tatar Ağızlarına Etkisi). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 25

¹⁷⁷ L. Ş. Arslanov, a.g.e. 26-31

¹⁷⁸ M. İ. İslamov, R. G. Aznagulov, “N. H. Maksütova. Vostoçnyy Diyalekt Başkirkского Yazıka,” N. H. Maksütova Başkurt Dilinin Doğu Diyalekti. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1977: 106

yöntemle araştırmıştır. Bu araştırmaların sonunda Maksütova doğu dillerinin fonetik ve morfolojik yapısının Türk dillerine ve diyalektlerine benzediğini söyler. Örneğin, emir kipi Başkurt doğu diyalektlerinde *-in/-en-on/-ön/-n* ekleriyle oluşur. Örneğin, *al-in* (alın), *kit-en* (gidin), *başla-n* (başlayın) vb. Bu durum Azerbaycan dilinde, Uygurcada, Türkçede ve başka Türk dillerinde vardır. Örneğin, Azerbaycan dilinde *al-in*, Uygurcada *kel-in*, Yakutçadayl-*yn* (alın) gibi sözcüklerde emir kipi ekler görülmektedir.¹⁷⁹

D. B. Ramazanova ve F. S. Bayazitova “*L. T. Mahmutova. Opit İssledovaniya Türskih Dialektov*” (L. T. Mahmutova. Türk Diyalektlerini İnceleme Deneyimi) adlı makalesinde L. T. Mahmutova’nın *Türk Diyalektlerini İnceleme Deneyimi* monografisi üzerine yorum yaparlar.¹⁸⁰ Kitap Tatar dilinin Mişer diyalekti üzerinedir. 1978’de Moskova’da yayımlanır. Yazarlar L. T. Mahmutova’nın bu kitap üzerine tam 20 sene çalıştığını belirtirler. L. T. Mahmutova çok sayıda etnografik gezilere katılıp monografi yazmak için bilimsel malzeme toplar. Kitabında Mişer diyalektinin ve ağızlarını fonetik ve morfolojik yönden araştırır. Mişer diyalekti senkronik yöntemle inceleyip önemli sonuçlara ulaşır. L. T. Mahmutova kendi monografisini yazarken E. A. Malov, N. K. Dmitriyev ve V. F. Katanov Türkologların bu konudaki bakış açısını göz önünde bulundurur. Kısacası L. T. Mahmutova Mişer diyalektinin Kıpçak diyalektlerine benzediğini söyler. L. T. Mahmutova aynı zamanda Mişer diyalektinin analizi yaparak onun nasıl oluştuğunu, ne zaman kullanılmaya başlandığını da araştırır. Bu monografinin fonetik ve morfoloji bölümünde detaylı açıklamalar vardır.

N. A. Baskakov “Zadaçi Sostavleniya Türskih Areal’ nih İstoriçeskih Dialektologičeskih Atlasov” (Bölgesel Tarihi Diyalekt Atlaslar Oluşturma Hedefleri) adlı makalesinde diyalektlerin bulunduğu bölgelerin genel incelemelerini yapıp diyalektlerin atlasını oluşturmak gerektiğini söyler.¹⁸¹ N. A. Baskakov Bölgesel Tarihi Diyalektlerin Atlasının (BTDA) Bulgar, Oğuz, Kıpçak, Karluk, Uygur dil gruplarının fonetik, gramer ve leksikolojik özelliklerini daha ayrıntılı olarak

¹⁷⁹M. İ. İslamov, R. G. Aznagulov, N. H. Maksütova. Vostoçnyy Diyalekt Başkirkogo Yazıka’, N. H. Maksütova Başkurt Dilinin Doğu Diyalekti. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1977: 106-108

¹⁸⁰D. B. Ramazanova, F. S. Bayazitova, L. T. Mahmutova. “Opit issledovaniya türskih dialektov,” Türk Diyalektlerini İnceleme Deneyimi. *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1978: 6

¹⁸¹N. A. Baskakov, “Zadaçi Sostavleniya Türskih Areal’ nih İstoriçeskih Dialektologičeskih Atlasov.” Bölgesel Tarihi Diyalekt Atlaslar Oluşturma Hedefleri. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1982: 3

açıklayabilmek için yapıldığını belirtir. N. A. Baskakov'a göre her dilin diyalektinde ona özgü dil olayları veya özellikleri olduğunu ifade eder.

Bulgar dil ve diyalektleri grubuna şu diller girmektedir: Volga nehri kıyılarında yaşayan Türk kavimleri, Bulgarlar ve Hazarlar. Bunların diyalektlerinden Çuvaşça oluşmuştur. Bu dil grubu Fin-Ugor ve Fars dillerinden etkilenmiştir.¹⁸²

Kıpçak dil grubuna Karaim, Kırım-Tatar, Kumuk, Karaçay-Balkar, Tatar, Başkurt, Nogay, Kazak, Karakalpak, Kırgızdiyalektleri ve Altay dilinin güney diyalektleri girer. Bu halkların dili genel Kıpçak dil özelliklerini göstermektedir.

Karlık grubu Orta Asya'nın yarısında, Doğu Türkistan'da bulunur. Burada Özbek ve Uygur diyalektlerinin genel özellikleri görülmektedir. Bu dil grubunu Çin ve İran çok etkilemiştir.

Uygur grubuna Doğu Sibirya'da yaşayan halkların dilleri girer. Bunlar; Tuvaca, Çulımca, Şorça ve Altay dillerinin kuzey diyalektleri. Bu dilleri Fin-Ugor ve Moğol diller etkilemiştir.

Oğuz dil grubuna ise Anadolu, Balkan yarımadası, Güney Moldova, Azerbaycan, Türkmenistan, İran'ın Kuzey bölgeleri, Irak ve Suriye'de yaşayanların dili girer. Oğuzca'yı en çok etkileyen diller Slav, Fars, Arap ve Avrupa dilleridir.

Oğuz dil grubuna çok diyalekt girmektedir. Bu diyalektleri kullanan şu etnik gruplardır: Terekeme, Karapapaklar, Karakoyunlar, Bayat vb. Henüz birkaçı araştırılmamıştır. Karakalpaklar Kars ve Ahıska bölgesinde yaşamaktadırlar.

Diyalektlerin atlasını niçin oluşturmak gerekir?

1. Her etnik grubun kendine özgü dil olaylarının fonetiğini, leksikolojisini ve gramerini belirtmek için,

2. İzogloss belirlenmesi için. İzogloss; herhangi bir dil olgusunun dolaşım sınırlarını gösteren dilsel harita üzerinde bir çizgidir. İzogloss akraba diller, diyalektler arasında ve aynı dil özelliklerini taşıyan diller arasında gösterilir. (Yunancada *izo* - eşit, *gloss* - dil). Örneğin, Oğuz-Kıpçak, Kıpçak-Karlık izoglossları gibi,

3. Dillerin genetik bağlantılarını göstermek için,

4. Diyalektlerin kullanım alanını göstermek için,

5. Marjinal alanları oluşturmak için. Bu alanlarda etnik grupların birbirini etkilediğini göstermek için diyalektik atlas oluşturulmalıdır.

¹⁸² N. A. Baskakov, "Zadaçi Sostavleniya Türskih Areal 'nıh İstoriçeskih Dialektologičeskih Atlasov." Bölgesel Tarihi Diyalekt Atlaslar Oluşturma Hedefleri. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1982: 4

2.7. Terminoloji ve Etimoloji (Toponimi, Antroponimi, Onomastik, Patronimi) ile ilgili Yapılan Çalışmalar

1959 yılında Sovyetler Birliği Terminoloji Danışma Toplantısı düzenlenir ve Türk dillerinin terminolojisini daha kapsamlı şekilde araştırmak için SSCB Bilimler Akademisi Dilbilimi Enstitüsüne bağlı bir komisyon kurulur.

Terimler, başka bir ifade ile yeni sözcük türetmesi morfolojik, sentaktik, semantik vealıntı sözcüklerle yapılır. Sözcüklerin morfolojik ve fonetik analizi sayesinde her kökün veya ekin nereden geldiğini bulmak mümkündür. Bu alanda her dilde olduğu gibi farklı araştırma yöntemleri kullanılmaktadır. Leksikoloji, terminoloji ve etimoloji araştırmaları sonucunda farklı sözcük araştırma dalları da oluştuğunu söyleyebiliriz. Bunlar; toponimi, antroponimi, onomastik ve patronimi gibi.

Terminoloji ve etimoloji ile ilgili yapılan araştırmalar terminoloji ve etimolojik sözlüklerin hazırlanmasına zemin hazırlamıştır. Etimolojik sözlükleri oluşturmak için Türkologlar hemen hemen her dil üzerine çalışmışlar. Son dönemde Çuvaşça, Kazakça, Tatarca vb. ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

G. P. Suprunenko “*İz Drevnekırgızskoy Onomastiki*” (Eski Kırgızcanın Onomastiği) adlı makalesinde aşağıdaki hususlara dikkat çekmektedir. 9. yüzyıla ait Kırgız eserlerinde özel adlara ve şahıs unvanlarına rastlanmaktadır. Bunlarla beraber eserlerde eski Kırgız hiyeroglif ve yazıtları vardır. Bu yazıtlarda adların nasıl seslendirildiğini tahmin etmek zordur. Ama bilim adamları bu yazıtların fonetiğini çözmüşler. Örneğin, *Çju-u-he-suveya Ta-bu-he-zu* adlarda *Çju-vu* ad, *he-cesur*, kahraman, alp, *-su/so* sol vb. Demek ki, adın anlamı *Sol elli kahraman okçu* (büyük ihtimalle sol elini iyi kullanan cesur bir okçuydu) bu adlar altında saklanmaktadır. Onomastik bu tür adların fonetik tahlilini yapıp onlara anlam kazandırmaktadır.¹⁸³

Toponimi ile ilgili çalışmalardan birisi de A. Guseynzade’ye aittir. A. Guseynzade “*O Proishojdenii Toponima Baku*” (Bakü Toponimisinin Oluşumu) adlı makalesinde Bakü adının nereden geldiğini anlatmaktadır. Arap ve Fars kaynaklarında 10. yüzyılın ilk yarısında Bakü adı şöyle yazılırdı; *Baku, Bakuh, Bakuye, Badkube*. 18.yüzyılda *Badkube* sözcüğünün Farsçada iki sözcükten oluştuğunu bilinmektedir. *Bad* (rüzgâr) ve *kube*(vurmak) anlamındadır. Bu sözcük

¹⁸³ G. P. Suprunenko “İz Drevnekırgızskoy Onomastiki,” Eski Kırgızcanın Onomastiği. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 79-81

birleşimi büyük ihtimalle şehrin topografik (coğrafik) pozisyonundan kaynaklanmaktadır. Şehrin Hazar Denizi ve Güney Kafkas Dağları arasında bulunması yüzünden devamlı rüzgârlar esmekteydi. 19.yüzyıl Azerbaycan edebiyatında bu terim *Yeldoğan* olarak yazılırdı. Ayrıca bu şehir üç şekilde yazılmaktaydı. *Baki, Baki, Baku. Baku* resmî ad olarak kabul edildi. Aslında bu adla ilgili farklı görüşler vardır. Kaşgarlı Mahmud *Divanu Lügati-t Türk'* te *Baku* sözcüğünü *tepe* olarak çevirmektedir. Bu Sovyet Türkologları arasında en çok kabul gören fikirdi. Değişik kaynaklarda da *Baku tepe* olarak adlandırılmaktaydı ve bu en doğru yaklaşım olarak görülmekteydi. Gerçekte *Baku*'nun tepede bulunması şehrin özelliğini göstermektedir.¹⁸⁴

L. P. Potapov “*K Semantike Nazvaniy Şamanskih Bubnov u Narodnostey Altaya.*” (Altay Halkları ve Şaman Teplerinin Semantik Anlamı) adlı makalesinde teplerin (çalgi aletlerin) adları, onların ritüel ve sembolik teknik fonksiyonlarını açıklamaktadır. *Tef* bir hayvanı sembolize eder. Şaman onu elinde tutarak değişik hareketler yapınca o hayvanın canlandırıldığı düşünülmektedir. Tabiki, bu tür açıklamalar Altay halklarının kültürüne ve tarihine bağlıdır.¹⁸⁵

H. D. Bakayeva “*O Zolotom Şitye Buharı i Svyazannih s Nim Terminah*” (Buhara’da Altın Nakış ve Bununla İlgili Terimler) adlı makalesinde çok değişik bilgiler vermektedir. Aslında M. Ö II.-I. yüzyılda altın nakış Orta Asya’da biliniyordu. 1885-1911 yıllarında 3 altın nakışçı dükkânı vardı ve zengin sınıfların işlerini yapıyorlardı. Bundan dolayı bu iş ile ilgili şu sözcükler de kullanılmaya başlandı: *karavulbegi* (siparişleri alan kişi), *merashör* (dağıtıcı), *toksaha* (büyük usta), *ustalar* (desen hazırlayan işçiler), *sagird* (öğrenci), *hizmatkar* (dükkân ve evde yardım eden usta), *güldozi* (gül nakışı) gibi. Bu tür işler Orta Asya’da günümüzde de vardır.¹⁸⁶

İ. G. Dobrodomov “*K İstorii Kulturnih Terminov Türkskogo Proishojdeniya*” (Rusçada Türkçe Kökenli Kültürel Terimlerin Oluşumu) adlı makalesinde şunları belirtmektedir. Rusçadajilet’in Fransızcadan geldiğini biliyoruz (gilet). Jilet kolsuz düz bir elbisedir. Fransızca etimolojik sözlükte bu sözcük 1557’den beri bilinmektedir, fakat 18.yüzyıla kadar nadiren kullanılıyordu. Sözlükte sözcüğün

¹⁸⁴ A. Guseynzade, “O proishojdenii Toponima Baku, ” Bakü Toponiminin Oluşumu. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 82-85

¹⁸⁵ L. P. Potapov, “K Semantike Nazvaniy Şamanskih Bubnov u Narodnostey Altaya,” Altay Halkları ve Şaman Teplerinin Semantik Anlamı. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 86-93

¹⁸⁶ H. D. Bakayeva, “O Zolotom Şitye Buharı i Svyazannih s Nim Terminah,” Buhara’da Altın Nakış ve Bununla İlgili Terimler. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 94-98

İspanyollardan geçtiği anlatılmaktadır ve *jileco* veya *jaleko* olarak kullanılmaktaydı. Bu sözcüğün etimolojisi araştırılmaya devam ederken sözcüğün Cezayir lehçesinden geldiği ve *düz bir kadın elbisesi* anlamına geldiği anlaşıldı. Daha sonra Türkologların araştırmaları sonucunda sözcüğün aslında Türk kökenli olduğu açıklandı. Türkçede bu sözcük *yelek* olarak biliniyordu. Radloff'a göre bu sözcük tamamen Türkçe asıllı olup Çağataycada hem günlük hayatta hem düğünlerde kullanılan bir elbisedir.¹⁸⁷

V. A. Nikonov “*Razmejevaniye Liçnih İmen po Polu u Türkoyazıçnih Narodov*” (Türk Dilli Halklarda Adların Cinsiyete Göre Ayrımı) adlı makalesinde uzun zamandır araştırılmamış bir konuya değinmektedir. Türk halklarının özel adları uzun zaman Türkologların dikkatini çekmemiş ve araştırılmamıştır.¹⁸⁸ Bu konunun önemini ilk olarak A. N. Samoyloviç belirtir. 20.yüzyılın başlarında sadece V. A. Gördlevskiy bu konuda birkaç makale yazmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bilim adamları bu konuyla ilgilenmeye başladılar. Nemeth, Rassenen, Caferoğlu ve Fındıkoğlu Türk dilini kullanan halklarda erkek ve kadın adlarının ayrımı ile ilgili çalışmalara başladılar. Sovyetler Birliği’nde bu konuya ünlü Türkolog N. A. Baskakov önemli katkı sağlamıştır. N. A. Baskakov’un da iki dilli sözlüklerde Türkçe özel adlara ilişkin ilave edilmiş özel bölümler bulunmaktadır.¹⁸⁹

Sovyet döneminde Onomastik ile ilgili birkaç konferans düzenlenmiştir. Bu konferanslarda bu konularla ilgili olarak Azerbaycan Türkolog M. M. Guseynov, Tataristan’dan Bolşakov, Başkurdistan’dan T. R. Ramazanov kendi görüşlerini ve dünyadaki gelişmeleri açıkladılar. Bilim adamlarının dikkatini çeken başka bir konu da yeni özel adların türetilmesidir. Yeni özel adların türetilmesi antroponimi bilim dalında ilgilendirmektedir.¹⁹⁰

Özel ad bir sözcüktür ve her sözcük gibi dil kurallarına uyum sağlar. Türk dillerinde bildiğimiz gibi adların cinsiyet kategorisi olmadığı için kadın ve erkek adlarının net ayrımı yoktur. Eskiden özel adların sınırlandırılması yoktu, bundan dolayı sadece belirli erkek ve kadın adları listesi vardı. Örneğin: *Abdulla, Ahmetşa* erkek adları; *Çulpan, Zumrut, Kunduz* kadın adlarıdır. Adların kadın veya erkek olması onların etimolojisine bağlıydı. Örneğin; erkek adları güç ve cesareti ifade

¹⁸⁷ İ. G. Dobrodomov, “K İstorii Kulturnih Terminov Türkskogo Proishojdeniya,” Rusçada Türkçe Kökenli Kültürel

Terimlerin Oluşumu. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 67-70

¹⁸⁸ V. A. Nikonov, “Razmejevaniye Liçnih İmen po Polu v Türkoyazıçnih Narodov,” Türk Dilli Halklarda Cinsiyete Göre Ayrımı. *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 63

¹⁸⁹ V. A. Nikonov, a.g.e. 63

¹⁹⁰ V. A. Nikonov, a.g.e. 63

ederken kadın adları güzellik ve zariflik ifade ediyordu. Birkaç Türk adının doğadaki güçlü sert maddelerden geldiği bilinmektedir: *Temir* (Demir), *Bulat* (Çelik), hayvanların korkusuzluğu ve gücünü gösteren adlar ise *Arslan* (Aslan), *Bars* (Kaplan türü) vb. Kadın adları ise değerli taşların veya çiçeklerin adlarını taşıyordu *Altın* (Altın madde), *Firuze* (mavi yeşil değerli taş), *Gülнар* (nar ağacın çiçeği). Erkek ve kadın adlarını ayırmak için şu tür ekler kullanılıyordu: *-abd*, *-din*, *-ulla* erkek için, *-bibi*, *-niso* kadın adlarının takılarıydı. Buna rağmen kimliklerde ve diğer evraklarda erkek ve kadın adları karışmaktaydı, çünkü annesizler hem erkek çocuk hem de kız çocuk için aynı adı veriyorlardı. Örneğin, Kazakçada *Akjan*, *Ansar*, *Janar* adları hem kız hem de erkek çocuklarına veriliyordu. Özbek Ad Ansiklopedisinde erkek ve kadın adlarının ne bir ayrımı ne de bu konuda her hangi bir açıklama vardır. Adlar sadece alfabetik sıraya göre yazılmıştır. Bu tür karışıklıklar günlük hayatta bugün bile bazı problemlere yol açmaktadır.

İlk ad sınırlandırılması Tatarlarda ve Başkurlarda başlar. Bundan sonra erkek ve kadın ad ayrımı Sovyetler Birliği'ndeki başka Türk halklarını da kapsar. Erkek adları artık ünlüyle değil ünsüzle, kadın adı ise ünlüyle bitmektedir. İstatistiklere göre kadın ve erkek adları artık ayrı yazılmaktaydı. Yeni doğan erkek bebeklerin adlarının %70'i ünsüzle, kızlarda da %70'i vokal ile bitmekteydi. Artık kadın adı olarak *Gülнар* kullanılmıyordu, *-a* ünlüsü eklenerek *Gülнара* olarak kullanılmaktaydı. Türk adları arasında en çok *Elmira* kadın adı olarak popüler oldu. Fakat, Özbekistan'da ve özellikle Dağıstan'da *-at* ekiyle biten kadın adları daha çok kız çocuklarına verilmekteydi. Örneğin, *Saadat*, *Hadijat*, *Patimat*, *Ayşat*, *Aminat* vb. *-At* eki Arapçadan gelmektedir ve kadın cinsiyet kategorisini göstermektedir. Ayrıca *-at*'la biten kadın adları daha çok İslâm dini ile ilgilidir. Bu eğilim Dağıstan'da hala devam etmektedir. Ancak, *Aminat* adı *Amina* olarak da kullanılabilir. ¹⁹¹

T. Rahmatov “*Etimologiya toponima “Samarkand”* (Semerkand Toponimin Etimolojisi) adlı makalesinde Semerkand şehri adının etimolojisinin nereden geldiğini anlatır. ¹⁹² Rahmatov'a göre Orta Asya'daki Türk toponimler Soğdça toponimlerden daha geç ortaya çıkar. Bununla birlikte kullanım açısından Türk coğrafik adlar daha baskındır. İlk Türk toponimler 6. yüzyılda Türk kavimlerin Zeravşan bölgesine (bugünkü Özbekistan, Tacikistan) girmesiyle kullanılmaya

¹⁹¹ V. A. Nikonov, “Razmejevaniye Liçnih İmen po Polu v Türkoyazıçnıh Narodov,” Türk Dilli Halkarda Cinsiyete Göre Ayrımı. *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 63-67

¹⁹² T. Rahmatov, “Etimologiya Toponima “Samarkand.” (Semerkand Toponimin Etimolojisi). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1973: 43

başlanır. Türk halklarının Orta Asya ve Kazakistan bölgesine göç etmeleriyle Türk kavimlerinin Orta Asya'da etnogenezin oluşturmasında büyük rol oynarlar. T. Rahmatov *Semerkand* şehrinin anlamının iki kaynaktan olabileceğini düşünür:

1. Türk kökenlidir; *Semerkand* sözcüğü iki gövdeden oluşmaktadır. Sözcüğün ikinci bölümü *-Kand* Sogdi sözcüğünün fonetik versiyonudur ve *-k'nd, -k'd, -k'nt, -k't* olarak yazılmaktadır. Sözcüğün anlamı *kent, kale* veya *köy*'dür. Türk kavimleri bu sözcüğü miladın başlarında *kale, köy* olarak kullanmışlardı. *-kand* sözcüğünü Eski Türk yazıtlarında da görmek mümkündür. *Semerkand* sözcüğünün birinci bölümünü *Semer* Uygurca Yazılı Metinlerde de vardır. Örneğin, *Budist Sutrada* bu ad *Sek'iz* olarak geçer. Zaman içerisinde rotasizmden dolayı *z→r*'ye dönüşür ve *Semir* olarak kullanılmaya başlar. *-Semiz* sözcüğünün anlamı ise *büyük, şişman, zengin*'dir. Sözcük *Zengin Şehir* anlamına gelmektedir.

2. Fars kökenlidir. *-Samar* Farsçadan *küçük göl, arık* anlamına gelmektedir. *-Kand* ise *köy, kasaba* anlamındadır. Bundan dolayı *Semerkand* toponimin adı *Gölün Yanında bir Şehir*'dir.¹⁹³

Türkologlara göre Türk toponimlerin etimolojisini bulmak kolaydır, çünkü sözcüklerin leksik-semantik anlamları net ve berraktır.

A. Guseynzade "*K Etimologii Toponima Bilazari*" (Bilazari Toponiminin Etimolojisi) adlı makalesinde şehir adının etimolojisi üzerinde durur. *Bilazari* Bakü'nün kuzeyinde bulunan bir şehirdir. Bu şehrin adının etimolojisi günümüzde de tartışılmaktadır. Hiçbir ad bu kadar farklı tartışılmamıştır. 1. *Bilazari* Türk asıllı bir sözcük ve *küçük yer* anlamına gelir, *bala* (küçük), *zer* (yer) demektir. 2. *Bilad* Arapçada *beldesözcüğünün* çoğul hâlidir ve *şehir* anlamına gelmektedir. *çarı* ise asker'dir. Rusçaya *askerlerin şehri* olarak çevrilmektedir. Fakat, *Bilazari* daha çok Dağıstan'a aittir. Dağıstan'a bu adı Hazarlar getirmişlerdi. Hazar Kağanında bu ada benzeyen bir şehrin adı da vardır. Bu da *Belanzar*'dır. Bu ad eski Bulgarların *Beranzar*'a adına benzer. *Belanzar* adı tarihî Arap kaynaklarında geçmektedir. Arap tarihçisi Al-Masudî Hazarların şehri *Belanzar*'ın iki defa Arap ordusu altında rehin kaldığını belirtir. Bundan sonra Hazarlar Kafkasya'yı terk ederler ve Volga Nehrinin Hazar Denizine döküldüğü yerde *İtil* adlı yeni başkenti kurarlar. A. Guseynzade'ye

¹⁹³T. Rahmatov, a.g.e. 43-50

göre *Bilazari*, *Belanzar*'ın versiyonu olabileceğini belirtir. Bu görüşebilim adamlarının çoğu destek vermektedir.¹⁹⁴

Patronimi bölümünde T. İ. Teplyaşına'nın çalışması dikkat çekmektedir. Patronimi Toponiminin bir kolu olarak aile-soyadlarının incelenmesiyle uğraşır. T. İ. Teplyaşına "*İz Patronimii Karinskih Tatar*" (Karin Tatarlarının Patronimisi) adlı makalesinde Kirov bölgesinde Karino kasabasında yaşayan Karin Tatarlarının *aile-akraba* adlarının nasıl oluştuğunu anlatır.¹⁹⁵ Bu bölgede 9 köyde 70 Tatar ailesi bulunmaktadır. Bu aileler arasında kan bağlantısı olduğunu ve tek bir atadan geldiği bilinmektedir. Örneğin, *Abaşevo* Köyünde *Saitpilar*, *Şarippilar*, *Takapilar* vb. adlı aileler vardır. Bunların adları farklı olabilir, fakat kendi aralarında akrabadır ve tek bir soydan geldiği belirtilmektedir. Peki, aile-akraba terminolojisine göre bu adlar nasıl birbirine bağlıdır? Herhangi ada *-pi* eki eklenir, bu ek Udmurtçadan alıntı bir sözcüktür ve *oğlu*, *nesil* anlamına gelmektedir, sonra Türkçe çoğul eki *-lar* eklenir. Böylece soyadı oluşur. Örneğin, *Arslan+pi+lar* *Arslan*'ın çocukları veya nesilleri anlamına gelir ve *Arslanpilar* olarak kullanılır.¹⁹⁶

¹⁹⁴A. Guseynzade, "K etimologii Toponima Bilazari." Bilazari Toponiminin Etimolojisi. *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 58-63

¹⁹⁵T. İ. Teplyaşına, "İz patronimii Karinskih Tatar" Karin Tatarlarının Patronimisi. *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 53

¹⁹⁶T. İ. Teplyaşına, a.g.e. 53-57

2.8. Orhun-Yenisey Yazıtları

Orhun-Yenisey ve Eski Uygur metinleri ile ilgili çalışmalar W. W. Radloff'tan başlayarak geniş bir alanda sürdürülmüştür. Runik harfli abidelerin incelemelerinde P. M. Melioranskiy, A. N. Samoyloviç, S. Y. Malov gibi Rus Türkologlar runik harfli abideler üzerinde araştırma yapmakla kalmamış yeni bulunan abideler üzerine de çalışmalar sürdürmüşlerdir. Hemen hemen bütün önemli Türk yazılı metinlerin fonetik, gramer ve leksikolojisi araştırılmıştır ve çalışmalar bugün de devam etmektedir. Ayrıca Türk yazılı metinlerin tekstoloji çalışmaları da sürmektedir.

Türk dilbiliminin ayrılmaz bir parçası da Türk halkların edebiyat tarihidir. Runik ve eski yazıtların tekrar incelenmesi, orta çağ edebî dilini dilbilimsel açıdan analiz edilmesi ve bu konuda çalışmaların yayımlanması Türkologların en önemli hedeflerinden biridir. İ. V. Kormuşin ve D. M. Nasilov “*Za Nauçnoe, Glubokoe İzüçeniye Dryevne- Türkskih Pamyatnikov*” (Eski Türk Yazıtlarının Detaylı Bilimsel İncelemesi) adlı makalelerinde V. Thomsen'in Orhun-Yenisey yazıtlarını deşifre edilmişinin üzerinden 80 yıl geçtiği ve bu olayın Türk dili tarihî araştırmalarında son derece önemli olduğunu belirtirler.¹⁹⁷

İlk yazıtların okunması ve çevirileri Rus Türkolog Akademik W. W. Radloff tarafından gerçekleştirilmiştir. Metinlerin gramer tasvirî ilk olarak W. W. Radloff tarafından verilmiştir. Orhun-Yenisey yazıtlarını çok sayıda hem yabancı hem de Rus-Sovyet Türkologlar incelemiştir. Bunların başında V. Thomsen, W. W. Radloff, Annemarie von Gabain, G. Nemeth, M. Rasanen, N. Asım, P. M. Melioranskiy, S. Y. Malov, İ. A. Batmanov, V. M. Nasilov, V. G. Kondratiyev, Talat Tekin gibi Türkologlar gelmektedir. Orhun-Yenisey yazıtlarının grameri ve grafik sistemi incelenmiş ve Runik yazıtlarında ayrı sözcükler, sözcük grupları ve cümleler analiz edilmiştir. Ayrıca, abidelerin tarihî ve edebî değeri de araştırılmıştır.

İ. V. Kormuşin ve D. M. Nasilov daha önce yazıtlarla ilgili yapılan çalışmaları değerlendirerek bazı konuların incelenmesi gerektiği kanaatine varmışlardır. Örneğin, Runik yazıtların grafiği yeterince incelenmemiştir. Grafik sistemin içinde ses olayları ve grafem-fonem-fonem versiyonlarını araştırmak gerekir. Ayrıca Orhun-Yenisey yazıtları ile başka Eski Türk yazıtları arasında nasıl

¹⁹⁷ İ. V. Kormuşin, D. M. Nasilov, “Za Nauçnoe, Glubokoe İzüçeniye Dryevne- Türkskih Pamyatnikov.” Eski Türk Yazıtlarının Detaylı Bilimsel İncelemesi. *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 140

bir bağ olduğunu incelenmelidir. Ayrıca İ. V. Kormuşin ve D. M. Nasilov'a göre Runik yazıtlarında anlatılan olayların ve üslubun yeterince araştırılmamıştır. Günümüzde Orhun-Yenisey yazıtlarını araştırmak isteyen çok sayıda araştırmacılar vardır, fakat İ. V. Kormuşin, D. M. Nasilov Türkologların doğru bilgiler ve ifadeler kullanması gerektiğini söylerler, çünkü yanlış ifadeler yanlış sonuçlar verebilir. Bundan dolayı Türkologların bugüne kadar yazılmış olan kaynakları gözden geçirerek araştırma ve inceleme yapmaları gerekmektedir.¹⁹⁸

V. G. Kondratyev “*Ob Otnoşenii Yazıka Pamyatnikov Orhono-Eniseyskoy Pis'mennosti k Yazıku Dryevneuygurskih Pamyatnikov*” (Orhun -Yenisey Yazıtları ve Eski Uygur Yazıtları Arasındaki İlişki) adlı makalesinde Orhun-Yenisey ve Eski Uygur yazıtları arasındaki dil ilişkilerini araştırır.¹⁹⁹

Eski Türk yazıtları bilindiği gibi Orhun-Yenisey ve Uygur yazıtlarıdır. Orhun-Yenisey yazıtları (Runik harfli yazılı metinler) ilk olarak Moğolistan topraklarında bulunmuştur. Bu metinler abidelerin duvarlarında yazılıdır. Abideler arasında Köl-Tigin (732 y.), Bilge Kağan (735 y), Tonyukuk (712-716 civarında), Moyun Çur Abidesi (759 y.), Kuli Çur (721 y. civarında), Suci Abidesi (8. yy.)'dir. Ayrıca Runik harfli yazılı metinler Yenisey nehri vadisinde, Tuva, Hakasya, Minusinsk ve Krasnoyarsk bölgesinde bulunmuştur. Birkaç tane Çin'de Turfan bölgesinde bulunmuştur. Bu yazılı metinler arasında en tanınan *Büyük Kitabı*'dir. Çeşitli Runik harfli yazılı metinlere Altay bölgesinde ve Kırgızistan'da da rastlanılmıştır. Eski Uygur yazıtları (Uygurca yazılı metinler) ise Turfan bölgesinde bulunmuştur. Bazı metinlerin yaklaşık 9.-12. yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir. Turfan'da bulunan Eski Uygur yazılı metinler arasında Budizm dinî metinleri, hukuk belgeleri ve çevirilerin yanı sıra Maniheizm dinî ile ilgili yazılı metinler de vardır.

Eski Uygur yazıtları Orhun-Yenisey yazıtlarından daha geç yazıldığı düşünülmektedir. Bilim adamlarına göre Orhun-Yenisey yazıtları ve Eski Uygur yazıtları arasında genetik bağlantı vardır. İlk önce bu bağlantı gramerde görülmektedir. Genel olarak Türk dillerinin grameri zaman içerisinde pek fazla değişmediğini belirtmek gerekir ve Uygurcanın özellikleri ve yazı üslubu o

¹⁹⁸ İ. V. Kormuşin, D. M. Nasilov, “Za Nauçnoe, Glubokoe İzuçeniye Dryevne- Türskih Pamyatnikov.” Eski Türk Yazıtlarının Detaylı Bilimsel İncelemesi. *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972:140

¹⁹⁹V. G. Kondrat'yev, “Ob Otnoşenii Yazıka Pamyatnikov Orhono-Eniseyskoy Pis'mennosti k Yazıku Dryevneuygurskih Pamyatnikov” (Orhun –Yenisey Yazıtları ve Eski Uygur Yazıtları Arasındaki İlişki).*Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1973: 23

dönemden bugüne kadar 9.-11. yüzyıl dil özelliklerini göstermektedir. Bundan dolayı Orhun-Yenisey runik yazıtları ve Eski Uygur yazıtları arasında yakın bir ilişkinin varlığından söz edebiliriz. Bu ilişki Türk dili tarihi incelemelerinde büyük önem taşımaktadır.²⁰⁰

Orhun-Yenisey yazıtları ve Eski Uygur yazıtları arasında benzer özellikler şunlardır:

1. Fonetik yapı
2. Gramer
3. Leksikoloji
4. Sentaks. Bu alan en çok Türk dillerinin genetiğinin ispat edildiği bir gramer alanıdır.
5. Morfoloji. Morfolojik özellikler ise burada sentaksyla yan yanadır.

Runik harfli alfabede dar veya geniş dudak ünlüsü pek fark edilmez, Eski Uygurcada ünsüzlerin sedalılık ve sedalsızlığı, ünlülerin uzunluğu pek söz konusu değildir. Orhun-Yenisey ve Eski Uygur yazıtlarında ad çekim ekleri daha çoktur. I. Çoğul eki bulunma ve ayrılma hâlindeyken şahıs zamirlerine eklenmektedir. Fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil yapım ekleri pek değişmemiştir. Genellikle bu yazılı metinler arasında çok benzeyen unsurlar vardır. Örneğin, *-duk* ve *-miş* gibi sıfat-fiil ve fiil ekleri yazılı metinlerde geniş şekilde kullanılmıştır.

V. G. Kondratyev'a göre Orhun-Yenisey ve Eski Uygur yazıtları tek bir dilin olduğunu ve Orta Asya'da çok geniş bir şekilde kullanılmaktadır.

M. A. Ahmetov "*Dyeyepriçastiya v Yazıke Orhono-Eniseyskih Pamyatnikov i ih Otnoşeniye k Sovremennomu Başkırskomu Yazıku*" (Orhun-Yenisey Yazıtlarında Zarf-Fiil Grupları ve Onların Çağdaş Başkurt Diliyle Bağlantı) adlı makalesinde zarf-fiil yapısının hem Orhun-Yenisey hem de Başkurt dilinde kullanıldığından söz eder.²⁰¹

Orhun-Yenisey yazıtlarında ve çağdaş Başkurt dilinde iki grup zarf-fiil yapıları vardır:

1. Durum, zaman, amaç, sebep zarf-fiilleri
2. Zaman ya da sebep zarf-fiilleri

²⁰⁰ V. G. Kondrat'yev, "Ob otnoşenii Yazıka Pamyatnikov Orhono-Yeniseyskoy Pis'mennosti k Yazıku Drevneuygurskih Pamyatnikov," Orhun-Yenisey Yazıtları ve Eski Uygur Yazıtları Arasındaki İlişki. Sovetskaya Türkologiya. Mayıs-Haziran. 1973: 23-24

²⁰¹ M. A. Ahmetov, "Dyeyepriçastiya v Yazıke Orhono-Eniseyskih Pamyatnikov i ih Otnoşeniye k Sovremennomu Başkırskomu Yazıku," Orhun-Yenisey Yazıtlarında Zarf-Fiil Grupları ve Onların Çağdaş Başkurt Diliyle Bağlantı. Sovetskaya Türkologiya. Mayıs-Haziran. 1974: 39

M. A. Ahmetov zarf-fiil ekleri *-(y)p*, *-upan*, *-a/a*, *-maty* Köl Tigin, Tonyukuk, Moyun Çur abidelerinde kullanıldığını belirtir. Zarf-fiil eki *-(y)p* fiile bağlıdır ve çoğunlukta olayın zamanını gösterir, bunula birlikte olayın durumu ve sebebini anlatmaktadır. *-(y)p* zarf-fiil eki bir olayın başka bir olaydan önce gerçekleştiğini gösterir veya iki olayın aynı zamanda gerçekleştiğini ifade eder. Orhun-Yenisey yazıtlarında *-(y)p* zarf-fiil eki yaklaşık 129 defa kullanılmıştır. Cümlede zarf-fiil ekleri fiile bağlanmaktadır. Zarf-fiil yapıları özellikle *-(y)p* çağdaş Başkurt dilinde sık sık kullanılır. Orhun-Yenisey yazıtlarında *-(y)p* eki bir olayın daha önce yapıldığını gösterirken Başkurt dilinde bu zarf-fiil eki olayların aynı zamanda gerçekleştiğini belirtir. Zarf-fiil eki *-upan* zamanı anlatır. Orhun-Yenisey yazıtlarında bir olay kesinlikle başka olaya göre daha önce gerçekleşir. Başkurt dilinde *-upan* zarf-fiil eki yerine *-(y)p* eki kullanılır. Zarf-fiil eki *-a/a* zaman ve durum gösteren bir ektir. Orhun-Yenisey yazıtlarında 34 defa kullanılmıştır ve olayların aynı zamanda veya art arda gerçekleştirildiği anlaşılır. Bu zarf eki Başkurtçada aynı fonksiyonda kullanılmıştır. Bu ekler eski Başkurt folklor ve deyimlerinde çokça kullanılır. *-U/yu* zarf-fiil eki zaman, durum ve sebep ekidir. Orhun-Yenisey Yazıtlarında 61 defa kullanılmıştır. Çok fonksiyonlu zarf-fiil eki *-dukda* iki unsurdan oluşur. *-duk* sıfat ve *-da* bulunma hâli ekidir. Bu ek tamamen zamanı ifade eden bir ektir. Bu eke şahıs eki de eklenebilir. Bu ek Orhun-Yenisey yazıtlarında 11 defa kullanılmıştır. Başkurt dilinde bu ek yerine *-yanda* eki kullanılırken olayın süresini, durumunu anlatmak için de kullanılır. Bu benzerlikler bize Orhun-Yenisey yazıtları ve Başkurt dili arasında genetik bir bağlantının olduğunu göstermektedir.²⁰²

Yapılan araştırmalarına göre zarf-fiil yapıları semantik ve morfolojik özelliklerinde uyum sağlamaktadır. Çağdaş Türk dillerinde bazı zarf-fiil eki değişmeden kullanılır, ötekiler ise kendi fonksiyonları kaybetmişlerdir.

M.A. Ahmetov “*Zalogi Glagola v Yazıke Orhono-Eniseyskih Pamyatnikov i ih Otnoşeniye k Sovremennomu Başkirskomu Yazıku*” (Orhun-Yenisey Yazıtlarında Fiil Çatı Ekleri ve Başkurt Diliyle İlişkisi) adlı makalesinde Orhun -Yenisey yazıtlarında ve Başkurt dilinde beş tip fiil çatı eki olduğundan bahseder.²⁰³ Bunlar temel çatı ekleridir: *yalın*, *işteş*, *dönüştürme*, *edilgen*, *ettirgen fiil çatı* ekleri. Birinci

²⁰²M. A. Ahmetov, “Dyeyepriçastiya v Yazıke Orhono-Eniseyskih Pamyatnikov i ih Otnoşeniye k Sovremennomu Başkirskomu Yazıku,” Orhun-Yenisey Yazıtlarında Zarf-Fiil Grupları ve Onların Çağdaş Başkurt Diliyle Bağlantı. Sovetskaya Türkologiya. Mayıs-Haziran. 1974: 40-51

²⁰³M. A. Ahmetov, “Zalogi Glagola v Yazıke Orhono-Eniseyskih Pamyatnikov i ih Otnoşeniye k Sovremennomu Başkirskomu Yazıku,” Orhun-Yenisey Yazıtlarında Fiil Çatı Ekleri ve Başkurt Diliyle İlişkisi. Sovetskaya Türkologiya. Temmuz-Ağustos. 1978: 9

formun dışında bütün fiil çatı ekleri fiil köküne veya gövdesine eklenir. Yalın çatı eki ayrı bir göstergeye sahip değildir ve köküyle aynı formdadır. İşteş çatı eki -ş ekiyle oluşur ve Orhun-Yenisey yazıtlarında -ış, -ş, -sversiyonlarına sahiptir. Başkurtçada işteş çatı ekleri -ış, -eş, -oş, -ös'tür. Dönüştürme fiil çatı ekleri Orhun-Yenisey yazıtlarında -n, -l, ayrıca farklı versiyonları karşımıza çıkar -in, -in, -un, -n ve -il, -il, -ul. Metinlerde 11 örnek gösterilir. Onlardan yedi -ne eki, dört ise -l eki kullanılmıştır. Başkurtçada dönüştürme çatı eki -n, -in, -en, -on, -ön ve -l, -il, -el, -ol, -öl'dir. Edilgen çatı eki hem Orhun-Yenisey yazıtlarında hem de Başkurtçada -l, -n ekiyle oluşur. Ettirgen çatı eki Orhun-Yenisey yazıtlarında her zaman hem geçişli hem de geçişsiz fiillere eklenir ve her zamangeçişli olayı gösterir. Orhun-Yenisey yazıtlarında ettirgen çatı ekleri -t, -it, -ut, -ur, -ır, -ir, -tur, -tür, -tiz, -iz, -gür'dür. Toplam Orhun-Yenisey yazıtlarında 21 tane -t ekli ettirgen çatı eki vardır. -Ur ekli toplam 10 olayda görülür, -tur ekli ettirgen çatı 8 fragmandagörülür, birer tane ise -tiz, -iz, -gür vardır. Başkurtçada ettirgen çatı ekleri -t, -ur, -tur, -gur versiyonlarıdır.²⁰⁴

V. A. Livşits "O Proishojdenii Dryevne Türksköy Runičeskoy Pis'mennosti" (Eski Türk Runik Yazı Dilinin Oluşumu) adlı makalesinde Eski Türk runik yazı dilinin oluşumunu anlatmaktadır.²⁰⁵

V. A. Livşits Eski Türk yazıtlarının dili hakkında farklı teoriler öne sürmektedir. V. A. Livşits'a göre en eski runik yazıtlar Orhun-Yenisey yazıtlarıdır. Bazı dilbilimciler Yenisey yazıtlarının Orhun yazıtlarından daha önce yazıldığını ve Orhun runik harfli yazının Yenisey abidelerinden ayrı bir runik yazı olduğunu savunurlar. Ama Sovyet Türkologları bu konuda aynı fikirde değildir. Yenisey Yazıtları İ. V. Kormuşin'e göre 9. yüzyıla aittir. L. R. Kızlasov Yenisey yazıtlarının daha geç 9-10. yüzyılda yazıldığını ve S. G. Klyaştorını ise 8. yüzyıla ait olduğunu söyler.²⁰⁶

G. Clauson ise runik yazıtların yaklaşık 6. yüzyıla ait olduğunu savunur. Ona göre İstemi Kağan diplomatik gerekçelerle ilgili bu işlerle uğraşan kişiye alfabe oluşturmasını istemiştir. Runik yazılar ilk önce Eski Türk dili ve farklı yazı

²⁰⁴M. A. Ahmetov, "Zalogi Glagola v Yazıke Orhono-Eniseyskih Pamyatnikov i ih Otnoşeniye k Sovremennomu Başkirskomu Yazıku, " Orhun-Yenisey Yazıtlarında Fiil Çatı Ekleri ve Başkurt Diliyle İlişkisi. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1978: 10-20

²⁰⁵B. A. Livşits, "O Proishojdenii DryevneTürksköy Runičeskoy Pis'mennosti," Eski Türk Runik Yazı Dilinin Oluşumu. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1978: 84

²⁰⁶B. A. Livşits, a.g.e. 84

dilibilenlertarafından yazıldığını savunur. Sogdlar bunun için ideal adaylardır ve bu hipotezi öne sürmüştür.²⁰⁷

İ. N. Kobeşavidze “*Razgraniçeniye Sfer Glagol'nogo Slovoobrazovaniya i Slovoizmeneniya v Yazıke Orhono-Yeniseyskih Nadpisey*” (Orhun-Yenisey Yazıtlarında Fiil Türetimi ve Fiil Değişiminde Ayrım) adlı makalesinde Orhun-Yenisey yazıtlarında fiilin rolünden bahseder. Orhun-Yenisey yazıtlarında fiil ayrı bir kategori olarak karşımıza çıkar. Sözcük türemesinde ve sözcüğün anlam değişikliğinde büyük rol oynar. Sondan eklemeli dil sistemine ait olduğunu Eski ve yeni Türk dillerinde fiil formları ad formlarına kolayca geçer ve tam tersine ad formlarından yapım ekleri yardımıyla fiil formlarına geçer. Fiil türemesinde sözcüğün gövdesine morfemler eklenir, böylece yeni sözcük oluşur. Örneğin, *süordu* anlamına gelir, *sülâ*-orduyu yürütmek, savaşmak anlamında kullanılır. Sözcük değişmesinde şahıs, zaman, teklik ve çokluk, kip çekim ekleri kullanılır ve bundan dolayı sözcük arasında gramer ilişkisi kurar. Örneğin, *sülâdim*-(Ben orduyu götürdüm) anlamına gelir.²⁰⁸

²⁰⁷B. A. Livşits, “O Proishojdenii DryevneTürksköy Runičeskoj Pis'mennosti,” Eski Türk Runik Yazı Dilinin Oluşumu. *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1978: 85-98

²⁰⁸İ. N. Kobeşavidze, “Razgraniçeniye Sfer Glagol'nogo Slovoobrazovaniya i Slovoizmeneniya v Yazıke Orhono-Yeniseyskih Nadpisey.” Orhun-Yenisey Yazıtlarında Fiil Türetimi ve Fiil Değişiminde Ayrım. *Sovetskaya Türkologiya*. Ekim-Eylül. 1972: 91-95

2.9. Altay Dilleri Teorisi

Altay dilleri teorisinin Türkolojide önemli bir yeri vardır. Bu teoriye göre Türk, Moğol, Tunguz-Mançu dillerinin tek bir anadilden çıktığı düşünülmektedir. Bu diller içerisinde genel olan leksik, fonetik ve gramer unsurlar Türkologlar tarafından kabul edilmiştir. Ancak, bu teoriye karşı çıkanlar bahsedilen dillerdeki leksik, fonetik ve gramer unsurların asırlarca komşu halklar olmasından dolayı ve birbirini etkilemesinden kaynaklandığını söylerler. Bu konuda çok farklı görüşler vardır.

Altay dilleri teorisine destek veren Altayistler karşılaştırmalı-tarihsel yöntemle bu konu üzerine binlerce incelemeler yapmıştır. Altayistler, Ural-Altay dil ailesine bağlı olan Altay dillerinin akraba diller olduğunu savunmuşlardır. Altay dilleri teorisine destek verenler Ramstedt, Rasanen, Rassadin, Batanayev, Pentti, Hermann, Vladimirtsov ve Poppe'dir. Karşı çıkanlar Serebryanikov, Şçerbak, Doerfer, Nemeth, Bang, Clauson'dur. Altay dilleri teorisine karşı çıkanlar Mançu ve Tunguz dilleri arasında daha çok tipolojik benzerliğin olduğunu savunurlar. Altay dilleri teorisini Sovyet bilim adamlarından en çok B. Y. Vladimirtsov araştırmıştır. B. Y. Vladimirtsov Moğol dilinde alıntı sözcükler üzerine bir kitap yazar. Ona göre bütün Altay dillerinde alıntı sözcükler vardır, fakat bir leksikolojik grubu alırsak karşılaştırmalı sözcüklerde fonetik, semiyolojik ve morfolojik benzerlikler görebiliriz. Örneğin, eski Moğolcada *keseg* sözcüğü çok kullanılırdı ve *parça* anlamına gelirdi. Fakat Moğolcanın temelinde sözcüğün etimolojisi ortaya çıkmadı. Arayışlar Türk dillerinde devam eder ve *keseg* sözcüğü etimolojik olarak karşımıza çıkmaktadır. Özbekçede *kesak* /*parça*/ sözcüğü Türkçedeki *kes-* fiilinden oluşmuştur. B. Y. Vladimirtsov “*Moğol Dilindeki Türkçe Unsurlar*” adlı eserinde Türkçe ve Altay dillerinde çok paralellikler olduğunu söyler. Ona göre bunların genetik bir bağlantısı ve birbirlerini etkilemesi söz konusudur.²⁰⁹ Altay dilleri teorisi gelişmeye devam etmektedir. Ayrıca Altay dilleri teorisine bağlı Japonca ve Korece de eklenmiştir. Altay dilleri teorisini araştıran çok sayıda merkez vardır. 7 Mayıs 1952'de Gorno-Altaysk'ta Altayistik Enstitüsü ve Kazakistan'da Uluslararası Altayistik ve Türkoloji Merkezleri kurulmuştur. Altay dilleri teorisini geliştirmek ve bilim adamlarının çalışmalarını tanıtmak amacıyla senede 4 defa “*Altaistika ve Türkologiya*” adlı dergi yayımlanmaktadır. Bu dergi UNESCO tarafından desteklenmekte ve bütün Rusya ve Sovyetler Birliği'nde, ABD, Fransa, İngiltere,

²⁰⁹ B. Y. Vladimirtsov, *Turetskiye Elementi v Mongol'skom Yazıke*. Moğol Dilindeki Türkçe Unsurlar. (St. Petersburg: ZVOİRAO, 1911)

Almanya, Polonya, Macaristan, Türkiye, Çin, Moğolistan ve Japonya'ya gönderilmektedir.

Altay dilleri teorisi hakkında *Sovetskaya Türkologiya* dergisinde birkaç makale vardır. Sovyet Türkologlarının bu konudaki derin araştırmalarına yer verilirken yabancı Türkologların da çalışmaları göz ardı edilmemiştir. Bunlardan bazılarını aşağıda değinilmektedir.

V. İ. Rassadin “*Mongol'skiye Zaimstvovaniya v Altayskom Yazıke*” (Altay Dilindeki Moğolca Alıntı Sözcükler) adlı makalesinde Altay dilindeki Moğolca alıntı sözcüklerin çok sayıda olduğunu vurgular.²¹⁰ V. İ. Rassadin çok eskiden Güney Sibirya'da Türk kavimlerinin Moğol kavimleriyle içiçe yaşadığını ve 8. yüzyıldan itibaren Moğolların Sayan-Altay bölgesinde yaşayan halklara siyasî baskı yaptığını söyler.²¹¹ Bu baskıdan Güney Sibirya'da yaşayan Türk halkların dilleri de etkilenir ve çok sayıda Moğolca sözcük Türk dillerine girer. Moğolca alıntı sözcükler daha orta çağdan itibaren araştırmacıların dikkatini çekmiştir. 1755 yılında Altay ve Minusinsk bölgeleri Rus İmparatorluğuna girdikten sonra Moğolca sözcükler üzerine karşılaştırmalı-tarihsel yöntemle daha detaylı araştırmalar gerçekleştirilmiştir.

N. A. Baskakov Altay dili hakkında bir kitap yazar ve *Oyrotça-Rusça Sözlüğünde* 28 Moğol asıllı sözcük tespit eder. 12. -18. yüzyıllar arasında Altay diline ve diyalektlerine çok sayıda sözcük girmiştir. Güney Altay diyalektlerinde Moğolca sözcük sayısı daha fazladır, kuzey diyalektlerinde ise daha azdır. Toplam Altay diyalektlerine 614 sözcüğün girdiği bilinmektedir. Bunlardan 117 sözcük bütün diyalektlerde genel olarak kullanılmıştır. Örneğin, *alakan-avuç*, *belen-hazır*, *büüle-diş eti* gibi. Sadece 230 sözcük güney diyalektinde vardır. Örneğin, *seren* (serin) anlamına gelen sözcük hem güney hem de kuzey diyalektinde kullanılır. Ancak, bu sözcüğün gövdesinde *e→ü* değişimi görülür ve güney Altay diyalektinde *serüün* olarak okunur. Yaklaşık 80 Moğolca sözcük Altay dillerinde anlamlarını tamamen değiştirdiler. Örneğin, Moğolca *yumai* (güvenilmez) sözcüğü Altay dillerinde *koomoj* olarak söylenir ve *kötü* anlamına gelir. Sonuç olarak V. İ. Rassadin Moğolca sözcüklerinin Altay dillerine ve diyalektlerine uzun zaman önce girdiğini, fonetik ve morfolojik etki yarattığını ve hatta semantik anlamı değiştirdiğini belirtir.²¹²

²¹⁰ V. İ. Rassadin, “Mongol'skiye Zaimstvovaniya v Altayskom Yazıke,” Altay Dilindeki Moğolca Alıntı Sözcükler. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 62

²¹¹ V. İ. Rassadin, a.g.e. 62-63

²¹² V. İ. Rassadin, “Mongol'skiye Zaimstvovaniya v Altayskom Yazıke,” Altay Dilindeki Moğolca Alıntı Sözcükler. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 64-65

P. Nurmekund “Na Poroge Estonskoy Altaistike” (Estonya Altayistik Sınıırında) adlı makalesinde Estonya bilim adamlarının Altay dilleri üzerine yaptıkları çalışmaların sonuçlarını açıklar.²¹³ Bilindiği gibi Türk, Tunguz, Moğol-Mançu dilleri Altay dil ailesine mensuptur. Ural dillerinin (Fin-Ugor) Altay dilleriyle ilişkili olduğu ilk olarak 1730 yılında tespit edilir. P. Nurmekund Estonya dilinin Altay dilleriyle çok benzerlikler olduğunu ifade eder. Eski Estonya folklorunda Türkçe ve Türk halkıyla ilgili birçok sözcük vardır: *Türgi, Turgı, Türk, Turgı keel, Tatari, Tatalanı* gibi.

Estonya Altayistik Teorisinin kurucusu Karl August Hermann 1889-1909 yılları arasında Tartu Üniversitesinde Estonya dili dersleri verir.²¹⁴ Estonya dili dışında Hermann Altay dilleri üzerinde çalışmalar yapar ve bununla ilgili üniversitede seminer verir. Bu çalışmalarda Hermann Estonca’yı Türk dilleriyle karşılaştırıp çok önemli sonuçlara varır. Estonya Bilim Akademisinde Hermann Altay diller teorisi hakkında birkaç defa rapor sunar. 11 Mart 1881 yılında Hermann Mançurca, Estonca ve Fince, 3 Haziran 1881 yılında Hermann Tunguzca, Fince ve Estonca, 4 Kasım 1892 yılında Türkçe ile Estonca ve Fince ile ilgili rapor sunar.

Hermann daha da ileri gidip Çince, Japonca, Korece, Mançuca, Moğolca, Türkçe ve Fin-Ugor dillerinin Ural-Altay dil ailesine ait olduğunu savunur. Hermann’a göre Ural dilleri (Fin-Ugor ve Samoyed dilleri) ve Altay dillerini birleştirmenin aynı grupta zor bir karar olduğunu savunmakta, fakat bu diller arasında tartışılmaz benzerlikler olduğunu belirtmektedir. Bu benzerlikler aşağıda gösterilmiştir:

1. Sondan eklemeli,
2. Ünlü uyumu (Her zaman önemli bir faktördür),
3. Fonetikte anlaut (sözcükte ilk sesin değişimi), ünlü seslerin zenginliği ve ünsüz seslerin fakirliği,
4. Fonetik kuralları (İki ünsüzle sözcük asla başlamaz),
5. Vurgu oluşması (Mançu ve Ural dillerinde vurgu ilk heceye düşer),
6. Adların cinsiyet kategorilerinin olmaması,
7. Sıfat tamlamasının olması,

²¹³ P. Nurmekund, “Na Poroge Estonskoy Altaistike,” Estonya Altayistik Sınıırında. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1976: 114

²¹⁴ P. Nurmekund, a.g.e. 115

8. Fiil gövdesi. (Fiil gövdesini bulmak için bütün fiil eklerini çıkartmak gerekir),

9. Zamirler (Bütün dillerde zamirlerin ilgi hâli ekleri aynıdır),

10. Olumsuz formların olması (Tunguzca ve Fince'de olumsuzluk eki olmamakla birlikte olumsuz sözcükler vardır. Yani olumsuz bir cümle ayrı bir sözcükle söylenir. Fiilin kendisi değişmez).²¹⁵

Benzeyen tahminler:

1. Tek heceli gövde, ikili de bazen vardır,

2. Hâllerin çekim ekleri bütün konuşulan diller için geçerlidir,

3. Geçmiş zaman ekleri (Türkçedeki geçmiş zaman eki *d/t* eski zamanlarda Fin-Ugor Dil ailesinde *-s'*ye dönüşür, sonra *-i* ünlüsü eklenir ve *-si* olarak kullanılır),

4. Sıfat-fiil ve zarf-fiil oluşma şekli,

5. Zamirlerin I. ve II. tekil ve çoğul şahıs eklerinin oluşumu,

6. Fiil yapım ekleri Türkçede *-mak*, Estoncada *-ma* (*olmak-olema, uyumak -uinuma*),

7. Sıfatların bu dillerde değişmemesi,

8. Ad yapım ekleri,

9. Sentaks yapısının Mançuca, Estonca ve Fince ile bire bir olması,

Farklılıklar:

1. Seslerin çeşit azlığı (Estonca ve Fince'de)

2. Sayılarda ses farkı (tamamen farklı seslenir),

3. Vurgu gücü Türkçede ve Tunguzcada son heceye düşmesi, Estonca, Fince ve Mançucada ilk heceye düşmesi ve başka Ural dillerinde vurgu serbestisinin olması,

4. Hâllerin sayısının sınırlı olması (Tunguzcada 5, Türkçede 5, Mançucada 8, Estonca ve Fince'de çok daha fazladır.),

Hermann yukarıdakiler ışığında şu sonuca varır:

Altay dilleri ve Fin-Ugor dilleri akraba dillerdir, fakat onların ayrımı M. Ö. 2000-3000 yıl önce gerçekleşmiştir. Mançu ve Tunguz dillerinin ayrımı M. Ö. 1000 yıl önce gerçekleşmiştir. Ayrıca Hermann Türkçenin Fin-Ugor dil grubuna

²¹⁵ P. Nurmekund, "Mongol'skiye Zaimstvovaniya v Altayskom Yazıke," Altay Dilindeki Moğolca Alıntı Sözcükler. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 116-117

Mançucadan daha yakın olduğunu savunur. Hermann Türkçenin Fin-Ugor dilleri ile Altay dilleri arasında bir köprü olduğu sonucuna varır.²¹⁶

N. A. Baskakov “*Osnovniye Teoretiçeskiye Napravleniya v İzuçenii Altayskoy Sem’yi Yazıkov*” (Altay Dil Ailesinin İncelemesindeki Temel Teorik Yönler) adlı makalesinde Altay dil ailesinin incelenmesinde temel teorik yönler hakkında bilgi vermektedir.²¹⁷ N. A. Baskakov Ural-Altay ve Altay dil ailesi ile ilgili bugün de tartışmalı konulardan biri olduğunu söyler. Aslında bu tartışmalar uzun bir tarihe dayanmaktadır. Ural-Altay dil teorisinin ilk savunucusu İsveçli subay Philipp Johan von Strahlenberg’tir. 1709 yılında Poltava Savaşında esir düşüp Sibiryaya’ya sürgüne yollanır. 1711’de Strahlenberg Tobolsk şehrine gelir ve toplam Sibiryada 13 yıl yaşar. Sibiryada yaşarken Strahlenberg coğrafya, antropoloji, yerli halklar ve dilleri hakkında bilgi toplar. 1721’de Strahlenberg Alman bilim adamıyla D. G. Messersmidt ile tanışıp etnik ve coğrafik gezilere katılır. Toplanan bilgiler ışığında Strahlenberg Ural ve Altay dillerin sınıflandırılmasını yapar. Ona göre Ural dilleri (Fin-Ugor) ve Altay (Türk, Moğol ve Tunguz) dilleri arasında tipolojik benzerlik vardır ve akraba diller olduğunu iddia eder. Bu teori daha sonra farklı biçimlerle çoğu bilim adamlarının desteğini alır. Bu teorideki tipolojik benzerlikler şunlardır:

1. Fonetik alanda: Ünlü uyumu, ünlü asimilasyon genel kurallarının olması,
2. Morfoloji alanda: Sözcük türemesi ve anlam değişimi, edatların sözcük sonunda bulunması, artikelin olmaması, adlarda cinsiyet olmaması, *-in* hâlinin veniteleme sıfatlarının olması,
3. Sentaks alanda: Cümle ve sözcük grubunda önemli ve ek öğelerin durumu, soru cümlelerinin yapısı ve *-mı* takısı, yan cümlelerin mastar, zarf-fiil ve sıfat-fiilli yapılarla değişmesi gibi konular.

Tartışmaların başından itibaren W. Bang, F. Videman, V. Şott, A. Boller ve M. Castren Ural ve Altay dillerinin akraba olduğu iddiasının destekçileriydi, aynı aileye mensup olarak kabul ettikleri diller arasında genetik bir bağlantının olduğunu belirtirler. Ancak, daha sonra bu dillerin sadece tipolojik yönden benzer olduğu düşünülmüştür. J. Nemeth, M. Rasenen, B. Collinder 300 örnek göstererek bu dillerin genetik bağlantısı olduğunu savunur. E. D. Polivanov ve G. Ramsted ise

²¹⁶ P. Nurmekund, “Na Poroge Estonskoy Altaistike,” Estonya Altaistik Sınırlarında *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1976: 119

²¹⁷ N. A. Baskakov, “Osnovniye Teoretiçeskiye Napravleniya v İzuçenii Altayskoy Sem’yi Yazıkov,” Altay Dil Ailesinin İncelemesindeki Temel Teorik Yönler. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 24

Altay dillerinin sınırlarını daha da genişleterek Korecenin de bu gruba ait olduğunu savunurlar. Korece ve Altay dillerinde ortak çok sayıda leksik ve gramatik unsurlar bulunmuştur. Bu unsurların aynı kökten çıktığı daha sonra ispatlanmıştır.²¹⁸

Diğer bir bakışı da bu teorinin destekçileri olan A. Vamberi ve G. Nemeth'e aittir. Onlara göre Ural dilleri ve Türk dilleri arasında leksik tesadüflervardır. Macar ve Türk dillerinin dilsel etkileşimi olduğu, ancak genetik bağlantısının olmadığını belirtirler. Bunun yanında Macar ve Ugor dilleri arasında ise genetik bir bağlantının olduğunu savunurlar.

A. P. Dul'zon, "*Proishojdeniye Altayskih Pokazateley Mnojestvennogo Çisla*" (Altay Dillerinde Çoğul Eki Oluşumu) adlı makalesinde çokluk eklerinin tipleri ve oluşum kaynaklarını anlatır.²¹⁹

Bilindiği gibi Altay-Ural dilleri Yenisey dil grubuna aittir. Yenisey dil grubunda adların tekil/çoğul gramer kategorileri henüz yoktu. Tekil ve çoğul kategorilerinin ekleri fiillere bağlıydı, yani fiillerin içinde bulunuyordu. O dönemde canlı varlıkları tanıtmak için *-d* eki kullanıyordu. Bu tür adların çoğul hâlini göstermek için *-n* eki ekleniyordu. Örneğin, *kim dibbet* (kadın bunu yapıyor anlamında), *kim-n dibbeti-n* (kadınlar bunu yapıyorlar) olarak yazılıyordu. Kısacası eski dönemlerde çoğul ekleri şu özelliklere göre ayrılırdı:

1. Canlı toplulukları veya kolektifleri göstermek için ekler,
2. Cansız varlıkları ya da meslekleri anlatan ekler,
3. Zamirlerde oluşan çoğul ekleri,
4. Cinsiyet ayrımında çoğul ekleri.

Çoğul eklerin sonunda Moğolcada ve Tunguzcada *-n* ünsüzü vardı. Örneğin, çoğul eki eski Moğolcada *-ta/-tan*, Tunguzcada *-su/-hu*, *-sun/-hun*'dur. Demek ki daha o zamanda çokluk eki *-n* ünsüzüyle gösteriliyordu. Aynı zamanda son ünsüz *-n* ilgi hâliekidir. Altay diller için *-n* eki I. ve II. tekil şahıs zamirlerin ekidir. Örneğin, Moğolcada I. tekil şahıs eki *-bi/-bin*, Tunguzcada *-bi/-min*, Türk dillerinde *-min/-min*'dir

Yenisey dillerinde çoğul eki *-d* fiil içerisinde bulunurdu. Örneğin, tekil *-d...0* (sıfır eki), çoğul eki *-d*, *-n* gibi. Zamanla bu ekler fiilden ayrılıp adlara eklendi. Altay

²¹⁸ N. A. Baskakov, "Osnovniye Teoretiçeskiye Napravleniya v İzuçenii AltayskoySem'yi Yazıkov," Altay Dil Ailesinin İncelemesindeki Temel Teorik Yönler. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 25-26

²¹⁹ A. P. Dul'zon, "Proishojdeniye altayskih pokazateley mnojestvennogo çisla," (Altay Dillerinde Çoğul Eki Oluşumu). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972:3

dillerinde *-n* eki meslekle ilgili sözcüklerde de kullanılır. Örneğin, *yabugçi* (yolcu)-*yabugçin* (yolcular) anlamına gelir. Kaşgarlı Mahmud *-n* ekini çoğul eki olarak iki sözcükte göstermiştir: *er-eren*, *oğul-oğlan* gibi. A. N. Kononov'a göre bu çoğul eki hiçbir zaman işlek bir ek değildir. Yenisey dillerindeki çoğul eki *-d*, Altay dillerinde *-n*, Moğolca ve Tunguzcada *-n* ve *-da* ekinden çıktığı düşünülmektedir.²²⁰ *-n* eki tamamen Ana Altay dilinden çıkan bir ektir. Belirli fonetik şartlardan dolayı kendini koruyabilmiştir. Cansız varlıkları gösteren adların ve zamirlerin çoğul eki yine nazal-*ŋ* 'dir. Diğer taraftan Türk dillerinde *-s*, *-z*, *-r<t* ünsüzlerle biten farklı çoğul eklerini görebiliriz. Ural-Altay dillerinde çoğul eki *-la* topluluk hâli gösteren bir ektir. Ayrıca *-lavası*ta hâli eki olup *-r* ekiyle (çoğul eki) birleşip *-lar* ekini oluşturmuştur. *-Lar* çoğul ekinin farklı Türk dillerinde değişik versiyonları bulunmaktadır.²²¹

²²⁰A. P. Dul'zon, "Proishojdeniye altayskih pokazateley mnojestvennogo çisla," (Altay Dillerinde Çoğul Eki Oluşumu). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 9

²²¹A. P. Dul'zon, a.g.e. 14

3. SOVYET DÖNEMİNDE TÜRK EDEBİYATI VE FOLKLORU İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Sovyetler Birliği'nde Türk Edebiyatı üzerine çalışmalar çok kapsamlı şekilde gerçekleşmiş ve başarıya ulaşmıştır. *Sovetskaya Türkologiya* dergisinde edebî Türk eserleri hem sanatsal hem de dil açısından araştırılmıştır.

A. N. Kononov “İzucueniye “*Divanu Lügati' t -Türk*” Mahmuda Kaşgarskogo v Sovetskom Soyuzе” (Sovyetler Birliği'nde Kaşgarlı Mahmud *Divanu Lügati' t-Türk* İncelemesi) adlı makalesinde *Divanu Lügati' t-Türk* (sonra *Divan*) Sovyetler Birliği'nde yayımlanması Türkoloji dünyası ve araştırmaları için büyük bir adım olduğunu söyler.²²² *Divan* ilk olarak İstanbul'da 1915-1917 yıllarında Kilisli Rifat tarafından yayımlanır. Kitabın dünyaya açılması Rus Türkologların dikkatini çeker. *Divan'ı* ilk olarak Rus araştırmacı V. V. Bartold inceler. 1921 yılında Rus Arkeolojik Vakfı'nın Şarkiyat Bölümünde V. V. Bartold *Divan* üzerine yapılan ilk çalışmalarını sunar. *Divan*'daki bilgileri V. V. Bartold kendi çalışmaları ve özellikle Türk tarihi üzerine yapılan araştırmalarda kaynak olarak kullanır. 1926 yılında V. V. Bartold *Divan*'la ilgili 12 seminer verir. Bu seminerlerde Türk-Moğol halkların tarihini anlatır. Diğer Sovyet Türkologları da *Divan* üzerinde araştırmalar yapar. Bunların başında S. E. Malov gelmektedir. S. E. Malov araştırmalarını *Pamyatniki Drevnetürkskoy Pismennosti* (Eski Türk Yazılı Metinler, 1951) adlı kitabında anlatır. 1951'de S. E. Malov, K. K. Yudahin ve E. A. Şmidt *Divan'ı* iyice inceleyip *Eski Türk Sözlüğünü* oluşturmuşlardır.

Tatar Türkolog Cemil Validov Kaşgarlı Mahmud hakkında biyografik bilgiler verir. Özbek A. Fitrat *Divan*'daki deyimler ve atasözleri üzerine fonetik-gramatik yönden inceler. A. E. Krımskiy kendi bibliyografik eserinde *Divan'a* yer verir. 1930 yılında *Divan Azeri* Türkolog H. S. Hocayev tarafından Azerbaycan diline çevrilir. Sonra A. N. Kononov ve S. E. Malov bu çevirileri düzeltir.

Divanu Lügati' t-Türk Türk kavimleri ve halklarının dilleri tasvir eden, etno-coğrafik bilgiler veren tek kaynaktır. Ayrıca Kaşgarlı Mahmud'un şahsiyeti Sovyet Türkologların dikkatini çeker.

²²² A. N. Kononov “İzucueniye “*Divanu Lügati' t Türk*” Mahmuda Kaşgarskogo v Sovetskom Soyuzе,” Sovyetler Birliğinde Kaşgarlı Mahmud *Divanu Lügati' t Türk* İncelemesi. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 3

Besim Atalay *Divan*'ın tercümesini yaparak Türkolojinin gelişmesine yol açmıştır. *Divan* Türk dillerinin fonetik, gramer, leksikoloji araştırmalarına temel kaynak niteliği taşımaya başlar. 1960-1967'de *Divan* Özbekçeye çevrilir.

A. N. Samoyloviç ise Kaşgarlı Mahmud'un verdiği bilgileri kendi tezlerini ve hipotezlerini ispat etmek için kaynak olarak kullanır. A. N. Samoyloviç'in bu konuyu *Türk Dillerin Sınıflandırılmasına Birkaç Not* adlı çalışmasıyla 1922 yılında Petrograd'da yayımlar.

Kaşgarlı Mahmud eserinde dili etkileyen dış ve iç faktörleri belirtir. Türk dilleri üzerinde özellikle gramerde, fonetikte ve leksikolojide karşılaştırma yapar. Kaşgarlı Mahmud *Divanu Lügati't- Türk* adlı eserinde dilbilgisi dışında edebiyat, folklor, şiir, tarih, coğrafya, etnografya hakkında bilgiler verir. Onun için Kaşgarlı Mahmud'un bu eseri her dil araştırmacı için bir bilgi hazinesidir.²²³

E. R. Tenişev “*Noviy İstoçnik Çagatayskogo Yazıka Rannego Perioda*” (Erken Dönem Çağataycaya Ait Yeni Bir Kaynak) adlı makalesinde yeni bulunan Çağatayca kaynak hakkında bilgi vermektedir.²²⁴ E. R. Tenişev bugüne kadar Salar halkına aiteski kitapları ve dili hakkında pek bir şey bilinmediğini vurgular, fakatson araştırmalarda üç kitap bulunmuştur. Bu kitaplar Arap harfli el yazmasıdır. Didaktik özellikler taşımaktadır. Bu kitapların adları şunlardır: *İbadet, Kissa-i Kurban ve Salarlar*'ın *Tarihi*'dir. İlk bakışta bu kitapların dili Orta Asya'nın Türkçesiyle yazıldığı düşünülmüş, ancak daha detaylı araştırılınca bu kitapların dilinin Salar dilinin unsurlarını taşıdığı anlaşılmıştır. Salarca sözcükler az veya çok vardır. Üslub bakımından hem eski hem de yeni özellikler taşımakta ve daha çok çağdaş Salarcaya benzemektedir. Eğer bu kitapların dilini Sincan'da kullanılan Uygurca veya Özbekçe ile karşılaştırıldığında derin farklılıklar görülmektedir. Hâlbuki bütün bu kitapların dil temelinde tek Orta Asya Türk edebî dili vardır. Samoylovich-Ekmann teorisine göre bu edebî dil üç aşamadan geçmiştir. Bunlar:

1. Karahan-Uygur,
2. Harezmi,
3. Çağatay.²²⁵

²²³ A. N. Kononov, “İzuçeniye “Divanu Lügati' t Türk” Mahmuda Kaşgarskogo v Sovetskom Soyuzе,” Sovyetler Birliğinde Kaşgarlı Mahmud Divanu Lügati' t Türk İncelemesi. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 6

²²⁴ E. R. Tenişev, “Noviy İstoçnik Çagatayskogo Yazıka Rannego Perioda,” (Erken Dönem Çağataycaya Ait Yeni Kaynak). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 82-83

²²⁵ A. N. Samoyloviç, *K İstorii Literaturnogo Sredne-Aziatskogo Turetskogo Yazıka*. Orta Asya-Türkçe Edebî Dili Tarihi. (Leningrad, 1928) 23. J. Eckmann, Das Tschaghataische. *Philologische Turcicae Fundamenta*. (1.cilt, 1959) 139.

Çağatayca en çok Ali Şir Nevaî ile tanınmaktadır. Özbek ve Uygur kitaplarının temeli tamamen Çağataycadır. Ali Şir Nevaî'nin şiirleri halk dili özelliklerine göre Çağatayca ile yazılmıştır. Salarlar Oğuzlardan 14. yüzyılın son çeyreğinde ayrıldıktan sonra bile kendi dillerinin eski formunu muhafaza ettiler. Salar kitaplarında çok eski Türk sözcüklerini görebiliriz. Örneğin, *-adgü* “iyi”, *-türlüg* “tür, çeşit” anlamına gelir. Belirtme hâli *-nigi* ekiyle kullanılıyordu. Örneğin, *-düşmenlernigi tili* “düşmanların dili” anlamına gelmektedir. Ayrılma hâlieki *-din/dın*'dir. Örneğin, *qılıç-dın* “kılıçtan” anlamına gelir. Emir kipi 3. tekil şahıs eki *-sun* ve *bakala-sun* sözcüğü “saygı duysunlar” olarak çevrilir. Görüldüğü gibi Salarların yazı dili yeterince arkaiktir. Salarlar asırlarca Uygurlardan ve Batı Türklerinden ayrı yaşamışlardır. Bundan dolayı kültürel-tarihsel olarak ayrışma göstermişlerdir. Bu nedenle Salarlar hiçbir zaman Nevaî'nin adını duymamış ve onun eserlerini okumamışlardır. E. R. Tenişev Salarların edebî dilini ayrı bir dil olarak gördüğünü ve Türkologların daha ayrıntılı olarak incelemesi gerektiğini ifade eder.²²⁶

Sovetskaya Türkologiya dergisinde deyimler, tarih, edebiyat teorisi, orta çağ edebiyat gelenekleri ve farklı yazılı Türk eserleri ile ilgili yapılan araştırmalar da yer almaktadır. Dergide Rus ve Sovyet Türkologlar Türkoloji konferansları hakkında bilgi verilmektedir.

Türkoloji bilim olarak her yönden gelişmektedir. Dil ve kültür hayatımızın ayrılmaz bir parçadır. Dili düzgün ve etik konuşma kültürünün önemli özelliklerin biridir. Bununla ilgili M. Kasumov'un “*Obsujdeniye Voprosov Kulturi Reçi*” (Dil Kültürü Sorunları) adlı makalesinde dil kültürü sorunlarına değinilmektedir. M. Kasumov 10-11 Temmuz 1969'da Bakü'de bu konuda düzenlenen konferans hakkında bilgi verir. Gündemdeki konulardan biri Azerbaycan diliydi. M. Kasumov konferansa ünlü bilim adamları, yazarlar, sanat ve medya temsilcilerinin katıldığını belirtmektedir. Ordinaryüs M. Ş. Şiraliyev dil kültürünün teorik sorunlarına değinir. Ona göre konuşma dili günlük hayattadaha anlamlı ve kolay olmalı, cümle kurulduğu zaman hatalar yapılmamalı, ayrı sözcüklere dikkat edilmeli, sözcükler doğru söylenmeli ve vurgu ihmal edilmemelidir. Konuşma dilini daha üst seviyeye çıkarmak için dil ve edebiyat kültürünü de geliştirmek gerekir. Bu sorun edebiyat açısından büyük önem taşımaktadır. Edebî eserler konuşma dilini zenginleştirir ve canlandırır. Konuşma kurallarını ve nezaketini öğretir. Bununla birlikte dil

²²⁶ E. R. Tenişev, “Noviy İstoçnik Çağatayskogo Yazıka Rannego Perioda,” (Erken Dönem Çağataycaya Ait Yeni Kaynak). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 82-83

kültüründe tiyatro, sinema ve radyo da büyük rol oynar. Gazeteler ve dergilerde doğru dil kullanılması bu bakımdan çok önemlidir.²²⁷

H. G. Nigmatov “*O Glagolnih Kornyah SGS i SG po Materialam Slovarya Mahmuda Kaşgarskogo*” (Kaşgarlı Mahmud’un Sözlüğünde KVK ve KV Fiil Kök Tipleri) adlı makalesinde fiil kökleri üzerine değinir.²²⁸ Türk dillerinde uzun zaman araştırmacıların dikkatini çeken konu fiil kökleri, onların yapısı ve anlamıdır. En çok iki tip fiil kökü araştırılmıştır: K+V (konsonant+vokal), K+V+K (konsonant+vokal+konsonant) +ek. Makalede H. G. Nigmatov ünlü Türkologların görüşlerini açıklar. Örneğin, Kaşgarlı Mahmud’un eserinde 9 fiil kökü verilmektedir. Runik yazıtlarından bir fiil ele alalım *bagla-*. Bu fiilin kökü *-ba* tek heceli kökten oluşmuştur. Fiil kökü *sana-sa* (saymak anlamına gelir), Kırgızcada *uhla-ı* kökünden oluşmuştur. Bunu Sergey Malov öne sürmüştür. H. G. Nigmatov *Divanu Lügati’t-Türk*’teki leksikolojik malzemeleri alıp fiil köklerinin yapısını ve etimolojisini, onların semantik ve gramatik özelliklerini anlatmaktadır.²²⁹

İ. T. Dusenbayev “*S. A. Kaskabasov. Kazahskaya Volşebnaya Skazka*” (S. A. Kaskabasov. Kazakça Sihirli Masal) adlı makalesinde Kazak folklorunda masal sanatının çok eski olduğunu belirtir.²³⁰ Bununla ilgili İ. T. Dusenbayev Kazak folklorun temsilcisi S. A. Kaskabasov’un monografisini değerlendirir. S. A. Kaskabasov masal türünü her ele alıp kapsamlı biçimde inceler. En çok “sihirli masal” türü üzerinde çalışır. S. A. Kaskabasov Kazak masallarında halkının asırlarca gelişmiş sosyal hayatını ve duygu dünyasını anlattığını söyler. Kazak sihirli masalarda kahramanlar hep fantastik güce sahiptir. Eski masalarda kahraman bir avcıdır. Hep ideal bir olarak gösterilir. Kahraman avcı masalda ejderhalarla savaşır ve her zaman kazanır. Zamanla Kazak masal kahramanı da değişir. Artık o bir avcı değil bir savaşçıdır. Halkın sevgisini aklıyla, cesaretiyle ve iyi niyetiyle kazanır. Kazak masallarında kahraman bir ailenin küçük oğlu olupbütün büyük kardeşlerinden daha çok o ailesinisever, akrabalarının, özellikle de anne ve babasının desteğini alır. Küçük oğul her zaman babasının mal varlığına sahip olur. O da anne ve babasının son günlerine kadar onlara hizmet eder ve bakar. Bu tür kahramanların

²²⁷ M. Kasumov, “Obsujdeniye Voprosov Kulturi Reçi,” Dil Kültürü Sorunları. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 117-118

²²⁸ H. G. Nigmatov, “O Glagolnih Kornyah SGS i SG po Materialam Slovarya Mahmuda Kaşgarskogo,” Kaşgarlı Mahmud’un Sözlüğünde KVK ve KV Fiil Kök Tipleri. *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 39

²²⁹ H. G. Nigmatov, a.g.e. 40

²³⁰ İ. T. Dusenbayev, “S. A. Kaskabasov. Kazahskaya Volşebnaya Skazka,” S. A. Kaskabasov. Kazakça Sihirli Masal. *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1976: 110

Kazak halkının inançlarına göre yaratıldığı tartışılmaz. Bu durum ülke gelenekleriyle ilgilidir.²³¹

Kısacası Kazak masallarında kahramanlar halkın ideallerinin temsilcileridir. Ülkede sınıf ayrımı gerçekleşince masal kahramanları her zaman fakir ve zavallı insanların tarafını tutar. Bundan dolayı masal kahramanı cesur, geleneklere bağlı, iyi kalpli ve yardım sever insanlardır.

Türk şiir sanatıyla ilgili Z. A. Ahmetov'un "*K voprosu izuçeniya teori stiha*" (Türk Şiir Teorisinin İncelenmesi) adlı makalesi dikkat çekicidir. Z. A. Ahmetov'a göre bütün Türk şiirlerini incelemek zordur, fakat birkaç teorik soruna değinmek mümkündür. Z. A. Ahmetov araştırmalarını daha çok Kazak Şiir üzerine gerçekleştirir.²³² Türk şiir sanatında ona özgü bir hece ölçüsü vardır. W. W. Radloff çalışmalarında buna değinir ve Türkologların çoğu da bu fikri destekler. Kovalskiy'e göre Türk dillerinde serbest vurgu olmakla beraber Türk şiirinde net hece sıralaması da vardır.²³³ Kazak şiirinin özelliklerine bakarsak ritmik hece ölçüsüne rastlanır. Ritmik hece eşitliği ilk önce şu nedenlerden kaynaklanmaktadır:

1. dil yapısı,
2. fonetik sistem,
3. melodik özellikler,
4. hece yapısı.

Kazak şiirinde bütün heceler eşit derecede ritmik birimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Belirli hece sayısı hece ölçüsünü oluşturmaktadır. Bir şiirde satırlar uzunluk açısından birbirine eşit olabilir (kafiyeli) veya farklı uzunluğa sahip olabilirler. Eşit heceli satırlar son hece grubu ile kafiye oluşturmaktadır. Eğer satırların sonunda heceler birbirine eşit ise o zaman tam kafiye oluşmaktadır. Kazak şiirinde vurgu çok fazla kendini belirtmez. Vurgu sadece yardımcı araç olarak çıkar ve ek olarak şiirin ritmik yapısını yükseltir. Radloff "Kazakçada Türk dillerine göre vurgulu hece çok az belirgin olur. Eğer sözcüklerde gramer vurgusu belirgin değilseveya az belirginse o zaman ritmik hece tonlaması pek belirgin olmaz" der.²³⁴ Tabii ki şiirlerde bazen gramer vurgusu telaffuz ve aksanla desteklenir. O

²³¹ İ. T. Dusenbayev, "S. A. Kaskabasov. Kazahskaya Volşebnaya Skazka," S. A. Kaskabasov. Kazakça Sihirli Masal. *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1976:110-111

²³² Z. A. Ahmetov, "K Voprosu İzuçeniya Teorii Stiha," Türk Şiir Teorisinin İncelenmesi. *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 80

²³³ Z. A. Ahmetov, a.g.e. 81

²³⁴ Z. A. Ahmetov, , "K Voprosu İzuçeniya Teorii Stiha," Türk Şiir Teorisinin İncelenmesi. *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 80-81

zaman vurgu şiir ritmini ya kuvvetlendirir ya da yükseltir. Türk şiirlerinde vurgulu ve vurgusuz heceler arasında fark vardır. Vurgulu hece güçlü, vurgusuz ise güçsüzdür. V. Brüsov'a göre Türk şiirlerinde bütün ünlü sesler belirgin telaffuz ile söylenir, zaman aralıkları bile birbirine eşit veya az farkla söylenmektedir. Kazak şiirinde ise vurgulu heceleri belirtmek tipik değildir. Hem vurgulu hem de vurgusuz heceler aynı veya çok az belirginlikle söylenmektedir.²³⁵ Türk şiir yapısının belirli bir hece yapısına sahip olduğu başka Türkologlar tarafından da desteklenmektedir. Azerbaycan şiirinde A. Cafar, F. Seyidov, M. Adilov; Özbek şiirinde M. Şeyhzade, U Tuyçiyev, M. Sayıdov; Uygur şiirinde M. Hamrayev; Tatar ve Başkurt şiirlerinde G. Usmanov, G. Şamukov, G. Husayınov vb.

A. H. Abdugafurov “*O Risolai Husayn Baykaro*” (Hüseyin Baykara Risalesi Hakkında) adlı makalesinde Hüseyin Baykara'nın yazmış olduğu Risalesi hakkında bilgi verir. Özbek asıllı A. N. Abdugafurov Risale'yi 1966'da kaleme alır ve yorumlar. Risale nesir şeklindedir ve 1485-1492 yılları arasında yazıldığı tahmin edilmektedir.²³⁶

Hüseyin Baykara çok başarılı, eğitime ve kültüre önem veren bir hükümdardır. Onun döneminde ünlü şairler Ali Şir Nevaî ve Abdurahman Camiî gibi mükemmel eserler ortaya çıkarmışlardır. Hüseyin Baykara Ali Şir Nevaî hakkında sitayişle bahseder. Onun üstün şairsel yeteneklerini över ve edebiyatın gelişmesine büyük katkıda bulunan biri olarak anlatır. H. Baykara kendi eserinde Ali Şir Nevaî'nin *Hamsesi*'ni ve *Divanları*'ni över.

H. Baykara'nın, 1485 yılında Horosan'da tahta çıktığını bilinmektedir. O dönemde Nevaî ilk Divanını yazmıştır. Risalesinin tam ne zaman yazıldığı ortaya çıkmıştır, çünkü aynı zamanda Nevaî Hamsesini 1485'te bitirmiştir. Hatta H. Baykara bu konuda Nevaî'nin Nizami'den *Hamse*'yi daha hızlı yazdığını söyler. Nevaî, Hamsesini Baykara'ya sunduktan sonra değeri artar ve hükümdar Nevaî için övgü dolu dörtlük yazar. Bu dörtlükte H. Baykara, Nevaî'yi şiirin ve sözün komutanı, hatta sultanı olarak niteler. Baykara risalesinde o dönemin ünlü şairi Camiî'yi de över. Camiî hem şairsel yeteneğe sahiptir hem de çok eser yazmakla bilinir.²³⁷

²³⁵ Z. A. Ahmetov, a.g.e. 82

²³⁶ A. N. Abdugafurov, “*O Risolai Husayn Baykaro*,” (Hüseyin Baykara Risalesi Hakkında). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 46

²³⁷ A. N. Abdugafurov “*O Risolai Husayn Baykaro*,” (Hüseyin Baykara Risalesi Hakkında). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972:47-49

K. Karimov “*Nekotoriye Voprosı Kompozitsii, Metra i Janra “Kutadgu Bilig”*” (*Kutadgu Bilig*’te Kompozisyon, Uyak ve Üslup Sorunları) adlı makalesinde eserin Türk edebî sanatının en eskisi olduğunu söyler.²³⁸ *Kutadgu Bilig* mutluluk veren bilgi anlamına gelmektedir. 11. yüzyılda Yusuf Has Hacib tarafından yazılan bir siyasetnamedir. İnsanın nasıl yaşaması ve topluma nasıl yararlı olması gerektiği, hükümdarın nasıl yönetmesi gerektiği anlatılır. Hem halkın bilgeliği hem ilimlerin aydınlığı hem hükümdarların dürüst olmasını açıklayan bir eserdir. Bu eser mesnevî tarzında yazılmıştır. Bölümler hem nesir hem de şiirden oluşmaktadır. Her bölümün sonunda bir beyit, bir de bir rubai vardır. Bu rubaide ders alınacak sözler bulunmaktadır. Eserin 3 nüshası vardır, fakat hiçbiri tamamlanmış değildir. Her nüshada kaybolan yapraklar vardır. Bölümlerin adları ve içerikte anlatılan olaylar tamamen farklı olabilir. Bu kitapta dört kahraman (Kün Togdı-hükümdar, Ay Toldı-vezir, Ögdülmiş ve Odgurmış-vezirin oğulları) kendi aralarında hep diyaloglar içerisindedir. Yusuf Has Hacib bu eserinde hayatın anlamı ve değer hakkındaki sorulara değinmiştir. Kendi düşüncesini her bölümün sonundaki beytinde açıklar. Bu beyitlerde akıllı insanların sözlerini dinlemeye çağırır.

Kutadgu Bilig aruz ölçüsüyle yazılmıştır, vezin şekli fa-u-lün fa-u-lün fa-u-lün fa-ul ve fa-u-lün fa-u-lün fa-u-lün fa-u-lün. Eser hem kaside hem gazelleri kapsar.²³⁹

L. Serikova “*Rol’i Soderjanie Sufiyskih Terminov v “kıt’a” Navoi”*” (Nevaî’nin Kıtalarında Sufistik Terimlerin Rolü ve Anlamı) adlı makalesinde Nevaî’yi Sufizm felsefesine bağlı bir şair olarak tanıtır.²⁴⁰ Ona göre Nevaî, Sufizmi Allah’ı ruhuyla hisseden ve en yüksek derecede doğruluk bulmak isteyen bir bilge kişi olarak görmüştür. Sufizm şaire ilham verip kendi dünya bakışını açtırmıştır. Nevaî’ye göre sevgi, bir insanı Allah’a bağlayan bir duygudur. Bunu kendi şiirlerinde de göstermiştir. Nevaî sufistik terimini kullanarak dünyanın anlamının ne olduğunu ve insanın bu dünyadaki yerinin neresi olduğu sorularına cevap vermek istemiştir. Bu düşünceleri ifade etmek için Nevaî kıta şiir biçimini kullanmıştır. Kıta kesin kurallardan uzak duran bir şiir biçimidir. Bundan dolayı şair kendi mistik düşüncelerini kolayca gerçekleştirmiştir. Nevaî kıtalarında Allah’a sevgi, insanın ve

²³⁸ K. Karimov “*Nekotoriye Voprosı Kompozitsii, Metra i Janra “Kutadgu Bilig”*” (*Kutadgu Bilig*’te Kompozisyon, Uyak ve Üslup Sorunları). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1973: 100

²³⁹ K. Karimov, a.g.e.101-104

²⁴⁰ L. Serikova, “*Rol’ i Soderjanie Sufiyskih Terminov v “kıt’a” Navoi,”* Nevaî’nin Dörtlüklerinde Sufistik Terimlerin Rolü ve Anlamı. *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1974: 53

dünyanın oluşumu, aşk, sosyal hayat gibi farklı temalar vardır. Bundan dolayı Nevaî'nin şiirleri felsefî düşüncelere ufuk açan şiirlerdir.²⁴¹

A. P. Vekilov “*Osnovniye Printsipi Azerbaycanskogo Narodnogo Stihoslojeniya*” (Azerbaycan Halk Şiir Sanatının Temel Prensipleri) adlı makalesinde Azerbaycan halk edebiyatının şiir biçimi ve hece ölçüsü bakımından zengin olduğunu belirtir.²⁴² Genellikle nesir arasında sıkça çeşitli şiirler vardır. Bunlar arasında deyimler, atasözleri, bulmacalar yer almaktadır. Halk edebiyatındaki şiir ölçüsü klasik Azerbaycan dilindeki şiir ölçüsünden farklıdır. Klasik Azerbaycan dili şiirinde Arap-Fars edebiyatından gelen aruz ölçüsü kullanılmaktadır. Azerbaycan halk şiirinde ise farklı ölçü yapıları vardır. Folklorunda şiir ölçüsü hece yapısıyla, fonetik ve vurgu özelliklerine bağlıdır. Azerbaycan dilinde vurgu genellikle son heceye düşer, fakat bu vurgu sesin yükselmesiyle ve ünlülerin uzunluklarıyla bağdaşmaz. Yani, vurgulu hece vurgusuz heceden çok farklı değildir. Sözcük türemesinde bazen vurgu değişir, fakat anlam pek değişmez. Örneğin, *baltalama*-fiilimsi, *baltalama*-kesme. Birinci olayda vurgu son heceye düşer, ikinci olayda ise sondan öncedir. Azerbaycan halk şiirinde önemli olan hece veznidir. Dizede belirli hece sayısı ile birlikte ünlülerin ve ünsüzlerin aynı ses tonuyla söylenmesi önemlidir. Halk şiirinde en popüler ölçü 7'li hece ölçüsüdür. Ama, küçük şiir yapıları bulmaca, deyimler ve atasözlerinde de vardır. Destanlarda geraylı adlı bir şiir biçiminde 8 hece olabilir. Goşma (koşma) da 11 hece, aşk-lirik şiirlerinde ve şarkılarında 7, 8, 10, 11, 14, 15 hece olabilir. Bazen iki dize içerisinde hece eşitsizliği de olabilir. Oğuz Destanında *Dede Korkut Hikâyeleri*'ndeki şiirlerde hece sayısı farklı olabilir. Bu eserde anlatıcı sözcüklerle *soylamak* kullanır. Eserin nesir bölümlerinde bu tür şiirsel bölümler bulunur. Ayak veya uyak yapısı Azerbaycan dilinde Türk dillerindeki gibi paraleldir. Türk dilleri sondan eklemeli diller olduğu için uyak uyumu vardır. Dizelerin sonunda bulunan eylemlerin sonları birbirine uyar.²⁴³

İ. V. Stebleva “*Poetiçeskoe Tvorçestvo Babura*” (Babür'ün Şiirsel Sanatı) adlı makalesinde şairin 500. yıl dönümü münasebetiyle ilgili Babür'ün şiirsel kabiliyeti ve edebî çalışmaları anlatılmıştır. Zahir ad-Din Muhammad Babür'ün edebî sanatı 16.

²⁴¹ L. Serikova, “Rol' i Soderjanie Sufiyskih Terminov v “kıt'a” Navoi,” Nevaî'nin Dörtlüklerinde Sufistik Terimlerin Rolü ve Anlamı. *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1974: 54-62

²⁴² A. P. Vekilov, “Osnovniye Printsipi Azerbaycanskogo Narodnogo Stihoslojeniya,” Azerbaycan Halk Şiir Sanatının Temel Prensipleri. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1979: 30

²⁴³ A. P. Vekilov, a.g.e. 31-40

yüzyılın ilk çeyreğine denk gelir. Bu dönem Orta Asya'da Klasik Türk edebiyatının en parlak dönemidir.²⁴⁴

Babür kısa bir hayat yaşamış, ancak onun şiirsel kabiliyeti Klasik Türk edebiyatının yükselişi olarak kabul edilmiştir. Babür çok fazla şiirsel miras bırakmamış, ama yazılan eserler dünya edebiyat hazinesine girmiştir. Babür 1483'te Fergana'da doğar ve iktidarda kalmak için etrafındaki sultanlarla savaşıır. Fergana'yı bırakmak zorunda kalınca Babür Şah ilk önce Kabil'i ele geçirir sonra da Kuzey Hindistan'a seferler düzenleyip Hindistan'ı alır. Orada Babür İmparatorluğunu kurar.

Babür Şah devlet ve ordu işleri dışında bilime ve edebiyata da önem verir. Eğitimli bir insan olmasından dolayı Arap-Fars şiir tekniklerini iyi bilir. Babür Şah'ın en önemli eseri Çağatay Türkçesi ile kaleme aldığı *Babürname*'dir. Babür bu eserinde çocukluğundan hayatının sonuna kadar bütün hayatını hikâye eder, gezip gördüğü yerleri, tanıştığı insanları, kültürleri ve coğrafyaları anlatır. İlk *Babürnamenüshası* 1917'de A. N. Samoyloviç tarafından yayınlanır. Bilim dünyasında *Babürname*'nin üç nüshası vardır: Birincisi Fransa'da Biblioteche Nationale'de, ikincisi İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde, üçüncüsü de Hindistan'da Kalkutta'da özel koleksiyonda bulunmaktadır. *Babürname*'de gazeller uyak alfabesine uygun yazılmamış, kronolojiye göre yazılmıştır. Çoğu gazel 5 beyitten oluşmaktadır. Birkaç gazelde son beyit (makta) yoktur. Gazeller aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Babür aruz konusunda bir risale yazıp aruzun teorisini anlatmaktadır. Gazellerin yarısı redifle yazılmıştır. Redifte uyak dışında şiirin ses yapısı da çok önemlidir. Babür'ün gazellerinde hayattaki iniş-çıkışlar, yükseliş, aşk, sevgi yer gibi konular yer almaktadır. Babür kendi hayatını gazellerle anlatmaya çalışır. Felsefî ve sosyal sorunlara değinip cevap vermeye çalışır. Gazellerin konuları ile Babür'ün hayat hikâyesi benzerlikler gösterir. Babür Divanında 119 gazel, 18 mesnevî, 210 rubaî, 50 muamma, 19 kıta ve başka divan edebiyatı şiir biçimleri vardır. Divanda aşk, tabiat, güzellik, sosyal hayat, ahlâk, vatandan ayrılma, özlem gibi konular yer almaktadır.

Babür kendi iktidarı altında yaşayan halkları birleştirip onların edebiyatına, dinî inançlarına saygı gösterip kültürün gelişmesini teşvik etmiştir.²⁴⁵ Ali Şir Nevaî'den sonra Babür klasik Türk edebiyatının en önemli şairlerinden biridir.

²⁴⁴ İ. V. Stebleva, "Poetiçeskoye Tvorçestvo Babura," Babür'ün Şiirsel Sanatı. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1983: 24

N. Geyuşov “*Simvol Lyubvi u Calaladdina Rumî i Muhammeda Fizuli*” (Celâleddîn-i Rûmî ve Muhammed Fuzûlî’nin Eserlerinde Aşk Sembolü) adlı makalesinde Celâleddîn-i Rûmî ve Fuzûlî’nin lirik sanatında aşk sembolünün çok net görüldüğünü belirtir.²⁴⁶ İkisinde de aşk daha çok ilahî aşk olarak anlatılır. Celâleddîn-i Rûmî ve Fuzûlî Türk-Fars edebiyatının büyük temsilcileridir. Her ne kadar da şiir teknikleri ve retorik felsefeleri farklı olsa da ikiside aşk sembolünü kutsal bir duygu olarak hissettirir. Rumî’nin *Mesnevi*’si dünyaca ünlü bir eserdir. *Mesnevi*’de Rumî kendi tasavvuf düşüncelerini açıklar. Ayrıca Rumî’nin başka eserlerinde *Divan-ı Kebir* ve *Divan-ı Şams*’ta hoşgörü ve insan sevgisini dile getirir. Fuzûlî ise kendi divanında ve mesnevilerinde aşkı daha çok ilahî aşkı ideal bir duygu olarak görür. Fuzûlî’nin derdi ve ıstırabı aşktan geçer. Şairlere göre aşk insanı doğru düşünceye götürür ve onunla birleşir. İki şair de sufizmi takip eden şairlerdir. Sufizm’e göre insanın doğru yolu bulması kalpten geçer. İnsan kendini tanımalı ve bundan dolayı ruhsal yenilenmesini yaşamalıdır. Dünya anlayışı insanın ruhundan geçer ve iç duygularla bağlanır. Aşk insanı Allah’a bağlayan ilahî bir yoldur. Hem Rumî hem de Fuzûlî’de aşk bir ışıktır. İnsan da bu ışığı takip eden bir gezgindir. Bu felsefe anlayışında iki şair de İslâmın kutsal kitabında Kuran-ı Kerim’i temel olarak alırlar. Aşk sembolü insanı hapseder, gerçek dünyadan ayrılıp bambaşka bir dünyaya geçer. Diğer bir felsefî düşünce ise aşk ve akıldır. Bu iki ideal varlık birbiriyle çatışmaz, ama aşk yine de akıldan geçer, fakat karşı çıkmaz. Çünkü, yüksek ideallere hizmet eder. Fuzûlî aşkı bir mistik unsur olarak görür. Ona göre ne kadar çok aşk varsa o kadar güzellik vardır.²⁴⁷

N. Geyuşov Fuzûlî ve Rumî’yi Avrupa Orta Çağ şairi Dante’ye benzetir. Dante dünyayı bir organik birleşim olarak görür. Dante *İlahi Komedi*’nde hem şair hem düşünür olarak karşımıza çıkar. Fuzûlî, Rumî ve Dante aşkı daha ziyade tasavvufî bir felsefe olarak gören mistik bir anlayışın içindedirler.²⁴⁸

N. K. Antonov “*Zametki ob Epose Yakutov*” (Yakut Destanlarından Bazı Notlar) adlı makalesinde Eski Türk ve Moğol destanlarının daha Hunlar zamanında

²⁴⁵ İ. V. Stebleva, “Poetiçeskoye Tvorçestvo Babura,” Babür’ün Şiirsel Sanatı. Sovetskaya Türkologiya. Ocak-Şubat. 1983: 25-33

²⁴⁶ N. Geyuşov, “Simvol Lyubvi u Calaladdina Rumî i Muhammeda Fizuli,” Celaleddin Rumî ve Muhammed Fuzuli Eserlerinde Aşk Sembolü. Sovetskaya Türkologiya. Mart-Nisan. 1988: 51

²⁴⁷ N. Geyuşov, a.g.e. 53-59

²⁴⁸ N. Geyuşov, a.g.e. 61

oluşturduğunu belirtmektedir.²⁴⁹ Bunu ispat etmek için Baykal'ın yakınlarında ve Moğolistan'da çok sayıda arkeolojik araştırmalar gerçekleştirir. V. M. Jirinskiy, A. P. Okladnikov, E. M. Meletinskiy gibi folkloristlere göre göçebe hayat, destanın ana konusudur ve Yakutların kahramanlık destanı başka Türk ve Moğol destanlarıyla aynı zamanda gelişmiştir.

Yakutların Kahramanlık destanları aşağıdaki gibi oluşmaktadır:

Olongko(Olonho)-bahadırların gücünü anlatan bir epik şarkıdır. -*Olong* (şarkı) Kırgızca -Kazakçada-*oleng*, - *ölöng* (şarkı) anlamına gelen bir sözcüktür.

-*Ko* aslında -*koş*(şiir, şarkı yazmak) Türk kökünden oluşan bir ektir. *Koşma* 'nın aynı köke sahip olduğu düşünülmektedir. Aynı kökten oluşan sözcükler -*koşug* (şiir, destan), *koşag* (tarihî şarkı)'tır.²⁵⁰

Toyuk-şarkı söyleme anlamına gelir, *tuoy*- (şarkı söylemek, kahramanları övmek), Eski Türkdilinde *toyuk* (şiir) ve eski -*soy* Türk köküne benzemektedir. *Toylamak* ve söylemek aynı anlamı ifade etmektedir. Oğuz Destanlarına göre *boy-boylamak* sözcükleri epik kahramanlık şarkılar söylenmesi için kullanılan bir ifadedir.²⁵¹

Kılıhak-epik destanı müzik eşliğinde söylenir. *Kılan*-Eski Türk dilinde *bağürmak*, *kılıghak* kopuzun sesini taklit etme anlamına gelir. *Kıl*-at tüyü, sonra da *tel* olarak kullanılmıştır. *Sak (hak)*-ateş püskürtmek, kopuzun tellerinden çıkan sesler anlamına gelmektedir.²⁵²

Yakutların destanı M. Ö. 2000-1000 yılları arasında oluşmuş ve gelişmiştir. Bütün Türk halkların epik eserlerinin ortak kaynağı vardır. Epik şarkılar âşıklar tarafından kopuz eşliğinde söylenmiştir.²⁵³

H. Koroglu "Voprosı Türkskoy Fol'kloristiki" (Türk Folklorunun Sorunları) adlı makalesinde, Türk halkların folklorunun nasıl geliştiğini anlatır.²⁵⁴ H. Koroglu Türk folklorunun gelişimini Ekim devrimi öncesi ve sonrası olarak iki döneme ayırır. Aslında Türk folkloru halk kahraman hikâyeleri, şarkılar, destanlar, masallar, epik mesnevîler uzun zaman önce bilim adamlarının dikkatini çeker. İlk Türk halk folkloru Hakas Bahadır Destanını ilk olarak M. Castren fark etmiş ve kayda

²⁴⁹ N. K. Antonov, "Zametki ob Epose Yakutov," Yakut Destanlarında Bazı Notlar. *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1974: 25

²⁵⁰ N. K. Antonov, a.g.e. 26

²⁵¹ N. K. Antonov, a.g.e. 26

²⁵² N. K. Antonov, a.g.e. 26-27

²⁵³ N. K. Antonov, a.g.e. 27

²⁵⁴ H. Koroğlu, "Voprosı Türkskoy Folkloristiki," Türk Folklor Soruları. *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim.1987: 32

geçirmiştir. V. Titov ise ilk defa Minusinsk Tatarlarının kahramanlıkla ilgili mesnevilerini kaleme alır.²⁵⁵

Türk folklor araştırmalarına en çok katkıda bulunan Türkolog-folkloristler şunlardır: İ. Gmelin, O. H. Böhtlingk, A. F. Minderdorf, İ. A. Hudyakov, S. V. Yastremskiy, M. P. Ovçinnikov. E. K. Pekarskiy ise *Yakutların Halk Edebiyatı Örnekleri* kitabında Olonho adlı Yakut epik şarkılarla ilgili bilgiler vermektedir. Folklor alanında bilimsel incelemeler ünlü Türkologlar W.W. Radloff, G. N. Potanin, İ. N. Berezin, P. M. Melioranskiy, Ç. Velihanov tarafından başlatılmıştır.

Çarlık Rusya'da ise en büyük Türkoloji merkezi Kazan'dır. Burada Volga Nehri vadisinde, Orta Asya ve Güney Sibirya'da yaşayan halkların destan kaynakları toplanıp Türk folklorunun en büyük eserleri *Kuzu Korpeş ve Bayan Slu ve Hikayat-i Köroğlu Sultan* (1885) yayınlanmıştır.

W. W. Radloff ve onun öğrencisi ilk Hakas profesörü N. F. Katanov çok sayıda folklor eserlerini araştırıp ilk metinleri kayda geçirmek için bilimsel transkripsiyonoluştururlar. W. W. Radloff'a göre destan bir halkın hayatı ve hedeflerinin şiirsel yansımasıdır. W. W. Radloff'un çok ciltli eseri "Türk Kavimlerin Halk Edebiyatının Örnekleri" günümüzde de gündemini korumaktadır.²⁵⁶ G. N. Potanin de hayat boyunca Türk folklorunu araştırıp onun dünya kültürüne katkısı için çaba sarf eder.

1940-1960 yılları arasında Rus Bilimler Akademisi, Rus Coğrafya Vakfı Türkologlara folklor ile ilgili malzeme toplama ve incelemede yardım eder. Sibirya, Kazan gibi merkezlerde de çok kapsamlı folklor araştırmaları vardı. Kuzey ve Güney Kafkasya'da Azerbaycan, Karaçay, Balkar, Kumuk, Nogay folklor malzemeleri derlenip yayımlanır. Bunların dışında Ufa, Alma-Ata, Frunze, Yakutsk, Mahaçkala şehirlerinde yeni Türkoloji merkezleri açılır. Azerbaycan'da 5 ciltlik kitap yayımlanmış. Kitapta destanlar, bayatlar, hikâyeler, atasözleri, deyimler ve halk şarkıları vardır. Özbekistan'da ise 30 ciltlik folklor ansiklopedisi çıkar. Karakalpakistan'da 18 ciltlik seçilmiş halk destanı, bunların yanında *Kırk Kız* ve *Şahriyar* bahadırılığını anlatan halk epik mesnevîler, Kırgızistan'da içinde 500 000 den fazla beyit içeren *Manas* destanı, ayrıca 10 ciltlik küçük halk hikayelerive lirik şarkılar yayımlanır. Buna ek olarak Başkurt folkloru ile ilgili 18 ciltlik kitap basılır,

²⁵⁵ H. Koroğlu, "Voprosı Türkskoy Folkloristiki," Türk Folklor Soruları. *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim.1987: 32

²⁵⁶ H. Koroğlu, a.g.e. 32-33

10 ciltlik Tatar Folkloru ve 12 ciltlik Altay destanı, 4 ciltlik Yakut Alonhosu ve lirik şarkılar kitabı, Kazakistan, Türkmenistan, Hakasya ve Tuva'da çeşitli folklor kitapları yayımlanır. 1960-80'li yıllarda folklor materyalleri yine toplanmaya devam eder. Destanlar hakkında monografik çalışmalar hız kazanır ve toplanan bütün kaynaklar ve malzemeler katalog şeklinde kayda geçirilir.²⁵⁷

²⁵⁷ H. Koroğlu, "Voprosı Türkskoy Folkloristiki," Türk Folklor Soruları. *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim.1987: 32-38

4. SONUÇ

Türkoloji en kısa tanımıyla Türklükle ilgili bilim anlamına gelir. İnsanlığın yeryüzüne ayak basışından günümüze kadar birçok ulus bu dünyadan gelip geçmiştir. Kimi ulusların sadece adı kalmış, kimilerinin de yazısı, medeniyet izlerini taşıyan tapınaklar, şehirler, kaya ve taşlarda resim ve yazıları kalmıştır. Bazılarının ise devlet, kültür, medeniyet uzantıları günümüz dünyasında da varlıklarını devam ettirmektedir.

Her dönem ve hemen hemen her coğrafyada (yeni dünya, Avustralya kıtaları dışında) devlet hâkimiyeti, ibadethane, vakıf, din, ticaret, siyaset, ekonomi, kültür alanlarında varlığını hissettiren Türkler, gittikleri, yönetimi altına aldıkları ülkeler ve bölgelerdeki halklarla iç içe yaşamayı bilmiştir. Din, alfabe değiştirmiş, ırk, din, dil ayrımı gözetmeksizin başka halklara karışmıştır. Kendisi değişerek bulunduğu coğrafya ve halkları da değiştirmesini bilmiştir. Bütün bunların neticesinde dünya insanlığına mal olan ve coğrafyalara sığmayan kültürel bir zenginlik ortaya çıkmıştır. Bu kültürel zenginliğe diğer medeniyet ve kültürlerin etkisini de göz ardı etmemek gerekir.

Türkoloji araştırmaları, Rusya ve Rus Türkologları için ilk başta siyasî açıdan çok önem arzemiştir. Uzun tarihe dayanan komşuluk ilişkileri, kültürel ve ekonomik birliktelik ve aynı coğrafyada var olma nedenleri Türklerin dil, kültür, sanat ve etnografik özelliklerini araştırmayı adeta mecbur kılmıştır. Tarihî Rus destanlarında Hazar, Peçenek, Tatar, İskit ve diğer Türk halklarının kültürleri, kağanlarıyla ilgili bilgiler vardır. Kimi zaman destan kahramanlarının adları Rus-Türk adlarıyla karışmaktadır.

Rusya'daki Türkoloji çalışmalarını 16. yüzyıla kadar götürmek mümkündür. Bununla beraber Orhun- Yenisey yazıtlarının bulunması ve okuma çalışmaları neticesinde 18.yüz yıl Türkoloji araştırmalarının temelini atıldığı bir dönem olarak kabul etmek gerekir. Özellikle tarihî karşılaştırmalı dil çalışmaları Türkolojinin bağımsız bir disiplin alanı olmasının yollarını açmıştır. Özellikle I. Petro zamanında Dmitriy Kantemir'in 1716'da *Incrementa Atque Decrementa Aulæ Othomanicæ* (Osmanlı İmparatorluğunun Yükseliş ve Düşüş Tarihi) eseri dikkat çekicidir. I. Petro zamanında Türkolojinin yanısıra diğer bilimsel disiplin dallarının gelişmesinde atılan en önemli adım Bilimler Akademisinin kurulmasıdır. Yine St. Petersburg Üniversitesinde açılan Doğu Dilleri Fakültesi Türkoloji ve doğu dünyasıyla ilgili

araştırmalar açısından çok önemlidir. Rus araştırmacıların yanısıra Philipp Johan Strahlenberg, D. G: Messerschmidt, G. F. Müller, P. S. Pallas ve S. G. Gimelin gibi bilim adamlarının Orta Asya ve Sibirya araştırmaları Rus Trkologlarını daha datetiklemiştir. Rus Türkolojisinin gelişmesine en büyük katkı sağlayanlardan birisi Aleksandr Mirza Kazem Bek'tir. Grammatika Turetsko- Tatarskogo Yazıka (Türkçe-Tatarca Grameri) adlı kitabı Türkoloji alanında derin izler bırakmıştır. Bununla birlikte Rus Türkolojisi deyince akla ilk gelenlerden biri de Alman asıllı Rus Türkolog Wilhelm Radloff'tur. Nikolay Yadrintsev, S. Malov, P. M. Melioranskiy, V. A. Gordlevskiy, A. N. Samaylovi, A. N. Kononov, N. K. Dimitriyev, M. S. Mihailov, E. V. Sevortyan, N. I. Aşmarin, E. K. Pekarskiy ve N. A. Baskakov vb. dilci, szlk ve dilbilimciler Türk dilleri, diyalekt ve gramere yönelik çalışmaları dünyada bu alanda yapılan çalışmalara öncülük etmiştir.

1926 yılı Bakü'de gerçekleştirilen Türkologların Uluslararası I. Genel Birlik Kurultayında alınan karar gereği Sovyet dünyasında Türklük bilimi araştırmalarının süreli ve devamlı yayınıyla ilgili çalışma başlatılır. "Sovetskaya Turkologiya" adıyla yayımlanacak olan derginin merkezi Bakü olarak kararlaştırılır. Derginin amacı Sovyet Türkologlarının Türkoloji alanında yapmış oldukları bilimsel çalışmaları yayımlamak ve bu alanda araştırma yapanlara katkı sağlamaktır. Bu derginin başka bir amacı da Rusya'da ve Sovyetler Birliği'nde Türkoloji alanında yeni çalışmaları anlatmak, bütün dünya bilim adamlarının görüşlerine yer vermek ve en geniş Şekilde Türklük biliminde fikir alış-verişi sağlamaktır. Bu derginin her sayısında Türkoloji ile ilgili değişik konular işlenmektedir. Türkologların monografileri, makaleleri, yorumlar ve bilimsel tartışmaların yanı sıra her Türk dili ve edebiyatıyla ilgili ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Ayrıca dilbilimin alt dallarını uygulamalı olarak araştırılmaktadır. Tasvirî gramer, leksikoloji ve leksikografi, fonetik, dil kültürü, diyalektoloji, dil tarihi, Köktürk yazıtları ve Orhun abideleri üzerine çalışmalar bu dergide yer alır. Ayrıca dergide bilim adamlarının işlediği konular, Türkologlar hakkındaki anıların yanı sıra vebiyografik bilgiler de yer alır

Dergi içerik ve bilimsel makaleleriyle bilimsel-kuramsal yönüyle dünyadaki en saygın Türkoloji dergisi olmuştur. Sadece Rus Türkologlarının yazılarına yer vermeyen dergi dünyadaki diğer Türkologların yazılarını da yayımlar. Trkolojiyle ilgili her konuya yer veren bu süreli yayında özellikle: a) Dil tarihi ve yapısı, b) Dil ilişkileri, c) Edebiyat ve Folklor, d) Onomastik, e) Rus Türkoloji Tarihi, f) Bilimsel Hayat, g) Karşılaştırmalı gramer çalışmaları, h) Fonetik, ı) Morfoloji ve Leksikoloji,

i) Sözdizim, j) Yayımlanmış kitap ve yazı eleştirileri, k) Türkologların biyografisi vd. alanlar ön plana çıkar.

Derginin yayın hayatıyla birlikte leksikoloji, leksikografi alanında önemli çalışmalar yapılır. Konularına göre sözlükler hazırlanır. Sovyet Türkologlar sadece sözlük oluşturmalarıyla kalmayıp terminoloji ve deyimlerin açıklamalarını kapsayan yeni sözlüklerde yayımlarlar. Dilbilimi Enstitüsünde *Yeni Türk Dialektleri Etimolojik Sözlüğü* basılır.

Sovetskaya Türkologiya dergisinde ele alınan konularından birisi de Türk halklarının folklorunun incelenmesi meselesidir. Ayrıca dergide yabancı Türkologların da makaleleri ve incelemelerinin yanı sıra Köktürk yazılı metinler, benzersiz edebî eserler ve değerli dil malzemeleri üzerine yapılan araştırmalar yer almaktadır.

1960'lı yıllardan itibaren dilbilim alanındaki yeni yaklaşımlar Rus dilcileri de etkilemiştir. Bunun neticesinde dergide çıkan yazıların içeriğinde yeni yaklaşımların izleri görülmektedir. Bunların en başında da dikkat çeken fonetik, morfoloji, diyalekt araştırmalarında görülmektedir.

Bütün bunların ışığında bu alanda dergide çıkan yazıların özelliklerine de kısa da olsa değinmek gerekir:

1. Fonetik.

Her dil, diyalekt ve ağız üzerine fonetik ve fonoloji (ses bilimi) çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Türk dillerinin fonetiği betimlenmiş, hatta fonetik sistemin alt yapısı olan vokalizm ve konsonantizm araştırılmıştır. Seslerin rolü hece ve sözcük yapısında incelenmiş, bunun yanında vurgunun ve telaffuzun etkisi çok önemli olduğu belirtilmiştir. Sovyet Türkolojisinde tarihsel fonetik gibi yeni alanlar oluşturulmuştur. Bu alana göre her dilin tarih boyunca fonetik sisteminin değişimi gösterilmiştir. Türk dillerinin, diyalektleri, ağızların fonetiği daha da derin araştırmak için laboratuvar veya eksperemental merkezler kullanılmaya başlanmıştır. Çeşitli teknoloji sistemlerini kullanarak deneme yoluyla değişik fonetik ve fonolojik olaylar araştırılmış, Moskova, Leningrad (St. Petersburg), Novosibirsk'te yeni teknolojik dil araştırma merkezleri kurulmuştur. Bu araştırmalardan dolayı fonetikle ilgili sonuçlar ortaya çıkmıştır. Son dönemlerde imlâ kuralları da fonetik araştırmalara dâhil olmuştur.

2. Morfoloji.

Türk Dilbiliminde teorik gramerde morfolojinin büyük bir rolü vardır. Morfoloji fonetik gibi karşılaştırmalı-tarihsel yolla araştırılmıştır. Her dilin ve diyalektin morfolojisi hakkında kitaplar ve makaleler yazılmıştır. Karşılaştırmalı morfoloji incelemelerinde akraba olan dillerin veya akraba olmayan dillerin aynı özelliklerini bulmak mümkündür. Ayrıca bu alanda yeni sonuçlar çıkabilir. Tarihsel-tipolojik araştırmalar dillerin morfolojisi hem ayrı dönemlerde hem de tarih boyunca tespit edilebilir. Morfoloji ayrı bölgelerde araştırılıp ana diliveya akraba dilleri olduğu belirlenebilir. Morfoloji araştırmalarında önemli olan her Türk dilinin incelenmesi ve aynı zamanda bir sistem içinde olmasıdır. Örneğin, yapısal ve eklemeli morfemlerin tabiatını inceleyip değişim ve ses sıralama kuralları belirtilir. Somut morfolojik problemler araştırmalarından dolayı gramer kategorilerinin sınıflandırılması yapılır.

3. Sentaks.

Sovyet döneminde en geniş araştırmalar sentaks alanında gerçekleşmiştir. Türk sentaksıyla ilgili çok sayıda ders ve bilimsel araştırmaları kapsayan kitaplar ve makaleler yazılmıştır. Sentaks alanında sözcük grubu, basit ve birleşik cümleler gibi sorunlar araştırılmış, yeni kurallar belirtilmiştir. Sözcük grubunun içerisinde olan ilişkiler, basit ve birleşik cümlenin öğeleri üzerine detaylı analiz yapılmıştır. Basit ve birleşik cümle ayırım prensipleri belirtilmiştir. Son zamanlarda deyimlerin ve atasözlerinin de sentaksı araştırılmıştır. Yeni alan semantik sentaks da oluşturulmuştur.

4. Leksikoloji ve Leksikografi

Leksikoloji ve leksikografi 200 yıldan fazla bir tarihe sahiptir. İlk Rusça-Türkçe ve Türkçe-Rusça sözlükleri çok büyük değildi. Leksikoloji bir dilin sözcük yapısı ve sözcük donanımını araştıran dilbilimin dalı olarak Sovyet Türkologlar tarafından çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bununla birlikte leksikografi gibi sözlük yapma bilimi de senkronik olarak gelişmiştir. Aynı zamanda hayatın farklı dallarını anlatan terminoloji, diyalektoloji, deyim sözlükleri hazırlanmaya başlanmıştır. Tarihsel-karşılaştırmalı Türk leksikolojisinin gelişmesiyle beraber Türk semasiyolojisi oluşmuştur. Anlatımlı, iki dilli terminolojik, etimolojik, diyalektolojik, tarihsel sözlükler yayımlanmasından dolayı leksik-semasiyolojik bilimsel çalışmalar başlanmıştır. Etimolojik araştırmalara daha da çok ağırlık verilmiştir. Her Türk dilinin üzerine etimolojik çalışmaları vardır. Türk halklarının leksikolojisi sistematik

olarak incelenmeye başlanmıştır. Leksikoloji çerçevesinde doğan sonra da ondan ayrılan ayrı leksikoloji dalları oluşmuştur.

5. Diyalektoloji ve Diyalektografi

Sovyetler Birliği'nde Türk dilleri ve diyalektleri kullanan Türk halklarının yaşadığı devletlerde ve bölgelerde diyalektoloji ve diyalektografi üzerine yapılan çalışmalar büyük başarı göstermiştir. Ayrı dillerin diyalektlerin ve ağızların özellikleritasvir edilmiştir. Aynı dile ait olan diyalektler kendi aralarında sonra da edebiyat diliyle karşılaştırılmıştır. Ayrı diyalektlerin tasvirleri monografik çalışma çerçevesinde yazılmıştır. Genetik ve tipolojik diyalekt ve ağız monografik incelemeleri yapılmıştır. Çoğu dil için diyalekt atlası ve diyalekt sözlükleri oluşturulmuştur. Sovyetler Birliği'nde kullanılan bütün Türk diyalektlerin atlası hazırlanmıştır. Diyalektoloji üzerine çalışan Türkologlar şu yönleri belirtmişlerdir:

1. Her diyalektin (ağzın) grameri, fonetiği, leksikolojisi tasvir edilmeli. Bu çalışmalar sistemli olarak yapılmalı,
2. Diyalektlerin atlası ve sınıflandırılması yapılmalı,
3. Aynı gruba ait olan diyalektleri her taraftan incelenmeli,
4. Diyalektin bölgesel kullanımı belirtmeli,
5. Farklı bölgelerde kullanılan diyalektlerin aynı özellikleri haritada gösterilmeli,
6. Tarih Diyalekt Atlasları hazırlanmalı,
7. Türk dillerinin ve diyalektlerinin karşılaştırmalı-tarihsel yolla incelenmeli,
8. Eski Türk yazılı metinlerinin araştırmaları ve onlarla bağlı ağızlar ve diyalekt çalışmaları incelenmeli,
9. Diyalektlerin tipolojik çalışmalarıakraba dilleri bulmak amacı ile yapılmalı,
10. Diyalektler ve edebî diller arasında etkileşimler belirtilmeli,
11. Farklı dil üslupları, gizli konuşmalar, argo, sosyal çevrelerine göre diyalekt kullanmalı.

Bu yönler üzerine çalışmalar diyalektolojinin gelişmesine teşvik eder, ayrıca yeni bilim ve ders kitapların hazırlanmasına yardımcı olur.

12. Areal (bölgesel) dilbilimin gelişimi.

Türk dillerin coğrafyası çok geniş olduğu için areal dilbilimsel araştırmalar başlanmıştır. Ayrı bölgelerde diller ve diyalektler her dilbilimin alanına göre incelenmiş ve dillerin birbirine etkisi değerlendirilmiştir. Türk dillerinin, örneğin, Kazak dilindeki gibi fonetik j~z değişimi ne zaman ve hangi faktörlerden dolayı

oluşturduğunu araştırılmaları gibi areal dilbiliminin hedefleridir. Güney Sibirya bölgesini ele alacak olursak orada Eski Uygurca ve Eski Kırgızca izleri bulmak mümkündür. Bu tür çalışmalardan dolayı dillerin akrabalığı veya ana dilini bulmak artık zor değildir. Yeni yazılı metinler deşifre edilip hangi dile veya diyalekte daha yakın olduğu incelenmiştir.

7. Edebî Dil araştırmaları

Tarih boyunca Türk edebî dilinin nasıl gelişip kullanıldığı çoğu Türkologun dikkatini çekmiştir. Türk edebî dili tarihi ilk Türk yazılı metinlerinden başlamıştır. Orhun-Yenisey yazıtlar üzerine W. W. Radloff ve P. M. Melioranskiy sonra da V. V. Nasilov, A. N. Kononov, F. Zeynalov ayrı çalışmalar yapmıştır. Eski Runik ve Uygurca yazılı metinler çoğu Türkologlar için dönüm noktası olmuştur. A. N. Kononov Türk edebî dilin gramerini tasvir etmiştir. Uygur edebî dili E. R. Tenişev, V. M. Nasilov, D. M. Nasilov, A. M. Şerbaka eserlerinde incelemiştir. 8. -15. yüzyıllar arasında Özbek Türkologlar Türk edebî dilinin morfolojisini araştırmışlardır. 14. yüzyıla ait olan Harezmi eserlerinin grameri ve ona bağlı diyalektleri E. İ. Fazilov tarafından incelenmiştir. Ali Şir Nevaî'nin 15. yüzyılın ikinci yarısına ait olan eserlerinin fonetik ve morfolojik özelliklerini G. A. Abdurahmanov ve A. Rustamov araştırmışlardır. Babür'ün nesir grameri üzerine G. F. Blagova çalışmıştır. Ayrıca çok sayıda Eski Özbek, Kazak, Azerbaycan edebiyatı üzerine çalışmalar vardı.

8. Altay Dilleri Teorisi.

Altay dilleri teorisi 20.yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Altay dil ailesindeki olan diller üzerine fonetik malzemeler toplanmıştır. Fonetik temeli oluşturduktan sonra Altay dillerin genetiği ispat edilmiştir. Bu konu ile B. Y. Vladimirtsov, G. D. Sanjeyev, N. N. Poppe çalışmışlardır. Altay Dilleri Teorisi ile ilgili leksikoloji alanında etimolojik araştırmalar yapılmıştır. N. A. Baskakov, İ. V. Kormuşin, D. M. Nasilov Altay dillerinin karşılaştırmalı morfolojisinde olumlu sonuçlar almışlardır. Leningrad Türkologlar grubu V. İ. Tsintsius, V. M. İlliç-Svitiç Altay leksikolojisi üzerinde leksik-semantik çalışmalar yapmışlar. Farklı leksik-semantik sözcük grupları karşılaştırmalı yöntemle analiz yapılmıştır. Ama buna karşı Altay dilleri teorisini reddeden başka Türkologlar grubu da vardır. Bunlara göre Altay dilleri arasında genetik bağlantı olmadığını sadece halkların komşuluktan dolayı tipolojik benzerlikleri olduğunu savunmaktadırlar. Gerçekten Türk, Moğol, Mançu, Tunguz halkları birbirine çok yakın yaşamış ve doğal olarak temas içinde olup birbirine etkilemiş olabilirler. Çünkü bu dillerin leksikolojisinde alıntı sözcükler

sayıca fazladır. Ancak, karşılaştırmalı yöntemle bu dillerin tek ana-dili olduğu da kabul edilmiştir. Dilde olan leksik birimlerin (sözcüklerin) morfolojik semantik ve etimolojik analizler bilim insanlarını gerçeğe yaklaştırır. Altay dil silesine son dönemde Japonca ve Korecenin ait olduğu hipotez ortaya çıkarılmıştır.

9. Bibliyografik Çalışmaları ve Sonuçları

Bibliyografik çalışmalar, Türk dilbiliminde önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuda N. A. Baskakov, A. N. Kononov, A. E. Krımskiy gibi bilim adamlarının çalışmaları vardır. Bibliyografik eserler, broşür, makaleler, monografiler ve biyografik çalışmalardan dolayı Türkoloji araştırmaları ve bilim çalışmalarını kolaylaştırmıştır.

Rusya ve Sovyetler Birliğinde Türkoloji üzerine büyük ve derin araştırmaları yapılmıştır. Hiçbir ülke bu kadar çok ve başarılı incelemeler vermemiştir. Türkologların yaptığı çalışmalar Dünya Altın Türkoloji Fonuna girmiştir. Onların yaptığı bu işler Türklük bilimini geliştirip büyük katkıda bulunmuştur. *Sovetskaya Türkologiyadergisi* Türkoloji dünyasına yeni bilimsel düşünceler, yorumlar ve bilgiler sunmuştur. Bu dergi sayesinde bütün Sovyetler Birliği'nde Türkoloji alanı durmadan gelişmiştir. Sovyet Türkologları Türkoloji üzerine çalışmalarlarıyla birlikte kendi sevgilerini ve büyük isteklerini bu dergide ortaya koymuşlardır. Son nefesine kadar çalışıp Sovyet bilim adamları gelecek nesillere de zengin Türkoloji bilimini bırakmışlardır. *Sovetskaya Türkologiya* adlı dergi şuan yayımlanmasa da onun devamı olarak *Rossiyskaya Türkologiya* adlı dergi yayın hayatını sürdürmektedir.

İNDEKSLER

SOVETSKAYA TÜRKOLÖGİYA DERGİSİ İNDEKSİ

1970-1

M. Ş. Şiraliyev, S. G. Asadullayev, “Sovetskaya türkskaya filologiya i zadaçı jurnala *Sovetskaya Türkologiya*. (Sovyet Türk Filolojisi ve *Sovetskaya Türkologiya* Dergisinin Amaçları), s. 3-15

A. N. Kononov, “P. M. Melioranskiy i otçestvennaya türkologiya.” (P. M. Melioranskiy ve Millî Türkolojisi), s. 16-23

DİL TARİHİ VE TEORİSİ

N. A. Baskakov, “Osnovniye teoretiçeskiye napravleniya v izuçenii altayskoy sem’yi yazıkov.” (Altay Dil Ailesinin İncelemesindeki Temel Teorik Yönler), s. 24-41

G. A. Abdurahmanov, “İzüçeniye sintaksisa türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinin Sentaks İncelemesi), s. 42-48

B. A. Serebrennikov, “O nekotorih çastnih detalyah protsessa obrazovaniya affiksa mnojestvennogo çisla-lar v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde–lar Çoğul Eki Oluşumu ve Bazı Özel Hususlar), s. 49-53

G. P. Melnikov, “Priçini naruşeniy simmetrii v sisteme kirgizskih glasnih.” (Kırgız Dilinde Ünlülerin Uyumda Kural Dışı Hususlar), s. 54-69

A. A. Yuldaşev, “Konversiya v türkskih yazıkah i eyö otrajeniye v slovaryah.” (Türk Dillerinde Sözcük Türetme Yolları ve Sözlüklerdeki Yansıması), s. 70-81

E. A. Umarov, “K istorii odnogo frazeologizma iz slovary V. V. Radlova.” (W. W. Radloff Sözlüğündeki Bir Deyim Hikâyesi), s. 84-86

EDEBİYAT VE TARİH

İ. V. Stebleva, “Rifma v türkoyaziçnoy poezii odinnadtsatogo veka.” (XI. Yüzyılında Türk Şiirinde Uyak), s. 93-99

BİLİMSEL HAYAT

V. G. Guzev, N. A. Dulina, L. Yu. Tuguşeva, “O rabote III. türkologiçeskoy konferentsii v Leningrade.” (Leningrad’ta III. Türkoloji Konferansı), s. 106-108

A. Z. Abdullayev, G. P. Melnikov, “Berlinskiy Forum Altayistov.” (Altayistler Berlin Forumu), s. 109-111

M. İ. Avilov. G. N. Aslanov, “Vsesoyüznaya nauçnaya konferentsiya po türkskim yazıkam.” (Sovyetler Birliğinde Türk Dilleri Konferansı), s. 112-116

M. Kasumov, “Obsujdeniya voprosov kulturi reçi.” (Dil Kültürü Sorunları), s. 117-118

TÜRKOLOGLAR

“İgor Alekseeyeviç Batmanov.” s. 120-122

“Bolot Murataliyeviç Yunusaliyev.” s. 123-125

1970-3

DİL TARİHİ VE TEORİSİ

E. V. Sevortyan.” Neskolko zameçaniy k türkologiçeskim issledovaniyam po grammatike.” (Türkoloji Araştırmalarında Bazı Gramer Araştırmaları İle İlgili Fikirler), s. 3-16

A. N. Baskakov.” Slojnosociennıye soyüzniye predlojeniya v sovremennom turetskom yazıke.” (Çağdaş Türkçede Sıralı Bağlaçlı Cümleler), s. 17-32

M. İ. Trofimov, “O vliyaniı dlitelnih soglasnih na slogootdeleniye v uygurskom yazıke.” (Uygurcada Uzun Ünsüzlerin Hece Bölünmesine Rolü), s. 33-38

H. G. Nigmatov, “O glagolnih kornyah SGS i SG po materialam Slovarya Mahmuda Kaşgarskogo.” (Kaşgarlı Mahmud’un Sözlüğünde KVK ve KV Fiil Kök Tipleri), s. 39-44

M. B. Finkelşteyn.” Strukturnıye osobennosti nekotorih uzbekskih sintaksiçeskih konstruksiy.” (Özbek Dilinde Birkaç Sentaktik Yapıların Yapısal Özellikleri), s. 45-52

A. Z. Abdullayev.” Puti voznikoveniya slojnopodçinennih predlojeniy v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Birleşik Cümlelerinin Oluşum Yolları), s. 53-59

M. R. Fedotov, “O çuvaşskom karitivnom affikse –SAR –SER i o yego reflekse v nekotorih fino-ugorskih yazıka.” (Çuvaşçada –SAR, –SER Ekleri ve Fin-Ugor Dillerinde Etkisi), s. 60-66

İ. G. Dobrodomov, “K istorii kulturnih terminov türskogo proishojdeniya.” (Rusçada Türkçe Kökenli Kültürel Terimlerin Oluşumu), s. 67-70

ONOMASTİK, TOPONİMİ, ETNONİMİ

B. M. Nasilov, “Onomastika ohotniçyego bita tuvintsev, uygurov i kazahov.” (Tuva, Uygur ve Kazakların Av Aletleri Onomastik Açından İncelenmesi), s. 71-78

G. P. Suprunenko, “İz drevnekırgızskoy onomastiki.” (Eski Kırgızcanın Onomastiği), s. 79-81

A. Guseynzade, “O proishojdenii toponima Baku.” (Bakü Toponiminin Oluşumu), s. 82-85

L. P. Potapov, “ K semantike nazvaniy şamanskikh bubnov u narodnostey Altaya.” (Altay Halkları ve Şaman Teflerin Semantik Anlamı), s. 86-93

H. D. Bakayeva, “O zolotom şitye Buharı i svyazannih s nim terminah.” (Buhara’da Altın Nakış ve Bununla İlgili Terimler), s. 94-98

DİL İLİŞKİLERİ

N. S. Cidalayev, “O diahronii türko-dagestanskikh yazıkovich kontaktov.” (Türk-Dağıstan Dil İlişkilerinin Zaman İncelenmesi), s. 99-108

FOLKLOR

S. Kasakabasov, “Geroyi kazahskoy volşebnoy skazki.”(Kazak Sihir Masalları Kahramanları), s. 109-119

G. Kuliyeu, “A. S. Amanjolov. Glagolnoye upravleniye v yazıke drevnetürkskikh pamyatnikov.” (A. S. Amanjolov Eski Türk Yazıtlarında Geçişli Fiil), s. 128-130

BİLİMSEL HAYAT

İ. G. Dobrodomov, “Türkskiye leksişeskiye elementı v vostoçnih i zapadnih slavyanskikh yazıkah.” (Doğu ve Batı Slav Dillerindeki Türk Dillerinin Leksik Unsurları), s. 131-134

TÜRKOLOGLAR

K. K. Sarbatayev, A. T. Tursunov, “K. Yudahin.” s. 138-140

E. A. Umarov, “S. Mutallibov.” s. 141

E. R. Tenişev, “A. A. Yudaşev.” s. 142-143

1972-2

DİL TARİHİ ve YAPISI

A. P. Dul’zon, “Proishojdeniye altayskikh pokazateley mnojestvennogo çisla.” (Altay Dillerinde Çoğul Eki Oluşumu), s. 3-15

M. Z. Zakiyev.” Nekotoriye voprosı formirovaniya slojnopodçinenih predlojeniy.” (Birleşik Cümlelerinin Oluşumunda Bazı Problemler), s. 23-31

A. Annanurov, "Funktionalnoye razvitiye grammatičeskih kategoriy svyazannih s deepričastiyem na-p." (Zarf Fiil Eki-p ve İşlevsel Gramer Kategorilerinin Gelişmesi), s. 32-39

İ. N. Kobeşavidze, "K karakterisitke grafiki i fonemnogo sostava yazıka orhonyeniseyskih pamyatnikov." (Orhun-Yenisey Yazıtlarının Fonemlerin Terkibi ve Grafik Özellikleri) s. 40-46

DİL İLİŞKİLERİ

K. R. Babayev, "Semantičeskiye izmeneniya türkizmov pri zaimstvovanii." (Türk Dilli Sözcüklerin Semantik Değişimi), s. 47-53

TOPONİMİ, ANTROPONİMİ

T. E. Kornilov, "K etimologii toponima Çeboksarı." (Çeboksarı Toponiminin Etimolojisi), s. 54-62

V. A. Nikonov, "Razmeživaniye ličnih imen po polu u türkoyazıçnih narodov." (Türk Dilli Halklarda Adların Cinsiyete Göre Ayrımı), s. 63-67

YORUMLAR

N. A. Baskakov, "K voprosu o strukture skazyemogo v türkskih yazıkah." (Türk Dillerinde Yüklem Yapısı), s. 68-79

Z. A. Ahmetov, "K voprosu izuçeniya teori stiha." (Türk Şiir Teorisinin İncelenmesi), s. 80-86

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

A. A. Kurbanov, O. D. Kuzmin, "Aleksandr Petroviç Potseluyevskiy." (Aleksandr Petroviç Potseluyevskiy Hakkında), s. 87-94

GENEL BAKIŞ.

Z. G. Uraksin, "Razvitiye başkirkского yazıkoznaniya za godı Sovetskoy vlasti." (Sovyet Döneminde Başkurt Dilbiliminin Gelişimi), s. 95-102

YORUMLAR

R. A. Guseynov, K. G. Aliyev, "Etnogenez turok." (Türklerin Etnogenezi), s. 103-110

1972-4

DİL TARİHİ ve YAPISI

- A. M. Şçerbak, “K karakteristike sistemi türkskih padejey v plane soderjaniya.” (Türk Dillerindeki Ad Durum Eklerinin Karakteristik Özellikleri), s. 3-11
- A. M. Mamedov, “Assimilatsiya v svete vzaimootnoşeniya fonetiki i grammatiki.” (Fonetik ve Gramerde Benzeşme Olayı), s. 12-16
- H. M. Yesenov, “Osnovniye sredstva svyazi komponentov slojnopodçinennih predlojeniy.” (Birleşik Cümleleri Oluşturmada Önemli Bağlama Yöntemleri), s. 17-22
- M. Ş. Gasimov, “Osnovniye sposobi obrazovaniya terminov v sovremennom azerbaycanskom literaturnom yazıke.” (Çağdaş Azerbaycan Edebî Dilinde Sözcüklerin Oluşumunun Temel Yöntemleri), s. 23-31
- K. M. Musayev, “Nazvaniya dnei nedeli v zapadnokıpçakskih türkskih yazıkah.” (Batı Kıpçak Türk Dillerinde Gün Adları), s. 32-38
- G. M. Garipov, “Starotürkskiye pismennıye pamyatniki Başkiri.” (Başkurdistandaki Eski Türk Yazıtlar), s. 39-45

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

- N. E. Petrov. “O. H. Bötlingk i nekotorıye voprosı izuçeniya slujebnih slov v türkskih yazıkah.” (O. N. Bötlingk ve Türk Dillerinde Bazı Edatların İncelenmesi Sorunları) . s. 62-71

YORUMLAR

- B. O. Oruzbayeva. “Sovremennaya kirgizskaya terminologiya”. (Çağdaş Kırgız Terminolojisi), s. 72-78

GENEL BAKIŞ

- D. S. Nasırov, “Sostoyaniye i zadaçi izuçeniya diyalektov karakalpakskogo yazıka.” Karakalpak Diyalektlerinin Şu Andaki Durumu ve Geleceği), s. 94-101
- Ş. Atenov, “İntonatsiya priloeniya v sovremennom kazahskom yazıke.” Çağdaş Kazak Dilinde Tonlama), s.102
- A. Ş. Sadıgov, “Ob odnom neizuçennom pamyatnike azerbaycanskogo yazıka XVI veka.” (XVI. Yüzyıla Ait Araştırılmamış Azerbaycan Dilinde Eser), s.125-134

YORUMLAR

D. M. Nasilov, "Pervıye optı obratnıh slovarey türkskih yazıkov." (Türk Sözlüklerinin ilk Deneyimleri), s. 134-135

1972-5

DİL TARİHİ ve YAPISI

N. A. Baskakov, "Različniye strukturi dialektnih sistem türkskih yazıkov i karakter izogloss obşçe -türkskogo atlasa." (Türk Dillerinin Değişik Diyalekt Sistemleri ve Genel Fonem Türk Atlası), s. 3-15

Z. İ. Budagova, "Elliptičeskiye predlojeniya v sovremennom azerbaycanskom yazıke." (Çağdaş Azerbaycan Dilinde Eksilteli Cümleler), s. 10-16

G. K. Verner, "Problema proishojdeniya farıngalizatsii v Tuvınskom i Tofalarskom yazıkah." (Tuvacada ve Tofalarcadaki Artikulyasyon Oluşumu Problemi), s. 17-24

DİL İLİŞKİLERİ

L. Ş. Arslanov, "O vliyanii nogayskogo yazıka na tatarskiye govori Stavropol'skogo kraya." (Stavropol Bölgesindeki Nogay Dilinin Tatar Ağızlarına Etkisi), s. 25-31

İ. Bajina, "K voprosu o kirgizskih zaimstvovaniyah v russkom yazıke." (Rusçada Kırgız Alıntı Sözcükler), s. 32-45

EDEBİYAT

A. H. Abdugafurov, "O Risolai Husayn Baykaro." (Hüseyin Baykara Risalesi Üzerine), s. 46-52

TOPONİMİ, PATRONİMİ

T. İ. Teplyaşına, "İz patronimii karınskih Tatar." (Karin Tatarlarının Lakabı), s. 53-57

A. Guseynzade, "K etimologii Toponima Bilazari." (Bilazari Toponiminin Etimolojisi), s. 58-63

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

B. A. Serebrennikov, "K istorii suffiksa denominativnih glagolov -la v türkskih yazıkah." (Türk Dillerinde Adlardan Fiil Oluşturma -la Eki Hikayesi), s. 64-68

Ç. Yü. Latıpov, "O sub'ektno-predikativnih svyazyah mejdu členami sintaksiçeskih struktur s neliçnimi formami glagola v angliyskom i türkskih yazıkah." (İngilizcede

ve Türk Dillerinde Yüklemin Şahıs Eki Almayan Cümlelerde Özne-Yüklem İlişkisi Hakkında), s. 69-77

RAPORLAR ve YORUMLAR

K. M. Lyubimov, “O çislovom znaçenii nulyevoy formı türkskih suşçestvitel’nih.” (Türk Adların Sıfır Ekin Rolü), s. 78-84

C. K. Sıdıkov, “Eksperimental’no- fonetiçeskoe issledovaniye bezudarnih glasnih kirgizskogo yazıka.” (Kırgız Dilinde Vurgusuz Ünlülerinin Deneysel-Fonetik İncelemeler), s. 84-90

İ. N. Kobeşavidze, “Razgraniçeniye sfer glagol’nogo slovoobrazovaniya i slovoizmeneniya v yazıke orhono-eniseyskih nadpisey.” (Orhun-Yenisey Yazıtlarında Fiil Türetimi ve Fiil Değişiminde Ayrım), s. 91-95

P. İ. Kuznetsov, “Ob odnom sluçae “nepravil’nogo” upotrebleniya vinitel’nogo padeja v Turetskom yazıke.” (Türkçede Belirtme Durumunun “YanlıŞ” Kullanılması Hakkında), s. 96-97

Yü. Cumanazarov, “Ob izuçenii sintaksisa oguzskih govorov Sredney Azii.” (Orta Asya’da Oğuz Ağızlarının Sentaks Araştırmaları), s. 98-100

R. S. Amirov, “O kazahskoy razgovornoy reçi.” (Kazak Konuşma Dili Hakkında), s. 101-107

M. R. Fedotov, “K voprosu o dryevneçuvaşskoy pis’mennosti.” (Eski Çuvaş Yazı Dili Hakkında), s. 108-114

T. A. Farzaliyev, İ. İ. Abbasov, “O razvitii azerbaycanskoy sovetskoy fol’kloristiki.” (Azerbaycan Sovyet Folklorunun Gelişimi Hakkında), s. 115-122

YORUMLAR

E. N. Nacip, “A. N. Kononov. İstoriya izuçeniya türkskih yazıkov v Rossii.” (Rusya’da Türk Dillerinin İnceleme Tarihi), s. 123-124

İ. G. Dobrodomov, T. M. Garipov, “Türkskaya leksikologiya i leksikografiya.” (Türk Leksikolojisi ve Leksikografyası), s. 125-129

A. Hociyev, D. H. Bazarova, R. Daniyarov, “Slovar’ uzbekskih narodnih govorov.” (Özbek Halk Ağızları Sözlüğü), s. 130

S. İ. İbragimov, S. K. Karayev, “S. Ataniyazov. Toponimiçeskiy slovar Turkmenistana.” (S. Ataniyazov, Türkmenistan Toponimik Sözlüğü), s. 131

B. A. Sujymenova, “B. Abilhasimov. Yazık pervih kazahskih gazet.” (B. Abilhasimov, İlk Kazak Gazetelerinin Dili), s. 132

H. Kurbmov, “Voprosı Tatarskogo yazıkoznaniya.” (Tatar Dilbiliminin Sorunları), s. 134-137

K. Mamedov, “M. G. Tahmasib. Azerbaycanskiye narodniye dastanı.” (M. G. Tahmasib, Azerbaycan Halk Destanları), s. 138-139

YAYINEVİNE MEKTUP

İ. V. Kormuşın, D. M. Nasilov, “Za nauçnoe, glubokoe izuçeniye dryevne- türkskih pamyatnikov.” (Eski Türk Yazıtlarının Detaylı Bilimsel İncelemesi), s. 139-142

1972-6

“Türskoe yazıkoznaniye v SSSR za pyat’desyat let.” (SSBC’de Türk Dilbiliminin 50. Yılı), s. 3-19

DİL TARİHİ ve YAPISI

A. Z. Abdullayev, “O Transformatsii komponentov slojnopodçinenih predlojeniy.” (Birleşik Cümlelerde Öğelerin Transformasyonu), s. 20-29

S. A. Sokolov, “Sintaksiçeskaya parenteza v slojnom predlojenii.” (Sıralı Cümlede Parantez İçine Alınmış Ek Açıklama Sözü), s. 30-39

D. M. Nasilov, V. S. Hrakovskiy, “O passivnoy derivatsii v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Pasif Sözcük Oluşumu), s. 40-49

Z. H. Tagizade, R. K. Potapova, “Akustiçeskiy analiz soglasnih sovremennogo azerbaycanskogo literaturnogo yazıka.” (Çağdaş Azerbaycan Edebî Dilinde Ünsüzlerin Akustik Analizi), s. 50-54

DİL İLİŞKİLERİ

B. P. Tukan, R. Ya. Udler, “Moldavsko-gagauzskiye yazıkoviye vzaimootnoşeniya.” (Moldovaca-Gagavuzca Dil İlişkileri), s. 55-67

TOPONİMİ

O. T. Molçanova, “K voprosu o geografiçeskoy terminologii i toponimii territori.” (Coğrafya terminolojisi ve bölgelerin toponimisi), s. 68-73

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

F. R. Zeynalov, “Ob odnom “dryevnem türkskom yazıke” v Srednem İrane.” (Orta Dönem İran Eski Türk Dili Hakkında), s. 74-79

G. Sadvakasov, “İmyeyotsya li v sovremennom uygurskom yazıke fonetiçeskiy sposob slovoobrazovaniya?” (Çağdaş Uygurcada Fonetik Kelime Türemesi Var mı?), s.80-82

RAPORLAR

K. A. Hacılova, “Glagol’naya forma na -rv turetskih literaturnih pamyatnikah XIII-XVII vekov.”(XIII.-XVII. YüzyıllardaTürk Edebiyat Eserlerinde -r Ekli Fiil Formu), s. 83-90

K. M. Meliyev, “O reduksii şirokih glasnih v uygurskom yazıke.” (Uygurcada Geniş Ünlülerin Düşmesi Hakkında), s. 91-92

B. Çarıyarov, “O razvitii Turkmenskogo yazıkonaniya.” (Türkmen Dilbiliminin Gelişmesi), s. 93-100

P. İ. Kuznetsov, “İzdaniya i publikatsii “Turetskogo lingvistiçeskogo obşçestva” (1971 god).” (1971 yılında Türk Dilbilimi Vakfının Yayınları), s. 101-107

YORUMLAR

A. M. Şerbak, “Sir Gerard Clauson. An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish.” s. 108-109

E. Nacip, G. Yu. Aliyev. “Bayramhan, Turkmenskiy poet.” (Türkmen Şairi Bayramhan), s. 110-113

M. V. Zaynullin, R. F. Zaripov, “N. İşbulatov. Sovremenniy başkirskiy yazık.” (N. İşbulatov, Çağdaş Başkurt Dili), s. 114-115

L. S. Levitskaya, “Kumıksko-Russkiy slovar.” (Kumukça-Ruşça Sözlük), s. 116-117

A. H. Hociyev, D. H. Bazarova, “Russko-Uzbekskiy slovar.” (Ruşça-Özbekçe Sözlük), s.118

E. A. Umarov, “M. Sadıkova. Russko-Uzbekskiy frazeologiçeskiy slovar.” (M. Sadıkova. Rusça-Özbekçe Deyimler Sözlüğü), s. 119

BİLİMSEL HAYAT

N. A. Baskakov, “XV sessiya Postoyannoy internatsional’noy altaistiçeskoy konferentsii (PIAK).” (Geleneksel Uluslararası Altaistik Konferansı XV. Oturumu), s. 121-122

Z. M. Valiullina, “Konferentsiya po tatarskomu yazıkoznaniyu, posvyaşçennaya 50-letiyu SSSR.” (SSBC’nin 50. Yılında Tatar Dilbilimin Konferansı), s. 123-125

S. L. Lukyanova, “Soveşçaniye po problemam realizma v literaturah narodov Sovetskogo Vostoka.” (Sovyet Şark Halk Edebiyatında Realizm Problemleri), s. 126-131

TÜRKOLOGLAR

M. G. Rahimkulov, “Ahnyaf Nuriyeviç Kireyev.” s. 132

1973-1

DİL TARİHİ ve YAPISI

A. N. Kononov, “İzuçeniye “Divanu Lügati’t-Türk” Mahmuda Kaşgarskogo v Sovetskom Soyuze.” (Sovyetler Birliğinde Kaşgarlı Mahmud *Divanu Lügati’t- Türk* İncelemesi), s. 3-18

T. F. Blagova, “Stroeniye form jelatel’nogo nakloneniya v türkskih yazıkah i tendentsiya k sverhnormal’nomu ih uslojneniyu.” (Türk Dillerindeki İstek Kipinin Derinlemesine İncelenmesi), s. 19-25

S. N. İvanov, “K istolkovaniyu kategorii prinadlejnosti.” (İlgi Hali Kategorisinin İncelemesi), s. 26-37

M. İ. İslamov, “Proishojdeniye i struktura nekotorih slojnih form ukazatel’nih mestoimeniy.” (İşaret Zamirleri Formlarının Oluşumu ve Yapısı), s. 37-39

H. G. Nigmatov, “Zalogi glagola v vostoçno-turkskom yazıke XI—XII vv.” (XI—XII. Yüzyıllarda Doğu-Türk Dillerinde Fiil Çatısı), s. 40-61

DİL İLİŞKİLERİ

V. İ. Rassadin, “Mongol’skiye zaimstvovaniya v altayskom yazıke.” (Altay Dilindeki Moğolca Alıntı Sözcükler), s. 62-74

EDEBİYAT

İ. Tatarlı, “Sabahattin Ali i F. M. Dostoyevskiy.” (Sabahattin Ali ve F. M. Dostoyevskiy), s. 75-82

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

Z. İ. Yampol’skiy, “Ob etnonime “*sevordin.*” (*Sevordin* Etnonimi Hakkında), s. 83-86

RAPORLAR

S. K. Kenesbayev, “Ob ispol’zovanii sobstvennih imen v kazahskom yazıke v naritsatel’nom znaçenii.” (Kazak Dilinde Özel Adların Kullanılması), s. 87-91

E. R. Tenişev, “Govor urumov sela Praskoveyevki.” (Praskoveyevka Köyünde Rum Ağızları), s. 92-96

A. A. İsengel’dina, “Otnositel’naya çastotnost’ fonem i artikulyatsionnaya baza kazahskogo yazıka.” (Kazak Dilindeki Belirli Fonem Sıklığı ve Artikulasyon Temeli), s. 97-104

M. İ. Trofimov (Samarkand), “O raşşirenii glasnih v sovremennom uygurskom yazıke.” (Çağdaş Uygurcada Ünlülerin Genişlemesi), s.105-108

Ş. A. Fayzullayeva, “Ob arabsko-kıpçakskom slovare Camal ad-dina Abu-Muhammada Abd Allaha at-Turki.”(Camal ad-dina Abu-Muhammada Abd Allaha at-Turki’nin Arapça-Kıpçakça Sözlüğü Hakkında), s. 109-111

P. Nurmekund, “Ob odnom rukopisnom turetskom slovare.”(El Yazması Türkçe Sözlük Hakkında), s. 112-116

E. Hovdhaugen, “İzüçeniye türkskih yazıkov v Norvegii.” (Norveç’te Türk Dilleri Araştırmaları), s. 117

YORUMLAR

P. İ. Kuznetsov, “Russko-Turetskiy slovar’.” (Rusça-Türkçe Sözlük), s. 118-119

K. K. Yudahin, S. G. Klyaştorıny, “S. M. Abramzon. Kirgızı i ih etnogenetnçeskiye i istoriko-kul’turnıye svyazi.” (S. M. Abramzon. Kirgızlar ve Onların Etnogenetik ve Tarihî-Kültürel İlişkileri), s. 120-125

B. İ. Tatarintsyev, “V. İ. Rassadin. Fonetika i leksika tofalarskogo yazıka.” (V. İ. Rassadin. Tofalarcanın Fonetığı ve Leksikolojisi), s. 126

Z. A. Ahmetov, “Kazahskiy fol’klor v sobranii G. N. Potanina.” (G. N. Potanin’in Derlemelerinde Kazak Folkloru), s. 127

L. M. Musayev, “N. K. Antonov. Materialı po istoričeskoy leksike yakutskogo yazıka.” (N. K. Antonov. Yakut Dilinin Tarihi Leksikolojisi), s. 128-130

BİLİMSEL HAYAT

E. İ. Fazılov, “Perviy Türkologičeskiy s’ezd v Ankare.” (İlk Türkoloji Konferansı Ankara’da), s. 131

KRONOLOJİ

“Yazık uygurov Ferganskoy dolini i problema vzaimodeystviya uygurskih i uzbekskih dialektov.” (Fergana Bölgesi Uygur Dili ve Özbek ve Uygur Diyalektlerinin Etkileşim Problemleri), s. 137

“Strukturniye tipi slovosocetaniy i predlojeniy v sovremennom turetskom yazıke.” (Çağdaş Türkçede Kelime Grupları ve Cümlelerinin Yapısal Özellikleri), s. 138

1973-2

M. Ş. Şiraliyev, “Sostoyanie i Zadaçi dal’neyşego razvitiya türkskoy dialektologii v SSSR.” (SSBC’de Türk Diyalektolojinin Durumu ve Geleceği), s. 3-9

DİL TARİHİ ve YAPISI

B. A. Serebrennikov, “O priçinah prevraşçeniya naçal’nogo *s* v *h* başkirskom yazıke.” (Başkurt Dilinde Kelime Başında *s>h* Değişiminin Nedenleri), s. 10-15

A. P. Dul’ zon, “Dialekti i govori Turkov Çulıma.” (Çulım Türklerinin Diyalekt ve Ağızları), s. 16-29

N. Z. Gacıyeva, “Odvuh istoçnikah razvitiya soyuznih slojnih predlojeniy v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Bağlaçlı Sıralı Cümlelerin Gelişiminin İki Kaynağı), s. 30-39

E. R. Tenişev, “Smıçniye soglasniye v yazıke türkskih runičeskih pamyatnikov.” (Türk Runik Yazıtlarında Süreksiz Sert Ünsüzlerin Yumuşaması), s. 40-45

M. S. Sadıkova, “Grammatičeskiye i stilistiçeskiye osobennosti aspekta otritsaniya uzbekskogo glagola.” (Özbek Dilinde Olumsuz Fiilin Gramer Ve Üslûp Özellikleri), s. 45-52

M. V. Zaynullin, “Modal’nost’ doljenstvovaniya v başkirskom yazıke.” (Başkurt Dilinde Modal Sözcükler), s. 53-59

DİL İLİŞKİLERİ

M. P. Ruskova, “Turetskiye zaimstvovaniya v bolgarskih is’mennih pamyatnikah XVIII veka.” (XVIII. Yüzyıla Ait Bulgar Yazılı Metinlerindeki Türkçe Alıntı Sözcükler), s. 60-70

EDEBİYAT

M. A. Ungvitskaya, “Hakasskiye geroičeskiye skazaniya — “*semeyniye hroniki*” i pamyatniki eniseyskoy pis’mennosti.” (Hakas Kahramanlık Destanları *Aile Kronolojisi* ve Yenisey Yazıtları), s.71-83

ANTROPONİMİ

M. N. Guboglo, “Gagauzskaya antroponimiya kak etnogenetiçeskiy istoçnik.” (Gagavuz Antroponimisi Etnogenetik Kökeni), s. 84-92

M. Beytullov, H. Geçgel’diyev, “Umen’ şitel’niye formı liçnih imen v turetskih dialektah Bolgarii.” (Bulgaristan’daki Türk Dialektlerinde Özel İsimlerde Küçültme Ekleri), s. 93-99

PAPORLAR. YORUMLAR

K. Karimov, “Nekotoriye voprosı kompozitsii, metra i janra “Kutadgu Bilig.” (*Kutadgu Bilig*’te Kompozisyon, Uyak ve Üslup Sorunları), s. 100-104

D. D. Vasil’yev, S. G. Klyaşornıy, “Runiçeskaya nadpis’ İir-Sayıır.” (İir-Sayıır’da Runik Yazısı), s. 105-110

YORUMLAR

A. M. Şerbak, “G. Doerfer Khalaj Materials.” s. 111-115

T. Ahmatov, “B. M. Yunusalıyev. Kirgizskaya dialektologiya.” (B. M. Yunusalıyev. Kırgız Dialektoloji), s. 116

O. A. Mizin, “T. R. Rahimov. Kitayskiye elementı v sovremennom uygurskom yazıke.” (T. R. Rahimov. Çağdaş Uygur Dilinde Çince Unsurlar), s. 117-124

KRONOLOJİ

“Formirovanie i razvitie Tuvinskogo natsional’nogo literaturnogo yazıka.” (Tuvaca Millî Edebî Dilinin Oluşması ve Gelişimi), s. 125

1973-3

DİL TARİHİ ve YAPISI

V. İ. Sergeyev, “Leksiçeskiy sposob virajeniya mnojestvennosti v çuvaşskom yazıke.” (Çuvaş Dilinde Çoğul Ekinin Leksik İfade Biçimi), s. 3-8

K. M. Lyubimov, “Abstraknoe nakloneniye v turetskom yazıke.” (Türkçede Soyut Kip), s. 9-22

V. G. Kondrat’ev, “Ob otnoşenii yazıka pamyatnikov orhono-eniseyskoy pis’mennosti k yazıku dryevneuygurskih pamyatnikov.” (Orhun –Yenisey Yazıtları ve Eski Uygur Yazıtları Arasındaki İlişki), s. 23-27

DİL İLİŞKİLERİ

V. D. Arakin, “Türkskiye leksiçeskiye elementi v russkih povestyah i skazaniyah XIII—XV vv.” (XIII.—XV. Yüzyıllarda Rus Destanlarında ve Tarihî Hikâyelerinde Türk Leksik Unsurlar), s. 28-37

TOPONİMİ

A. Guseynzade, “Ob etnotoponimah Apşeronskogo poluostrova: Corat, Saray, Sumgait.” (Apşeron Yarım Adasındaki Corat, Saray, Sumgait Adlarının Etnotoponimi), s. 38-46

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

M. Ş. Şiraliyev, “Ob etimologii imperativnoy formı vtorogo litsa edinstvennogo çisla -gynan, -g'inân.” (Etken Çatıda 2. Tekil Şahıs -gynan, -g'inân Eklerinin Etimolojisi), s. 47-48

B. Ş. Psyançin, “İstoriya razvitiya form poryadkovıh, razdelitel’nıh i sobiratel’nıh çislitel’nıh v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Sıra Sayı Sıfatları Formlarının Gelişim Süreci), s. 49-59

A. M. Şerbak, “Suşçestvoval li v türskom prayazıke datel’no-napravitel’nıy padej na -k?” (Ana Türkçede –k Ekli Bulunma ve Yönelme Eki Var mıydı?), s. 59-62

M. A. Seyidov, “K voprosu o traktovke ponyatij *jer sub* v dryevne türkskih pamyatnikah.”(Eski Türk Yazıtlarında *jer sub* Kavramının Anlatımı), s. 63-69

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

B. P. Eremeyev, “İ. A. Hudyakov i yakutskiy fol’klor.” (İ. A. Hudyakov ve Yakut Folkloru), s. 70-73

RAPORLAR, YORUMLAR

L. S. Lyevitskaya, “K istorii kumıkskoy leksiki.” (Kumuk Dili Leksikolojisi Tarihi), s. 74-78

V M. İ. Borgoyakov, “O perehode *s v ç* v kaçınskom dialekte hakasskogo yazıka.” (Hakas Dilindeki Kaçın Diyalektinde *s>ç* Değişimi), s. 79-80

C. S. Tatubayev, “Ob udarenii v dvuslojnih slovah kazahskogo yazıka.” (Kazak Dilinde İki Heceli Kelimelerde Vurgu), s. 81-87

E. Fazılov, A. Çaykovskaya, “K istorii publikatsii türkskih Turfanskih pamyatnikov.” (Turfan Türk Yazıtlarının Yayın Hikâyesi), s. 88-91

E. N. Nacip, “O novonaydennih arabopis’mennih spiskah “Muhabbat-name” Horezmi.” (Yeni Bulunan Harezmi’nin *Mahhabetname* sinin Arapça Yazılı Kaynakları), s. 92-103

D. S. Nasırov, “Razvitiye karakalpakskogo yazıkoznaniya za godı Sovetskoy vlasti.” (Sovyet Döneminde Karakalpak Dilbiliminin Gelişimi), s.104-112

YORUMLAR

A. K. Alekperov, “Turkologiçeskiy sbornik, 1971.” (Türkoloji Derlemeleri, 1971), s. 113

F. Şabanov, T. Dadaşev, “A. D. Jeltyakov. Peçat’ v obşçestvenno-politiçeskoj i kul’turnoj jizni Turtsii (1729—1908).” (A. D. Jeltyakov, 1729—1908 Yılları Arasında Türkiye’de Sosyal, Siyasî ve Kültür Hayatında Basın Organlarının Rolü), s. 115-116

H. Mahmutov, “N G. Yuziyev. Garmoniya stiha (Poetika Tatarskogo stiha).” (N G. Yuziyev, Şiirde Ahenk (Tatar Şiirinin Poetikası), s. 117

TÜRKOLOGLAR

N. A. Baskakov, M. S. Tinfoviç, “Sergey Markoviç Şapşal (k 100-letiyu so dnya rojdeniya).” (Sergey Markoviç Şapşal’IN 100. Yıldönümü), s. 119-121

KRONOLOJİ

“K karakteristike türksko-dagestanskih yazıkovih kontaktov.” (Türk-Dağıstan Dillerinde Karakteristik Özellikler), s. 122

“Vzaimootnoşeniya azərbaycanskogo i udinskogo yazıkov.” (Azerbaycan ve Udin Dillerinin Etkileşimi), s. 123

“Yazık starokıpçakskih pis’mennih pamyatnikov XIII—XIV vv.” (XIII.—XIV. yy. Eski Kıpçak Yazıtlarının Dili), s. 124

“Stilistiçeskiy sintaksis sovremennogo azərbaycanskogo hudojestvennogo yazıka.” (Çağdaş Azerbaycan Edebî Dilinin Sentaktik Üslubu), s. 124

1973-4

DİL TARİHİ ve YAPISI

N. Z. Gaciyeva, “Gluhoe naçalo slova v türkskom prayazıke.” (Ana Türkçede Kelime Başında Boğuk Sesler), s. 3-10

G. F. Blagova, “O russkom naimenovanii turkov i türkskih yazıkov.” (Ruşçada Türklerin ve Türk Dillerinin Adlandırılması), s. 11-23

DİL İLİŞKİLERİ

B. A. Sıçyeva, “Arabskiye i persidskiye zaimstvovaniya v leksiçeskom sostave gagauzskogo yazıka.” (Gagavuz Leksikolojisinde Arapça ve Farsça Alıntı Sözcükler), s. 24-30

EDEBİYAT

A. A. Valitova, “Tipologiya vostoçnoy poemı.” (Doğu Şiirinin Tipolojisi), s. 31-43

TOPONİMİ

T. Rahmetov, “Etimologiya toponima “Samarkand.” (*Semerkind* Toponimin Etimolojisi), s. 43-50

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

S. A. Sokolov, “Dvuhkomponentniye sverhfrazoviye edinstva, odnotipniye so slojnosoçinennimi i slojnopodçinennimi predlojeniyami v turetskom yazıke.” (Türkçede Sıralı ve Birleşik Cümlelerle Aynı Tipteki İki Unsurlu Kalıp Sözler), s. 51-58

J. M. Guzeyev, “O sostave fonem sovremennogo karaçayevo-balkarskogo yazıka.” (Çağdaş Karaçay-Balkar Dilinde Fonem Sayısı), s. 59-63

B. Ya. Pines, “O foneme /k /v azerbaycanskom yazıke.” (Azerbaycan Dilinde /k / Fonemi), s. 64-67

F. R. Zeynalov, “O neobhodimosti sozdaniya sravnitel'nogo slovarya lingvistiçeskih terminov türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Dilbilimsel Terimlerin Sözlüğü Oluşturulması Gereği), s. 68-70

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

B. D. Arakin, “N. K. Dmitriyev i ego vklad v oteçestvennyuyu Turkologiyu.” (N. K. Dmitriyev ve Onun Millî Türkolojiye Katkısı), s. 71-81

A. Mollayev, “N. İ. İl'minskiy o Turkmenskom yazıke i etnografii.” (N. İ. İlminskiy, Türkmen Dili ve Etnografyası Hakkında), s. 82-87

RAPORLAR, YORUMLAR

O. P. Anjiganova, “Slovoçoçetaniya s numerativnimi slovami v hakasskom yazıke.” (Hakas Dilinde Sayıları Kapsayan Kelime Grupları), s. 87-92

A. Dauletov, “Fonematiçeskaya priroda nekotorih fonetiçeskih diftongov v sovremennom karakalpakskom literaturnom yazıke.” (Çağdaş Karakalpak Edebî Dilinde Bazı Diftongların Fonetiksel Özellikleri), s. 93-98

S. F. Mirjanova, “Terminologiya rodstva v dialektah başkirskogo yazıka.” (Başkurt Dili Dialektlerinde Akrabalık Terimleri), s. 99-109

YORUMLAR

H. Koroglı, “Rustamhan”. Uzbekskiy geroiko-romaniçeskiy epos. Tekst i peryevodi.” (*Rustam Han* Özbek Kahraman-Lirik Eposu. Metinler ve Çeviri), s. 110-112

İ. G. Dobrodomov, “Hadzy Mehmed Senai z Krymu. Historia chana Islam Gereja III. Kırımlı Hacı Mehmet Senai.” s. 113-115

E. A. Ujarov, “S. T. Nauruzbayeva. Frazeologičeskiye edinitsı v kara-kalpaksko-russkom slovare.” (S. T. Nauruzbayeva, Karakalpak-Rusça Sözlükte Deyim Birimleri), s. 116

G. K. Kuliyeu, “A. İbrayımov. Turki Dillerin deyişdirme grammatikasından gollanma.” s. 117

U. Dospanov, “T. Begjanov. Karakalpak tili dialektologiyasının meselelerinen.” s. 118

B. Kaliyeu, “A. Cunisbekov. Glasniye kazahskogo yazıka.” (A. Cunisbekov, Kazak Dilinde Ünlüler), s. 119

KRONOLOJİ

T. Mutallimov, “İstoriya azerbaycanskoy klassičeskoj hudojestvennoj prozı.” (Azerbaycan Klasik Edebî Nesirin Tarihçesi), s. 121

İ. Ya. Gamidov, “Hagani Şırvani (jizn’, epoha, sreda).” (Hagani Şırvani Hayat, Asır ve Çevre), s. 122

A. Guseynov, “Calil Mamedkulizade (Molla Nasreddin) i voprosı razvitiya azerbaycanskoy peçati naçala XX veka.” (XX. Yüzyılın Başında Calil Mamedkulizade (Molla Nasreddin) ve Azerbaycan Basınının Gelişmesi), s. 123

1974-1

DİL TARİHİ ve YAPISI

İ. Z. Gaciyeva, B. A. Serebrennikov, “Proishojdeniye affiksov s modal’nım znaçeniyeu v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde –Gereklilik Kipi Eklerin Oluşumu), s. 3-12

N. İ. Letyagina D. M. Nasilov, “Passiv v tuvinskom yazıke.” (Tuva Dilinde Edilgen), s.13-24

EDEBİYAT

N. K. Antonov, “Zametki ob epose yakutov.” (Yakut Destanlarında Bazı Notlar), s. 25-27

TOPONİMİ

A. P. Grigor’yeu, “K tolkovaniyu etnotoponimov “Sarıkamış” i “Butkalı.” (Sarıkamış ve Butkalı Etnotoponimleri Hakkında), s. 28-30

TARTIŞMALAR, YORUMLAR

L. İ. Şerbak, “Metodi i zadaçi etimologičeskogo issledovaniya affiksali’nın morfem v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Ekli Morfemlerinin İncelenmesi, Etimolojik Yöntemler ve Amaçları), s. 31-40

N. N. Canaşıa, “Zalogi v sovremennom azerbaycanskom yazıke.” (Çağdaş Azerbaycan Dilinde Çatı), s. 41-44

G. Doerfer, “Yavlyaetsya li halacskiy yazık dialektom azerbaycanskogo yazıka?” (Halaç Dili Azerbaycan Dilinin Diyalekti Olarak Sayılır Mı?), s. 45-51

MİLLÎ TÜRKOLJİ TARİHİ

R. A. Guseynov, “N. V. Pigulyevskaya i Turkologiya.” (N. V. Pigulyevskaya ve Türkoloji), s. 52-57

RAPORLAR, YORUMLAR

B. G. Kondrat’yev, “K vos’midesyatiletıyu deşifrovki türskoy runičeskoy pis’mennosti.” (Türk Runik Yazıtlarının Deşifresinin 80. Yıldönümü), s. 58-62

Ç. B. Koşkarov, “Spektral’nyı analiz frikativnıh soglasnıh kazahskogo yazıka strukturnıh tipah SGS. GSG.” (Kazak Dilinde Tekrarlanan KVK ve VKV Ünsüzlerin Sıklık Analizi), s. 63-73

J. Kakuk, “Turkologičeskiye issledovaniya v Vengrii.” (Macaristan’da Türkoloji Çalışmaları), s. 79-92

YORUMLAR

A. N. Kononov, “V. D. Arakin. Nikolay Konstantinoviç Dmitriyev (1889—1954).” s. 93

N. V. Kidayş-Pokrovskaya, “H. Koroglı. Turkmenskaya literatura.” (H. Koroglı, Türkmen Edebiyatı), s. 94

E. N. Nacip, “S. N. İvanov. Nikolay Fedoroviç Katanov.” (S. N. İvanov, Nikolay Fedoroviç Katanov). s. 97

C. Atamirzayeva, G. Yuyadaşeva, “A. İ. Kissen. Slovar’ naiboleye upotrebitel’nıh slov sovremennogo uzbekskogo literaturnogo yazıka.” (A. İ. Kissen, Çağdaş Özbek Edebî Dili Sözlüğünde En Çok Kullanılan Kelimeler). s. 99

N. Ç. Dulina, S. G. Klyaştorıny, “Turcica. Revue d’etudes Turques.” s. 101

V. İ. Filonenko, Ya. R. Daşkyeviç, E. Tryjarski. Dictionnaire armeno-kirtchak d'arres Trois manuscrits des collections viennoises, Tome I . 103
Ç. Cunisbekov, “T. Talipov. Razvitiye fonetiçeskoj strukturi uygurskogo yazıka.” (T. Talipov, Uygur Dilinin Fonetiksel Yapısının Gelişmesi). s.106

BİLİMSEL HAYAT

N. A. Baskakov, “O rabote sektsii türkologiçeskih issledovaniy XXIX mejdunarodnogo kongressa orientalistov.” (XXIX. Uluslararası Oryantalistler Kongresi. Türkoloji Çalışmaları Hakkında), s. 108
G. Abdurahmanov, “Kongress türkologov v Stambule.” İstanbul’da Türkologlar Kongresi), s. 110
Z. G. Uraksin, R. Z. Şakurov, “IV Povoljskaya konferentsiya po onomastike.” (IV. Volga Onomastik Konferansı), s. 111
N. A. Baskakov, “Razvitie yazıkov i kul’tur narodov SSSR v ih vzaimosvyazi i vzaimodeystvii.” (SSBC’de Halkların Dil ve Kültürel Gelişmesi ve Etkileşimi), s. 113

TÜRKOLOGLAR

N. N. Canaşia, “Sergey Simonoviç Cikiya.” s. 115-116
V. Hakov, “Muhutdin Hafizetdinoviç Kurbangaliyev.” s. 117-118

KRONOLOJİ

“Problema hudojestvennosti v azerbaycanskoy literature.” (Azerbaycan Edebiyatında Sanat Problemi), s. 119
“Mestoimeniya v dialektah i govorah azerbaycanskogo yazıka.” (Azerbaycan diyalektlerinde ve Ağızlarında Zamirler), s. 120
“Leksiçeskaya stilistika sovremennogo azerbaycanskogo yazıka.” Çağdaş Azerbaycan Dilinin Leksik Stilistik Özelliği), s. 121
“Puti razvitiya uzbekskogo sovetskogo fol’klora.” (Sovyet Özbek Folklorunun Gelişim Yolları), s. 122

1974-2

A. İ. Kononov, “Nekotoriye itogi razvitiya sovetskoy türkologii i zadaçi Sovetskogo Komiteta Türkologov.” (Sovyet Türkoloji Komitesi ve Sovyet Türkolojisinin Gelişmesi), s. 3-12

DİL TARİHİ ve YAPISI

A. K. Alekperov, “O sistemno-strukturnom podhode k leksiçeskoj semantike.” (Leksik Semantikte Sistematik-Yapısal Yaklaşım), s. 13-25

A. Çariyev, “K izuçeniyu sintaksiçeskoj svyazi v prityajatel’noopredelitel’noy konstruksii v Türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde İlgı ve Belirtme Ad Durum Eklerinin Yapılarında Sentaktik İncelemeler), s. 26-33

DİL İLŞKİLERİ

İ. G. Dobrodomov, “Türkizmi slavyanskikh yazıkov kak istoçnik svedeniy po istoričeskoj fonetike türkskih yazıkov. (Türk Dillerinin Tarihî Fonetik Bilgi Kaynağı Olarak Slav Dillerindeki Türkizimler), s. 34-44

F. B. Astemirova, “Fonetiçeskoe osvoeniye russkih zaimstvovaniy v kumıkskom yazıke.” (Kumuk Dilinde Rusça Alıntı Sözcükler ve Fonetik İncelemesi), s. 44-50

EDEBİYAT

H. Koroglı, “Proza ili poeziya?” (Nesir mi Nazım mı?), s. 51-60

TOPONİMİ

Ş. Z. Bahtıyev, “K etimologii nazvaniya “Jiguli” i nekotorih terminov sudohodstva türkoyaziçnogo proishojdeniya.” (Türk Asıllı Denizcilik Terimleri ve *Jiguli* İsminin Etimolojisi), s. 62-65

TARTIŞMALAR, YORUMLAR

M. A. Habiçyev, “Pamyatnik kumanskikh yazıkov.” (Kuman Dillerinin Eseri), s. 66-70

Yu. B. Yusifov, “O nekotorih yazıkovih elementah türkskogo proishojdeniya v soçinenii albanskogo istorika.” (Arnavut Tarihçinin Eserlerinde Bazı Türk Asıllı Dil Unsular), s. 71-79

RAPORLAR

L. S. Lyevitckaya, “Çuvaşskiye etimologii.” (Çuvaş Etimolojisi), s. 80-84

YORUMLAR

K. M. Musayev, “Türkologiçeskiy sbornik, 1972.” (Türkoloji Derlemeleri, 1972), s. 85-89

M. Ş. Ragimov, N. Z. Gaciyeva. “Osnovniye puti razvitiya sintaksiçeskoj strukturi türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinde Sentaks Yapılarının Temel Gelişim Yolları), s. 90-96

R. A. Aganin, “S. N. İvanov. Arabizmi v turetskom yazıke.” (S. N. İvanov, Türkçedeki Arapça Sözcükler), s. 100-101

E. R. Tenişev, “G. F. Sattarov. Tatarstan ASSR'nın antropotonimnarı.” (G. F. Sattarov, Tatarstan ÖSSC'nin Antroponimleri), s. 102--103

Z. G. Uraksin, “Yazıkoviye kontaktı v Başkirii. Tematiçeskiy sbornik”. (Başkurdistan'da Dil İlişkileri, Tematik Derlemeler), s. 104

BİLİMSEL HAYAT

M. Ş. Ragimov, “Simpozium po sravnitelno-istoričeskoj fonetike türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinin Karşılaştırmalı-Tarihî Fonetik Sempozyumu), s. 109

1974-3

SSBC Bilimler Akademisinin Kuruluşunun 250. ci Senesi

A. N. Kononov, “Türkskoe yazıkoznaniye v Akademii nauk SSSR.” (Türk Dilbilimi SSBC'de Bilimler Akademisinde), s. 3-18

DİL TARİHİ ve YAPISI

G. G. Cafarov, “Termini rodstva v semantiçeskoj sisteme i grammatiçeskoj strukture yazıka.” (Akrabalık Terimler Semantik Sisteminde ve Gramer Dil Yapısında), s. 19-31

M. İ. Trofimov, “K voprosu o hiatuse, tverdom pristupe i diftongah v sovremennom uygurskom yazıke.” (Çağdaş Uygurcada Sert Diftonglar, Hiatus (Sözcük Ortasında İki Ünlü Yan Yan Gelmesi) Sorusu), s. 32-38

M. A. Ahmetov, “Dyeyepriçastiya v yazıke orhono-eniseyskih pamyatnikov i ih otnoşeniye k sovremennomu başkirskomu yazıku.” (Orhun-Yenisey Yazıtlarında Zarf-Fiil Grupları ve Onların Çağdaş Başkurt Diliyle Bağlantı), s. 39-51

DİLBİLİMİ

V. K. Kel'makov, “Udmurtsko-tatarskiye yazıkoviye kontaktı i nekotoriye fonetiçeskiye osobennosti periferiyno-yujnogo nareçiya udmurtskogo yazıka.” (Udmurt-Tatar Dil İlişkileri ve Güney Ağızın Bazı Fonetik Özellikleri), s. 52-60

A. Jappuyev, “Rol' sosednih yazıkov v razvitii zemledel'çeskih terminov karaçayevo-balkarskogo yazıka.” (Karaçay-Balkar Dillerinde Ziraatle İlgili Terimler Gelişimesinde Komşu Dillerin Etkisi), s. 61-65

TOPONİMİ

A. Guseynzade, “O proishojdenii toponima “Apşeron.” (*Apşeron* Toponiminin Oluşumu), s. 66-70

G. F. Sattarov, “K etimologii Toponima “Naberejniye Çelni.” (*Naberejniye Çelni* Toponiminin Etimolojisi), s. 71-74

TARTIŞMALAR, YORUMLAR

N. Z. Gaciyeva, B. A. Serebrennikov, “Bıl li naçal'nıy-y v türkskih yazıkah perviçnım?” (Türk Dillerinde Kelime Başında-y Var Mıydı?), s. 75-82

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

B. Abilhasimov, “N. İ. İl'minskiy — pervıy issledovatel' kazahskogo yazıka.” (Kazak Dilinin İlk Araştırmacısı N. İ. İlminski), s. 83-86

RAPORLAR

P. İ. Kuznetsov, “Çastotnost' upotrebleniya funktsional'nih form turetskogo glagola.” (Türkçe Fiillerde Fonksiyonel Formlarının Kullanım Sıklığı), s. 87-99

B. Ya. Pines, “Nekotoriye voprosı avtomatiçeskesko perevoda i türkskiye yazıki.” (Türk Dilleri ve Kelimesi Kelimesine Çeviride Bazı Sorunlar), s. 100-115

BİLİMSEL HAYAT

G. K. Kuliyeu. İ. YA. Gamidov, R. G. Ahmet'yanov, "K 250-letiyü Akademii Nauk SSSR." (SSBC Bilimler Akademisinin Kuruluşunun 250. Yılıdönümü), s. 116

TÜRKOLOGLAR

M. Yu. Gulizade, "Mamed Arif Dadaşzade." s.120

KRONOLOJİ

"Razvitie karakalpaskoy leksiki v svyazi s razvityem funktsional'nih stiley literaturnogo yazıka." (Karakalpak Leksikolojisinin Gelişimi ve Fonksiyonel Edebî Üslubun Gelişimi), s. 122

"Problematika peryevoda kak predmeta perevodovedeniya." (Çeviri Teorisi ve Çeviri Problemleri), s. 123

"İstoriçeskaya leksikologiya azerbaycanskogo yazıka." (Azerbaycan Dilinin Tarihî Leksikolojisi), s. 124

"Problemy kazahskoy regional'noy leksikografii." (Kazak Bölgesel Leksikografik Problemler), s. 125

1974-6

DİL TARİHİ ve YAPISI

B. A. Serebrennikov, "İz istorii zvukov i form türkskih yazıkov." (Türk Dillerinin Ses ve Formlarının Tarihi), s. 3-17

B. İ. Tatarintsyev, "Harakter izmeneniy zvukovogo kompleksa s intervokal'nım -k v Tuvinskom yazıke." (Tuva Dilinde İki Ünlü Arasındaki -k'yi Kapsayan Ses Sistemindeki Değişikliklerin Özellikleri), s. 18-27

M. İ. Trofimov, "Anlautny -y, geminatı i gluhıye diftongi v sovremennom uygurskom yazıke." (Modern Uygur Dilinde Kelime Başındaki-y, Çift Ünsüz ve Sedasız Diftonglar), s. 28-36

K. İbragimov, "Nekotorıye dryevne türkskiye nazvaniya ptits i ih paralleli v sovremennih türkskih yazıkah." (Çağdaş Türk Dillerinde Bazı Eski Türk Kuş Adları ve Eşanlamalı Adları), s. 37-42

DİL İLİŞKİLERİ

T. A. Mudraya, “Oдно türkskoe nazvanie v russkom yazıke “soroka.” (Rus Dilinde *Soroka* Adlı Bir Türk Adı), s. 43-52

EDEBİYAT

L. Serikova, “Rol’ i sodержanie sufiyskih terminov v “kıt’a” Navoi.” (Nevai’nin Kıtalarında Sufistik Terimlerin Rolü ve Anlamı), s. 53-62

A. E. Martınsyev, “Zvukovoy povtor v turetskom stihe.” (Türkçe Şiirde Ses Tekrarları), s. 63-67

ONOMASTİK

M. R. Mollova, “Onomastiçeskiye issledovaniya o “Bazar” i “Basar.” (*Bazar* ve *Basar* Adlarının Onomastik İncelemeleri), s. 68-74

RAPORLAR

E. N. Nacip, “Sravnitel’nyy analiz tekstov namanganskogo i kairskogo spiskov “Kutadgu bilig.” (*Kutadgu Bilig*’te Namangan ve Kahire Metinlerinin Karşılaştırmalı Analizi), s. 75-85

A. K. Kurişjanov, “O zameçaniyah redaktorov na polyah rukopisi “Kodeks Kumanikus.” (*Codex Cumanicus* Şerhlerinde Redaktörlerin Notları), s. 86-97

G. Dörfer, “O sostoyanii Türkologii v Federativnoy Respublike Germanii.” (Federal Almanya Cumhuriyetinde Türkolojinin Durumu), s. 98-109

YORUMLAR

İ. T. Dyusenbayev, “S. A. Kaskabasov. Kazahskaya volşebnaya skazka.” (S. A. Kaskabasov, Kazakça Sihirli Masal), s. 110-111

F. A. Ganiyev, “Istvan Kecskemeti. Röcklaufiges verzeichms der Tatarischen suffihen und suffihkombinationen.” s. 112

M. G. Muhamadiyev, “V. H. Hakov. Obrazovanie i razvitie tatarskogo natsional’nogo literaturnogo yazıka.” (V. H. Hakov, Tatar Edebî Dilinin Oluşumu ve Gelişimi), s. 113

G. F. Sattarov, S. M. İbragimov, “F. A. Ganiyev. Fonetičeskoe slovoobrazovanie v tatarskom yazıke.” (Tatar Dilinde Fonetiksel Sözcük Türetimi), s.114-115

TÜRKOLOGLAR

B. D. Arakin, “Şevket Sapsıkoyevich Aylyarov.” s. 116

A. Bekbergenov, K. Mambetnazarov, “Nauruz Japakov.” s. 118

G. K. Yakupova, “Latif Zalyaletdinovich Zalyaletdinov.” s. 119

KRONOLOJİ

“Nakloneniya i vremena glagola v pis'mennih pamyatnikah uzbekskogo yazıka v sravnitel'nom osveşçenii.” (Özbek Dili Yazılı Metinlerinde Zamanlar ve Kipler), s. 120

1975-1

DİL TARİHİ ve YAPISI

A. N. Baskakov, “Otrajeniye naučno-tehničeskoy ryevolyutsii v rodstvennih yazıkah, obslujivayuşçih različniye obşçestvenniye formatsii.” (Değişik Sosyal Dönemlerde Akraba Dillerinde Bilimsel Teknik Devrimin Yansıması), s. 3-9

M. M. Husainov, “O prirode slovoobrazovatel'nih modeley.” (Kelime Türemesinde Kalıpların Doğası), s. 10-19

M. Murataliyev, “Slojnosoçinennoe i slojnopodçinennoe predlojeniyе v kırıgızskom yazıke.” (Kırız Dilinde Sıralı ve Birleşik Cümleler), s. 20-25

H. M. Esenov, “Priçastniy oborot v kazahskom yazıke.” (Kazak Dilinde Sıfat-Fiil Grubu), s. 26-32

K. Namazov, T. Hocayev, “O vidah kosvennoy reçi v sovremennom uzbekskomyazıke.” (Çağdaş Özbek Dilinde Dolaylı Anlatım Türleri), s. 33-40

H. G. Nigmatov, “Sootnoşeniye çastey reçi v vostoçno- türkskom yazıke XI—XII vekov.”(XI.-XII. Yüzyıllarda Doğu Türk Dilinde Dil Ögelerin Oranı), s. 41-56

DİL İLİŞKİLERİ

M. İ. Trofimov, “Ob oformlenii vokalizatsii rusizmov v sovremennom uygurskom yazıke.” (Çağdaş Uygur Dilinde Rusça Alıntı Sözcüklerin Ünlüleşmesi), s. 57-67

EDEBİYAT

H. Kurbatov, “Svobodniy stih.” (Serbest Ölçü), s. 67-79

ANTROPONİMİ

G. F. Sattarov, “Otçestva i kategoriya vejlivosti-poçitel’nosti v sovremennoy tatarskoy antroponimii.” (Çağdaş Tatar Antroponimisinde Babaların Adları ve Kibarlık-Saygılık Kategorileri), s. 80-86

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

M. Ş. Şiraliyev, “O nesostoyatel’nih etimologiyah nekotoryh slov i affiksov türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinde İspatlanmamış Sözcüklerin ve Eklerin Etimolojisi Hakkında), s. 87-89

B. V. Lunin, “Biobibliografiçeskiy slovar oteçestvennih türkologov. Dooktyabr’skiy period.” (Ekim Devrimi Öncesi Millî Türkologlar Bibliyografik Sözlüğü), s. 90-91

E. N. Nacıp, “Gagauzsko-russko-moldavskiy slovar.” (Gagavuzca-Rusça-Moldovaca Sözlük), s. 92

G. H. Ahunzyanov, Z. G. Uraksin, “A. A. Yuldaşev. Printsipi sostavleniya Türksko-Russkih slovarey.” (A. A. Yuldaşev. Türkçe-Rusça Sözlükleri Oluşma Prensipleri), s. 93-98

BİLİMSEL HAYAT

L. V. Danilova, “Aktual’niye problemi sredneaziatskoy onomastiki.” (Orta Asya Onomastiğinin Aktuel Problemleri), s. 112-115

TÜRKOLOGLAR

İ. A. İsmailov, K. A. Şaripova, “Fattah Abdullayeviç Abdullayev.” s.116-117

A. Rustamov, “Ayub Gulyamoviç Gulyamov.” s. 118-119

KRONOLOJİ

B. Arzumanov, “Abbas Sihhat.” s. 120

“Sintaksis gagauzskogo yazıka v sravnitel’nom osveşçenii”. (Gagavuz Dilinin Karşılaştırmalı Sentaksı Işığında), s. 121

“Puti i problemi razvitiya kazahskoy sovetskoy poemi”. (Sovyet Kazak Şiirinin Gelişim Yolları ve Problemleri), s. 122

“Problemi izuçeniya bulgarskih leksiçeskih elementov v slavyanskih yazıkah.” (Slav Dillerinde Bulgarca Leksik Unsurların İncelenmesindeki Problemler), s. 123

“Razvitie i normalizatsiya turkmenskogo literaturnogo yazıka v sovetskuyu epohu”.
(Sovyet Döneminde Türkmen Edebî Dilinin Gelişmesi ve Oluşması), s. 123

1975-2

DİL TARİHİ ve YAPISI

N. A. Baskakov, “Perejitki tabu i totemizma v yazıkah narodov Altaya.” (Altay Halklarının Dillerinde Geçmişten Gelen Tabu ve Totemizm), s. 3-9

V. M. Anisimov, “Udvoeniye soglasnih v yakutskom yazıke.” (Yakut Dilinde Ünsüz Türemesi), s. 9-12

L. V. Dmitriyeva, “Nekotoriye itogi izuçeniya nazvaniy rasteniy v Türkskih yazıkah sopostavitel’no s drugimi yazıkami altayskoy sem’yi.” (Altay Dil Ailesi ile karşılaştırmalı Türk Dillerinde Bitki Adları Üzerine Bazı İnceleme Sonuçları), s. 13-24

İ. V. Kormuşin, “K osnovnim ponyatiyam türkskoy runičeskoy paleografii.” (Türk Runik Paleografinin Temel Kavramları), s. 25

DİL İLİŞKİLERİ

G. M. Çumbalova, “Turkskiye leksiçeskiye elementı v yazıke romana İvana Vazova “Pod igom.” (İvan Vazov’un “Boyunduruğu Altında” Romanındaki Türk Leksik Unsurlar), s. 48-54

EDEBİYAT

H. Koroglı, “Stilistiçeskiye osobennosti “Knigi moego deda Korkuta.” (Dede Korkut Hikâyeleri Kitabında Üslup Özellikleri), s. 55-69

ONOMASTİK

R. G. Ahmet’yanov, “Nekotoriye nazvaniya loşadey v tatarskom yazıke.” (Tatar Dilinde Bazı At Adları), s. 69-76

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

A. N. Kononov, “Aktual’niye türkologičeskiye zametki.”(Türkoloji Üzerine Aktüel Notlar), s. 77-86

RAPORLAR

J. M. Guzeyev, “O pravopisanii uzkih glasnih (*u i y*) v karaçayevobalkarskom yazıke.” (Karaçay-Balkar Dilinde Dar Ünlülerin (*u i y*) Yazımı), s. 87-90

M. B. Mamedov, “Ob ispol’ zovanii fol’klornih materialov frazeologičeskogo haraktera v publitsističeskom stile.” (Basın Dilinde Deyim Özelliklerini Taşıyan Folklor Malzemelerinin Kullanılması), s. 91-101

YORUMLAR

B. Çarıyarov, “S. Kurenov. Turkmen dilinin uzın ve gısga çekimlilerinin spektral harakteristikası.” s.102-104

A. T. Kaydarov, “Esenov. Kazak tilindegi kurdelengen senlemler.” s. 105

A. N. Tihonov, A. Hociyev, İ. L. Andreyev, “B. Urinboyev. Uzbek tili suzlaşuv nutki sintaksisin masalalar.” s. 106

TÜRKOLOGLAR

N. C. Mamedov, “Aziz Şarif.” s. 109-110

KRONOLOJİ

G. F. Blagova, L. S. Lyevitskaya, “Pervoplenarnoye zasedaniye Sovetskogo Komiteta Turkologov.” (Sovyet Türkologlar Komitesi Genel Kurul Toplantısı), s. 111

1975-3

M. Ş. Şiraliyev, “Ob aktual’nih zadaçah azerbaycanskogo yazıkoznaniya.” (Azerbaycan Dilbiliminin Günümüzdeki Aktüel Amaçları), s. 3-6

DİL TARİHİ ve YAPISI

G. K. Kuliyev, “Semantičeskiye gruppı glagolov.” (Semantiksel Fiil Grupları), s. 7-16

B. A. Serebrennikov, “İstoričeskiye zagadki glagol’nogo affiksa *-ştır* v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde *-ştır* Fiil Ekinin Tarih Bilmecesi), s. 17-22

DİL İLİŞKİLERİ

İ. G. Dobrodomov, “Otrajeniye türkskogo naçal’nogo -y v bulgarizmah slavyanskih yazıkov.” (Slav Dillerindeki Bulgarca Alıntı Sözcüklerindeki Türk Ön Ünsüzü -y Yansıması), s. 23-35

EDEBİYAT

E. D. Tursunov, “Türko-mongol’skiye versii skazaniya ob osleplenii tsiklopa.” (Türk-Moğol Masallarında Cin Körleştirilmesi), s. 36-43

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

K. M. Lyubimov, “Pervoe litso turetskogo grammatičeskogo vremeni na –miş.” (Türkçede Belirsiz Geçmiş Zaman 1. Tekil Şahıs Eki –miş), s. 44-51

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

İ. Abdullin, M. Zakiyev, “Kayum Nasiri - osnovopolojnik tatarskogo natsional’nogo literaturnogo yazıka.” (Tatar Millî Edebî Dilinin Kurucusu Kayum Nasiri), s. 52-67

RAPORLAR

P. İ. Kuznetsov, “Aspekt i aktsional v turetskom yazıke.” (Türkçede Görünüş ve Kılınış), s. 68-81

BASIN

E. İ. Fazılov, İ. G. Galyautdinov, “Ob odnom yuridičeskom dokumente başkir XIX veka.” (XIX. Yüzyıla Ait Başkurt Hukuk Belgesi), s. 82-94

YORUMLAR

A. N. Kononov, “Nuri Yuce. Gerundien im Turkischen.” s. 95

A. A. Abduazizov, “Rose Nash. Turkish intonation.” s. 96-98

B. İ. Aslanov, “Kathleen R. F. Burrill. The Quatrains of Nesimi Fourteenth Century Turkic Hurufi.” s. 99-104

İ. Başırova, “Kayum Nasiri. Enmuzej.” 105

BİLİMSEL HAYAT

Ya. S. Ahmetgaleyeva, “Nauçnaya konferentsiya, posvyaşçennaya 150-letiyu so dnya rojdeniya Tatarskogo uçenogo-prosvetitelya Kayuma Nasırı.” (Tatar Bilim Adamı ve Aydını Kayum Nasırı’nin Doğumunun 150. Yıldönümü Bilimsel Konferansı), s. 108-109

L. J. Jabelova, A. G. Şayhulov, “Konferentsiya po türkskoy leksikografii.” (Türk Leksikografi Konferansı), s. 110-117

TÜRKOLOGLAR

E. V. Sevortyan, “Nikolay Aleksandroviç Baskakov.” s.118-122

1975-4

DİL TARİHİ ve YAPISI

A. M. Şerbak, “Sostoyanie rabotı i zadaçi sostavleniya etimologičeskih slovarey türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinin Etimolojik Sözlüklerinin Oluşturulması, Çalışma Durumu ve Hedefleri), s. 3-10

D. H. Bazarova, “K etimologii nekotorih drevne türkskih nazvaniy ptits.” (Bazı Eski Kuş Türk Adları Etimolojisi), s. 11-22

H. G. Nigmatov, “Semantiçeskaya i sintaksiçeskaya funktsii padejey v yazıke vostočno- türkskih pamyatnikov XI—XII vekov.” (XI.—XII. Yüzyıllarda Doğu-Türk Abidelerinde Ad Durum Eklerinin Semantik ve Sentaktik Fonksiyonları), s. 23-36

DİL İLŞKİLERİ

G. F. Blagova, “Opıt areal’nego izuçeniya türkizmov.” (Türkizmlerin Bölgesel İnceleme Deneyimi),s. 37-45

M. A. Habiçyev, “Bagr, bagor.” (Bagr, Bagor Sözcükleri), s. 46-48

EDEBİYAT

S. A. Galin, “Ob odnom başkirskom epiçeskom skazanii.” (Bir Başkurt Epik Masal Hakkında), s. 49-55

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

İ. R. Emel'çenko, "A. İ. Lövşin kak issledovatel' kazahskogo yazıka." (Kazak Dili Araştırmacısı A. İ. Lövşin), s. 56-65

RAPORLAR

İ. G. Galyautdinov, "Padejniye formı i ih funktsional'no-semantiçeskoe soderjanie v yazıke pamyatnika "Tarihname-i Bulgar" T. Yalsıgulova." (T. Yalsıgulova'nın "Tarihname-i Bulgar" Adlı Eserinde Ad Durum Eklerinin Fonksiyonel-Semantik Özellikleri), s. 66-71

A. M. Abbasov, "Nekotorıye zametki ob afşarah Afganistana." (Afganistan Afşar Diyalektiği Hakkında Bazı Notlar), s. 72-81

E. A. Grunta, "Ob izuçenii semantiçeskoy struktury vremennih form indikativa." (Etken Çatı Zaman Formları ve Semantik Yapısının İncelenmesi), s. 82-91

BASIN

L. Yu. Tuguşeva, "Dva uygurskih dokumenta iz rukopisnogo sobraniya Leningradskogo otdeleniya instituta vostokovedeniya Akademii Nauk SSSR." (SSBC Bilimler Akademisi Leningrad Şark Enstitüsü Bölümüne Ait İki Uygurca El Yazması), s. 92-101

YORUMLAR

S. Rizayev, N. Avazbayev, F. Abdullayev, "S. S. Atamirzayeva. Eksperimental'no-fonetiçeskoe issledovaniye namanganskogo govora uzbekskogo yazıka." (S. S. Atamirzayeva, Özbek Dilinin Namangan Ağzının Deneysel-Fonetik İncelemesi), s. 102-10Z

Z. M. Valiullina, "Materialı po tatarskoy dialektologii, vıp. III." (Tatar Diyalektolojisinin III. cilti Hakkında), s. 104

İ. Ya. Gamidov, "M. Guluzade. Beyük ideallar şairi." s.105

S. G. Klyaştorıy, T. İ. Sultanov, "K. Ş. Şaniyazov. K etniçeskoy istorii uzbekskogo naroda." (K. Ş. Şaniyazov, Özbek Halkının Etnik Tarihi), s. 106

R. G. Aznagulov, "Voprosı başkirkского yazıkoznaniya." (Başkurt Dilbiliminin Sorunları), s. 109-110

İ. E. Fadeyeva, A. Ye. Martıntsıyev, "Turcica. Revue d'etudes Turques", Tome III." s. 111-112

BİLİMSEL HAYAT

Z. G. Uraksin, R. H. Halikova, “Vtoraya Yujno-Ural’skaya arheografiçeskaya konferentsiya.” (II. Güney-Ural Arkeografik Konferansı), s. 113-114

Yu. M. Vinogradov, “Problemy slovosocetaniy v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Kelime Grupları Problemleri), s. 115-117

TÜRKOLOGLAR

B. N. Filyuşina, “Mamed Nazaroviç Hıdırov.” s. 118

C. M. İsayev, “Toleubay Rahimjanoviç Kordabayev.” s. 119-120

KRONOLOJİ

“İssledovaniye po sintaksisu slojnogo predlojeniya v sovremennom turetskom literaturnom yazıke.” (Çağdaş Edebî Türkçede Sıralı Cümlede Sentaks Üzerine Araştırmalar), s. 122

“ Zapadnaya gruppa govorov kazahskogo yazıka.” (Kazak Dilinin Batı Ağız Grubu), s. 122

“Problema sozdaniya obraza kommunista v kazahskoy sovetskoy literature.” (Sovyet Kazak Edebiyatında Komünist İmajı Oluşturma Problemi), s. 123

“Mejdunarodnaya fonetiçeskaya Transkriptsiya.” (Uluslararası Fonetik Transkripsiyonu), s. 127

1975-5

DİL TARİHİ ve YAPISI

M. Z. Zakayev, “O periodizatsii istorii türkskih pis’mennih literaturnih yazıkov.” (Türk Yazı Dillerinin Tarihi Dönemleri Hakkında), s. 3-11

N. Nartıyev, “Slojnopodçinennoe predlojeniya v Türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Birleşik Cümle), s. 12-20

H. G. Nignatov, “Sintaksiçeskaya suşçnost’ form prinadlejnosti v yazıke vostočno-türkskih pamyatnikov XI—XII vv.” (XI.—XII. Yüzyıllarda Doğu-Türk Yazıtlarında İlgi Halinin Sentaktik Özelliği), s. 21-26

L. Yu. Tuguşeva, “Yazıkoviye i vneyazıkoviye znaçeniya v deşifrovke pamyatnikov dryevneuygurskoy pis’mennosti.” (Eski Uygur Yazıtlarında Dil ve Dil Dışı Unsurlar), s. 27-32

DİL İLŞKİLERİ

S. İshakova, “Yazıkoviye kontaktı zapadnosibirskih tatar s altayskimi plemenami.” (Batı Sibirya Tatarlar ve Altay Kavimleri Arasında Dilsel Temaslar), s. 33-38

EDEBİYAT

İ. V. Puhov, “İz poetiki olonho.” (Olonho Şiir Sanatından), s. z9-43

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

E. İ. Ubryatova, “S. E. Malov i ego trudı.” (S. Ye. Malov ve Eserleri), s. 44-52

N. A. Baskakov, “S. E. Malov i izuçeniye karakalpakskogo yazıka.” (S. Ye. Malov ve Karakalpak Dili İncelemesi), s. 53-60

E. İ. Fazılov, “S. E. Malov — issledovatel’ istorii türkskih yazıkov SSSR.” (SSBC’de Türk Dillerinin Araştırmacısı S. Ye. Malov), s. 60-68

A. M. Şerbak, “S. E. Malov — issledovatel’ dryevne türkskih i dryevneuygurskih pamyatnikov.” (Eski Türk ve Uygur Yazıtları Araştırmacısı S. Ye. Malov), s. 69-7Z

U. Dospanov, “Tsennıy vklad v karakalpakskoe yazıkoznaniye.” (Karakalpak Dilbilimine Değerli Katkısı), s. 74-77

RAPORLAR

B. O. Oruzbayeva, “O strukturno-morfologičeskih osobennostyah kornevih morfem tipa GS v Kırgızskom yazıke.” (Kırgız Dilinde –VK Kök Morfem Tiplerinin Yapısal-Morfolojik Özellikleri), s. 78-81

F. R. Zeynalov, “Dastan ob Ahmede Herami” — dryevneyşiy pamyatnik azerbaycanskogo yazıka.” (-Eski Azerbaycan Eserinde Ahmed Herami Destanı), s. 82-89

E. A. Umarov, “O nekotorih frazeologizmah, sozdannıh Ali Şerom Navoi.” (Ali Şir Nevaî’nin Eserlerindeki Bazı Deyimler Üzerine), s. 90-96

D. H. Bazarova, “O narodno-etimologičeskom osmıslenii nekotorih zvukopodrajatel’nih nazvaniy ptits v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Ses Taklidi Eden Kuşların Adlarının Halk Etimolojisindeki Anlamı), s. 96

Z. İ. Budagova, “O hudojestvenno-izobrazitel’nih sredstvah.” (Edebî Görsel Dilsel Araçlar Hakkında), s. 101-106

BİLİMSEL HAYAT

N. A. Dulina, L. Ya. Medvedyeva, V. M. Nasilov, H. G. Niyazov, T. İ. Sultanov, L. Yu. Tuguşeva, “VII Turkologičeskaya konferentsiya v Leningrade.” (Leningrat’ta VII. Türkoloji Konferansı), s. 107-118

1975-6

DİL TARİHİ ve YAPISI

B. A. Serebrennikov, “Priçini rezkogo umen’şeniya çisla affiksov mnogokratnogo deystviya i sokraşeniya sferi ih upotrebleniya v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Çok Tekrarlanan Eklerin Azaltılması ve Onların Kullanma Kapsamının Daralması), s. 3-10

A. Çariyev, “Struktarno-morfologičeskaya i leksiko-grammatičeskaya karakteristika prityajatelnoy konstruksii s roditel’nim padejom v uezbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde İlgi Halinin Yapısal-Morfolojik ve Leksik-Gramatik Özellikleri), s. 11-20

EDEBİYAT VE FOLKLOR

A. M. Acıyev, “Kumıkskiy –yır o Cavate i skazaniye o Deli Domrule iz knigi “Kitabı Dedem Korkut.” (Dede Korkut Hikâyelerinde Deli Domrul İmaji ve Kumuk Şarkısında Kahraman Cavat Karşılaştırılması), s. 33-37

ONOMASTİK

G. A. Geybullayev, “O proishojdenii nazvaniya goroda “Çol v Kavkazskoy Albanii.” (Kafkas Albanyası’nda “Çol”Şehrinin Etimolojisi), s. 38-48

RAPORLAR

L. V. Dmitriyeva, “Obşçealtayskiye nazvaniya i osnovı v türkskoy fitonimike.” (Türk Bitki Adlarında Genel Altayca Adlar), s. 49-54

R. M. Biryukoviç, “O pervıçnih dolgih glasnih v çulımsko-türkskom yazıke.” (Çulım-Türk Dilinde İlk Uzun Ünlüler Hakkında), s. 55-67

A. Ş. Sadıhov, “Znaçeniye dialektnih faktov v izuçenii istoričeskogo sintaksisa a zerbaycanskogo yazıka.” (Azerbaycan Dilinde Tarihî Sentaks İncelemelerinde Diyalekt Faktörlerinin Önemi), s. 68-76

A. A. Tsalkalamanidze.” Ob odnoy osobennosti obstoyatel’stva mesta v yazıke “Atabetül-Hakayık.” (Atabetül-l Hakayık Dilinde Durum Zarfin Bir Özelliği), s. 74-76

A. İ. Çaykovskaya, “Ob araboyazıçnıh grammatikah staro-turkskogo yazıka.” (Eski Türk Dilinde Arapça Gramer Unsurlar), s. 77-84

E. R. Kiliçyev, “Materialı vostoçno- türkskogo yazıka XI v. i dryevniy plast leksiki buharskogo dvuyazıçnogo govora.” (XI. Yüzyılda Doğu-Türk Eserlerinde Buhara’daki İki Ağızdaki Farklı Eski Sözcükler), s. 85-87

A. M. Şerbak, “Ob odnom soçetanii v runiçeskih nadpisyah.” (Runik Yazıtlarında Bir Sözcük Kombinasyonu), s. 88-90

H. Kurbatov, “Strukturno-lineyniy analiz poezii yazıka.” Şiir Dilinde Yapısal-Çizgisel Analiz), s. 91-96

YORUMLAR

S. N. İvanov, “A. P. Potseluyevskiy. İzbrannıye proizvedeniya.” (A. P. Potseluyevskiy’nin Seçilmiş Eserleri), s. 97-98

R. G. Aznagulov, “Onomastika Povolj’ya.” (Volga Bölgesinin Onomastiği), s. 99

A. Koşkarov, “A. Orusbayev. Kırgızskaya aktsentuatsiya.” (Kırgız Aksanı), s. 101-102

K. Aliyev, R. Yuzbaşev, “E. M. Murzayev. Oçerki toponimiki.” (E. M. Murzayev, Toponimik Derlemeler), s. 103-104

BİLİMSEL HAYAT

M. M. Rasuli, P. Mirza-Ahmedova, “Razvitie sotsialistiçeskogo realizma v literaturah Sovetskogo Vostoka.” (Soveyt Doğu Edebiyatında Sosyalist Realizmin Gelişimi), s. 107-111

L. G. Guliyeva, “XII Mejdunarodniy kongress onomastiçeskih nauk.” (XII. Uluslararası Onomastik Bilimler Kongresi), s. 112

KRONOLOJİ

“Sovremennost’ i Sotsialistiçeskiy realizm.” (Modernizm ve Sosyalist Realizmi), s. 113

“Poryadok yazıkovıh yedinitits.” (Dil Birimlerin Düzeni), s. 114

“Sravnitelnoye İzüçeniye dialektov başkirkogo yazıka.” (Başkurt Diyalektlerinin Karşılaştırmalı İncelemesi), s. 114

“Namanganskaya gruppа govorov uzbekskogo yazıka.” (Özbek Dili Namangan Ağız Grubu), s. 115

“Odnosostavniye predlojeniya v sovremennom uzbekskom literaturnom yazıke.” (Özbek Edebî Dilinde Tek Bir Ana Eleman İçeren Cümleler), s. 116

“Frazеologiya başkirkogo yazıka.” (Başkurt Dili Deyimleri), s. 116

“Materialı i issledovaniya po istorii dryevneturkskoy pis'mennosti.” (Eski Türk Yazıtları İle İlgili Tarihî Kaynakların İncelemesi), s. 118

1976-3

A. N. Kononov, S. K. Kenesbayev, “G. F. Blagova, Vsesoyuznaya türkologičeskaya konferentsiya.” (G. F. Blagova, Ulusal Türkoloji Konferansı), s. 3-10

DİL TARİHİ ve YAPISI

E. A. Grunina, “Rol' glagolov –e i –tur v slojenii sovremennih analitičeskikh form indikativa v türkskih yazıkah yugo-zapadnoy gruppı.” (Güney-Batı Türk Dil Grubunda Etken Çatı –e ve –tur Fiil Eklerin Rolü), s. 10-16

L. T. Mahmutova, “Formı proşedşego vremeni v mişarskom dialekte tatarskogo yazıka.” (Tatar Dili Mişar Diyalektinde Belirli Geçmiş Zaman Formları), s. 17-24

A. Fon Gaben, “Mestoimenniye osnovı v sovremennom uygurskom yazıke.” (A. V. Gabain, Çağdaş Uygur Dilinde Zamir Gövdeleri), s. 25-30

H. G. Nigmatov, “Vküçennoe Tret'e v morfologičeskoy sisteme türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinde Morfolojik Yapıdaki Üçüncü Unsur), s. 31-36

DİL İLİŞKİLERİ

L. V. Dmitriyeva, “Mongolizmi v türkskoy rastitel'noy leksike.” (Türk Bitki Leksikolojisinde Moğolca Sözcükler), s. 37-40

D. Kara, “Mongol'skiy *deresun* — Turkskiy *jez*.” (Moğolca “*deresun*” Türk *jez*), s.41-43

EDEBİYAT ve FOLKLOR

A. E. Martintsyev, “Ob osobennosti strofičeskogo oformleniya stihov Yunusa Emre.” (Yunus Emre Şiirlerinde Dörtlük Özellikleri Hakkında), s. 44-47

- N. Ayzenşteyn, “Neskol’ko nablyudeniy nad literaturnım pamyatnikom anatoliyskih sel’cukov “Jitiye Bahaeddina Veleda.” (Anadolu Selçuklu Edebî Eserde *Bahaeddin Veled’in Hayatı* ve Bu Eser Üzerine Birkaç Gözlem), s. 48-54
- M. İ. Borgoyakov, “Gunnsko- türkskiy syujet o praroditele olene (bıke).” (Ata-Geyik (Boğa) Hakkında Hun-Türk Hikâyesi), s. 55-60

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

- E. R. Tenişev, “Akademik A. N. Kononov — uçenyı i organizator nauki.” (Bilim İnsanı ve Bilim Organizatörü Ordinaryüs A. N. Kononov), s. 66-72
- B. V. Lunin, “Akademik A. N. Kononov — istoriograf oteçestvennoy turkologii i vostokovedeniya.” (Türkolog ve Doğu Bilimleri Tarihçisi Ordinaryüs A. N. Kononov), s. 72-77

RAPORLAR

- S. K. Kenesbayev, T. D. Canuzakov, “O leksiçeskih plastah onomastiki kazahskogo yazıka.” (Kazak Dilinin Onomastiği ve Sözcük Katmanları), s. 78-88
- L. S. Lyevitckaya, “Çuvaşskiye etimologii.” (Çuvaş Etimolojisi), s. 89-92
- E. A. Umarov, “Rifma i redif kak faktor obrazovaniya frazeologičeskih variantov.” (Deyimlerin Oluşmasında Kafiye ve Redif Faktörü), s. 93-96
- D. D. Vasil’yev, “Türkskaya runičeskaya nadpis’ iz okrestnostey Bayan-Kola (Tuva).” (Bayan-Kola (Tuva) Çevresinde Türk Runik Yazısı), s. 97-101
- Z. Kleynmihel’, “Glagolı govoreniya v “Marzuban-name” i u Yakaba Nagy de Harşanya.” (*Marzuban-Name*’de ve Yakup Nagi de Harşani Eserinde İfade Fiilleri), s. 102-113
- P. Nurmekund, “Na poroge estonskoy altaistiki.” (Estonya Altaistik Sınırında), s. 114-120
- B. Çarıyarov, S. Altayev, “Turkmenskaya leksikografiya.” (Türkmen Leksikografyası), s. 121-123

TÜRKOLOGLAR

- “Andrey Nikolayeviç Kononov. K 70-letiyü so dnıya rojdeniya.” (Andrey Nikolayeviç Kononov’un 70. Yıldönümü), s. 124-127

1976-4

DİL TARİHİ ve YAPISI

G. K. Kuliyeu, "Sraunitel'no-istoričeskiy analiz leksiko-semantičeskogo razvitiya glagolov zreniya v türkskih yazıkah oguzskoy grupı." (Oğuz Grubu Türk Dillerinde Görsel Algı Fiillerin Leksik-Semantik Karşılaştırmalı Tarihî Analizi), s. 3-11

DİL İLİŞKİLERİ

Ya. Ş. Hertek, "O frazeologičeskih paralelyah v nekotorih türkskih i sovremennom mongol'skom yazıkah." (Bazı Türk ve Çağdaş Moğol Dillerinde Deyimsel Paralellikler), s. 12-25

EDEBİYAT

İ. V. Steblyeva, "K voprosu o kompleksnom izuçenii dryevne türskoy kul'turı." (Eski Türk Kültürünün Kapsamlı İncelenmesi), s. 25-30

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

F. A. Ganiyeu, "K voprosu o slojnih slovah v sovremennom tatarskom Yazıke." (Çağdaş Tatar Dilinde Birleşik Sözcükler), s. 31-38

N. Mamatov, "O klassifikatsii slojnih slov v uzbekskom yazıke." (Özbek Dilinde Birleşik Sözcüklerin Sınıflandırılması), s. 38-45

RAPORLAR

L. R. Tumiyañs, "O negrammetičnosti kategorii çisla imen suščestvi- tel'nih v Turkmenskom yazıke." (Türkmen Dilinde Adların Tekil Çoğul Kategorilerinin Sorunları), s. 46-55

G. Doerfer, "O treh koliçestvennih gradatsiyah glasnih v türkskih yazıkah." (Türk Dillerinde Ünlü Sesten OluşanÜç Değişik Grubu), s. 56-71

İ. Laude-Tsirtautas, "K voprosu o tabu i evfemizmah v kazahskom, kirgizskom i uzbekskom yazıkah." (Kazak, Kırgız, Özbek Dillerinde Tabu ve Güzel Adlandırma), s. 72-87

B. Çarıyarov, "İssledovaniye aktual'nih problem Turkmenskoy filologii." (Türkmen Filolojisinin Aktuel Problemlerinin İncelenmesi), 87-92

Z. Kleynmihel, “ Sovremennoe sostoyaniye türkologii v Germanskoy Demokratiçesкой Respublike.” (Almanya Demokratik Cumhuriyetinde Türkolojinin Bugünkü Durumu), s. 93-107

YORUMLAR

M. A. Habiçyev, “K. M. Musayev. Leksika Türkskihyazıkov v sravnitel’nom osvesçenii.” (Karşılaştırma Işığında Türk Dillerinin Leksikolojisi). s. 108-111

T. M. Garipov, “S. G. Klyaştorıny, R. G. Kuzeyev. Proishojdeniye başkirskogo naroda.” (Başkurt Halkının Doğuşu), s. 112

İ. E. Fadeyeva, “Turcica. Revue d’etudes Turqucs”, tom VI. s. 116

V. G. Kondrat’yev, “Tiirkologischer Anzeiger (1), Sonderaus druck aus: “Wiener Zeitschrift fflr die Kunde des Morgenlandes” 118

BİLİMSEL HAYAT

H. A. Baskakov, “Sessiya Postoyannoy İnternatsional’noy Altaistiçesкой Konferentsii (PIAK).” (Uluslararası GelenekselAltaistik Konferansı). s. 120-122

TÜRKOLOGLAR

R. A. Aganin, “Solomon Sergeyeviç Mayzel.” s.123

1976-5

DİL TARİHİ ve YAPISI

N. Z. Gacıyeva, “O tendentsiyah v razvitii morfologiçeskiego stroya türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinin Morfolojisinin Gelişim Süreçleri). s. 3-15

G. P. Mel’nikov, “Znaçeniya i smıslı prostıh form gagauzskogo glagola nastoyasçego i budusçego vremeni.” (Basit Gagavuz Geniş ve Gelecek Zaman Fiillerin Anlamı ve Önemi), s. 16-27

DİL İLİŞKİLERİ

Ş. Karimhocayev, “Osobennosti osvoeniya russkim yazıkom karakalpak-skih zaimstvovaniy.” (Karakalpak Alıntı Sözcüklerin Rus Dili Tarafından Algılanmasının Özellikleri), 28-35

E. İ. Rep'yeva, "O nekotorih türkizmah v russkom i ukrainskom yazıkah XV—XVI vekov." (XV.—XVI. Yüzyıllarda Rus ve Ukrayna Dillerinde Bazı Türk Alıntı Sözcük Hakkında), s.36-42

EDEBİYAT

A. E. Martıntsyeu, "O formah paralelizma v türkskom stihe." (Türk Şiirinde Paralelizm Formları), s. 43-48

L. N. Starostov, "İz nablyudeniy nad yazıkom prozı Nazıma Hikmeta." (Nazım Hikmet Nesir Dilinin Gözlemleri), s. 49-53

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

S. N. İvanov, "Ob izuçenii grammatiki türkskih yazıkov. İstoriya i sovremennost." (Türk Dillerinin Gramer İncelemeleri. Tarih ve Modernlik), s. 54-66

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

V. D. Arakin, V. A. Gordlyevskiy — issledovatel' türkskih yazıkov. V. A. Gordlevskiy Türk Dillerinin Araştırmacısı 67-74

A. P. Bazıyants, "V. A. Gordlyevskiy i reforma pis'mennosti türkskih yazıkov." (V. A. Gordlevskiy ve Türk Dillerinin İmla Reformu), s. 75-78

RAPORLAR

A. Ahundov, "Opıt fonetiçeskogo obobşçeniya i grammatiçeskogo opisaniya nazvaniy çastey tela çeloveka v azerbaycanskom yazıke." (Azerbaycan Dilinde İnsan Vücut Organların Gramer Tasviri ve Fonetik Genelleştirme Deneyimi), s. 78-81

YORUMLAR

K. Musayev, "B. Hasanov. Yazıki narodov Kazahstana i ih vzaimodeystvie." (B. Hasanov Kazakistan Halklarının Dilleri ve Onların Etkileşimi), s. 82

E. A. Umarov, Ya. Ş. Hertek. "Tuvinsko-ruskiy frazeologiçeskiy slovar." (Tuvaca-Rusça Deyim Sözlüğü), s. 83-84

A. Karayev, "D. Nuralıyev. Çeper mazmunıts differentsirleniş protsesi." s. 85

İ. G. Dobrodomov, G. V. Lukoyanov. "Mariyskiye zaimstvovaniya v çuvaşskom yazıke." (Çuvaş Dilinde Mari Alıntı Sözcükler), s. 86-87

N. A. Baskakov, "O. Ya. Prik. Oçerk grammatiki karaimskogo yazıka." (O. Ya. Prik, Karaim Dilin Gramer Derlemesi), s. 88-87

S. G. Klyaştorıny, İ. E. Fadeyeva, "Turcica. Revue d'etudes Turques" Tome VII. s. 90-91

BİLİMSEL HAYAT

N. Belyayeva, D. Vasil'yev, Yu. Li, E. Maştakova, S. Oreşkova, R. Yusipova, "100-letniy yubiley akademika V. A. Gordlyevskogo." (Akademik V. A. Gordlevskiy 100. Yıldönümü), s. 95-99

TÜRKOLOGLAR

A. H. Kononov, "Slovo ob Ervande Vladimiroviçe Sevortyane." (Ervand Vladimiroviç Sevortyan Hakkında Söz), s. 100-104

E. V. Sevortyan, "Fazıl Garifoviç İshakov." s. 105-107

KRONOLOJİ

L. S. Lyevitskaya, "Pyatidesyatiletıye sektora türkskih i mongol'skih yazıkov." (Türk ve Moğol Dillerinin 50 Senelik Sektörleri), s. 108

"Voprosı sintaksisa uzbekskoy razgovornoy reçi". Özbek Konuşma Dilinin Sentaks Soruları 109

1976-6

DİL TARİHİ ve YAPISI

P. İ. Kuznetsov, "K voprosu ob imeni prilagatel'nom v turetskom yazıke." (Türkçede Sıfat), s. 3-14

V. Ş. Psyancı, "K istorii razvitiya affiksov sravnitel'noy i umen'sitel'noy stepeney prilagatel'nıh v başkirskom yazıke." (Başkurt Dilinde Sıfatların Karşılaştırmalı ve Küçültme Derecesi Eklerinin Gelişim Tarihi), s. 15-23

DİL İLŞKİLERİ

İ. G. Dobrodomov, "Voprosı hronologii türkskih zaimstvovaniy v slavyanskıh yazıkah." (Slav Dillerinde Türk Alıntı Sözcüklerin Kronolojisi), s. 24-37

TARTIŞMALR VE YORUMLAR

R. S. Amirov, “Sinonimiçniye skazuemostniye formı v kazahskom yazıke i voprosı ih interpretatsii.” (Kazah Dilinde Eş Anlamalı Yüklemler ve Onların Yorumu Soruları), s. 38-47

RAPORLAR

G. F. Blagova, “Zametki o vzaimno-sovmestnom zaloge.” (İşteş Çatı Hakkında Notlar), s. 48-59

L. Ş. Arslanov, “K voprosu voznikoveniya gortanno-smıçnoy fonemi v kasimovskom govore tatarskogo yazıka.” (Tatar Dilin Kasım Ağızın Gırtlak-Patlamalı Fonem), s. 60-65

H. D. Daniyarov, “Ob etapah formirovaniya starouzbekskogo pis'menno-literaturnogo yazıka i ob uçastii kıçakskih dialektov v etom protsesse.” (Eski Özbek Edebî Yazı Dilinin Oluşumu ve Kıpçak Diyalektlerinin Rolü), s. 66-69

TÜRKOLOGLAR

İ. S. Seidov, “Samed Vurgun, kakim ya ego znali.” (Samed Vurgun Nasıl Tanınmıştır), s. 70-77

M. A. Dadaşzade, “Literaturno-kritičeskoe naslediye Samedu Vurguna.” (Samed Vurgun Edebiyat Eliştiri Mirası), s. 78-81

BİLİMSEL HAYAT

B. N. Basilov, G. F. Blagova, S. A. Kaskabasov, İ. V. Kormuşın, D. M. Nasilov, T. İ. Sultanov, “Vsesoyuznaya Türkolojiçeskaya Konferentsiya. (Bütün Sovyetler Birliği Türkoloji Konferansı), s. 82-99

C. Lukyanova, “Nauçnaya sessiya, posvyaşçennaya 70-letiyu so dnıya rojdeniya Samedu Vurguna.” (Samed Vurgun'un 70. Yaşğününü Kutlama Toplantısı), s. 100-102

KRONOLOJİ

G. Ragimova, “Yubileynaya vıstavka, posvyaşçennaya Samedu Vurgunu.” (Samed Vurgun Jübile Fuarı), s. 103

1977-1

DİL TARİHİ ve YAPISI

Z. A. Serebrennikov, "Proishozhdeniye affiksov zvukopodrajatel'nih glagolov v türkskih yazıkah." (Türk dillerinde Yankılama Fiillerinin Eklerin Oluşumu), s. 3-7

Z. İ. Budagova, "Struktura skazuemogo v türkskih yazıkah." (Türk Dillerinde Yükleme Yapısı), s. 8-14

N. P. Golubyeva, "Sinonimiya i variantnost' priglago'l'nih upravlyaemih form v Turetskom yazıke." (Türkçede Eş Anlamlılık ve Çeşitlilik Fiil Öncesi Formlarında), s. 15-24

DİL İLİŞKİLERİ

M. R. Fedotov, "O nekotorih oguzskih çertah çuvaşskogo yazıka." (Çuvaş Dilin Bazı Oğuz Özellikleri), s. 25-32

EDEBİYAT

Z. A. Ahmetov, "Aktual'niye problemi kazahskogo literaturovedeniya." (Kazah Edebiyatının Aktuel Problemleri), s. 33-37

ONOMASTİK

M. M. Ginatulin, "Motivatsiya nekotorih Türkskih nazvaniy ptits." (Bazı Türk Kuşların Adlarında Motivasyon), s.38-44

K- İbragimov, "Nekotoriye dryevne türskkiye nazvaniya dikih jivotnih v sovremennih Türkskih yazıkah." (Modern Türk Dillerinde Vahşi Hayvanların Bazı Eski Türk İsimleri), s. 45-51

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

A. M. Şerbak, "Yavlyatsya li koliçestvennaya oppozitsiya glasnih v halacskom yazıke trehçlennoy?" (Halac Dilinde Ünlü Opozisyonu Sayısı Üç Rakamlı mı?), s. 52-55

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

N. A. Baskakov, "Vladimir Fedoroviç Minorskiy kak türkolog." (Vladimir Fedoroviç Minorskiy Türkolog Olarak), s. 56-60

RAPORLAR

- L. V. Dmitriyeva, “Etüdü po türkskomu slovoobra zovaniyu.” (Türk Kelime Türemesinde Etütler), s. 61-73
- K. M. Abdullayev, “Sootnoşeniye glubinnogo i poverhnostnogo sostoyaniy strukturu v predlojeniyah s parallel’nimi komponentami (na materiale Türkskih pamyatnikov).” (Paralel Unsurlu Cümleler, Onların Derin ve Üst Yapısal Durumu (Türk Runik Yazıtların Üzerine), s 74-80
- F. S. Safiullina, “O segmentatsiyi v tatarskom literaturnom yazıke.” (Tatar Edebî Dilinde Segmantasyon), s. 81-87
- G. G. Fisakova, “Poslelogi v yazıke baçatskih Teleugov. Baçat Teleugların Dilinde Kelime Sonrası Ekler.” s. 88-93
- N. İskakova, “Vinitel’niy padej v slovosocetaniyah divana ”Mahmuda Kaşgari.” (Kaşgarlı Mahmud’un Divanından Yükleme Hali), s. 94-97
- E. A. Umarov, “Ranniy persidsko-turetskiy frazeologičeskiy slovar.” (Erken Farsça-Türkçe Frazeolojik Sözlüğü), s. 98-100

YORUMLAR

- D. M. Nasilov, “E. V. Sevortyan. Etimologičeskiy slovar’ türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinin Etimolojik Sözlüğü), s. 101-105
- M. İ. İslamov, R. G. Aznagulov, “N. H. Maksyutova. Vostoçniy dialekt başkirkogo yazıka.” (N. H. Maksyutova, Başkurt Dilinin Doğu Diyalekti), s. 106-108
- G. H. Ahunzyanov, M. G. Muhamadiyev, “Z. G. Uraksin. Frazeologiya başkirkogo yazıka.” (Z. G. Uraksin Başkurt Dilin Frazeolojisi), s 109-111
- A. N. Tihonov, İ. G. Dobrodomov, “M. F. Çernov. Kratkiy russko-çuvaşskiyy frazeologičeskiy slovar.” (Kısa Rusça-Çuvaşça Frazeolojik Sözlüğü), s 112-114
- H. D. Hamrakulova, “H. Koroglı. Uzbekskaya literatura.” (H. Koroglı, Özbek Edebiyatı), s 115-116
- T. Şarifli, “Vagif Arzumanov. Ebedijjete govuşan senet.” s. 117-119

TÜRKOLOGLAR

- A. T. Kaydarov, “Smet Kenesbayeviç Kenesbayev” s. 120

1977-3

DİL TARİHİ ve YAPISI

N. Z. Gacıyeva, B. A. Serebrennikov, “Areal’naya lingvistika i problema vosstanovleniya nekotorih čert isčežnuvših yazıkov.” (Bölgesel Lenguistik ve Karıyp Olan Dillerin Bazı Özelliklerinin Canlandırılması z), s. 3-12

EDEBİYAT ve FOLKLOR

F. Urmançeyev, “Geroičeskoe skazanie “Ak Kubek”. (Kahraman Destanı *Ak Kubek*), s. 13-24

ONOMASTİK

G. F. Sattarov, “Leksiko-semantičeskiye i tematičeskiye gruppı i razryadı tatarskih lično-individual’nih i semeyno-rodovih prozvišč.” (Tatar Özel Aile-Kabile Takma Adların Leksik-Semantik ve Tematik Sınıflandırılması), s. 25-35

RAPORLAR, YORUMLAR

O. P. Anjiganova, “Ad’ektivniye slovosocetaniya v hakasskom yazıke.” (Hakas Dilinde Niteliksel Sıfat Kelime Grubu) 36-45

İ. M. Otarov, “K izučeniyu professional’noy leksiki karaçayevo-balkarskogo yazıka.” (Karaçay-Balkar Meslek Leksikoloji İncelemesi), s. 45-50

D. G. Tumaşeva, M. A. Usmanov, F. M. Hisamova, “Ob osobennostyah razvitiya starotatarskoy delovoy pis’mennosti.” (Eski Tatar İş Yazılarının Gelişim Özellikleri), s 51-66

G. F. Blagova, “Andijanskiy govor po materialam “Babürname” (rubej XV—XVI vekov) i sovremennim dialektologičeskim opisaniyam.” (XV.—XVI. Yüzyıllarında Andijan Ağzı *Babürname* ’de ve Modern Diyalekt Tasvirleri), s. 67-76

D. M. Nasilov, “İz istorii altaistiki.” (Altaistik Tarihinden), s. 77-93

G. Yarring, “Turkologiya v Şvetsii.” (İsveç’te Türkoloji), s. 94-102

YORUMLAR

F. S. Safıullina, S. M. İbragimov, “Voprosı türskogo yazıkoznaniya”. (Türk Dilbilimin Soruları), s. 103-104

A. M. Aslanov, “Yu. D. Deşeriyev. Zakonomernosti razvitiya literaturnih yazıkov narodov SSSR v sovetskuyu epohu.” (Sovyet Döneminde SSBC’de Halkların Edebiyat Dillerinin Gelişim Kuralları), s. 105-107

R. G. Ahmet’yanov, “Vıdayuşçiyisy prosvetitel’-demokrat Kayum Nasırı”. “Mümtez Eğitimci-Demokrat Kayum Nasırı.” s. 109

1977-4

DİL TARİHİ ve YAPISI

L. V. Reşetova, “Grammatičeskiye osobennosti i semantičeskaya napolnyaemost’ inslrumentalis'a v raznosistemnih yazıkah.” (Farklı Dil Sistemlerinde Instrumental Halinin Gramer Özellikleri ve Semantik Doluluk Oranı), s. 3-15

H. G. Nigmatov, “Sootnoşeniye kategoriy padeja i prinadlejnosti v yazıke türkskih pamyatnikov XI—XII vekov.” (XI.—XII. Yüzyıllarda Türk Eserlerinde Hal ve Aitlik Kategorilerin Oranı), s 16-24

EDEBİYAT

A. N. Malehova, “Liçnost’ avtora v kompozitsii poemı “Lisan at-tajr” (“Yazık ptits.”) Ali Şera Navoi. (Ali Şir Nevaî’nin *Lisan üt-Tayr* Mesnevisinde Şairin Kimliği), s. 23-30

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

F. A. Ganiyev, “Metodı i printsıptı izuçeniya slojnih slov.” (Birleşik Kelimelerim İnceleme Metotları ve Prensıpleri), s. 31-35

K. M. Lyubimov, “Sistema dyeyopriçastiy v sovremennom turetskom yazıke.” (Çağdaş Türkçede Zarf-Fiil Sistemi), s. 36-46

U. A. Guseynzade, “Paralleli oguzskih etnonimov v sovremennoy toponimii Azerbaycanskoy SSR.” (Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinde Çağdaş Toponimindeki Oğuz Etnonimlerine Paralellikler), s. 47-51

RAPORLAR

A. Mollayev, “Dlitel’nost’ odnorodnih glasnih v dvuslojnih slovah s odinakovoy strukturoy.” (Aynı Yapıya Sahip Olan İki Heceli Sözcüklerdeki Ünlülerin Uzunluğu), s 52-65

A. Nurmuhamedov, "Nekotoriye zameçaniya ob ogibayuşçey spektra i klassifikatsii soglasnih." (Ünsüzlerin Sınıflandırılması ve Ses Dağılım Ölçüsü Üzerine Notlar), s. 66-72

L. Ş. Arslanov, "K voprosu o karagaşskom yazıke." (Karagaş Dili), s.73-81

H. Daniyarov, "Rol' kıpçakskih dialektov v razvitii stilistiçeskoj sistemı uzbekskogo literaturnogo yazıka v sovetskiy period." (Sovyet Döneminde Özbek Edebî Dilin Stilistik Gelişiminde Kıpçak Diyalektlerin Rolü), s 82-87

A. Memetov, "Ob omonimii v krımsko-tatarskom yazıke." (Kırım-Tatar Dilinde Eş Sesli Sözcükler), s. 88-95

R. G. Ahmet'yanov, "Dryevniye turko-mongol'skiye voenno- feodal'niye terminı v tatarskoj svadebnoy terminologii." (Tatar Düğün Terminolojisinde Türk-Moğol Savaş-Feodal Terimler), s. 96-102

G. P. Petrov, "O nekotorih funktsiyah intonatsii v çuvaşskom yazıke." (Çuvaş Dilinde Bazı Telaffuz Fonksiyonlar), s 103-112

S. S. Tatubayev, "Reduktsiya, proteza, apokopa v kazahskoy reçi i penii." (Kazak Konuşma ve Şarkı Dilinde Redüksiyon, Proteza, Apokopa.), s. 113-118

YORUMLAR

F. İshakov, A. Nurmanov, "İ. Rasulov. Hozirgi Uzbek Adabiy Tilida Bir Sostavli Gaplar." s. 119-120

U. D. Dospanov, "A. Bekbergenov. Karakalpak Tilindegn Sanlıkdar." s.121

L. S. Lyevitskaya, "Yazık baçatskih teleutov." (Baçak Teleutlerin Dili), s. 122

K. M. Musayev. Yu. Abduvaliyev, "T. Aydarov. Kazak Tilinin Leksikalık Ereşelikleri." s.124-125

BİLİMSEL HAYAT

A. A. Ahundov, G. A. Geybullayev, R. L. Sel'vina, "Aktual'niye voprosı onomastiki Kavkaza." (Kafkas Onomastiğinin Aktuel Sorunları), s. 126-128

G. İ. Antelava, "Velikiy Oktyabr' i Turtsiya". "Büyük Ekim Devrimi ve Türkiye." s. 129-130

1977-5

DİL TARİHİ ve YAPISI

A. P. Volodin, V. S. Hrakovskiy, “Funksional’no-tipologičeskaya harakteristika imperativa.” (Emir Kipinin ve Foksiyonel-Tipolojik Karakteristik Özellikleri), s. 3-12

DİL İLİŞKİLERİ

J. M. Guzeyev, “Orfografiya russkih zaimstvovaniy v karaçayevo-balkarskom yazıke.” (Karaçay-Balkar Dilinde Rus Alıntı Sözcüklerin İmlâsı), s. 13-17

ONOMASTİK

B. İ. Tatarintsyev, “Mestniye geografičeskiye termini syevero-vostočnoy Tuvı.” (Tuva’nın Kuzey Doğusundaki Coğrafik Yer Adları Terimleri), s. 18-26

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

L. İ. Kuznetsov, “O grammatičeskih kategoriyah imeni suščestvitel’nogo v turetskom yazıke.” (Türkçede Adların Gramer Kategorileri), s. 27-35

V. G. Guzeyev, “O razvernutih çlenah predlojeniya, vvodimih glagol’nimi imenami, v sovremennom turetskom yazıke.” (Çağdaş Türkçede Fiil Köklü Cümle Unsurları), s. 36-43

L. R. Kizlasov, “Dryevne türkskiye neuryaditsı.” (Eski Türk Dillerinde Kuralsız Konuşma Biçimleri), s. 44-46

RAPORLAR

U. Dospanov, “Opıt sozdaniya dialektologičeskogo slovarya karakalpakskogo yazıka i zadaçi dialektnoy leksikografii.” (Karakalpak Diyalekt Sözlüğü Oluşum Süreci ve Diyalektel Leksikografinin Amaçları), s 47-51

V. Drimba, “İssledovaniya po türkskoy filologii v Rumınii.” (Romanya’da Türk Filoloji Üzerine Araştırmalar), s 52-68

YORUMLAR

K- N. Veliyev, A. A. Zeynalov, “Tofig Haçıjev. Azerbaycan Edebî DiliTarihi.” s. 69-70

F. Ganiyev, F. Musin, "M. H. Gaynullin. Tatarskaya Literatura XIX veka." (M. H. Gaynullin, XIX. Yüzyılda Tatar Edebiyatı), s. 71-72

D. Nasırov, "N. Rajabov. Uzbek Tilining Garbiy Samarkand Şevalari." s.73-75

A. Kurbanov, E. Ç. Şukurov, "A. M. Meherremov. Gedim Turk Jazılı Abidelerinin Dili." s. 76-78

BİLİMSEL HAYAT

N. V. Emel'yanov, "Vsesoyuznaya konferentsiya fol'kloristov." (Sovyetler Birliği Folklor Konferansı), s 79

A. O. Musinov, "Hudojestvenniye iskaniya v sovremennoy sovetskoy, mnogonatsional'noy literature". (Millî Sovyet Edebiyatında Sanatsal Arayışlar), s. 80-83

TÜRKOLOGLAR

A. İ. İskakov, K. Ş. Husainov, "Gaynetdin Galiyeviç Musabayev." s. 84-85

N. A. Baskakov, "Gunnar Yarring." s. 86-87

N. C. Mamedov, "Mirzaaga Yuzbaşı Oğlı Gulizade" s. 88-89

E. İ. Korkina, N. E. Petrov, "Elizaveta İvanovna Ubryatova." s.90-92

R. G. Sızdıkova, "Maulen Balakayeviç Balakayev." s.93-95

Z. İ. Budagova, "Selim Abdullatif Oğlı Cafarov." s. 96-97

KRONOLOJİ

"Publitsistişeskiy stil' azərbaycanskıh rıevolyutsionnıh demokratov." (Azerbaycan İktidarının Demokratik Yayın Üslubu), s. 98

"Tipologiya vostoçnogo romanişeskogo eposa i formirovaniye azərbaycanskogo romana." (Azerbaycan Romanın Oluşumu ve Doğu Romantik Destanın Tipolojisi), s.99

"Azerbaycanskaya sovetskaya poeziya na russkom yazıke." (Rusça Azerbaycan Sovyet Şiiri), s. 99

"Suffiksial'noe slovoobrazovanie v sovremennom tatarskom literaturnom yazıke." Çağdaş Tatar Edebiyatında Sözcük Türemesi), s 100

"Osobennosti sintaksisa uzbekskogo ustnogo narodnogo tvorçestva." (Özbek Folklorun Sentaks Özelliği), s. 101

“Azerbaycanskaya lirika XVIII veka”. (XVIII. Yüzyılda Azerbaycan Dilinde Lirik), s. 102

“Vostochnokıpçakskıye govori i ih uçastiye v razvitii uzbekskogo literaturnogo yazıka.” (Doğu Kıpçak Ağızları ve Özbek Edebî Dilin Gelişmesinde Rolü), s. 102

“Stilistika glagola v sovremennom uzbekskom literaturnom yazıke”. (Çağdaş Özbek Dilinde Fiilde Üslup), s. 103

1978-2

A. N. Kononov, “Nekotorıye voprosı dal’neyşego razvitiya türkskogo yazıkoznaniya v SSSR.” (SSBC’de Türk Dilbilimin Geliştirilmesine Dair Bazı Sorunlar), s. 3-8

DİL TARİHİ ve YAPISI

A. A. Tsalkalamanidze, “Glagolı emotsional’nogo sostoyaniya v sovremennom uzbekskom yazıke.” (Çağdaş Özbekçede Duygu ve Heyecan Bildiren Fiiller), s. 9-18

DİL İLİŞKİLERİ

B. L. Gukasyan, “Znaçeniye zakavkazskih istoçnikov v izuçenii istorii azerbaycanskogo yazıka dopis’mennogo perioda.” (Edebî Dil Öncesi Azerbaycan Tarihî Araştırmalarında Güney Kafkasyadaki Kaynakların Önemi), s. 19-33

ONOMASTİK

K. A. Miziyev, “O toponimii Balkarii.” (Balkar Toponimisi), s. 34-40

RAPORLAR

S. A. Sokolov, “Sintaksişeskiye funktsii konstruksiy s pryamoy reç’yu v turetskom yazıke.” (Türkçede Dolaysız Anlatım Yapılarının Sentaktik Foksiyonları), s. 41-47

B. D. Arakin, “Ob omonimah v turetskom yazıke.” (Türkçede Sesteş Sözcükler), s.48-61

F. Hakimzyanov, “Dvuyaziçnyı bulgarskiy pamyatnik.” (Bulgarca İki Dilli Eser), s. 62-68

R. C. Cabbarova, S. T. Gıyasov, “Primeneniye metoda komponentnogo analiza k izuçeniyu kaçestvennih prilagatel’nih uzbekskogo yazıka.” (Özbek Dilinde Nitelik Sıfatları ve Birim Analizi), s.69-76

YORUMLAR

- M. Z. Zakiyev, F. S. Safiullina, “Tatar Telenets Anlatmalı Suzlege.” s. 77-79
- M. M. Kopilenko, Ş. Ş. Sarıbayev, “I. Ketsesbayev. Kazak Tilinin Frazeologiyalık Sezdiği.” s.80-82
- S. N. Muradov, M. Soegov, “Türkmen Dilinin Grammatikası.” s.83
- U. D. Dospanov, “D. S. Nasırov. Stanovleniye karakalpakskogo obşçenarodnogo razgovornogo yazıka i ego dialektnaya sistema.” (D. S. Nasırov, Karakalpak Halk Dilinin Oluşması ve Diyalektik Sistemi), s. 84
- Z. A. Alizade, Z. İ. Budagova, Ş. M. Saadiyev, “A. K. Alekperov. Samouçitel’ azerbaycanskogo yazıka.” (Azerbaycan Dili Ders Kılavuzu), s. 84-87
- A. Ahundov, “Hayriye Memova-Süleymanova. Türk dili sesbilgisi.” s.88-90

BİLİMSEL HAYAT

- İ. V. Bondarenko, E. K. Skribnik, “Problema svyazey v slojnom predlojenii v yazıkah raznih sistem.” (Farklı Dil Sistemlerinde Sıralı Cümlelerde Bağlantı Soru), s. 91-92

TÜRKOLOGLAR

- C. N. Muratov, “Karl Genrih Menges.” s. 93-94

KRONOLOJİ

- G. F. Blagova, “Çetvertoe plenarnoe zasedaniye Sovetskogo komiteta türkologov.” (Sovyet Türkologlar Komitesi IV. Oturumu), s. 95-103
- “Janroviye i ideyno-hudojestvenniye osobennosti dastanov “Gor ogli.”. (*Köroğlu* Destanlarında Üslup ve Ana –Fikir), s 104
- “Osnovı uzbekskoy punktuatsii.” (Özbek İmlâ Kurallarının Temeli), s. 104

1978-3

DİL TARİHİ ve YAPISI

- V. M. Nasilov, “Nekotoriye osobennosti slovoobrazovaniya v dryevne-türkskih pamyatnikah.” (Eski Türk Yazıtlarında Kelime Türemesinde Bazı Özellikleri), s. 3-6

DİL İLİŞKİLERİ

L. G. Timonina, “Türkskiye zaimstvovaniya v kottskom yazıke.” (Kot Dilinde Türk Alıntı Sözcükler), s. 7-13

EDEBİYAT

E. İ. Maştakova, “Problemi turetskoy srednyevkovoy literaturı v sovetskoy turkologii.” (Sovyet Türkolojisinde Orta Türkçe Dönemi Edebiyatı Problemleri), s. 14-21

ONOMASTİK

G. F. Sattarov, “Tatarskaya antropotoponimiya i etnolingvistiçeskiye svyazi.” (Tatar Antroponimik ve Etnolengüistik İlişkiler), s. 22-32

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

K. M. Musayev, “Osnovniye problemi izuçeniya leksiki türskih yazıkov.” (Türk Dillerinin Leksikolojisinin İncelenmesinde Temel Problemler), s. 33-41

M. Z. Zakiyev, “Ob etnonime “mişar” i proishojdenii mişarey.” (Etnonim “Mişar” ve Mişarların Doğuşu), s. 42-49

RAPORLAR

A. B. Abdullayev, “K otgraniçeniya konstruktsiy s pryamoy reç’yu ot slojnih predlojeniy v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Dolaysız Anlatım Yapıları ve Sıralı Cümlelerin Yapılarının Ayrımı), s. 50-57

T. A. Efendiyeva, “Stilistiçeskiye neologizmi — hudojestvenno-vırazitel’niye sredstva yazıka.” (Edebî Türlerin İfade Etmede Üslup Biçimsel Neologizmler), s. 58-69

A. Ahundov, “Nazvaniya çastey tela çeloveka, okançıvayuşçiesya na –z v azerbaycanskom yazıke.” (Azerbaycan Dilinde –z ile Biten İnsan Organ Adları), s. 70-75

R. A. Aganin, “Turetskaya leksikografiya v SSSR (1917—1977).” (1917-1977 Yıllar Arasında SSBC’de Türk (Türkçe) Leksikolijisi), s. 80-94

YORUMLAR

- İ. M. Otarov, “Grammatika karaçayevu-balkarskogo yazıka. Fonetika, morfologiya, sintaksis.” (Karaçay-Balkar Grameri. Fonetik, Morfoloji ve Sentaks), s. 95-96
- K. Z. Zinnatullina, R. A. Yusupov, “M. Z. Zekiyev. Tatar Halkı Telenets Barlıkka Kilue.” s.97-98
- N. Demesinova, A. Cunusbekov, “Ts. Netaliyeva. Kazak Tilinin Orfoepiyalık Sözdığı.” s. 100-101
- R. C. Vahidov, H. G. Nigmatov, O. T. Safarov, “T. Tsorayev, Hiromiy.(Hayati va ijodi).” s.102-103
- İ. G. Dobrodomov, “Gunnar Jarring. Gustaf Raquette and Qassim Akhun's Letters To Kamil Efendi. Gunnar Jarring. Gustaf Raquette ve Kassım Akhun'dan Kamil Efendi'ye Mektuplar.” s. 104

BİLİMSEL HAYAT

- H. Kurbatov, “O yazıke i stile sovremennoy tatarskoy hudojestvennoy Literaturı.” (Çağdaş Tatar Edebî Dili ve Üslubu), s.105-106

TÜRKOLOGLAR

- K. Yaşen, İ. Sultanov, H. Abdusamatov, U. Tuyçiyev, “Hamil' İslamoviç Yakubov.” s. 107-108

KRONOLOJİ

- L. G. Ofrosimova-Serova.” Pamyati Vladimira Mihayloviça Nasilova.” (Vladimir Mihayloviç Nasilov Anısına), s. 109

1978-4

DİL TARİHİ ve YAPISI

- N. A. Baskakov, “Forma proşedşego vremeni glagola na –çuh-çu v türkskih yazıkah i yeyo proishojdeniye.” Türk Dillerinde Geçmiş Zaman –çuh,-çu Formları ve Oluşumu), s. 3-8
- M. A. Ahmetov, “Zalogi glagola v yazıke orhono-eniseyskih pamyatnikov i ih otnoşeniye k sovremennomu başkirskomu yazıku.” (Orhun-Yenisey Yazıtlarında Fiil Çatı Ekleri ve Başkurt Diliyle İlişkisi), s. 9-20

R. G. Sibagatov, "Modal'nost' kak strukturno-semantiçeskoe edinstvo." (Modal Fiillerin Semantik-Yapısal Özelliği), s. 21-30

DİL İLİŞKİLERİ

S. M. İshakova, F. T. Valeyev, "Tacikskiy komponent v narodno-razgovornom yazıke zapadnosibirskih tatar." (Batı Sibirya Tatar Halk Dilinde Tacikçe Unsurlar), s. 31-39

K. M. Koşçanov, "Slovoobrazovanie suşçestvitel'nıh na baze russkih i internatsional'nıh slov v karakalpakskom yazıke." (Karakalpak Dilinde Rusça ve Uluslararası Sözcüklerin Oluşması), s. 40-43

ONOMASTİK

M. R. Fedotov, "Etatsizm i itatsizm v svete türkskih nazvaniy reki Volgi." (Volga Nehri Kenarında Kullanılan Türk Adlarında Ünlü Daralması), s. 44-47

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

M. İ. Trofimov, "O fonetiçeskom sposobe slovoobrazovaniya v sovremennom uygurskom yazıke." (Çağdaş Uygur Dilinde Fonetiksel Kelime Türemesi), s. 48-50

U. -J. Ş. Dondukov, "K proishojdeniyu slova-etnonima "yakut." (Yakut Etnonimin Oluşumu), s. 51-53

RAPORLAR

M. Cafarzade, "Ob odnom puti vozniknoveniya slojnopodçinennıh predlojeniy v türkskih yazıkah." (Türk Dillerinde Birleşik Cümlelerin Oluşumunda Bir Yöntem), s. 54-62

F. S. Safiullina, "O dialektnom sintaksise." (Diyalektel Sentaks Hakkında), s. 63-71

A. Şermatov, "Nekotorıye harakterniye osobennosti uzbekskih govorov nizov'ya Kaşkadar'i." (Aşağı Kaşkadar Bölgesinde Özbek Ağızlarının Bazı Doğal Özellikleri), s. 72-76

G. V. Tuşmalışvili, "O dialektnoy leksike govora azerbaycantsyev Gardabanskogo rayona Gruzinskoy SSR." (Gürcistan SSC'de Gardaban Bölgesinde Azerbaycan Ağızının Leksikolojisi Hakkında), s77-83

B. A. Livşits, "O proishojdenii dryevne türskoy runiçeskoy pis'mennosti." (Eski Türk Runik Yazı Dilinin Oluşumu), s. 84-98

M. Z. Zakıyev, A. G. Karımullın, "Pervopeçatnoy "Azbuke tatarskogo yazıka" - 200 let." (İlk Tatar Alfibesinin 200. Yılı), s. 99-101

YORUMLAR

E. A. Umarov, "Prof. E. E. Oruçov. Azerbayçança-Ruşça Frazelolohiya Lugatı." s. 102

L. V. Dmitriyeva, "Yazıki narodov Sibiri." (Sibirya Halklarının Dilleri), s. 105

V. K. Kabulov. Z. M. Salıhov, N. İ. Usmanhocayev, A. Af. Abdullayev, T. Hamdamov, A. T. Şermuhamedov, "Terminologıçeskiy slovar' po avtomatıçeskomu upravleniyu". (Kamu Yönetimi Terimler Sözlüğü), s. 106

1978-5

DİL TARİHİ ve YAPISI

G. F. Blagova, "K teorii türkskogo skloneniya." (Türk Adlarının Çekim Ekleri Teorisi), s.3-9

K. M. Abdullayev, "Slojnoe sintaksiçeskoe tseloe kak ob'ekt semantiko-grammatıçeskogo analiza." (Öznenin Birleşik Cümle Bütünlüğündeki Semantik-Gramer Analizi), s. 10-19

DİL İLİŞKİLERİ

R. A. Yunaleyeva, "Leksiko-semantiçeskoe razvitie türkskih nazvaniy golovnih uborov v russkom yazıke." (Ruşçada Türk Başlık (Başörtüleri, Şapka) Adların Leksik –Semantik Gelişimi), s.20-25

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

İ. H. Ahmatov, "Sootnoşeniye mejdu formal'noy strukturoy i semantikoy odnosostavnogo predlojeniya v karaçayevo-balkarskom yazıke." (Karaçay-Balkar Dilinde Tek Yüklemlı Cümlede Yapısal ve Semantik Durumu), s. 26-32

V. L. Gukasyan, "O fonemnom novoobrazovanii." (Fonemler ve Yeni Türetmeler), s. 33-42

MİLLİ TÜRKOLJİ TARİHİ

E. İ. Okoneşnikov, “E. K. Pekarskiy — vıdayuşçiyıysya leksikograf.” (Mümtaz Leksikograf E. K. Perakski), s.44-51

B. D. Arakin, “N. K. Dmitriyev i türkskaya leksikologiya.” (N. K. Dmitriyev ve Türk Leksikolojisi), s. 52-59

B. V. Lunin, “Pavel Aleksandroviç Falyev.” s. 60-62

RAPORLAR VE YORUMLAR

G. K. Kuliyeu, “Leksiko-semantiçeskoe razvitie glagolov sluhovogo vospriyatiya v türkskih yazıkah yugo- zapadnoy grupı.” (Güney-Batı Türk Dilleri Grubunda Duyma İle İlgili Fiillerin Leksik-Semantik Gelişimi), s. 70-78

G. D. Potapova.” Ob udarenii v turetskih toponimah.” (Türk Toponimlerinde Vurgu), s. 79-91

D. D. Vasil’yeu, “Pamyatniki türkskoy runiçeskoy pis’mennosti aziatskogo areala (II).” (Asya Bölgesinde Türk Runik Yazıtları -II), s.92-95

YORUMLAR

H. G. Nigmatov, E. Kiliçyev, “İ. Kuçkortoıyev. Suzning Manosi Vauning Valentligi.” s. 96-98

A. Tajmuratov, T. Begjanov, “U. Dospanov. Karakalpak Tili Tuslik Dialektinits Leksikası). s. 99

B. M. Mokıyenko, “Paremiologiya Uzbekistana.” (Özbekistan Paremioloji (Atasözü ve Deyim Bilimi)), s. 100-102

BİLİMSEL HAYAT

M. İ. Skvortsov, “Nauçnaya sessiya po problemam istoriçeskoy leksikologii çuvaşskogo yazıka.” (Çuvaş Dilinin Tarihî Leksikolojik Problemleri Bilimsel Oturumu), s. 103-107

TÜRKOLOGLAR

A. N. Kononov, T. V. Gamkrelidze, “Sergey Simonoviç Cikiya.” s. 108

DİL TARİHİ ve YAPISI

A. P. Volodin, V. S. Hrakovskiy, “Osobnosti stroeniya imperativnoy paradigmi v sopostavlenii s indikativnoy.” (Emir Kipi Paradigmasının Yapısal Özellikleri İle Bildirme Kipi Paradigmasının Karşılaştırılması), s. 3-12

FOLKLOR

F. Urmançeyev, “Po sledam Belogo Volka.” (Beyaz Kurt’un Peşinde), s. 12-23

ONOMASTİK

S. Af. Mollazade, “O znaçenii dialektnih dannih v izuçenii toponimii.” (Toponimi İncelemesinde Diyalekt Bilgilerin Değeri), s. 24-30

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

R. G. Ahmet’yanov, “O genealogičeskoj klassifikatsii kıpçakskih turkskih yazıkov.” (Kıpçak Türk Dillerinde Genetik Sınıflandırılma), s. 31-36

R. Daniyarov, “Rol’ terminov-slovoçoetaniy v oboznaçenii tehničeskih ponyatij.” (Teknik Adlardaki Terimlerde Kelime Grubunun Rolü), s. 37-44

RAPORLAR

N. C. Abdullayeva, “K probleme sintaksiçeskoj sinonimii.” (Sentaktik Eşanlamlılık Problemi), s. 49-55

A. E. Şerer, “K probleme posleloga v sovremennoy lingvistike.” (Çağdaş Dilbiliminde Sözcük Sonundaki Ekler), s. 56-60

V. İ. Aslanov, “O haraktere metaforičeskih perenosov v srednyevkovoy türkoyaziçnoy poezii.” (Orta Türkçe Dönemi Türk Şiirinde Mecazi Anlam Hakkında), s. 61-67

O. V. Vasil’yeva, “Vremenniye i prostranstvenniye predstavleniyah v “Knige moego deda Korkuta” (nebesniye tela).” (Dede Korkut Hikâyelerinde Zaman ve Mekân Adları (Gök Cisimler)), s. 68-72

YORUMLAR

B. Naurizbayev, “Z. A. Ahmetov. Sovremennoe razvitie i traditsii.” (Z. A. Ahmetov, Çağdaş Gelişim ve Gelenekler), s.73-74

D. B. Ramazanova, F. S. Bayazitova, L. T. Mahmutova.” Opit issledovaniya türkskih dialektov.” (Türk Dialektlerini İnceleme Deneyimi), s. 75-76

A. Ahundov, “M. A. Habiçev. Karaçayevo-balkarskoe imennoe formoobrazovanie i slovoizmeneniye.” (M. A. Habiçev, Karaçay-Balkar Adları Oluşumu ve Sözcük Değişimi), s. 77-79

A. Bazarov, K. Musayev, “İ. Rasulov. Ulug Vatan Uruşi Yillarida Uzbek Tili Leksikasi.” s. 80-81

Ş. Şukurov, M. A. Mamedov, “B. Urinbayev. Sintaksiçeskiy stroy uzbekskoy razgovornoy reçi.” (B. Urinbayev, Özbek Konuşma Dilinin Sentaktik Düzeni), s. 82-84

L. Yu. Tuguşeva, “Georg Kara—Reter Zieme. Die uigurischen Übersetzungen des Guruyogas “Tiefer Weg” von Sa-skya Randita und der Manjuârînâmasamgiti.” s. 85-86

BİLİMSEL HAYAT

Ş. İbrayev, “Problemı eposa türko-mongol’skih narodov.” (Türk-Moğol Destan Problemi), s. 87

F. Musin, “Aktual’niye problemı estetiki i poetiki sotsialistiçeskogo realizma v literaturah Sovetskogo Vostoka.” (Sovyet Doğu Edebiyatında Sosyalistik Realizmin Estetik ve Poetik Aktuel Problemleri), s. 88-92

TÜRKOLOGLAR

G. K. Yakupova, “Gibad Habibulloviç Alparov.” s. 93-94

KRONOLOJİ

N. N. Şirobokova, Ş. Nasırov.”Seminar-soveşçanıye predstaviteley zon po sostavleniyu Dialektologičeskogo Atlasa Türkskih yazıkov SSSR.” (SSBC’de Türk Dillerin Dialektik Atlası Oluşturma ve Bölge Temsilcileri Seminer-Toplantısı), s. 95

“Problemı istoričeskogo razvitiya i sovremennogo funktsionirovaniya uzbekskih Dialektov.”. (Çağdaş Özbek Dialektlerinin Tarihî Gelişimi ve Bugünkü Durumu), s. 98

“Semantika glagolov reçi v uzbekskom yazıke”. (Özbek Dilinde Konuşma Fiillerinin Semantiği), s. 98

“Morfologiya yazıka vostočno türskih pamyatnikov XI—XII vekov.” (XI.—XII. Yüzyıllara Ait Doęu Türk Abidelerinin Morfolojisi), s. 99-100

1979-1

DİL TARİHİ ve YAPISI

F. A. Ganiyev, “Analitiçeskaya morfologiya türskih yazıkov: problemi i zadaçi.” (Türk Dillerin Analitik Morfolojisi: Problemler ve Amaçlar), s. 3-8

R. G. Sibagatov, “Modal’nyı konstituent predlojeniya.” (Cümlede Gereklilik Kipi), s. 9-19

DİL İLİŞKİLERİ

E. F. İşberdin, “Mongol’skiye zaimstvovaniya v başkirskom yazıke.” (Başkurt Dilinde Moğolca Alıntı Sözcükler), s. 20-29

EDEBİYAT VE FOLKLOR

A. P. Vekilov, “Osnovniye printsipi azerbaycanskogo narodnogo stihoslojeniya.” (Azerbaycan Halk Şiir Sanatının Temel Prensipleri), s. 30-41

ONOMASTİK

L. V. Danilova, “Etimologiya nekotorih çuvaşkih komonimov Başkirskoy ASSR.” (Başkurt ÖSSC Bazı Kırsal Yerleşimlerinin Özel Adları Etimolojisi), s. 42-49

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

L. V. Reşetova, “O printsipah postroeniya rusko-uzbekskogo slovarya.” (Rusça-Özbekçe Sözlük Yazmanın Prensipleri), s. 50-56

RAPORLAR

G. Sarsıkeyeva, “Funktsii pazv v türskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Duraklama Foksiyonları), s. 57-61

A. Memetov, “Antonimi v krımsko-tatarskom yazıke.” (Kırım-Tatar Dilinde Antonimler), s. 62-66

K. T. Ramazanov, “Temporal’niye parniye slova v yugo-zapadnoy gruppe türskih yazıkov.” (Güney-Batı Türk Dilleri Grubunda Eş Zamanlı Sözcükler), s. 67-74

N. P. Golubyeva, “Ob’ektniye otnoşeniya, pryamoe dopolneneiye i formı ego vırajeniya v turetskom yazıke.” (Türkçede Yüklem- Belirtili Nesne İlişkisi), s. 75-85

A. Matgaziyeu, (İstoriko-etimolojiçeskiye primeçaniya Sermuhammed Munisa v "Firdaus-al-İkbal." (Şermuhammed Munis'in *Firdevsü'-l-İkbal* Adlı Eserinde Tarihî Etimolojik Notlar), s. 86-89

YORUMLAR

E. A. Potseluyevskiy, "L. A. Pokrovskaya. Sintaksis Gagauzskogo Yazıka v Sravnitel'nom Osveşçenii." (L. A. Pokrovskaya, Gagavuz Dili Karşılaştırmalı Sentaks), s. 90-94

F. Abdullayev, N. Mamatov, "M. K. Şaripov. "Horizgi Uzbek Tilida Suz Birikmaları Sintaksisi Masalası." s. 95

İ. G. Dobrodomov, "Ye. B. Bekmuhametov. Arabsko-persidskiye slova v kazahskom yazıke. Tolkoviy slovar zaimstvovaniy." (Ye. B. Bekmuhametov, Kazak Dilinde Arapça-Farsça Sözcükler ve Açıklamalı Alıntı Sözcükler Sözlüğü), s. 97-99

N. N. Canaşıa, "Kratkiy turetsko-ruskiy slovar novih slov." (Kısa Türkçe-Rusça Yeni Sözcükler Sözlüğü), s. 100

BİLİMSEL HAYAT

N. B. Badgayev, S. A. İzidinova, "Sravnitel'no-istoriçeskaya morfologiya türkskih yazıkov." (Türk Dillerinin Tarihî-Karşılaştırmalı Morfolojisi), s. 101

TÜRKOLOGLAR

K. A. Talıbzade, "Halık Guseynoviç Koroglı." s. 104-105

A. Mirhamedov, "Gamid Mamedtagi Oglı Araslı." s.106

1979-2

M. Ş. Şiraliyev, "O podgotovke dialektiçeskogo atlasa türkskih yazıkov narodov SSSR." "SSBC'deTürk Halklarının Diyalekt Atlasın Hazırlık Süreci), s. 3-8

DİL TARİHİ ve YAPISI

M. V. Zaynullin, "Modalniye slova i slovosocetaniya kak leksiko-grammatičeskoye sredstvo vırajeniya modalnosti v sovremennom başkirskom yazıke." (Çağdaş Başkurt Dilinde Gereklilik Kipi ve Kelime Gruplarında, Gereklilik İfade Eden Leksik-Gramer Yapı), s.9-19

DİL İLİŞKİLERİ

İ. A. Baskakov, “Türkizmi v nazvaniyah Moskovskih ulits.” (Moskova Sokaklarında Türkizimler), s. 20-29

İ. S. Cidalayev, “Ob odnom ryade bulgarskih slov v laksim yazıke (*virı, vir, virin, vivra/viura, virhu*).” (Lakçada Bir Dizi Bulgarca Sözcükler (*virı, vir, virin, vivra/viura, virhu*)), s. 30-36

ONOMASTİK

G. F. Sattarov, “Nazvaniya naseleñnih punktov Tatarii, proizvodniye ot drevnih türko-tatarskih liçnih imen.” (Tataristan’da Eski Türk-Tatar Özel Adlardan Oluşan Yerleşim Yeri Adları), s.37-47

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

Z. A. Alizade, “Otnoşeniye poslovits i pogovorok k frazeologii.” (Atasöz ve Güzel Sözlerin Deyimlerle Olan İlişkisi), s. 48-59

L. Lyevitckaya, “Novoye v tatarskoy dialektologii.” (Tatar Diyalektolojisinde Yenilikler), s. 60-62

RAPORLAR

R. G. Fahrutdinov, “Ob imeni i titule pravatelya Voljskoy Bulgarii.” (Voljskaya Bulgariya’da Hükümdar Ad ve Ünvanları), s. 63-71

H. -M. İ. Hacilayev, “O razliçiyah v leksike karaçayevskogo i balkarskogo variantov sovremennogo literaturnogo karaçayevı-balkarskogo yazıka.” (Çağdaş Karaçay ve Balkar Edebî Dilinde Karaçay ve Balkar Leksikolojisinin Farklılığı), s. 72-74

E. A. Umarov, “O frazeologičeskih slovaryah turetskogo yazıka.” (Türkçe Deyimler Sözlükleri Hakkında), s.75-79

YORUMLAR

E. N. Nacip, “I. Kenesbayev. Kazak Tilinin Frazeologiyalık Sözdigi.”s. 80-81

M. M. Mirzayev, A. B. Abdullayev, B. Ş. İgamberdiyev, E. Kiliçyev, H. G. Nigmatov, N. Şukrullayev, “S. N. İvanov, Kurs turetskoy grammatiki, çast’ II.” (S. N. İvanov, Türkçe Grameri Kursu, II. Bölüm), s. 82-84

M. İ. İslamov, R. D. Magerramova, “A. Şermatov. Uzbekskiye narodniye govori Kaşkadarinskoy oblasti.” (A. Şermatov, Kaşkadar Bölgesinde Özbek Halk Ağızları), s.85-86

İ. G. Dobrodomov, “Arheografya i linguistiçeskaya tekstologiya Yujnogo Urala.” (Güney Ural’da Arkeografik ve Dilbilimsel Metin Araştırmaları), s. 87-89

BİLİMSEL HAYAT

E. K. Skribnik, “ Slojnoye predlojeniye v yazıkah raznih sistem.” (Farklı Dil Sistemlerinde Birleşik Cümleler), s.90-91

TÜRKOLOGLAR

G. F. Blagova, “Emir Nacipoviç Nacip.” s.92-95

G. F. B.”Pyatoye Plenarnoye zasedaniye Sovetskogo Komiteta Türkologov.” (V. Sovyet Türkologlar Komitesi Toplantısı), s. 96-102

1979-3

DİL TARİHİ ve YAPISI

B. A. Serebrennikov, “O nekotorih trudnih problemah istoriçeskoy grammatiki türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinin Tarihî Gramerindeki Bazı Problemler), s. 3-11

DİL İLİŞKİLERİ

G. M. Çumbalova, “O türkskih leksiçeskih elementah v sovremennom bolgarskom yazıke.” (Çağdaş Bulgar Dilinde Türk Leksik Birimleri), s. 12-19

FOLKLOR

R. Berdibayev, “Rol’ skazitelya v sisteme epiçeskoy traditsii türko-mongol’skih narodov.” (Türk-Moğol Destan Geleneğinde Destan Anlatıcısının Rolü), s. 20-24

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

M. R. Fedotov, “Otnoşeniye çuvaşskogo i obşçeturkskogo yazıkov k yazıkam hazar, dunayskih i voljskih bulgar, a takje finno-ugrov.”(Hazar, Tuna ve Volga Bulgar, Fin-Ugor Dillerinin Çuvaş ve Genel Türk Dilleriyle İlişkisi), s. 25-37

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

M. Usmanov, G. Galimova, “Husain Faizhanov kak türkolog.” (Türkolog Husain Faizhanov), s.38-47

RAPORLAR

H. G. Nigmatov, A. A. Tsalkalamanidze, “Semantiko-sintaksişeskiye gruppı glagolov i znaçeniye zalogovih affiksov v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Semantik-Sentaktik Fiil Grupları ve Fiil Çatı Eklerinin Anlamı), s. 48-56

G. A. Klimov, D. İ. Edel'man, “K etimologii Albasty/Almasty.” (Albasty/ Almasty Sözcüklerin Etimolojisi), s. 57-63

M. İ. İslamov, “Ob izuçenii azerbaycanskih dialektov i govorov metodom lingvistişeskoy geografii.” (Azerbaycan Diyalektler ve Ağızlarında Dilbilimsel Coğrafik İnceleme Yöntemi), s. 64-70

YORUMLAR

A. M. Şerbak, “İzıskannıy dar türkskomu yazıku.” (Türk Diline Zengin Hediye), s. 71-73

İ. M. Otarov, “H. İ. Suyunçyev. Karaçayev-balkarskiye i mongol'skiye leksişeskiye paralleli.” (Karaçay-Balkar ve Moğol Dillerinde Leksik Paralellikler), s. 74

Z. A. Ahmetov, “L. M. Euezova. M. O. Euezov Tvorçestvosında Kazakstan Tarihının Problemaları.” s. 75-76

F. R. Zeynalov, “A. S. Safayev. Semantiko-sintaksişeskoe çleneniye predlojeniya v uzbekskom yazıke.” (A. S. Safayev, Özbek Dilinde Semantik-Sentaktik Cümle Öğeleri), s. 77

İ. E. Petrosyan, “Turcica. Revue d'etudes Turques.” s.78-81

BİLİMSEL HAYAT

İ. Ya. Selyutina, “Yazıki i toponimiya Altaya.” (Altay Dilleri ve Toponimi), s. 82-83

İ. Ya. Selyutina, “İssledovaniya zvukovih sistem yaikov Sibiri i sopredel’nih regionov.” (Sibirya’ya Yakın Bölgelerde Fonetik Sistemlerinin İncelemeleri), s. 84-89

A. İmanbayev, M. Abdurahmanov, G. İshakov, “Aktual’niye problemi sovetskogo uygurovedeniya.” (Sovyet Uygur Bilimin Aktuel Problemleri), s. 90-95

TÜRKOLOGLAR

N. C. Mamedov, “Mamed Cafar Zeynalabdin Oglı Cafarov.” s. 96-98

KRONOLOJİ

G. F. Blagova, “O rabote Sovetskogo Komiteta Türkologov 1974—1978.” (1974-1978 Yılları Arasında Sovyet Türkologlar Komitesinin Çalışmaları), s. 99-101

“Toponimiya syevernih rayonov Azerbaycana.” (Kuzey Azerbaycan Bölgesi Toponimisi), s. 102

“İssledovaniye po leksike oguzskogo nareçiya uzbekskogo yazıka.” (Özbek Dilinin Oğuz Diyalektiği ve Leksikoloji Araştırmaları), s. 102-103

1979-4

İ. A. Baskakov, “Osnovniye vehi razvitiya sovetskogo uygurovedeniya.” (Sovyet Uygur Bilimin Önemli Gelişim Dönemleri), s. 3-9

DİL İLİŞKİLERİ

Z. İ. Budagova, V. L. Gukasyan, “Ob azerbaycansko-armyanskih yazıkovih kontaktah.” (Azerbaycan Dili-Ermeni Dil İlişkileri), s. 10-21

ONOMASTİK

V. U. Mahpirov, “Antroponimi v “Divanu Lugat-it- Türk” i “Kutadgu Bilig.” (Divanu Lugat-it Türk ve Kutadgu Bilig’te Antroponimi), s. 22-28

A. Dubin’ski, “Karaimskıye jenskıye imena v Kırımı i ih semantiko-etimologičeskiy analiz.” (Kırım’da Karaim Dilindeki Kadın Adları ve Semantik-Etimolojik Analiz), s. 29-37

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

N. Mamatov, “Ob otliçii sobstvennoslojnih slov ot sintaksiçeskih soçetaniy.” (Özel Birleşik Sözcükler ve Sentaktik Kelime Grubundan Farkı), s. 38-46

İ. H. Ahmatov, “Ob opredelenii bezličnosti predlojeniya v karaçayevo-balkarskom yazıke.” (Karaçay-Balkar Dilinde Öznesiz Cümle), s. 47-53

RAPORLAR

R. G. Usenbayeva, “Bessoyuzniye slojniye predlojeniya s obşçim znaçeniyem obuslovlennosti v russkom i kirgizskom yazıkah.” (Rus ve Kırgız Dillerinde Sıralı Bağlaçsız Cümlelerde Şart Kipi), s. 54-61

S. F. Mirjanova, “O yazıke başkir plemeni kıpçak.” (Kıpçak Kaviminde Başkurt Dili), s. 62-68

A. G. Hamitova, “Ob affiksah, vırajayuşçih nepolnotu priznaka v imenah prilagatel’nih türkskih yaıkov.” (Türk Dillerinde Tam Olarak Nitelik Göstermeyen Sıfat Ekleri), s. 69-74

Yu. V. Şçeka, “Nekotoriye strukturno-semantiçeskiye osobennosti predikativnih konstruksiy s glagol’nimi povtorami v turetskoy razgovornoj reçi.” (Türkçe Konuşma Dilinde Tekrar Fiilllerin Bazı Yüklemlı Yapısal-Semantik Özellikleri), s. 75-83

R. H. Halikova, “O yazıke istoriçeskih pis’mennih pamyatnikov başkir XVIII—XIX vekov.” (XVIII.—XIX. Yüzyıllarda Başkurt Tarihi Yazılı Metinlerin Dili), s. 84-89

İ. N. Şervaşidze, “K voprosu o dyeyopriçastii na -uyın, -yin; -matın/-matı, -mayın v yazıke dryevne türkskih runiçeskih pamyatnikov.” (Eski Türk Runik Yazıtlarında Zarf-Fiill Ekleri -uyın, -yin; -matın/-matı, -mayın), s. 90-93

D. M. Nasilov, “İz istorii altaistiki.” (Altaistik Tarihi Üzerine), s. 94-100

YORUMLAR

G. D. Sanjeyev, “B. Bazıdhan. Kazakşa-Monğolşa Sözdik.” s. 101-102

A. B. Koşkarov, A. Ts. Kurişjanov, A. İç. Jubanov, A. B. Belbotayev. Kumanşa-Kazakşa Jilik Sezdik.” s. 103-104

U. D. Dospanov, “F. F. Aliyev. Oçerki po leksike yazıka turok Kazahstana.” (F. F. Aliyev, Kazakistan’daki Türklerin Dili İle İlgili Leksikolojik Derlemeler), s. 105

G. K. Kuliyev, “İ. M. Otarov. Professional’naya leksika karaçayevo-balkarskogo yazıka.” (Karaçay-Balkar Meslekî Sözcükler), s.106-107

TÜRKOLOGLAR

K. S. Sabirov, “Rizautdin Salahutdinoviç Gazizov.” s. 108-109

1979-5

B. A. Serebrennikov, Ya. İ. İsanbayev, “Vostoçniye finno-ugorskiye yaziki i ih znaçeniye dlya istorii türkskih yazıkov Povolj’ya.” (Doğu Fin-Ugor Dilleri ve Volga Türk Dillerinin Tarihi Önemi), s. 3-7

DİL İLİŞKİLERİ

İ. G. Dobrodomov, “Aktsentologičeskaya karakteristika bulgarizmov v slavyanskih yazıkah.” (Slav Dillerinde Bulgarizmlerin Vurgu Özellikleri), s. 8-19

L. G. Timonina, “Kottsko- türkskiye slovarniye sopostavleniya Karla Bouda.” (Karl Bouda’nın Sözlüksel Kot-Türk Karşılaştırması), s. 20-25

ONOMASTİK

S. K. Karayev, “O pokazatelyah mnojestvennosti v toponimah Uzbekistana.” (Özbekistan Toponimlerinde Çokluk Ekleri), s. 26-29

A. Guseynzade, “Ob odnom dryevnem etnotoponime Azerbaycana (Bilâsuvar).” (Eski Azerbaycan (Bilâsuvar) Etnotoponimi Hakkında), s. 30-35

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

F. A. Ganiyev, “Ob orfografii slojnih slov v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Birleşik Sözcüklerin İmlâ Kuralları), s. 36-40

N. Ye. Petrov, “O stihotvornoy forme olonho i yeyo svyazi s poeziey orhonskih turkov.” (Olonho Şiir Yapısı ve Orhun Türkleriyle Olan Bağlantıları), s. 41-49

RAPORLAR

A. Mamajanov, “O periodah v sovremennom uzbekskom literaturnom yazıke.” (Çağdaş Özbek Edebî Dilinde Dönemler), s. 50-54

M. F. Çernov, “Tipı svobodnih i nesvobodnih soçetaniy slov (s glagolom *tuh*) v sovremennom çuvaşskom yazıke.” (Çağdaş Çuvaş Dilinde *tuh* FiilliBağımlı ve Bağımsız Sözcük Grupları), s. 55-63

B. İ. Kotleyev, “Differentsial’niye priznaki i akustiçeskiye karakteristiki çuvaşskih glasnih.” (Çuvaş Dilindeki Ünlülerin Ayırıcı ve Aküstik Özellikleri), s. 64-71

C. İ. İbragimov, “O nekotorih strukturno-veroyatnostnih parametrah kirgizskogo naučno-tehniçeskogo teksta.” (Kırgız Bilimsel-Teknik Metinlerin Yapısal-Olasılık Parametresi), s. 72-79

R. C. Magerramova, Z. İ. Rzayeva, “Vzaimootnoşeniya dialektov i govorov azerbaycanskogo yazıka s pis'mennım literaturnım yazıkom XVIII veka.” (XVIII. Yüzyılda Azerbaycan Edebî Yazı Dilinin Diyalekt ve Ağızlarla Olan İlişki), s. 80-84

T. Begjanov, “O terminah şelkovodstva v karakalpakskom yazıke.” (Karakalpak Dilinde İpekçilikle İlgili Terminleri), s. 85-89

İ. L. Kizlasov, “Tugutüpskaya stela s dryevnehakasskoy epitafiyey.” (Tugutüp Abidesi ve Eski Hakas Kitabesi), s. 90-96

H. Hamidov, “Ob izuçenii pis'mennih pamyatnikov karakalpakskogo yazıka doryevolyutsionnogo perioda.” (Ekim Devrimi Öncesi Karakalpak Eski Yazılı Metinlerin İncelenmesi), s. 97-100

YORUMLAR

D. S. Nasırov, U. D. Dospanov, A. B. Bekbergenov, “D. G. Tumaşeva. Dialekti sibirskih tarar.” (Sibirya Tatar Diyalektleri), s. 101-104

K. Musayev, “R. Barlıbayev. Kazirgi Kazak Tilindegi Kogamdık-Sayasi Leksikası.” s. 105-106

R. G. Ahmet'yanov, “F. S. Hakimzyanov. Yazık epitafiy voljskih bulgar.” (Volga Bulgarların Kitabesi Dili), s. 107-108

A. G. Nigmatov, T. Korayev, “R. Bolidov. Adabiy Tahalluslar Hakida.” s.109

KRONOLOJİ

“Kategoriya deyespriçastiya i ego funktsii v turkmenskom yazıke v istoriçeskom aspekte”. (Tarihî Açıdan Türkmen Dilinde Zarf-Fiill Kategorisi), s. 110

1980-1

DİL İLİŞKİLERİ

“Sovetsakaya Türkologiya” jurnal, pervoye desyatiletie.”(Sovetsakaya Türkologiya Dergisinin Onuncu Yılı), s. 3-7

D. S. Setarov, “Türkizmi v russkih nazvaniyah jivotnogo mira.” (Rusçadaki Hayvan Adlarında Türkizimler), s. 8-27

V. E. Raykova, “K probleme fonetiçeskogo oformleniya anlauta starih rusizmov v hakasskom yazıke.” (Hakas Dilinde Eski Rus Sözcüklerin Söz Başında Ses Türemesi), s. 28-31

ONOMASTİK

G. F. Sattarov, “Etnotoponimıya Tatarii.” (Tataristan Etnoponimi) s. 32-49

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

L. G. Ofrosimova-Serova, “İstoçniki etimologiçeskih slovarey regional’nih grupp türkskih yazıkov i praktiçeskiye voprosı podgotovki materialov etih slovarey.” (Türk Dillerinin Etimolojik Sözlüklerin Kaynakları ve Pratik Sorular Hazırlama Kılavuzu), s 53-58

RAPORLAR

Z. A. Alizade, “Sintaktiko-stilistiçeskiye osobennosti poslovits i pogovorok v azerbaycanskom yazıke.” (Azerbaycan Dilinde Deyimler ve Atasözlerin Sentaktik-Stilistik Özellikleri), s. 59-67

R. M. Biryukoviç, “Semantika i formı vırajeniya sposobov glagol’nogo deystviya v çulımsko- türkskom yazıke.” (Çulım-Türk Dilinde Hareket Fiillerin Semantik ve İfade Yöntemleri), s. 68-77

M. R. Fedotov, “Zametki o peryevode s odnogo türkskogo yazıka na drugoy.” (Bir Türk Dilinden Başka Diline Çevirme ile Alakalı Notlar), s. 78-83

YORUMLAR

E. R. Tenişev, “T. M. Garipov. Kıpçakskiye yazıki Uralo-Povolj’ya.” (Ural ve Volga Bölgesinde Kıpçak Dilleri), s. 84-85

R. C. Magerramova, S. G. Mehtiyeva, “H. Nazarova. Osobennosti sintaksiçeskogo stroya uzbekskogo literaturnogo yazıka kontsa XV — načala XVI veka.” (XV. Yüzyılın Sonundan ve XVI. Yüzyılın Başına Kadar Özbek Edebiyat Dilinin Sentaks Yapısının Özellikleri), s. 86-88

A. K. Alekperov, “M. İ. Adilov. Azarbaycan Dilinde Teglidi Sözlər.” s. 89

K. Abdullayev, F. Calilov, “G. E. Bagırov. Bedii Eserlerde Danışig Dilinin Grammatik Hususijjetleri. “ s.90-91

S. Omarbekov, “Öreli Öner” “Söz Öneri.” s. 92-93

B. V. Lunin, “A. P. Baziyants. Vladimir Aleksandroviç Gordlyevskiy.” (A. P. Baziyants. Vladimir Aleksandroviç Gordlyevskiy), s. 94-95

BİLİMSEL HAYAT

E. K. Skribnik, “Slojnoe predlojeniyeye v yazıkah raznih sistem.”. (Farklı Dil Sistemlerinde Karmaşık Cümle), s. 96-98

TÜRKOLOGLAR

A. P. Huzangay, “Vasiliy Georgiyeviç Egorov.” s. 99-101

N. C. Mamedov, “Aziz Mirfey Zulla Oglı Mirahmedov.” s.102-103

F. G. Guseynov, A. A. Bagirov, “Aliovsat Zakir Oglı Abdullayev.” s.104-105

F. R. Zeynalov, E. İ. Azizov, “Abdulla Guseyn Oglı Veliyev.” s. 106-108

1980-2

K. M. Musayev, “V. İ. Lenin i razvitiye türkskih yazıkov v SSSR.” (V. İ. Lenin ve SSBC’de Türk Dillerinin Gelişimi), s. 3-13

DİL TARİHİ ve YAPISI

A. N. Kononov, “Zametki po morfologii turetskogo yazıka.” (Türkçe Morfolojisi Üzerine Notlar), s. 14-20

DİL İLİŞKİLERİ

İ. G. Dobrodomov, “İz alanskogo plasta iranskih zaimstvovaniy çuvaşskogo yazıka.” (Çuvaş Dilind İran Alıntı Sözcükler), s. 21-29

EDEBİYAT

F. Urmançeyev, “Legendı o bulgarskih bogatıryah i skazanie ob Alpamişe.” (Alpamiş Destanı ve Bulgar Bahadır Hakkında), s. 30-38

ONOMASTİK

A. Kamalov, “O toponimii Başkirii.” (Başkurtların toponimi), s. 39-46

RAPORLAR

- İ. S. Agayeva, “Vzaimodeystvie hudojestvennogo i nauçnogo stiley sovremennogo azerbaycanskogo literaturnogo yazıka.” (Çağdaş Azerbaycan Edebî Dilinde Sanatsal ve Bilimsel Üslupların Etkileşimi), s. 47-56
- E. N. Nacip, “Pyatiyazıçnyı slovar’ Damaskina.” (Damaskin Beş Dilli Sözlüğü), s. 57-63
- E. F. İşberdin, “Kamen’ s “zagadoçnımı” znakami.” (Gizemli Sembollü Taş), s. 64-67
- H. S. Suleymanov, “Po rukopisnim fondam İndii.” (Hindistan Elyazmaların Peşinde), s. 68-73

YORUMLAR

- A. A. Çeçenov, “R. M. Biryukoviç. Morfologiya çulımsko-türkskogo yazıka.” (R. M. Biryukoviç, Çulım-Türk Dilin Morfolojisi), s. 74
- L. Dmitriyeva, “Ya. S. Ahmetgaleyeva. İssledovanıye türkoyazıçnogo pamyatnika “Kisekbaş kitabı.” (Türk Eseri *Kisekbaş Kitabı* nın İncelemesi), s. 75-79
- R. Berdibayev, “Kazahskiye skazki o jivotnih.” (Kazak Hayvan Masalları), s. 80
- E. A. Umarov, “Bibliografiçeskiy ukazatel’ literaturı po voprosam frazeologii.” (Frazeoloji Konusunda Bibliyografik İndeks Kılavuzu), s. 81-82

BİLİMSEL HAYAT

- F. Ganiyev, F. Safiullina, Konferentsiya po tatarskomu yazıkoznaniyu. Tatar Dilbilimi Hakkında Konferans), s. 83-86

TÜRKOLOGLAR

- E. A. Potseluyevskiy, E. R. Tenişev, “Nikolay Aleksandroviç Baskakov.” s. 87-88
- A. Ahundov, “Muhtar Guseyn Oğlu Guseynzade.” s. 89-90

KRONOLOJİ

- G. F. Blagova, “Şestoe plenarnoe zasedaniye Sovetskogo Komiteta Türkologov.” (Sovyet Türkologlar Komitesi XI. Oturumu), s. 91-107
- N. A. Baskakov, “Pamyati Alessio Bombaçi.” (Alessio Bombaçi Anısına), s. 108-110

1980-6

DİL TARİHİ ve YAPISI

K. M. Musayev, “K istorii soyuzov v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Edatlarla İlgili Bilgi), s. 3-11

EDEBİYAT

E. İ. Maştakova, “Dva tahmisa Vasıfa Enderunlu kak soçineniye turetskoy “gorodskoy” literaturı.” (Vasıf Enderunlu’nun İki Tahmisi Türk Şehir Edebiyat Kapsamında), s. 12-19

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

M. Ş. Şiraliyev, “O tvoritel’nom padeje.” (Instrumental Hahi Hakkında), s. 20-22

B. A. Serebrennikov, “Yavlyayutsya li türksko-mongol’skiye paralleli sredstvom proniknoveniya v glubını istorii türkskih yazıkov?” (Türk-Moğol Paraleller Türk Dillerinin Tarihinin Derinlemesine Araçlar Olabilir Mi?), s. 23-31

P. İ. Kuznetsov, “Genezis türkskogo aorista.” (Türk Aorist (Geçmiş Zamanı Gösteren Bir Fiil Biçimi) Genezisi), s. 32-43

H. G. Nigmatov, “O haraktere grammatiçeskogo znaçeniya türkskih form i kategoriy.” (Türk Formları ve Kategorileri ve Onların Gramer Anlamı), s. 44-50

F. G. Guseynov, “O turkoyaziçnoy osnove suffiksa -açv russkom yazıke.” (Rus Dilinde -aç Türk Eki), s. 51-55

MİLLÎ TÜRKOLJİ TARİHİ

E. R. Tenişev, “Sergey Efimoviç Malov.” s.56-63

RAPORLAR

B. U. Urinbayev, (Spetsifika razgovornoy reçi i territorial’nego dialekta.” (Bölgesel Diyalektlerin Spesifik Konuşma Özellikleri), s. 64-69

A. Memetov, “O terminah rodstva v krımsko-tatarskom yazıke.” (Kırım-Tatar Dilinde Akrabalıkla Alakalı Terminoloji), s. 70-75

N. E. Gaciahmedov, “Sistema proşedşih vremen kumıkskogo indikativa.” (Kumuk Dilinde İndikatifin Geçmiş Zamanı), s. 76-81

YORUMLAR

Z. İ. Budagova, R. G. Eyvazova, “F. R. Zeynalov. Gedim Turk Yazılı Abideleri.” s. 82-83

F. S. Safiullina, “İ. B. Beşirova. Sengat’le ÇeçmeEserler Tele.” s. 84-85

A. A. Ahundov, M. A. Habiçyev, “N. Z. Gaciyeva. Türkoyazıçnıye Arealı Kavkaza.” (Kafkasya’da Türk Dillerin Bölgeleri), s. 86-87

G. G. Fisakova, “V. İ. Rassadin. Morfologiya tofalarского yazıka v sravnitel’nom osveşçenii.” (Kıyaslamalı Işığında Tofalarça Morfolojisi), s. 88-90

Z. G. Uraksin, “O. T. Molçanova. toponimiçeskiy slovar’ Gornogo Altaya.” (Dağlı Altay’ın Toponimi Sözlüğü), s. 91-92

A. M. Buşuy, “Kasantatarische Volkslieder.” s. 93

B. Yuldaşev, “Paremiologiya Uzbekistana, vıp. II.” (Özbekistan Paremioloji, II. Cilt), s. 94-95

BİLİMSEL HAYAT

B. A. Govoruhina, D. Nuraliyev, “K stoletiyu so dnya rojdeniya akademika A. N. Samoyloviça.” (Ordinaryüs A. N. Samoyloviç’in 100. Yıl Dönümü), s. 96-97

TÜRKOLOGLAR

N. A. Baskakov, “Urunbek Nurjanoviç Kojurov.” s.98-99

KRONOLOJİ

“O sostave Sovetskogo Komiteta Türkologov.” (Soveyt Türkologlar Komitesi), s. 100

R. M. Bulgakov, “Leningradskiy türkologiçeskiy seminar (1975—1980).” (Leningrad Türkoloji Semineri (1975-1980)), s. 100-102

1981-1

A. Ya. Kononov, E. R. Tenişev, E. İ. Fazılov, “Türkskoe yazıkoznaniye v SSSR: İtogi i perspektivi.” SSBC’de Türk Dilbilimi: Sonuçlar ve Hedefler), s. 3-22

Z. Ahmetov, M. K. Koşçanov, A. S. Sadıkov, İ. A. Sultanov, T. M. Mirzayev, “İzuçenıye literaturı i fol’klora türkoyazıçnıh narodov SSSR. Sostoyanie i Zadaçi.” (SSBC’de Türk Halkların Folklor Araştırmaları. Durum ve Hedefler), s. 23-29

DİL İLİŞKİLERİ

R. A. Yusupov, “Obşçyeyo i spetsifiçeskoe v perenosnom upotreblenii slov kontaktiruyuşçih yazıkov.” (Temasta Olan Dillerin Genel ve Spesifik Mecazi Kelime Anlamları), s. 30-37

S. F. Mirjanova, “O dryevnih etno-yazıkovih svyazyah başkir i vengrov.” (Başkurtların ve Macarların Arasında Etnolojik Dil Bağlantıları), s. 37-48

FOLKLOR

H. G. Koroglı, “Dryevne türkskiye elementi v parfyanskom epose “Ayatkar Zareran.” (Parfan “Ayatkar Zareran” Adlı Destanında Eski Türk Unsurlar), s. 49-53

ONOMASTİK

L. V. Dron, “Komrat — etnotopim nogayskogo proishojdeniya.” (Nogay Asıllı Etnopim Komrat), s. 54-59

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

G. F. Blagova, “E. D. Polivanov i türskaya areal'naya lingvistika.” (E. D. Polivanov ve Türk Bölgesel Dilbilimi), s. 60-64

RAPORLAR

M. İ. Trofimov, “Ob udarenii v slojnih slovah i slovosocetaniyah v türskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Bileşik Kelimelerde ve Kelime Gruplarında Vurgu), s. 65-76

M. N. Cavadova, “Neproizvodniye glagoli v pis'mennih pamyatnikah azerbaycanskogo yazıka.” (Azerbaycan Yazılı Eserlerinde Türevsiz Fiiller), s. 77-86

YORUMLAR

İ. A. Baskakov, “N. P. Petrov. Çuvaşskiy yazık v sovetskuyu epohu.” (N. P. Petrov, Sovyet Döneminde Çuvaş Dili), s. 87

G. G. Kagarmanov, “İssledovaniya po grammatike sovremennogo başkirskogo literaturnogo yazıka.” (Çağdaş Başkurt Edebî Dili Gramer Üzerine İncelemeler), s. 88-91

BİLİMSEL HAYAT

L. V. Danilova, K. Karimov, S. İ. Gayupov, S. Atamirzayeva, B. Sarımsakov, S. Mamacanov, İ. Ahmedhocayev, M. Ahunova, “III Vsesoyuznaya türkologičeskaya konferentsiya.” (III. Sovyetler Birliđi Türkoloji Konferansı), s. 92-103

KRONOLOJİ

G. F. Blagova, “K devyanostoletiyu so dnya rojdeniya Yevgeniya Dmitriyeviça Polivanova.” (Yevgeniy Dmitriyeviç Polivanov, 90. Yaş Günü), s. 104-106 “Formirovaniye i sovremennoe sostoyaniye govorov vostočnogo dialekta başkirkского yazıka”. (Başkurt Dilinin Dođu Diyalektlerine Ait Olan Ağızların Oluşumu ve Bugünkü Durumu), s. 107

“Strukturno-semantičeskiye modeli prostogo predlojeniya v sovremennom karaçayevo-balkarskom yazıke”. (Çađdaş Karaçay-Balkar Dilinde Basit Cümlelerin Yapısal-Semantik Modelleri), s. 107

1981-2

DİL TARİHİ ve YAPISI

B. A. Serebrennikov, R. M. Biryukoviç, “Nekotoriye osobennosti istoričeskogo razvitiya perfekta v različnih yazıkah.” (Deđişik Dillerde Tarih Boyunca Perfekt Gelişimi ve Onun Bazı Özellikleri), s. 3-12

DİL İLİŞKİLERİ

Ş. K. Mardanov, “O semantičeskikh sdvigah russkikh leksičeskikh zaimstvovaniy v uzbekskom literaturnom yazıke.” (Özbek Edebî Dilinde Rus Alıntı Sözcüklerin Semantik Gelişimi), s. 13-16

FOLKLOR

A. A. Petrosyan, “Publikatsiya pamyatnikov epičeskoy poezii turkoyazıçnih narodov v akademičeskoy serii “Epos narodov SSSR.”” (SSBC *Halkların Eposu* Adlı Akademik Serisinde Türk Dilleri Kullanlar Halklarının Epik Şiir Eserleri Yayını), s. 17-20

A. S. Mirbadalyeva, “Nekotoriye voprosı kritičeskoy otsenki tekstov eposa turkoyazıçnih narodov.” (Türk Eposun Metinlerinin Kritik Deđerlendirmeler), s. 21-24

N. V. Kidayş-Pokrovskaya, “Peryevod turkoyazychnogo eposa v akademiçeskoj serii.” (Akademik Serisinde Türk Eposun Çeviri), s. 25-37

RAPORLAR

B. Çarıyarov, “Turkenskoe yazıkoznaniye. İtogi i problemi,” (Türkmen Dilbilimi. Sonuçlar ve Problemler), s. 38-45

A. N. Garkavets, “O proishojdenii i klassifikatsii urumskih govorov Syevernogo Priazov’ya.”(Kuzey Azak Kıyılarında Urum Ağızların Sınıflandırılmasının Oluşumu), s. 46-58

F. Hisamitdinova, “O soçetaniyah *lt, mt, nt, rt* v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde *lt, mt, nt, rt* Bileşimleri), s. 59-65

A. G. Guliyev, “Strukturno-etimologičeskiy analiz pervoobraznih temporal’nih nareçiy v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Zaman Zarfların Yapısal-Etimolojik Analizi), s. 66-74

E. N. Nacip, “Eşçeraz o “Gulistane” Seyfa Sarai.” (Seyfa Sarai Gulistan Hakkında Tekrar), s. 75-80

YORUMLAR

F. S. Safiullina, “Tatar Telenets Atslatmalı Suzlege.” s.81-84

L. G. Guliyeva, V. L. Gukasyan, “N. A. Baskakov. Russkiye familii türkskogo proishojdeniya.” (Türk Asıllı Rus Soyadları), s. 85-87

L. Ş. Arslanov, R. G. Salihov, “İssledovaniya po istoričeskoj dialektologii tatarskogo yazıka”. (Tatar Dilin Tarihi Diyalektoloji Üzerine İncelemeler), s. 88-90

A. A. Ahundov, Ş. M. Saadiyev, “M. A. Habiçyev. Vzaimovliyanıye yazıkov narodov Zapadnogo Kavkaza.”(M. A. Habiçyev, Batı Kafkas Halkların Dillerinin Etkileşimi), s. 91-92

K. Musayev, “R. Berdibayev. Kazahskiy istoričeskiy roman.” (Kazak Tarihi Romani), s. 93

O. T. Molçanova, T. N. Fomina, “N. Scheinhardt. Turep Türkischer Ortsnamen.” s. 94-97

KRONOLOJİ

G. F. Blagova, “Sed’moe plenarnoe zasedaniye Sovetskogo Komiteta Türkologov.” (Sovyet Türkologlar Komitesi VII. Genel Kurul Toplantısı), s. 98-109

1981-3

DİL TARİHİ ve YAPISI

M. R. Fedotov, “İnfinitivı v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Fiilin Master Hali), s. 3-9

FOLKLOR

A. Derbisalin, “O sootnoşenii fol’klornogo i individual’nogo v tvorçestve kazahskih akınov.” (Kazak Akın Sanatında Folklor ve Özel Eşleştirmeler), s. 10-13

R. F. İl’yasov, “Başkirskiye skazki o jivotnih.” (Başkurt Hayvan Masalları), s. 14-21

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

B. G. Guzyev, D. M. Nasilov, “Slovoizmenitel’niye kategorii v türkskih yazıkah i ponyatie “grammatičeskaya kategoriya.” (Türk Dillerinde “Gramer Kategorisi” Anlamı ve Kelime Değişim Kategorisi), s. 22-35

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

R. H. Halikova, R. Z. Şakurov, “Eşçe odna stranitsa iz nauçnogo naslediya N. F. Katanova.” (N. F. Katanov Bilim Mirasında Bir Daha Sayfa), s. 36-38

RAPORLAR

Z. G. Uraksin, “Leksikografiçeskaya razrabotka frazeologii türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinin Leksikografik Çalışmaları), s. 39-46

M. İ. Trofimov, “O sootnoşenii mejdu udarenıyem i reduksıey glasnih v sovremennom uygurskom i drugih türkskih yazıkah.” (Çağdaş Uygur ve Başka Türk Dillerinde Vurgu ve Ünlü Düşmesi Olayların İlişkisi), s. 47-52

A. Nurmanov, (Oppozitsiya utverditel’nost’ — otritsatel’nost’ v neçlenimih predlojeniyah.” (Bölünmeyen Cümlelerde İddia ve Olumsuzluk Kategorilerin Kıyaslaması), s. 53-62

N. H. İşbulatov, “O sravnitel’nom izuçenii fonetiçeskih osobennostey dialektov başkirskogo yazıka.” (Başkurt Diyalektlerin Fonetik Özelliklerinin Karşılaştırmalı İncelemesi), s. 63-70

M. A. Borodina, “O meste “Dialektologiçeskogo atlasa türkskih yazıkov SSSR” v razvitii lingvistiçeskoy geografii.” (Dilbilimi Coğrafya Gelişiminde *SSBCTürk Dillerin Diyalekt Atlası* nın Yeri), s. 71-75

K. T. Ramazanov, “Parnıye slova v yugo-zapadnoy grupe türkskih yazıkov.” (Güney-Batı Türk Dil Grubun Çift Kelimeler), s. 76-85

O. Karayev, “O Terminah i nazvaniyah v poeme “Kutadgu Bilig.” (*Kutadgu Bilig* Eserinde Terminler ve İsimler Hakkında), s.86-90

İ. G. Galyautdinov, “İz opıta organizatsii arheografiçeskih ekspeditsiy v Başkirkoy ASSR.” (Başkurt ÖSSC ‘de Arheografik Seferler), s. 91-95

YORUMLAR

R. C. Mayeyorramova, “Muvsir Azerbaycan Dili.” 96

N. A. Baskakov, “G. E. Kornilov. Teoriya imitativov i dannıye çuvaşskih dialektov.” (G. E. Kornilov, Çuvaş Diyalektler Hakkında Bilgiler ve Taklit Teorisi), s. 97-99

G. H. Ahunzyanov, “R. A. Yusupov. Leksiko- frazeologiyeyokıye sredstva russkogo i tatarskogo yazıkov.” (R. A. Yusupov. Rus ve Tatar Dillerin Leksik ve Frazeyolojik Araçlar), s. 100-101

H. G. Nigmatov, E. R. Kiliçyev, A. Hojiyev, “L. Reşetova. Uzbek Tili Grammatik Terminlarining Kiskaça İzohli Lugati.” s. 102

G. K. Kuliyeu, G. İ. Maşadiyev, “S. Ataniyazov. Turkmenistanın, Geografik Atlarının Duşundirişli Sözlugi.” s. 103-104

TÜRKOLOGLAR

B. A. Serebrennikov, A. A. Çeçenov, “Edhem Rahimoviç Tenişev.” s.105-108

1981-4

DİL TARİHİ ve YAPISI

B. A. Serebrennikov, “Ob osnovnih otliçiyah istorii stroyevih elementov yazıka ot istorii literaturnogo yazıka.” (Dil Yapısı Oluşturan Unsurların Tarihi ve Onların Edebiyat Dili Tarihinden Ayırtan Temel Farkları), s. 3-13

DİL İLİŞKİLERİ

B. H. Sultanov, “Arabsko-persidskiye zaimstvovaniya v “Kutadgu Bilig” Yusufa Balasaguni.” (Yusuf Has Hacip *Kutadgu Bilig* Eserinde Arapça-Farsça Alıntı Sözcükler), s. 14-20

EDEBİYAT

L. Ya. Malehova, “K karakteristike obraznoy struktury teksta v poeme Navoi “Lisan ut-tayr” (“Yazık ptits”).” (Ali Şir Nevaî'nin *Lisan-üt Tayr* Mesnevisinde Metin Yapısının Analizi), s. 20-26

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

F. A. Ganiyev, “O semantiçeskoj grammatike türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinin Semantik Grameri), s. 27-31

K. M. Abdullayev, “O stanovlenii monopredikativnoy struktury predlojeniya v azerbaycanskom yazıke.” (Azerbaycan Dilinde Tek Yüklemlı Grubu Cümle Yapısı), s. 32-42

RAPORLAR

F. S. Safiullina, “Aktual'nyje problemy izuçeniya sintaksisa türskoj razgovornoj reçi.” (Türk Konuşma Dilinin Sentaks İncelemesinde Aktuel Problemler), s.43-52

H. Alimuradov, “Ob odnoj forme mnojestvennosti v nijnesurhandar'inskom govore uzbekskogo yazıka.” (Özbek Nijnesurhandar Ağzında Bir Çokluk Eki Hakkında), s. 53-55

V. İ. Kotleyev, “Akustiçeskiye priznaki çuvaşskogo slovesnogo udareniya.” (Çuvaş Dilinde Sözcükte Vurgu ve Onun Aküstik Özellikleri), s.56-66

A. Nurmammedov, “O nekotorih differentsial'nyh priznakah soglasnyh fonem.” (Ünsüz Fonemlerin Ayırtıcı Özellikleri), s. 67-73

M. Husainov, “İz opita statistiçeskogo analiza çastotnosti upotrebleniya neologizmov v sovremennom turetskom literaturnom yazıke.” (Çağdaş Türkçede Yeni Sözcüklerin Sıklık Kullanılması), s. 74-79

L. Ş. Arslanov, “O tak nazıvaemih “astrahanskih karakalpakah” i ih yazıke.” (Astrakhan Karakalpak ve Onların Dili Hakkında), s. 80-85

İ. L. Kizlasov, “Novıje materialı po eniseyskoj runiçeskoj pis'mennosti.” (Yenisey Runik Yazı Hakkında Yeni Kaynaklar), s. 86-96

YORUMLAR

M. A. Habiçyev, “J- M. Guzeyev. Osnovı karaçayevo-balkarskoj orfografii.” (J- M. Guzeyev, Karaçay-Balkar İmla Kuralları), s. 97

B. Ş. Psyançin, “U. Doslanov. Dialektnaya leksika karakalpakskogo yazıka.” (U. Doslanov, Karakalpak Diyalekt Leksikolojisi), s. 98-100

M. Zainull'n, E. İşberdin, F. Yusupov, "S. F. Mirjanova. Yujnyy dialekt başkirskogo yazıka." (S. F. Mirjanova Başkurt Güney Diyalekti), s. 101-103

E. N. Nacip, "G. A. Calalov. Uzbekskiy narodny skazoçnyy epos." (G. A. Calalov, Özbek Halk Destanları), s. 104-105

TÜRKOLOGLAR

K. İmanaliyev, "Kalkabay Kalıkoviç Sartbayev." s. 106

1982-1

DİL TARİHİ ve YAPISI

P. İ. Kuznetsov, "Sistema funktsional'nıh form glagola v sovremennom turetskom yazıke." (Çağdaş Türkçede Fonksiyonel Fiil Formlarının Sistemi), s. 3-21

DİL İLİŞKİLERİ

E. N. Bolonina, "Türkizmi v vostoçnoslavyanskoy delovoy pis'mennosti XV - XVI vekov." (XV.- XVI. Yüzyıllara Ait Doğu-Slav İş Yazışmalarında Türkizimler), s. 22-27

EDEBİYAT

A. -K. Yu. Abdullatipov, "Romantizm v doryevolyutsionnoy kumıkskoy literature." (Devrim Öncesi Kumuk Edebiyatında Romantizm), s. 28-34

ONOMASTİK

A. Ahundov, "Ob odnoryadnıh (çıstıh) omonimah v toponimii Azerbaycana." (Azerbaycan Toponimide Tek Sıralı (Temiz) Sesteşler), s. 35-39

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

İ. S. Seidov, "Ob orfografirovaniı sostavnıh terminov, vklyuçayuşçih imya sobstvennoe." (Özel Adları Kapsayan Bileşik Terimlerin Yazım Kuralları), s. 40-47

RAPORLAR

- A. N. Kononov, “Íz istorii kumíkskogo yazıkoznaniya.” (Kumuk Dilbilimi Tarihi), s. 48-50
- G. D. Acibekov, “Mesto pleonazmov v sisteme sredstv yazıkovoy izbitıchnosti.” (Dildeki Tekrarlayan, Fazla Gelen Sözcüklerin Yeri), s.51-61
- L. B. Abdullayev, “Semantiko-strukturnaya harakteristika çujoy reçi v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Alien Konuşmanın Semantik-Yapısal Karakteristik), s. 62-66
- N. Mamatov, “Obrazovaniye sobstvennoslojnih slov v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Birleşik Sözcüklerin Oluşumu), s. 67-75
- M. A. Mahmutov, “Morfologičeskiy komponent avtomatičeskogo analiza.” (Morfolojik Unsurların Hızlı Analizi), s. 76-83
- S. Ataniyazov, “Slova, oznaçayuşçıye futlyar dlya pial v dialektah turkmenskogo yazıka.” (Türkmen Diyalektlerinde Kase Kutularını Adlandıran Kelimeler), s. 84-87
- N. A. Baskakov, “K etimologii oruz, oruz-qaran.” (Oruz, Oruz-Qaran Etimolojisi), s.88-90
- L. G. Timonina, “O nekotorıh dryevnih Yeniseysko- Türkskih paralelyah v slovoobrazovanii.”(Eski Yenisey-Türk Yazıtlarında Bazı Kelime Türemesinde Paraleller), s. 91-96
- Ya. İ. Sunçugaşev, “O svyazi mejdometiya *-ıyu* hakasskogo yazıka s dryevne türkskim *-yju*. (Hakas Ünlemi *ıyu* ve Eski Türk *yju* Arasında Bağlantı), s.97-98

YORUMLAR

- K. Musayev, “Kırgız Adabiy Tilinin Grammatikası.” s.99-100
- G. Halilov, “Gabib Babayev. Samed Vurgun. Oçerk Tvorçestva.” (Gabib Babayev, Samed Vurgun. Sanat Derlemesi), s. 101-102
- A. M. Şerbak, “R. V. Golden An historico-rhiloological inquiry info the origins of the Khazars.” s. 103

KRONOLOJİ

- “Sintaksis dialektov i govorov azerbaycanskogo yazıka.” (Azerbaycan Diyalektler ve Ağızların Sentaksı), s. 107-109

DİL TARİHİ ve YAPISI

R. G. Sibagatov, “Polupredikativniye konstruksii v prostom predlojenii.” (Basit Cümlede Yarım Yüklemler Yapılar), s. 3-13

DİL İLİŞKİLERİ

A. İ. Holmuradov, “Zaimstvovanniye elementi slovoobrazovaniya v uzbekskom literaturnom yazıke.” (Özbek Edebî Dilinde Alıntı Sözcük Türetme Unsurları), s.13-18

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

J. M. Guzeyev, “Leksikografiçeskaya razrabotka mnogoznaçnih slov i genetiçeski rodstvennih omonimov v tolkovih slovaryah türkskih yazıkov.” (Türk Açıklayıcı Sözlüklerinde Genetik Yakın Homonimlerin ve Polisemantik Sözcüklerinin Leksikografik Çalışması), s. 19-33

RAPORLAR

G. N. Zikrillayev, “Sinonimiçeskiye otnoşeniya vremennih form v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Zaman Kiplerin Eşdeğer İlişkileri), s. 34-42

B. İ. Sergeev, “Çeredovaniye *k-p* (*p-k*)i yavleniye metatezi *-pki kp* çuvaşskom i nekotorih drugih türkskih yazıkah.” (Çuvaş ve Bazı Türk Dillerinde *k-p* (*p-k*) Değişimi ve *pk* ve *kp* Birleşiminde Benzeşmede Ünsüzlerin Yer Değişmesi Olayı), s. 43-55

F. M. Agayeva, “Struktarno-semantiçeskiye osobennosti soçetaniy glagolov u v azerbaycanskoy razgovornoy reçi.” (Azerbaycan Konuşma Dilinde Fiil Birleşimlerinin Yapısal-Semantik Özellikler), s. 56-63

M. İ. Trofimov, “O spontannoy labializatsii i delabializatsii glasnih v sovremennom uygurskom yazıke.” (Çağdaş Uygur Dilinde Kaotik Ünlülerin Dudak Benzeşmesi ve Tam Tersine Ünlü Düzleşmesi), s. 64-69

E. N. Nacip, “Turkskiy yazık deliyskogo sultanata XIV veka.” (XIV. Yüzyılında Deli'de Sulatın Türk Dili), s. 70-88

YORUMLAR

N. N. Canaşıa, “Turkan Efendiyeva. Azerbaycan Dilinin Leksik Üslubiyatı.” s. 89

F. V. Ahmetova, D. G. Tumaşeva, “L. V. Dmitriyeva. Yazık barabinskih tatar.” (Barabin Tatar Dili), s. 90-92

İ. M. Otarov, “Russko-karaçayevskiy slovar’ obşçestvenno-politiçeskoy terminologii”. (Sosyal-Siyaset Terminoloji Rus-Karaçay Sözlüğü), s. 93-94

TÜRKOLOGLAR

A. N. Kokonov, A. P. Vekilov, V. G. Guzyev, “Sergey Nikolayeviç İvanov.” s. 95-96

A. Memetov, S. Aşirbayev, “Sayd Usmanoviç Usmanov.” s. 97-98

KRONOLOJİ

G. F. Blagova, “Vos’moe plenarnoe zasedaniye Sovetskogo KomitetaTürkologov.” (Sovyet Türkologlar Komitesi VIII. Kurul Toplantısı), s. 99-110

1982-3

DİL TARİHİ ve YAPISI

N. A. Baskakov, “Zadaçi sostavleniya türkskih areal ‘nıh istoriçeskih dialektologiçeskih atlasov.” (Bölgesel Tarihi Diyalekt Atlaslar Oluşturma Hedefleri), s. 3-9

DİL İLİŞKİLERİ

E. A. Umarov. “Türkskaya leksika v persidskih farhangah (Tacik-Fars Sözlüğü).” (Fars Farhangahlarda Türk Sözcükler), s. 10-14

EDEBİYAT

E. İ. Maştakova, “Çetire “ remeslennih “ poemı Beliga.” (Belig’in Dört “Sanatkâr” Şiiri), s. 15-22

ONOMASTİK

G. F. Sattarov, “Etnolingvistiçeskiye plasti tatarskogo imennika.” (Tatar Adların Etnolengüistik Temelleri), s. 23-29

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

V. G. Admoni, “Slojnospayannoye predlojenije v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Karmaşık Cümle), s. 30-36

RAPORLAR

M. F. Çernov, “Semantiçeskiye tipı sostavnih terminov v sovremennom çuvaşskom yazıke.” (Çağdaş Çuvaş Dilinde Bileşik Terimlerin Semantik Türleri), s. 37-44

G. O. Suleyeva, “O nekotorih formah nastoyaşçego dlitel’nogo vremeni v kazahskom yazıke.” (Kazah Dilinde Şimdiki Zaman Bazı Formları), s. 45-52

M. Tomanov, “K istorii sovmetstno-orudnogo padeja v kazahskom yazıke.” (Kazah Dilinde Vasıta Hali), s. 53-55

T. D. Potapova, “Slovesnoye udarenije v turetskom yazıke.” (Türkçede Sözlü Vurgusu), s. 56-62

Yu. V. Şçeka, “Aspektno-ekspressivniye transformatsii v turetskoy razgovornoy reçi.” (Türkçe Konuşma Dilinde Görünüşlü (Anlamlı)-Duygusal Bakımından Transformasyonları), s. 63-71

Ç. Cumagulov, S. G. Klyaştorıny, “Odinnadtsataya runiçeskaya nadpis’ na kamnevalune iz dolini reki Talas.” (Talas Vadisinde Bulunan Kaya Üzerinde 11. Runik Yazısı), s. 86-88

YORUMLAR

A. N. Malehova, “Uzbek Adabiyeti Tarihi.” s. 89

U. T. Saimbetov, “Karakalpak Tilinin Orfografiyalık Sezligi.” s.90

H. B. Berdiyarov, T. İ. Kurbanov, “R. Kungurov. Sub’ektiv Baho Formalarının Semantik va Stilisgik Hususiyatları.” s. 91-92

Ş. Nasırov, K. Şarıpova, “Ş. Şukurov. Uzbek Tilida Fe’l Zamonlari Tarakkiëti. Ş. Şujurov. Uzbek Tilida Fe’l Maylları Tarakkiëti.” s. 93-94

A. M. Şarıpov, “Amir Mahmudov. Estetiçeskiy ideal v tvorçestve Musı Calilya.” (Amir Mahmudov, Musa Calil Sanatında Estetik İdealleri), s. 95-96

G. Ts. Pyurbeyev, “L. K. Bayramova. Russko-Tatarskiy Frazzeologiçeskiy Slovar’yazıka

V. İ. Lenina.” (V. İ. Lenin Dilinde Deyimler RuüTatar Deyimler Sözlüğünden), s. 97

L. M. Şerbak, G. Doerfer, S. Tezcan, “Wörterbuch des Chaladsch.” (Dialekt von Harrab), s. 98-100

İ. G. Dobrodomov, “Grannes Alf. Loan Compounds in Bulgarian Reflecting The Turkish Indefinite Isafet – Construction.” s. 101-103

BİLİMSEL HAYAT

A. K. Alekperov, “Obsujdeniye voprosov azerbaycanskoy reçyevoy kul’turı.” (Azerbaycan Konuşma Dilinin Kültürü Üzerine Yorumlar), s. 104-105

KRONOLOJİ

B. A. Budagov, N. G. Mamedov, “Nauçnaya konferentsiya po izuçeniyü toponimii Azerbaycana.” (Azerbaycan Toponimi Üzerine Bilimsel Konferans), s.106-107

A. G. Guliyev, A. A. Kuranyan, “Tsennaya rabota po türkologii.” (Türkoloji Üzerine Değerli Çalışmalar), s. 108

1982-4

DİL TARİHİ ve YAPISI

B. A. Serebrennikov, “O proishojdenii nekotorih affiksov v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Bazı Eklerin Oluşumu), s. 3-13

DİL İLİŞKİLERİ

N. A. Baskakov, (Turkizmi-etnonimi v “Slove o polku İgoryeve”).” (İgor Destanında”Türkizmler-Etnonimler), s. 14-29

EDEBİYAT

İ. V. Borolina, “O janrovoy definitcii p’es turetskogo narodnogo teatra.” (Türkiye’de Halk Tiyatrosunun Piyes Türünün Belirlenmesi), s. 30-40

ONOMASTİK

İ. V. Dron, “Nazvaniya gagauzskih sel Moldavskoy SSR.” (Moldova’da Gagavuz Köylerin Adları), s. 41-51

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

D. M. Nasilov, “O. N. Bötlingk kak türkolog komparativist.” (O. N. Bötlingk Türkolog-Komparativist Olarak), s. 52-67

RAPORLAR

B. G. Guzyev, “Paradigma glagol’nih finitnih form kak morfologičeskaya kategoriya.” (Fiil Çekim Eklerin Paradigması Morfolojik Kategorisi Olarak), s. 67-79

Ş. Ş. Şaabdurahmanov, K. N. Rahimova, “Voznikoveniye i rasprostraneniye fonemi [a] v govorah uzbekskogo yazıka.” (Özbek Ağızlarında [a] Fonemin Oluşumu ve Dağıtımı (Yayılmaması)), s. 80-84

H. G. Nigmatov, S. G. Giyasov, “Semantičeskaya struktura nekotorih imen prilagatel’nih v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Bazı Sıfatların Semantik Yapısı), s. 85-90

A. Matgaziyev, “K istorii soglasovaniya skazuemogo s podlejaşçim v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Yüklem ile Özne Uyumu), s. 91-97

YORUMLAR

K. Abdullayev, N. Hudiyev, “Ferhad Zeynalov. Türkolojinin Esasları.” s. 98-99

L. P. Sergeyev, M. F. Çernov, “V. İ. Kotleyev. Çuvaş Çehin Sasa Titame.” s. 100-101

T. Canuzakov, “G. F. Satgarov. Tatar İsemnere Süzlege.” s. 102-104

C. K. Kenesbayev, A. K. Kurişjanov, “A. İ. Çaykovskaya. Türkskaya grammatika v araboyazıçnih filologičeskih traktatah XIII—XIV vekov.” (XIII.—XIV. Yüzyıllara Ait Arap Filolojik Tezkilerinde Türk Grameri), s. 105-106

B. Hocayev, H. Aydogdıyev, “S. Ernazarov. Turkmen Dilinde Sözleyiş İşlikleri.” s. 107-109

1982-5

DİL TARİHİ ve YAPISI

T. K. Kuliyeu, “Leksiko-semantičeskoye razvitie glagolov reçi v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Konuşma Fiillerin Leksik-Semantik Gelişimi), s. 3-13

DİL İLİŞKİLERİ

A. N. Tihonov, “Vliyanie russkogo yazıka na sistemu slovoobrazovaniya v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Kelime Türemesinde Rusçanın Etkisi), s. 13-27

EDEBİYAT

B. G. Rodionov, “K voprosu o genezise çuvaşskogo fol’klornogo stiha.” (Çuvaş Folklor Şiirin Genezisi (Oluşumu)), s.28-33

ONOMASTİK

A. Guseynzade, “Oykonımı Zakavkaz’ya, vklyüçayuşçie etnonim “biçenek.” (Etonim Biçenek ve Güney Kafkasya’da Oykonimler (Şehirlerin, Kasabaların Adları), s. 34-38

RAPORLAR

A. N. Nurmanov, “Oppozitsiya mononegativnost’ — polinegativnost’ negativnih sintaksişeskih konstruksiy.” (Olumsuz Sentaks Yapılarında Tek Olumsuz Unsur ve Çift Olumsuz Unsur Opozisyonu), s. 39-51

F. G. Hisamitdinova, “Genezis başkirskih konsonantnih soçetaniy tipa sonant+gluhoy smıçnyı.” (Başkurt Sedalı+Sedasız Patlamalı Ünsüzlerin Birleşimin Genezisi), s. 52-57

K. T. Ramazanov, “Parnıye slova v türkskih yazıkah yugo- zapadnoy gruppi.” (Güney-Batı Türk Dil Grubunda Eşleştirilmiş Sözcükler), s. 58-68

İ. Cunuzov, “Areal’naya i semantiko-grammatıçeskaya karakteristika glagol’noy formı na -ñ, -yñ, -iñ v kazahskih govorah.” (Kazak Ağızlarında -ñ, -yñ, -iñ Fiil Formların Bölgesel Semantik-Gramer Karakteristikleri), s. 69-71

L. V. Dmitriyeva, “İstorişeskiye i poetişeskiye türkoyazıçınıye rukopisi i ih tvortı.” (Tarihî ve Şiirsel Türk El Yazmaları ve Onların Yaratıcıları), s 72-80

İ. G. Dobrodomov, “Trudı Gunnera Yarışçga po novouygurskomu yazıku Vostoçnogo Turkestana.” (Gunner Yarıng Çalışmaları Doğu Türkestandaki Yeni Uygurca Dili Üzerine), s. 81-84

YORUMLAR

M. Z. Zakiyev, F. S. Safiullina, “Tatar Telenen Anlatmalı Suzlege.” s.85

A. Cususbekov, “K. Ş. Husainov. V. V. Radlov i kazahskiy yazık.” (K. Ş. Husainov. W. W. Radloff ve Kazak Dili), s. 93-95

M. R. Fedotov, “N. İ. İvanov. Vremya i stih.” (N. İ. İvanov. Zaman ve Şiir), s. 96

F. Z. Muetafin, “Paremiololiya Uzbekistana.Vıpusk III.” (Özbekistan Atasözler Hakkında Bütün Bilgi, III. cilt), s. 97-98

TÜRKOLOGLAR

B. Yuldaşev, “Vahid Abdullayeviç Abdullayev.” s. 99

A. K. Alekperov, “Elizaveta İvanovna Ubryatova.” s.100

M. Soegov, “Gubaydulla Abdullayeviç Husainov.” s.101

KRONOLOJİ

“Formirovanie i razvitiye ostrovnih yazıkov i dialektov.” (Ada Dillerin ve Diyalektlerin Oluşumu ve Gelişimi), s. 104

“Formirovanie v razvitie tehniçeskoy terminologii uzbekskogo yazıka.” (Özbek Dilinde Teknik Terminolojisinin Oluşumu ve Gelişimi), s. 105-109

1983-1

DİL TARİHİ ve YAPISI

A. N. Kononov, “Eşçe raz o genezise türkskogo aorista.” (Türk Geniş Zaman Kipi –r eki Oluşumu), s.3-14

DİL İLİŞKİLERİ

Ş. K. Mardanov, “O tipah russkih kalek a uzbekskom literaturnom yazıke.” (Özbek Edebî Dilinde Rus Alıntı Sözcükler ve Onların Türlerin Hakkında), s. 15-23

EDEBİYAT

İ. V. Stebleva, “Poetiçeskoe tvorçestvo Babura.” (Babür’ün Şiirsel Sanatı), s. 24-33

ONOMASTİK

V. Mahpirov, (Türkskiye toponimi v “Divanu Lügati-t Turk.” (Divanu Lügati’t- Türk Eserinde Türk Toponimler), s. 34-39

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

E. G. Azerbayev,(O fonemnom sostave drevneyaponskogo, çuvaşskogo yazıkov i yazıka Türkskih runiçeskih pamyatnikov.” (Eski Japonca, Çuvaşça ve Türk Runik Abidelerin Dilinin Fonem Sistemi), s. 40-53

RAPORLAR

P. İ. Kuznetsov, “Semantika i rekonstruktsiya türskogo dyeyepriçastiya na *-(0)b*, *-(0)p*, *-(j)p*.” (*-(0)b*, *-(0)p*, *-(j)p* Ekli Zarf-fiil Yapılarının Semantik ve Yapısal Oluşumu), s. 53-60

K. M. Abdullayev, “Aktual’noe çlenenıye predlojenıya v azerbaycanskom yazıke.” (Azerbaycan Dilinde Aktüel Cümle Bölünmesi), s. 61-75

G. N. Zikrillayev, “Sistema form povelitel’no-jelatel’nogo nakloneniya v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Emir-Dilek Kipinin Form Sistemi), s. 87-93

YORUMLAR

U. Doopanov, “K. Membetnazarov. Karakalpak Ertekleri Hakkında.” s. 94-95

A. Kurişjanov, E. Jubanov, A. İbatov, “M. T. Toçnov. Kazak Tilinin Tarihi Grammatikası. Fonetika, Morfologiya.” s. 96

A. A. Ahundov, A. A. Zeynalov, “Kamnya Veliov. Azerbaycan Dilinin Poetik Sintaksisi.” 97-98

BİLİMSEL HAYAT

Af. V. Zaynullin, A. G. Şayhulov, “IX Regional’aya konferentsiya po dialektologii türskih yazıkov.” (Türk Dillerin Diyalektoloji Üzerine IX. Bölgesel Konferansı), s. 99-103

KRONOLOJİ

“Otrajeniye revolyutsionnoy deystvitel’nosti v kazahskoy proze.” (Kazak Nesirde İktidar Naturalizmini), s. 104

“Problemı janrov kazahskoy sovetskoy dramaturgii.” (Kazak Sovyet Dramada Edebî Türlerin Problemleri), s. 104

1983-3

DİL TARİHİ ve YAPISI

R. G. Sibagatov , “Odin iz sposobov virajeniya predikativnogo otnoşeniya.” (Yüklem Grubu İlişkilerinin Bir İfade Yolu), s.3-10

DİL İLİŞKİLERİ

D. S. Setarov, “Türkskiye leksiçeskiye elementı v russkih nazvaniyah ptits.” (Rusçada Kuş Adlarında Türk Leksik Unsurları), s. 11-21

FOLKLOR

H. G. Koroglı, “Turetskaya aşıkская poeziya.” (Türk Âşık Şiiri), s. 22-28

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

M. Z. Zakiyev, “Aktual’niye problemi slojnih predlojeniy v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Karmaşık Cümlelerinin Önemli Problemleri), s. 29-38

P. İ. Kuznetsov, “O proishojdenii infinitiva na –mak. –mak.” (-mak Ekinin Oluşumu), s. 39-45

J. M. Guzeyev, “O printsipah otbora nenormativnoy leksiki v tolkovih slovaryah sovremennih türkskih yazıkov.” (Aıklayıcı Çağdaş Türk Sözlüklerinde Dil Kurallarının Dışında Kullanılan Sözcükler ve Onların Seçimi), s. 46-59

RAPORLAR

M. İ. İslamov, “Ob odnoy redkoy drevney forme mestoimeniya v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Eski Nadir Kullanılan Bir Zamir Formu Hakkında), s. 60-63

Yü. V. Şçeka, “Predlojeniya nazıvniye i s glagolom v nulyevom vırajennii v turetskoy razgovornoy reçi.” (Türkçe Konuşma Dilinde Adlı ve Fiilli Cümleler), s. 64-71

A. M. Şerbak, “Rukopisniy sbornik Og. 8193 i ego znaçeniye dlya' uzbekskoy filologii.” (Elyazması Derlemesi, Orenburg 8193, ve Özbek Filolojisi İçin Onun Değeri), s.72-78

Ç. D. Cumagulov, “S. G. Klyaştorniy. Naskal’naya dryevne turkskaya epigrafika v Talasskom Ala-Too.” (S. G. Klyaştorniy, Talas Ala-Too’da Eski Kaya Türk Yazıtları), s. 78-82

YORUMLAR

M. A. Habiçyev ', “F. A. Ganiyev. Obrazovaniye slojnih slov v tatarskom yazıke.” (F. A. Ganiyev Tatarcada Bileşik Sözcüklerin Oluşumu), s. 83-84

A. Bekbergenov, K. Pirniyazov, “M. Dauletov. Karakalpak Tilinde Pısıklauş Kategoriyası.” s. 85-86

B. Uahatov, “XV—XVIII Gasırlardarı Kazak Poeziyası.” s. 87

Ş. İbrayev, “R. Berdibayev. Kazak Eposı.” s. 88

D. M. Nasilov, “Lars Johanson. RluralsuffiHformen im Südwesttürkischen.” s. 89-93

TÜRKOLOGLAR

A. İşayev, Ş. Nasırov, “Şanazar Şaabdurahmanov.” s. 94

A. K. Alekperov, R. G. Tagiyev, “Bekir Çobanzade.” s. 95

KRONOLOJİ

“IX. plenarnoe zasedaniye Sovetskogo komiteta türkologov.” (IX. Sovyet Türkologlar Komitesi Kurul Toplantısı.” s. 97-99

1983-4

DİL TARİHİ ve YAPISI

G. K. Kuliyeu, “Leksiko-semantiçeskoe razvitie glagolov mişleniya v türkских yazıkah.” (Türk Dillerinde Düşünce Fiillerinin Leksik-Semantik Gelişimi), s. 3-13

DİL İLİŞKİLERİ

N. A. Baskakov, “O türkских leksiçeskih zaimstvovaniyah v russkom yazıke.” (Rus Dilinde Türk Sözcükler Hakkında), s. 13-20

Ş. Ç. Sat, “Vzaimodeystvie tuvinskogo i altayskogo yazıkov na semejnoj territorii ih rasprostraneniya.” (Tuva ve Altay Dillerinin Etkileşimi Bitişik Alanlarda), s. 25-28

M. R. Fedotov, “ Rabotı Z. Gombotsa o bulgarsko- türkских zaimstvovaniyah v vengerskom yazıke.” (Macar Dilinde Bulgar-Türk Alıntı Sözcükler Hakkında, Z. Gombotsa'nın Çalışmaları), s.29-38

EDEBİYAT

R. Berdibayev, “Problemi kazahskogo literaturovedeniya.” (Kazak Edebiyatın Sorunları), s. 39-43

R. Arzibekov, “Skrito-sinkretiçeskiye formı liriçeskoy poezii.” (Lirik Şiirlerin Gizli Sinkretik Formları), s. 44-51

ONOMASTİK

O. T. Molçanova, “Morfoloğiçeskiye karakteristiki türkских geografiçeskih imen Gorno-Altayskoy avtonomnoy oblasti.” (Dağlı-Altay Özerk Bölgesinin Türk Coğrafi Adların Morfolojik Özellikleri), s. 52-61

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

M. F. Çernov, “K opredeleniyu frazeologizma.” (Deyim Belirlenmesi), s. 62-73

RAPORLAR

M. A. Borodina, “Problema lingvistiçeskogo prostranstva v svyazi s izuçeniyem dialektov i ih atlasirovaniyem.” (Atlas Yapılmasında Diyalektler İncelemesinden Dolayı Lengüistik Alanı Problemi), s. 74-78

D. M. Nasilov, B. H. Rizayev, “Faza prekraşçeniya protsessa v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Tamamlanmış Fiil Türü), s. 79-91

A. Ablakov, “Nekotoriye voprosı imennogo upravleniya v kazahskom yazıke.” (Kazakçada Bazı Adlı Cümlelerin Sorunları), s. 92-96

YORUMLAR

Ye. Dauenov, “Karakalpak Tilinin Tusindirme Sözlüğü.” s.97

M. Adilov, “N. Mamatov. Uzbek Tilida Kuşma Suzlar.” s. 100-102

A. G. Nigmatov, “G. Abdurahmonov, A. Rustamov. Kadimgi Turkiy Til.” s. 103

KRONOLOJİ

“Pamyati Vladimira Mihayloviça Nasilova.” (Vladimir Mihayloviç Nasilov Annısına), s. 106-107

1983-5

DİL TARİHİ ve YAPISI

M. İ. Trofimov, “Udareniye v glagolah i postoyanno bezudarniye affiksı v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Fiillerde Vurgu ve Sürekli Vurgusuz Ekler), s. 3-13

DİL İLİŞKİLERİ

G. F. Odintsov, “İz istorii türkizmov v russkoy orujeynoy terminologii.” (Rus Silah Terminolojisinde Türkizimler ve Onların Hikâyesi), s. 14-25

FOLKLOR SORULARI

F. Urmançeyev, “O proishojdenii i formirovaniı baitov.” (Beyitlerin Oluşumu ve Gelişimi), s. 26-36

ONOMASTİK

İ. V. Dron, “Nekotoriye voprosı gagauzskoy toponimii Moldavskoy SSR.” (Moldova Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinde Bazı Gagavuz Toponimik Sorunları), s. 37-45

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

B. A. Serebrennikov, S. S. Har’kova, “O nekotorih effektivnih metodah issledovaniya problemu rodstva türkskih i mongol’skih yazıkov.” (Türk ve Moğol Dillerinin Akrabalık Probleminin Efektif İnceleme Yöntemleri), s. 46-56

RAPORLAR

R. G. Aznagulov, “Reliktoviye formı slovoobrazovaniya başkirskogo yazıka.” (Baskurt Dilinde Kelime Türemesinde Eski Formları), s. 57-63

G. K. Kaliyev, “Problemı izuçeniya dialektnoğ slovoobrazovaniya v kazahskih govorağ.” (Kazak Ağızlarında Diyalektik Kelime Türemesinde İnceleme Problemleri), s. 64-72

N. İ. Popova, “Zalogi v yakutskih priçastiyağ.” (Yakutçada Sıfat Fiillerinin Çatı Ekleri), s. 73-76

M. S. Voronkin, “O dialektnom çleneniı yakutskogo yazıka.” (Yakutçada Diyalekt Gruplarının Belirlenmesi), s. 77-83

E. A. Umarov, “O glasnih starouzbekskogo yazıka XV veka.” (XV. Yüzyılda Eski Özbek Dilinde Ünlüler), s. 84-88

YORUMLAR

N. A. Baskakov, “M. Ş. Şiraliyev. Dialekti i govori azerbaycanskogo yazıka.” (M. Ş. Şiraliyev, Azerbaycancenin Diyalektleri ve Ağızları), s. 89-90

R. Berdibayev, “Ş. K. Satpayeva. Kazahskaya literatura i Vostok.” (Ş. K. Satpayeva, Doğı ve Kazak Edebiyatı), s. 91

K. A. Biçeldey, “Voprosı Tuvinskoy filologii.” (Tuva Filolojisi ile İlgili Sorular), s. 92

R. Z. Kıdırbayeva, “B. Kebekova. Kırgız-Kazak Folklorduk Baylanışı.” s. 93-94

A. M. Şerbak, “Hungarian Turcology. 1945—1974. Bibliography.” s. 95

G. Sadvakasov, “Mahmud Keşkeriy. Turkiy Tillar Divanı.” s. 96-98

TÜRKOLOGLAR

- B. O. Oruzbayeva, “Ş. J. Japarov. Bolot Murataliyeviç Yunusaliyev.” s. 99
S. Yu. Osmanlı, “Kamal Abdulla Şaik Oğlu Talıbzade.” s. 100-101

KRONOLOJİ

- A. P. Huzangay, “II raboçyeye sovesçanıye etimologov.” (II. Etimologlar Çalışma Toplantısı), s.102-105
“Kratkaya shema opisaniya türkskih dialektov.” (Türk Diyalektlerinin Sınıflandırma Şeması), s.106-109

1983-6

DİL TARİHİ ve YAPISI

- R. G. Sibagatov, “Ellipsis v sisteme sredstv vırajeniya predikativnogo otnoşeniya.” (Ellipsis (Kasıtlı Kısaltılmış Bir Cümle) Yüklem İlişkilerinde Kullanılan Bir Yöntem Olarak), s. 3-10

DİL İLİŞKİLERİ

- R. H. Halikova, “Vzaimodeystvie başkirskego i russkego yazıkov posle prisoedineniya Başkırıi k Russkomu gosudarstvu (XVII-XIX veka).” (Başkurdistan’ın Rusya’ya Bağlandıktan Sonra, XVII.- XIX. Yüzyıllarında Başkurt ve Rus Dillerinin Etkileşimi), s. 11-18

EDEBİYAT

- V. G. Godionov, “K obrazu lebedya v janrah çuvaşskogo fol’klora.” (Çuvaş Folklor Türünde Kuğ İmajı), s. 19-28

ONOMASTİK

- S. M. Mollazade, N. G. Bayramova, “Otrajeniye etnografiçeskih realiy azerbaycanskogo naroda v toponimii Azerbaycana.” (Azerbaycan Toponimide Azerbaycan Halkın Etnografik Gerçekleri Yansıması), s. 29-36

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

- G. Doerfer, “Halacskiy yazık — ne oguzskiy.” (Halac Dili Oğuz Dili Değildir), s. 37-39

RAPORLAR

V. D. Arakin, “Vıdayuşçyeyosya otkrıtye XIX veka.” (XIX. Yüzyılında Mümtaz İcat), s. 40-44

N. Oralbayeva, J. Baltabayeva, “Stilistiçeskiye funksiı nulevoy formı roditel’nego padeja v kazahskom yazıke.” (Kazak Dilinde İlgı Hali Sıfır Ekinin Üslup Foksiyonları), s. 45-51

G. N. Zikrillayev, “Sistema form uslovno-jelatel’nego nakloneniya v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Dilek-Şart Kipi Formları), s. 52-58

K. M. Abdullayev, “Vzaimootnoşeniye sostavnıh çastey slojnogo predlojeniya v azerbaycanskom yazıke.” (Azerbaycan Dilinde Sıralı Cümlelerin İçerisinde Gramer İlişkileri), s. 59-62

G. İ. Mamanova, “Osnovniye tipı affiksov sub’ektivnoy otsenki imen suşçestvitel’nih v kazahskom yazıke.” (Kazak Dilinde Adların Temel Ek Tipleri), s. 63-67

Yu. V. Şçeka, “O sootnoşenii parnih çlenov predlojeniya i nekotornih tipov predikativnih konstruktsiy v turetskoy razgovornoy reçi.” (Türkçe Konuşma Dilinde Bazı Yükleme Yapıları ve Cümlede Eşleştirilmiş Ögeler), s. 68-75

S. G. Klyaştorıny, “Tesinskaya stela.” (Tessin Abidesi), s. 76-90

YORUMLAR

T. H. Hayrutdinova, “Leksika i stilistika tatarskogo yazıka.” (Tatar Dilinde Leksikoloji ve Stilistik), s. 91

R. C. Magerramova, G. İ. Popova, “Z. İ. Budagova. Azerbaycanskiy yazık.” (Z. İ. Budagova, Azerbaycan Dili), s. 93

A. M. Şerbak, “Chuvash studies. Edited by Andrâs Röna-Tas), s. 94-95

TÜRKOLOGLAR

A.K. Alekperov, R. G. Tagiyev, “Bekir Çobanzade.” s. 95-97

A. K. Alekperov, “Rahilya Cavad Kızı Magerramova.” s. 98

B. Yuldaşev, “Rahim Racaboviç Mukumov.” s. 99

F. A. Ganiyev, F. M. Musin, “Muhammed Hayrulloviç Gaynullin.” s.100

M. A. Sagitov, “Muhamethan Aşrafzyanoviç Fazlullin.” s. 101

KRONOLOJİ

İ. Ya. Gamidov, “Pamyati Bekira Çobanzade “Azerbaycanskiy sovetskiy istoričeskiy roman.” (Bekir Çobanzade Anısına “Sovyet Azerbaycan Tarihi Romanı”), s.105

N. G. İsmagilov, “Yubiley Kul Gali i ego poemı “Kıssası Yusuf.” (Kul Gali Jubilesi ve Onun Mesnevi “Kıssa-i Yusuf”), s.103-104

Ye. A. Potseluyevskiy , “ Türkskoe skloneniye v areal’nom osveşçenii.” (Bölgesel Kullanımda Türk Adların Çekim Ekleri), s.105

1984-2

DİL TARİHİ ve YAPISI

G. A. Serebrennikov, “K probleme istorii glasnih çuvaşskogo yazıka.” (Çuvaş Dilinde Ünlüler), s. 9-14

DİL İLİŞKİLERİ

R. A. Yunaleyeva, “O semantiçeskih modelyah türkizmov v leksiçeskoj sisteme russkogo yazıka.” (Rus Dili Leksikolojisinde Türk Alıntı Sözcüklerin Semantiği), s. 15-24

FOLKLOR SORULARI

O. Urmançeyev, “Geroiko-arhaiçeskoe skazanie “Altain Sain Sume.” (*Altain Sain Sume* Eski Kahraman Destanı), s.25-32

ONOMASTİK

U. F. Nadergulov, “O gidronime *Sorai*, pravom pritoke Samarı.” (Samara Nehri Kolu *Sorai* Hidronim Hakkında), s.33-35

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

B. V. Lunin, “Aleksandr Konstantinoviç Borovkov.” s. 43-48

RAPORLAR

N. M. Mahmudov, “Semantiko-sintaksiçeskaya asimmetriya v avtokauzativnom prostom predloženii.” (Kauzatif (Nedensel) Basit Cümlede Semantik ve Sentaks Asimetri), s. 49-56

- N. E. Gaciahmedov, "Uslovnoe nakloneniye glagola v kumikskom yazıke." (Kumuk Dilinde Fiil Şart Kipi), s. 57-62
- A. Mahamatov, "K voprosu o funktsiyah türkskogo udarenıya." (Türk Vurgusunun Foksiyonlar), s. 63-66
- J. M. Guzeyev, "O sinonimiçeskih opredeleniyah v tolkovih slovaryah türkskih yazıkov." (Türk Açıklama Sözlüklerinde Eş Anımlı Sözcüklerin Nitelemesi), s. 67-71
- H. Ş. Hisamov, "İtogi i zadaçi izuçeniya "Kıssa-i Yusuf" Kul'Ali." (Kul'Ali Kıssa-i Yusuf Sonuçlar ve İnceleme Hedefleri), s. 72-75
- İ. H. Maksyutova, "Başkirskaya dialektologiya." (Başkurt Diyalektolojisi), s. 76-81

YORUMLAR

- M. B. Hayrullin, "İssledovaniya po dialektologii i istorii tatarskogo yazıka." (Tatar Dili Üzerine Diyalektoloji ve Tarih Araştırmaları), s. 82
- G. G. Ahmet'yanov, "R. A. Yunaleyeva. Opıt issledovaniya zaimstvovaniy." (R. A. Yunaleyeva, Alıntı Sözcüklerin İnceleme Denemesi), s. 83
- Z. Uraksin, "G. H. Ehetov. Tatar Telenen Frazeologik Eytelmeler Suzlege." s. 84
- L. G. Nigmatov, "G. F. Blagova. Türskoe skloneniye v areal'no-istoriçeskom osveşçenii." (G. F. Blagova, Bölgesel ve Tarihî Işığında Türk Dillerinin Adların Çekim Ekleri), s. 86-88
- H. J. Suyunşaliyev, "Ebsattar Derbiseliyev. Şınırau Bulaktar." s. 89
- F. M. Hisamova, F. Yu. Yusupov, "N. H. Ol'mesov. Sopostavitel'naya grammatika kumikskogo i russkogo yazıkov." (N. H. Ol'mesov. Kumukça-Rusça Karşılaştırmalı Gramer), s. 90-91
- R. Lipets, "S. S. Surazakov. İz glubını vekov." (S. S. Surazakov. Asırlardan Gelen), s. 92-94
- A. S. Mirbadalyeva, N. V. Kidayş-Pokrovskaya, "Novoe izdaniye kirgizskogo geroiçeskogo eposa "Manas." (Manas Kahramanlık Destanı Yeni Yayını), s. 95-96
- G. K. Kuliyev, "Obşçestvenniye nauki Sovetskogo Azerbaycana. 1920—1980 gg." (Sovyet Azerbaycan'da Sosyal Bilimler, 1920-1980 Yıllar Arasında), s. 98-99
- U. D. Dospanov, "Karakalpak Folklorı." s. 100-101

BİLİMSEL HAYAT

E. Trıyarski, “Problemi Altaistiki na XXXI Mejdunarodnom Kongresse po Azii i Severnoy Afrike.” (XXXI. Uluslararası Kuzey Afrika ve Asya Üzerine Altaistik Kongresi), s. 102

R. H. Halikova, “125 let so dnya rojdeniya Riza Fahretdinova.” (Riza Fahretdinov’ın 125. Yıldönümü Anısına), s. 103

TÜRKOLOGLAR

M. Soegov, “Alişbek Suleymanoviç Aliyev.” s. 106-107

KRONOLOJİ

A. K. Alekperov, “Problemi istorii azerbaycanskogo yazıka.” (Azerbaycan Dili Tarihi Problemleri), s. 108

“Razvitie sintaksiçeskoj sistemı kazahskogo yazıka v sovetskuyu epohu.” (Sovyet Döneminde Kazak Dilin Sentaks Gelişimi), s. 109

“Konsonantizm yakutskogo yazıka.” (Yakutça’nın Konsonantizmi), s. 109

“Kırgızskaya proza i problemi hudojestvennogo perıevoda.” (Kırgız Nesri Ve Edebî Çevirmenin Problemleri), s. 110

1984-3

DİL TARİHİ ve YAPISI

G. K. Kuliyev, “Glagol sā-/sa- i ego derivativ türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Şart Eki sā-/sa- ve Onun Türevleri), s. 3-10

DİL İLİŞKİLERİ

Z. İ. Budagova, “K istorii azerbaycansko-armyanskih yazıkovih kontaktov.” (Azerbaycan-Ermeni Dil İlişkilerinin Tarihi Hakkında), s. 11-15

G. F. Blagova, “Yazıkovoe kontaktirovanie v Timuridskih gosudarstvah po dannım areal’nogo issledovaniya.” (Bölgesel Araştırmalarına Göre Timurid Ülkelerinde Dil Temasları), s. 16-26

FOLKLOR SORULARI

L. L. Gabişeva, “Tsveta i zoosimvolika v yakutskom epose olonho.” (Olonho Yakut Destanlarında Renk ve Hayvan Sembolleri), s. 27-30

ONOMASTİK

A. A. Kamalov, “Sistema oboznaçeniya, arealı i terminologiya toponimii Başkirii.” (Başkurdistan’da Toponimide Sembol Sistemi, Bölgeler ve Terimler), s. 31-40

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

B. Çarıyarov, S. Kurenov, “A. P. Potseluyevskiy i voprosı Turkmenskogo yazıkoznaniya.” (A. P. Potseluyevskiy ve Türkmen Dilbilimi), s. 41-46

RAPORLAR VE YORUMLAR

A. A. Bagirov, ‘Poryadok slov i semantika prostogo predlojeniya.’ (Basit Cümlede Semantik ve Sentaks), s. 47-54

A. N. Nurmanov, “Neytralizatsiya oppozitsii po utverditel’nosti-otritsatel’nosti sintaksiçeskih konstruktsiy.” (Sentaks Yapılarının Olumlu-Olumsuz Karşıtının Kaldırılması), s. 55-62

G. H. Ahatov, “O prirode dvoynogo otritsaniya v türkskih yazıkah kıpçaksko-bulgarskoy podgruppi.” Kıpçak-Bulgar Dil Grubunda Çift Olumsuz Sözcüklerin Kullanılması ve Onun Temeli), s. 63-66

Z. A. Umarov, “O glasnom *o<a* starouzbekskom literaturnom yazıke.” (Eski Özbek Edebî Dilinde *o<a* Ünlü Değişimi), s. 67-71

T. Ş. Kadırov, “O slovare ‘Hulasa-ye ‘Abbasi’ Muhammada Huvayyi.’” (*Hulasa-ye ‘Abbasi* Muhammad Huvayyi’nin Sözlüğü), s. 72-74

A. N. Kononov, “Reorganizatsiya turetskogo lingvistiçeskogo obşçestva. Novoe nauçnoe obşçestvo v Turtsii.” (Dilbilimi Türk Vakfını Yeniden Yapılanma. Türkiye’de Yeni Bilim Kurum), s. 75

YORUMLAR

E. Fazılov, Ş. Turdıyev, “M. K. Nurmuhamedov. Skazki A. S. Puşkina i fol’klor narodov Sredney Azii.” (M. K. Nurmuhamedov, A. S. Puşkin ve Orta Asya Folkloru), s. 84-85

R. Berdibayev, “Yaşar Karayev. Etapı azerbaycanskogo realizma.” (Yaşar Karayev, Azərbaycan Realizm Dönemler), s. 86

İ. M. Otarov, “R. K. Rahimova. Tatar Telenen Henerçelek Leksikası.” s. 87

İ. D. Veliyev, “Roza Ejvazova. Kişveri “Divan”ının Dili.” s. 88-90

BİLİMSEL HAYAT

A. K. Alekperov, “Vsesoyuznaya konferentsiya, posvyaşçennaya nauçnomu naslediyu akademika İ. İ. Meşçaninova.” (Akademik İ. İ. Meşçaninov ve Onun Bilimsel Hazinesi. Milli Konferansı), s. 91

İ. Ya. Selyutina, “İssledovaniya” zvukovih sistem yazikov aborigenov Sibiri i sopredel’nih regionov.” (Sibirya Halklarının Dil Ses Sistemlerin İncelemeleri), s. 92-96

TÜRKOLOGLAR

S. Osmanlı, “Mamed Arif Magerram Oğlu Dadaşzade.” s. 97

N. C. Mamedov, “Mamed Cafar Zeynalabdin Oğlu Cafarov.” s. 98-99

T. Galiullin, F. Ahmetova, “Hamid Husnutdinoviç Yarmuhametov.” s. 100

A. N. Kononov, S. N. İvanov, “Viktoriya Stepanovna Garbuzova.” s. 101

Z. Uraksin, “Ahnaf İbragimoviç Harisov.” s. 102-104

KRONOLOJİ

G. F. Dan’ko, “Pamyati Aleksandra Petroviça Potseluyevskogo.” (Aleksandr Petroviç Potseluyevskiy Anısına), s. 104-106

1984-4

DİL TARİHİ ve YAPISI

H. G. Nigmatov, “O klassifikatsii grammatičeskih kategoriy v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Gramer Kategorilerinin Sınıflandırılması), s.3-9

DİL İLİŞKİLERİ

İ. A. Baskakov, “O türkskih leksiçeskih zaimstvovaniyah v russkom yazıke.” (Rus Dilinde Türk Alıntı Sözcükler), s.10-16

İ. V. Dron, “Türksko-vostoçnoromanskiye yazıkoviye vzaimosvyazi.” (Türk-Doğu Roman Dil İlişkileri), s.17-26

EDEBİYAT

A. Yu. Abdullatipov, “O formah realizma v kumıkskoy doryevolyutsionnoy literature.” (İktidardan Önce Kumuk Edebiyatında Realizm), s. 27-31

ONOMASTİK

S. M. Mollaeade, G. E. Kuliyeva, “Azerbaycanskaya toponimiya v russkih pis'mennih istoçnikah.” (Rus Dilinde Azerbaycan Toponimi), s. 32-38

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

A. Hociyev, “Slovoobrazovanie ili zaimstvovaniye?” (Sözcük Türemesi veya Alıntı Sözcükler), s. 39-43

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

A. N. Kononov, “Boris Yakovlyeviç Vladimirtsov — Türkolog.” (Türkolog Boris Yakovlyeviç Vladimirtsov), s. 44-52

RAPORLAR

A. B. Abdullayev, “Konstruksii s bilateral'noy çujoy reç'yu v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde İki Taraflı Dolaylı Konuşma Yapısı), s. 53-59

A. H. Salimov, “Akkomodatsiya glasnih v tatarskom yazıke.” (Tatar Dilinde Ünlü Adaptasyonu), s. 60-67

F. S. Safiullina, F. G. Gallyamov, “Povtorı kak grammatičeskoe sredstvo v sovremennom tatarskom yazıke.” (Çağdaş Tatar Dilinde Tekrarlama), s. 68-72

B. İ. Tatarintsyev, “O proishojdenii türkskogo naimenovaniya neba *Tāñrı* i ego sootvetstviya.” (*Tāñrı* Gök İsmi'nin Oluşması ve Onun Eşdeğeri), s. 73-84

A. B. Halidov, “Divanü Lügati-t Türk” v sravnitel'nom osveşçenii s ego arabskim prototipom.” (*Divanü Lügati-t Türk* Karşılaştırmalı Açısında ve Arapça Benzeyen Eser), s. 85 -90

U. D. Dospanov, “O sovremennom sostoyanii karakalpakskoy leksikografii.” (Karakalpakça Leksikografya ve Çağdaş Durumu), s. 91-97

YORUMLAR

F. R. Zeynalov, A. M. Aznabayev, “V. Ş. Psyançin. İstoriçeskaya grammatika başkirskogo yazıka.” (V. Ş. Psyançin, Başkurt Dilinin Tarihi Gramer), s. 98-99

E. M. Mergenbayev, “Voprosı karakalpakskogo yazıkoznaniya.” (Karakalpak Dilbiliminin Konuları), s.100-101

T. İ. Gacıyev, M. M. Musayev, “K. M. Abdullayev. Problemi sintaksisa prostogo predlojeniya v azerbaycanskogo yazıke.” (K. M. Abdullayev, Azerbaycan Dilinde Basit Cümlelerin Sentaksı), s.102-103

İ. O. Mamedov, “E. Efendi Zade. Orfografiia-Orfoepiia-Grammatika Lugeti.” s. 104-105

A. Pirnazarov, “Habil Maksetov. Harakalpak Jıray, Baksıları.” s. 106

G. Maşadiyev A. M. Mahmudov, “Gezenfer Kazımov. Komik-Bedii Vasiteler.” s. 107-108

TÜRKOLOGLAR

Ş. Sarıbayev, M. Kopilenko, “Rabiga Galiyevna Sizdikova.”s. 109

1984-6

DİL TARİHİ ve YAPISI

L. A. Serebrennikov, R. M. Biryukoviç, “İz istorii nekotorih glagol'nih vremen çulmsko-türkskogo yazıka.” (Çulum-Türk Dilinde Bazı Fiil Zamanları), s. 3-14

DİL İLİŞKİLERİ

N. H. Mamedov, “Znaçeniye dannih talışskogo yazıka v izuçenii istorii azerbaycanskogo yazıka dopis'mennogo perioda.” (Yazı Öncesi Azerbaycan Dilinin Tarihi İncelemede Talış Dilinin Kaynakların Değeri), s.15-22

EDEBİYAT

A. V. Sofronova, “İz istorii razvitiya turetskogo istoričeskogo romana.” (Türk Tarihi Romanın Gelişimi), s. 23-29

ONOMASTİK

F. G. Hisamitdinova, “Etnonimi v oykonimii Başkirii XVII—XIX vekov.” (XVII.—XIX. Yüzyıllar Arasında Başkurt Etnonimikte (Halkların Adları) Oykonimler (Kasaba, İl, İlçenin İsimleri), s. 30-34

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

R. M. Valeyev, “G. S. Sablukov — Türkolog.” (Türkolog G. S. Sablukov), s. 35-41

RAPORLAR

E. A. Umarov, “O glasnih starouzbekskogo yazıka XVII—XIX vekov.” (XVII.—XIX. Yüzyıllarda Eski Özbek Dilinde Ünlüler), s. 42-45

J. M. Guzeyev, “Türkskaya frazeologiya i yeyo leksikografiçeskaya razrabotka.” (Türk Deyimler ve Sözlük Çalışmaları), s. 46-52

L. S. Sadıkov, “Sostoyaniye issledovaniy po kirgizskomu yazıku, literature i fol’kloru.” (Kırgızca Üzerine Edebiyat ve Folklor Çalışmaları), s. 53-55

T. M. Garipov, Z. G. Uraksin, “Osnovniye dostijeniya i problemi başkirkoskogo yazıko znaniya.” (Başkurt Dilbilimin Başarıları ve Problemleri), s. 56-60

Ya- R. Daşkyeviç, “O sozdanii korpusa dryevnerusskih soobşçeni, posvyaşçennih türkskim narodam.” (Türk Halklarıyla İlgili Eski Rus Raporlarından Arşiv Oluşturulması), s. 61-68

YORUMLAR

E. A. Potseluyevskiy, G. Ts. Pyurbeyev, “R. G. Sibagatov. Teoriya predikativnosti.” (R. G. Sibagatov. Yüklem Teorisi), s. 69-71

İ. H. Ahmatov, “J. M. Guzeyev. Problematika slovnika tolkovih slovarey türkskih yazıkov.” (J. M. Guzeyev, Türk Dillerinin Sözlüklerinde Sözlük Oluşturma Kılavuzu), s. 72-74

A. R. Fedotov, “G. E. Kornilov. İmitativı v çuvaşskom yazıke.” (Çuvaş Dilinde Sözcük Taklitleri), s. 75-78

H. G. Nigmatov, N. Racabov, “H. Gulyamov. Uzbeksko-Tacikskiye Svyazi.” (H. Gulyamov. Özbek-Tacık Dil İlişkileri), s. 79-80

M. S. Fomkin, “Yusuf Balasagunskiy “Blagodatnoye Znaniye.” (Yusuf Has Hacip “Kutadgu Bilig”), s. 80-84

B. G. Kondrat’yeve, A. A. Sviridov, “Aktual’niye problemi Sovetskogo uygurovedeniya.” (Sovyet Uygur Biliminin Önemli Problemler). s. 85-87

TÜRKOLOGLAR

T. K. Ahmatov, A. İmanov, “Bübiyna Omurzakovna Oruzbayeva.” s. 88

N. A. Baskakov, Ye. Z. Kajibekov, “Abdu-Ali Tuganbayeviç Kaydarov.” s. 89

A. Nurmanov, N. Ahmedov, E. Dadahocayev, “Ayüb Gulamoviç Gulyamov.” s.90
N. A. Baskakov, “Viktor İosifoviç Filonenko.” s. 91-93

1985-2

DİL TARİHİ ve YAPISI

V. G. Guzyev, “Nekotorıye voprosı teorii türkskogo slovoizmeneniya v funktsional’no-semantiçeskom aspekte.” (Fonksiyonel-Semantik Açısında Türk Sözcük Değişmesinde Bazı Sorular), s. 3-11

DİL İLİŞKİLERİ

E. M. Motuzenko, “O turetskom vliyaniı na formirovanie ribolovetskoy terminologii Priçernomor’ya.” (Kara Deniz Kıyılarında Balık Avlama Terminolojide Türkçe’nin Etkisi), s. 12-20

EDEBİYAT

M. S. Fomkin, “Voprosı evfonii türkskoy gazeli Sultana Veleda.” (Sultan Veled Gazelinde Seslerin Ahengi), s. 21-27

ONOMASTİK

V. A. Buşakov, “Terminı, oboznaçayuşçıye seleniya i kreposti v toponimii Kıırma.” (Kırım Toponimide Köylerin ve Kalelerin Terminleri), s. 28-37

K. A. Mirziyev, “O potamonime *argu*.” (*Argu* Potamonim Hakkında), s. 38-41

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

A. Ablakov, “K grammatiçeskoy karakteristike upravleniya kak sposoba svyazi v kazahskom yazıke.” (Kazak Dilinde Kelime Grupların İçerisinde Sentaks Bağlantı Kuran Yönelme Yöntemi ve Onun Gramer Karakteristikleri), s. 42-51

RAPORLAR

L. Kerimov, “Sovremenniye tendentsii v razvıtii leksiki azerbaycanskogo yazıka.” (Azerbaycan Leksikolojisinde Modern Trendlerin Gelişimi), s. 52-59

B. İ. Aslanov, Z. M. Buniyatov, “Stareyşiy türksko-arabskiy slovar.” (En Eski Türk-Arapça Sözlüğü), s. 60-65

H .Hamidov, “O karakalpakskom literaturnom yazıke dooktyabr’skogo perioda.” (Ekim Devrimden Öncesi Karakalpak Edebî Dili), s. 66-73

E. İ. Korkina, “Ob izuçenii yakutskogo yazıka.” (Yakutça’nın Öğrenmesi Hakkında), s. 74-80

G. Sadvakasov, “İzüçeniye uygurskogo yazıka v Sin’tszyan-Uygurskom Avtonomnom Rayone KNR.” (Çin Cumhuriyetinde Sincan-Uygur Özerk Bölgesinde Uygurca İncelenmesi), s. 81-85

YORUMLAR

A. N. Kononov, “Turetsko-russkiy slovar’ (Neologizm).” (Türkçe-Rusça Sözlüğü. Yeni Kelimeler), s. 86-87

H. G. Nigmatov, A. Nurmanov, E. Dadahocayev, “ C. Buranov. Sravnitel’naya tipologiya angliyskogo i türkskih yazıkov.” (C. Buranov, İngilizce ve Türk Dillerinin Tipolojik Karşılaştırmalı İncelemesi), s. 87-88

A. Rustamova, “E. İ. Maştakova. Turetskaya literatura kontsa XVII—naçala XIX v.” (XVII sonunda XIX. Başında Türkçe Edebiyatı), s. 89-90

A. A. Kaçalov, R. Z. Şakurov, “A. G. Şayhulov. Tatarskiye i başkirskiye liçniye imena türkskogo proishojdeniya.” (A. G. Şayhulov Türk Asılı Tatar ve Başkurt Özel İsimleri), s. 91-93

TÜRKOLOGLAR

E. A. Potseluvevskiy, E. R. Tenişev, “Nikolay Aleksandroviç Baskakov.” s. 94-95

K. C. Mamedov, “Aziz Şarif.” s. 96-97

J. A. Aralbayev, M. M. Kopilenko, “Şora Şamgaliyevič Sarıbayev.” s. 98

G. A. Gaydarji, “Lyudmila Aleksandrovna Pokrovskaya.” s. 99-100

KRONOLOJİ

G. F. Blagova, “Odinnadtsatoe plenarnoe zasedaniye Sovetskogo komitetatürkologov.” (Sovyet Türkologlar Komitesi XI. Kurul Toplantısı), s. 101-106

“Problemi razvitiya azerbaycanskoy hudojestvennoy prozı kontsa XIX—naçalaXX veka.” (XIX.-XX. Yüzyılın. Başında Azerbaycan Edebî Nesir Gelişim Noktaları), s. 107

“Azerbaycansko-pribaltiyskiye literaturniye svyazi.” (Azerbaycan-Baltik Edebiyat İlişkileri), s. 107

1985-3

DİL TARİHİ ve YAPISI

E. R. Tenişev, R. M. Biryukoviç, “Reliktı dryevneuygurskoy formı na *-yuluq* v sovremennih türkskih yazıkah.” (Çağdaş Türk Dillerinde Eski Uygur *-yuluq* Formu), s. 3-7

DİL İLİŞKİLERİ

İ. V. Dron, “Gagauzskiye etnotoponimi i etnogidronimi nogayskogo proishojdeniya.” (Nogay Asıllı Gagavuz Etnotoponimler ve Etnogidronimler), s. 8-19

R. Kungurov, İ. Abdurahmanov, “Strukturniy analiz slojnih slov, zaimstvovannih v türkskiye yazıki iz nerodstvennih yazıkov.” (Türk Dillerine Akraba Olmayan Dillerinden Geçen Bileşik Sözcüklerin Yapısal Analizi), s. 20-22

FOLKLOR

F. Urmançeyev, “Devuşka - şakird i voın.” (Genç Kadın Şakird veya Savaşçı), s. 23-29

ONOMASTİK

O. T. Molčanova, “Prilagatel’niye semantiçeskih poley “çerniy tsvet” i “beliy tsvet” v onomastikoıye altaytsyev.” (Altay Onomastikte *Siyah Renk* ve *Beyaz Renk* Sıfatların Semantik Alanları), s. 30-42

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

S. Akabirov, “O tolkovanii znaçeniy slov v filologiçeskih russkonatsional’nih slovaryah.” (Filolojik Rus-Millî Sözlüklerinde Sözcüklerin Açıklaması), s. 43-52

E. S. Sidorov, “Etüdü po sravnitel’no-istoriçeskoy leksikologii yakutskogo yazıka.” (Yakutça Karşılaştırmalı-Tarihî Leksikoloji Üzerine Etütler), s. 53-63

RAPORLAR

A. Çariyev, “Priroda sintaksiçeskoj svyazi prityajatel’noy konstruksii s roditel’nim padejom v uzbekskom yazıke.” (Özbek Dilinde Aitlik ve İlgı Hali Yapıların Arasında Sentaks İlişkilerinin (Bağlantılarının) Doğası), s. 64-71

A. A. Aliyev, “Yavleniye partsellyatsii v yazıke sovremennoy azerbaycanskoyhudojestvennoy prozı.” (Çağdaş Azerbaycan Nesirde Parselasyon (Kasıtlı Hem Sentaks Hem De MantıksalCümle Bölünmesi), s. 72-78

Nana N. Canaşıa, “O vırajenii “bitiya” v turetskom yazıke.” (Türkçede *Yaratılış* Anlamı), s. 79-85

YAYIN

B. M. Nasilov, “Affıksı vklyuçeniya.” (Hem Kelime Oluşmasında Hem de Kelime Değişmesinde Rol Oynayan Ekler), s. 86-98

YORUMLAR

M. Murtaciyev, A. N. Nurmanov, “N. M. Mahmudov, Uzbek TilidagiSodda Gaplarda Semantik-Sintaktik Asimmetriya.” s.99

A. Cunisbekov, “B. Tsaliyev. Kazak Tilindegi Dauıstı Dıbıstardıts Reduktsiyası.” s. 100

G. G. Hanmurzayev, “A. -K. Yu. Abdullatipov. Literatura pravdı jizni.” (A. -K. Yu. Abdullatipov, Edebiyat Hayatın De Kendisi), s. 102

1985-6

DİL TARİHİ ve YAPISI

R. G. Sibagatov, “Modal’niye slova v funktsii predikativnih sredstv.” (Modal Kelimeler Yüklem İşlevinde), s. 3-10

DİL İLİŞKİLERİ

R. A. Yunaleyeva, R. G. Gataulina, “O slovoobrazovatel’noy produktivnosti türkizmov v russkom yazıke.” (Rusçada Türk Alıntı Sözcüklerin Kelime Türetme Verimliliği), s. 11-17

EDEBİYAT

H. G. Koroglı, “Süjet “Yusuf i Zuleyha” v türkskih literaturah.” (Türk Edebiyatında *Yusuf ve Zuleyha* Mevzusu), s. 18-22

ONOMASTİK

S. K. Karayev, “Drevnetürkskiye toponimi Sredney Azii.” (Orta Asya’da Eski Türk Toponimi), s. 23-35

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

P. İ. Kuznetsov, “Glagol *-tur-* (*tar-*) i ponuditel’nyı zalog.” (*-tur (-tar)* Fiili ve Ettirgen Çatı), s. 36-41

MİLLÎ TÜRKOLOJİ TARİHİ

G. F. Blagova, “Lazar’ Budagov — leksikograf-entsiklopedist.” (Lazar Budagov-Sözlük ve Ansiklopedi Oluşturmacısı), s. 42-56

RAPORLAR

S. A. Veliyev, “K istorii obrazovaniya affiksa prinadlejnosti tret’ego litsa.” (Üçüncü Tekil ve Çoğul Şahıs Aitlik Ekleri ve Onların Oluşumu), s. 57-64

M. F. Çernov, “Glagol’niye idiomatiçeskiye soçetaniya v sovremennoy çuvaşskom yazıke.” (Çağdaş Çuvaş Dilinde Fiilli Deyim Grupları), s. 65-75

A. A. Voronov, “Yazık eposa “Manas” kak naddialektnaya forma kirgizskogo yazıka.” (Manas Destanında Kırgızcanın Ekstra Diyalekt Dili Olarak), s. 76-84

YORUMLAR

E. A. Grunina, E. A. Potseluyevskiy, “İ. V. Kormuşin. Sistemı vremen glagola v altayskih yazıkah.” (İ. V. Kormuşin, Altay Dillerinde Fiil Zamanların Sistemi), s. 85-88

A. Ahundov, “F. A. Ganiyev. Konversiya v Tatarskom yazıke.” (F. A. Ganiyev, Tatarcada Konversyon (Dönüştürme)), s. 89-90

R. Nurgaliyev, Ş. İbrayev, “Seyit Kaskabasov. Kazaktın Halık Prozası.” s. 90-91

S. Karayev, Ş. Şukyurov, “Uzbek Adabiy Talaffuzi Lugati.” s. 92-93

İ. G. Dobrodomov, “Voprosı hakasskogo literaturnogo yazıka.” (Hakas Edebiyat Dili Soruları), s. 94-95

TÜRKOLOGLAR

- A. Rustamov, “Gani Abdurahmanoviç Abdurahmanov.” s. 96
E. T. Abdullayev, “Aligeydar Aliabbas Oğlı Orucyev .” s. 97
A. K. Kurişjanov, “Toleubay Rahimjanoviç Kordabayev.” s. 99
F. F. Aliyev, “Abilbek Nurmagambetov.” s. 100

KRONOLOJİ

- Z. İ. Budagova, “Mejdunarodnaya türkologiçeskaya konferentsiya v Stambule.”
(İstanbul’da Uluslararası Türkoloji Konferansı), s. 101

1986-1

- A. N. Kononov, E. R. Tenişev, B. Ç. Çarıyarov, “Türkskoe yazıkoznaniye v SSSR v XI pyatiletke. İtogi i problemi.” (SSBC’de Türk Dilbiliminin 55. yılı Sonuçlar ve Problemler), s. 5-14

TÜRK DİLBİLİMİN DURUMU ve HEDEFLERİ 55 SENE BOYUNCA, KONUyla İLGİLİ SUNUMLAR

AZERBAYDJAN SSC

- M. Ş. Şiraliyev, Z. İ. Budagova, s. 15

Ya. V. Karayev, s. 18

KAZAK SSC

A. T. Kaydarov, s. 22

M. B. Bazarbayev, s. 27

KIRGIZ SSC

A. Sadıkov, s. 30

TÜRKMEN SSC

B. Çarıyarov, s. 34

ÖZBEK SSC

B. A. Nazarov. E. A. Karimov, İ. U. Asfandiyarov, s. 41

BAŞKURT ÖSSC

Z. G. Uraksin, s, 47

TATAR ÖSSC

L. T. Mahmutova, s. 52

N. G. Yuzeyev, s. 56

DİL İLİŞKİLERİ

L. K. Bayramova, “Retrospektivniy vzglyad na peryevodi frazeologii proizvedeniy V. İ. Lenina na tatarskiy yazık.” (V. İ. Lenin Eserlerinden Deyimlerin Tatarca’ya Çevirmelerine Geçmişe Yönelik Bakış), s. 61-66

FOLKLOR

A. İ. Çudoyakov, “İstoriya izuçeniya janra *kay*.” (*Kay* Sanatı İnceleme Hikayesi), s. 67-74

ONOMASTİK

G. A. Degtyaryev, “O nominatsii trav v çuvaşskom yazıke.” (Çuvaşçada Bitki Adları), s. 75-78

RAPORLAR ve YORUMLAR

F. S. Safiullina, “Razvitiye sintaksisa tatarskogo literaturnogo yazıka v sovetzkuyu epohu.” (Sovyet Döneminde Tatar Edebiyat Dilinin Sentaks Gelişmesi), s. 79-90

E. M. Motuzenko, G. A. Gaydarji, “Semantiçeskiye usloviya kal’kirovaniya znaçeniy.” (Mecazi Anlam Taşıyan Sözcüklerin Semantiği), s. 91-94

V. S. Poznanskiy, “Materialı po türkologii v arhive redaktsii “Sibirskoy Sovetskoy Entsiklopedii.” (Sibirya Sovyet Ansiklopedisi Yayın Evindeki Olan Arşivde Bulunan Türkoloji Malzemeleri), s. 95-101

YORUMLAR

A. K. Alekperov, “Firidun Çelilov. Azerbaycan Dili Morfonolokijasından, Oçerkler.” s. 102-103

H. G. Nigmatov, S. T. Giyasov, “A. Hamitova. Turkiy Tillarda Suz Manosining Analitik Yul Bilan Kuçaytirilişi.” s. 104

K. M. Musayev, “A. Memetov. Tatar Tili Grammatikasının’ Praktikumı.” s. 105

V. Osmanlı, “Kamal Talıbzade. Azerbaycan Edebî Tengidinin Tarihi.” s. 106

1986-2

DİL TARİHİ ve YAPISI

N. A. Baskakov, "O granitsah slovoobrazovaniya i slovoizmeneniya v türkskih yazıkah." (Türk Dillerinde SözcükTüremesi ve Değişmesinin Sınırları üzerine), s. 3-11

DİL İLİŞKİLERİ

A B. Kubatov, "Ob Azerbaycanskom leksiçeskom vliyanii na şahdagskiye yazıki." (Şahdag Dillerine Azerbaycan Dili Leksiksikolojisinin Etkisi), s.12-20

FOLKLOR

R. Berdibayev, "K probleme istorizma eposa." (Destanların Tarihi Hakkında), s. 21-27

ONOMASTİK

O. T Molçanova, "Prityajatel'niye slovosocetaniya v nominatsii geografiçeskih ob'ektov Gorno-Altayskoy avtonomnoy oblasti." (Dağ Altay Özerk Bölgesinde Coğrafik Yer Adlarında Tamlamalı Sözcük Grupları), s. 28-39

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

Z. Abdullayev, "Ob afinitnih konstruktsiyah v türkskih yazıkah." (Türk Dillerinde Çekimsiz Fiil Yapılar Hakkında), s. 51-59

RAPORLAR

L. H. Mirzayeva, "O sostave bitovoy leksiki sovremennogo uzbekskogo yazıka." (Çağdaş Özbek Dilinde Günlük Leksikolojisinin Oluşumu), s. 60-66

H. Ç. Musabekova, "Ob obrazovaniı etnogidronimov Azerbaycana." (Azerbaycan Etnogidronimlerin Hakkında), s. 67-72

K. B. Kuular, "Sovmestno-vzaimnyıy zalog v tuvinskom yazıke." (Tuvacada İşteşlik Çatı), s. 73-82

R. M. Biryukoviç, "Nekotorıye sposobi virajeniya aktivnosti/inaktivnosti v çulımsko-türkskom yazıke." (Çulım-Türk Dilinde Etkinlik ve Hareketsizlik İfade Eden Bazı Yollar), s. 83-90

V. V. Hovratoviç, “Spektral’ny analiz glasnih turetskogo yazıka.” (Türkçede Ünlülerin Spektral Analizi), s. 91-96

YORUMLAR

A. N. Kononov, “M. R. Fedotov. Çuvaşskiy yazık v sem’e altayskih yazıkov. Knigi I, II, III.” (M. R. Fedotov, Altay Dil Ailesinde Çuvaşça. I, II, III Kitapları), s. 97-100

Z. İ. Budagova, M. D. Novruzov, İ. Tsuçkortayev, “B. İsabekov. Turkiy Filologiyaga Kiriş.” s. 101-102

B. H. Hakov, “H. R Kurbatov. İske Tatar Poeziyasende Tel, Stil, Metrika Hem Strofika.” s. 103

S. Korabayev, “B. Ş. Abilkasimov. Janr Tolgau v Kazahskoy Ustnoy Poezii. B. Ş. Abilkasimov. Edebî Türü Tolgau Kazak Sözlü Şiirinde.” s. 105

G. Ş. Kyazimov, K. A. Mamedova, “Heçen Mirzayev. Azerbaycan Diliide Sada Fe’ller.” s. 106-108

TÜRKOLOGLAR

A. P. Hacıyev, S. İ. Gsyupov, “Şavkat Ubaydullayeviç Rahmatullayev.” s. 108

1986-3

DİL TARİHİ ve YAPISI

Ş. H. Akbayev, “O priçinah reduksii glasnih v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Ünlü Düşmesinin Nedenleri), s. 3-13

DİL İLİŞKİLERİ

U. F. Nadergulov, “Başkirsko-kazahskiye yazıkoviye kontaktı.” (Başkurt-Kazak Dil İlişkileri), s. 14-17

ONOMASTİK

R. G. Ahmet’yanov, Ş. Z. Bahtiyev, “K etimologii gidronima *yayık ~ cayık*.” (*yayık ~ cayık* Gidronim Etimolojisi), s. 18-20

RAPORLAR VE YORUMLAR

A M. Buşuy, A. A. Yahşiyev, “Frazeologiya uzbekskoy dialogičeskoy reçi.” (Özbek Dilinde Dialog Temelinde Frazeeoloji), s. 27-33

J. M. Gueeyev, "Fonetiçeskiye i morfologiçeskiye osobennosti çokayuşçego dialekta karaçayevobalkarskogo yazıka." (Karaçay-Balkar Diyalektinde Süreksiz Ünsüzlerin Fonetik ve Morfolojik Özellikleri), s. 34-36

N. M. Hudiyev, "Ob obrazovanii neologizmov v azerbaycanskom yazıke." (Azerbaycan Dilinde Yeni Kelimeler Oluşmasının Hakkında), s. 37-38

M. R. Fedotov, "O proishojdenii dvuh tipov pratürkskogo yazıka." (Türk Anadilinin İki Kolun Oluşumu Hakkında), s. 39-55

M. Z. Ulakov, "Problemı karaçayevobalkarskoy stilistiki." (Karaçay-Balkar Stilistik Hakkında), s. 56-60

E. S. Aybazova, A. İ. -M. Sikaliyev, "Sostoyanie i perspektivı razvitiya nogayskoy filologii." (Nogay Filolojisinin Durumu ve Gelişim Amaçları), s. 61-68

A. M. Aciyev, K. S. Kadiracıyev, "Sostoyanie i perspektivı razvitiya kumıkskoy filologii." Kumuk Filolojisinin Durumu ve Gelişim Amaçları), s. 69-77

YORUMLAR

A. A. Abdüazizov, H. G. Nigmatov, "Srnvritel'no-istoriçeskaya grammatika türkskih yazıkov. Fonetika." (Türk Dillerin Karşılaştırmalı-Tarihî Gramer. Fonetik), s. 78-80

S. M. İbragimov, "M. Z. Zekiyev. Hazerge Tatar Edebî Tele Sintaksısı Hem Punktuaşiyase ." s. 81-82

A. Ş. Şermatov, E. S. Akmpılayev, G. Kaydarov, "M. Orazov. Turkologiyaka Kiriçpe." s. 83-84

F. M. Hisamova, "F. Yu. Yusupov. Neliçniye formı glagola v dialektah tatarskogo yazıka." (Tatar Diyalektlerinde Çekim Ekleri Almayan Fiiller), s. 85-88

B. Ş. İgamberdiyev, "A. R. Sayfullayev. Semantiko-grammatiçeskiye osobennosti çlenov predlojeniya v sovremennom uzbekskom yazıke." (Çağdaş Özbek Dilinde Cümle Ögelerin Semantik-Gramer Özellikleri), s. 89-90

BİLİMSEL HAYAT

G. F. Blagova, E. A. Potseluyevskiy, "Dvenadtsatoe plenarnoe zasedaniye Sovetskogo Komiteta Türkologov." (XII. Sovyet Türkologlar Komitesi Kurul Toplantısı), s. 91-101

KRONOLOJİ

İ. V. Kormuşin, “Zasedaniye Byuro Sovetskogo Komiteta Türkologov.” (Sovyet Türkolog Komitesi Kurul Oturumu), s. 102

1986-6

DİL TARİHİ ve YAPISI

G. F. Blagova, “Potentsial’no grammatičeskiye soderjaniya i ih mejurovnyevaya realizatsiya v istorii türkskih yazıkov.” (Potansiyel Gramer İçerikleri ve Türk Dili Tarihinde Değişik Katmanlarda Onların İncelemesi), s. 3-13

DİL İLİŞKİLERİ

N. S. Cidalayev, “İz istorii türksko-dagestanskih yazıkovih kontaktov.” (Türk-Dağıstan Dil İlişkileri), s. 14-24

ONOMASTİK

L. P. Petrov, “İz istorii çuvaşskih nazvaniy hişçnih ptits.” (Çuvaşçada Vahşi Kuşların Adların Hikâyesi), s. 25-33

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

E. İ. Maştakova, S. N. Ugurgauri, “Ob issledovanii sovetskimi türkologami literaturnogo protsessa v Turtsii.” (Türkiye’de Edebiyat Gelişimin Sürecinin İncelemesi Sovyet Türkologlar Tarafından), s. 34-39

RAPORLAR

Z. İ. Budagova, “Ob izuçenii yazıka azerbaycanskogo fol’klora.” (Azerbaycan Folklor Dili İncelemesi), s. 40- 48

R. R. Yusipova, “Slovoobra zovatel’naya produktivnost’—neproduktivnost’ reliktovih affıksov v sovremennom turetskom yazıke.” (Çağdaş Türkçede Kelime Türemesinde Eski Eklerin Verimliliği veya Verimsizliği), s. 49-58

E. G. Azerbayev, “O leksike yaponskogo i türkskogo yazıkov, svyazannoy s terminami rodstva.” (Japon ve Türk Leksikolojisinde Akralık Terminler), s. 59- 68

YORUMLAR

H. G. Nigmatov, E. A. Umarov, “E. A. Begmatov. Hozirgi Uzbek Adabiy Tilining Leksik Katmanlari.” s. 73-74

F. S. Safiullina, “Z. R. Sadıkova. Govorı orenburgskih tatar.” (Z. R. Sadıkova, Orenburg Tatarların Ağızları), s. 75-78

A. M. Cavadov, Yu. G. Yusifov, “Hesen Mirzeyev. Azerbaycan Dilinde Fe'l.” s. 79

A. Malehova, “N. G. Gulyamova. Russkiye leksiçeskiye zaimstvovaniya v uzbekskom yazıke.” (N. G. Gulyamova, Özbek Dilinde Rusça Alıntı Sözcükler), s. 80-81

A. Ahundov, “E. Z. Abdullayev. Dil, Siyaset, Sosial Tereggi.” s. 83-84

BİLİMSEL HAYAT

İ. V. Kormuşın, E. A. Potseluyevskiy, G. Ts. Pürbeyev, “IV Vsesoyuznaya türkologiçeskaya konferentsiya.” (IV. Ulusal Türkoloji Konferansı), s. 85-92

E. K. Skribnik, “Slojnoe predlojenıye v yazıkah raznih sistem.” (Farklı Dil Sistemlerinde Birleşik Cümle), s. 93-96

TÜRKOLOGLAR

K. A. Talıbzade, “Abbas Fattah Oglı Zamanov.” s. 97

İ. V. Kormuşın, V. Af. Solntsyev, E. R. Tenişev, “Ninel' Zeynalovna Gacıyeva.” s. 98

G. F. Blagova, L. S. Lyevitckaya, E. A. Potseluyevskiy, E. R. Tenişev, “El'vira Aleksandrovna Grunina.” s. 99-100

K. A. Biçeldey, Ç. M. Dorju, “Şuluu Çırgalaoviç Sat.” s. 101

KRONOLOJİ

İ. M. Agayev, “Vos'midesyatiletıye jurnala “Molla Nasreddin.” (Molla Nasreddin”Dergisinin 80. Senesi), s. 102

M. Z. Nagiyev. “Tekstologiçeskoe issledovaniye “Kitabı-Dede Korku.” (Dede Korkut Hikâyeleri Kitabında Metin İncelemesi), s. 103-104

1987-2

DİL TARİHİ ve YAPISI

E. A. Grunina, “K teorii türkskogo zaloga.” (Türk Fiil Çatı Teorisi), s. 3-16

FOLKLOR

A. K. Salmin, “Dva çuvaşskih termina, oboznaçayuşçih skazku.” (Çuvaşçada Masal Sözcüğün İki Anlamı), s. 33-37

DİL İLİŞKİLERİ

B. G. Tumaşeva, “Etniçeskiye svyazi zapadno-sibirskih tatar.” (Batı-Sibirya Tatarların Etnik İlişkileri), s. 38-51

ONOMASTİK

İ. V. Dron, “Gidronimi gagauzov Moldavskoy SSR.” (Moldova Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinde Gagavuzca Gidronimler), s. 52-61

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

B. G. Kondrat'yev, “O razvitii v yazıke.” (Bir Dilde Gelişim Hakkında), s. 62-67

Ya. F. Kuz'min-Yumanadi, “O gebraizmah v çuvaşskom yazıke.” Çuvaşçada Gebraizmler (Eski İbranice'den Alıntı Sözcükler), s. 6876

A. K. Ernits, “K proishojdeniyu türkskogo çislitel'nogo *odin*.” (Türk Dillerinde *Bir* Sayısının Oluşumu), s. 77-89

RAPORLAR

Ş. Sribayev, A. Suleymanova, “Ob izuçenii kazahskogo yazıka zarubejom.” (Yurt Dışında Kazakça Öğrenmesi), s. 86-91

Ş. H. Halilov, “İstorichesкое razvitie i normalizatsiya kategorii padeja v srednevekovom azerbaycanskom literaturnom yazıke.” (Orta Çağ Azerbaycan Edebî Dilinde Ad Durum Eklerinin Gelişimi ve Sabitleşmesi), s. 92-100

YORUMLAR

T. M. Garipov, İ. G. Dobrodomov, “İssledovaniya zarubejnih uçenih po türkskoy filologii.” (Türk Filoloji Üzerine Yabancı Bilim Adamların İncelemeleri), s. 101-105

K. Musayev, K. Usenbekov, B. Abılgaziyeu, “I. Kadırov. Asker İşi Boyunça Terminderdin Orusça-Kırgızça Sezduğu: Russko-Kırgızskiy terminologičeskiy slovar' po voennomu delu.” (I. Kadırov, Rusça –Kırgızca Savaş Terimler Sözlüğü), s. 106

K. M. Abdullayev. N. G. Cafarov, “Nizami Hudiyev. Azerbaycan Edebî Dili Luget Terkibinin İnkişafı.” s. 108

1987-3

ALTAY DİLBİLİMİN PROBLEMLERİ

A. M. Şerbak, “Problema rotatsizma i perspektivı dal’neyşego izuçeniya türksko mongol’skih yazıkovih svyazey.” (Türk-Moğol Dil İlişkilerinde Rotasizm Üzerine), s. 3-9

D. M. Nasilov, “O grammatičeskoy interpretatsii biverbal’nih konstruksiy.” (Çift-Fiilli (Zarf-Fiil +Yardımcı Fiil) Yapıların Gramer Yorumu), s. 10-12

E. A. Potseluyevskiy, “Ekstralokativnoe znaçeniye—semantiçeskaya primeta slujebnih imen v altayskih yazıkah.” (Ekstralokatif Anlamı-Altay Dillerinde Yer-Yön Adların Semantik Özelliği), s. 13-15

TÜRK DİLBİLİMİN PROBLEMLERİ

Osman Fikri Sertkaya, “Zametki po povodu çteniya nadpisi v çest’ Ton’yukuka.” (Tonyukuk Anısına Yazılan Metin Hakkında Birkaç Not), s. 16-19

B. O. Oruzbayeva, “Leksiçeskiye paralleli v kirgizskom i yujno-sibirskih türkskih yazıkah v svete ih istoriko-kul’turnih obşçnostey.” (Kırgızca ve Güney-Sibirya Türk Dillerinde Tarihî-Kültür Kapsamında Leksik Paralelikler), s. 20-26

Kemal’ Eraslan, “K voprosu o nazvaniyah oguzskih plemen *boz-ok* i *üc-ok*.” (*boz-ok* i *üc-ok* Oğuz Kavimlerin Adlarının Hakkında), s. 27-30

K. M. Abdullayev, “Ob odnom kriterii opredeleniya granits teksta v azerbaycanskom yazıke.” (Azerbaycan Dilinde Metin Sınırlarının Belirlenmesi), s. 31-38

İ. K. Kuçkartayev, “Oboznaçeniya reçyevoy deyatel’nosti v kontekste etnokul’turnogo razvitiya.” (Halkların Arasında Kültür Gelişmesi Kapsamında Konuşma Etkinliği Belirlenmesi), s. 39-43

N. H. Mamedov, İ. T. Mamedov, “Ob odnositel’noy hronologizatsii türksko-iranskih yazıkovih kontaktov.” (Türk-İran Dil İlişkilerinde Göreceli Kronolojisi), s. 44-46

G. M. -R. Orazayev, “Syeverokavkazskiy Turki” v sisteme türkskih regional’nih pis’mennih yazıkov XVI—XIX vv.” (XVI.—XIX. Yüzyıllar Arasında “Kuzey Kafkasya Türkleri” ve Onların Bölgesel Edebî (Yazı) Dilleri), s. 47-51

FOLKLOR, EDEBİYAT, KÜLTÜR.

- J. Kakuk, “Tatarskiy material İgnatsa Kunoşa.” (İgnats Kunoş’un Tatarca Üzerine Çalışmaları), s. 53-57
- S. G. Klyaştorıny, “Dryevne türkskaya tsivilizatsiya: diahroniçeskiye svyazi i sinhroniçeskiye aspekti.” (Eski Türk Medeniyeti: Artzamanlı İlişkileri ve Eşzamanlı Bakış Açısı), s. 58-62
- Fikret Türkmen, “Anatoliyskiyi i uzbekskiy variantı skazaniya o Tahire i Zuhre.” (Tahir ve Zuhre Mesnevisinin Anadolu ve Özbekçe Versiyonları), s. 63-67
- A. Urmançeyev, “Zolotaya volç’ya golova na znamenı.” (Bayrak Üstünde Altın Kurt Başı Sembolü), s. 68-73
- İ. Laude-Tsirtautas, “Kirgizskiy poet-skazitel’ Sagımbay Orozbekov (1867-1930) i epos “Manas.” (Manas Destanı ve Kırgız Şair ve Hikâyecisi Sagımbay Orozbekov), s. 74-83
- K. N. Veliyev, “Traditsionniye formuli v türko-yazıçnom epose.” (Türk Destanlarında Geleneksel Formula), s. 88-93
- A. İ. Çudoyakov, “İstorizm eposa narodov Yujnoy Sibiri.” (Güney Sibirya’da Halk Destanlarının Tarihî), s. 94-97
- L. S. Mirbadalyeva, “O hudojestvennoy strukture dvuh klassiçeskih variantov kirgizskogo geroiçeskogo eposa “Manas”, zapisannıh ot manasçi S. Orozbekova i S. Karalayeva.” (Manas Kırgız Kahramanlık Eposun İki Klasik Versiyonu ve Onun Edebî Yapısı Hakkında. İki Versiyon İki Manasçi S. Orozbekova ve S. Karalayeva Tarafından Yazılmıştır), s. 98-107
- A. M. Acıyev, “Türko-mongol’skaya obşçnost’ v kumıkskom fol’klore i nekotorıye zakonomernosti yeyo proyavleniya.” (Kumuk Folklorunda Türk-Moğol Topluluk ve Onun Geleneksel Tezahürü), s. 108-109
- N. Ş. Hisamov, “Osobennosti sovremennogo etapa issledovaniy srednevekovıh türkskih literaturnıh pamyatnikov.” (Bü günlerde Orta Çağ Türk Edebiyat Eserlerin İnceleme Özellikleri), s. 110-112

BİLİMSEL HAYAT

- D. D. Vasil’yev, E. R. Tenişev, “XXIX sessiya postoyannoy mejdunarodnoy altaistiçeskoy konferentsii.” (XXIX. Uluslararası Altaistik Konferansı), s. 113-117

TÜRKOLOGLAR

D. S. Nasırov, U. D. Dospanov, “Kenjebay Ubaydullayevič Ubaydullayev.” s. 117

1987-4

DİL TARİHİ ve YAPISI

E. Z. Kajibekov,” Problemi rekonstruksii türkskogo prayazıka: propedyevtiçeskiy rakurs.” (Türk Anadilin Yeniden Yapılanması (İncelenmesi):Propedevtik (Herhangi Bir Bilime Giriş) Bakışı), s. 3-22

Edvard Trıyarskiy, “O dialektnoy differentsiatsii armyanokıpçakskogo yazıka.” (Ermeni-Kıpçak Dilinde Diyalekt Farklılığı), s. 23-29

M. B. Bergel’son, A. L. Kibrik, “Sistema pereklyuçeniya referentsii v tuvinskom yazıke.” (Tuva Dilinde Göndergesel Sistemi), s. 30-45

FOLKLOR

F. G. Hisametdinova, Z. Ya. Şaripova, “Termini başkirkoy demonologii.” (Başkurt Demonoloji ile İlgili (Şeytan ve Cinlerin Varlığını Araştıran Bilim)Terimler), s. 46-51

DİL İLİŞKİLERİ

K. M. Musayev, “Altayskaya gipoteza v svete kontaktov türkskih yazıkovs yazıkami mira.” (Altay Dil Teorisine Göre Türk Dilleri ve Dnyadaki Diller Arasında Bağalantılar), s. 52-59

ONOMASTİK

Ş. Japarov, “Kırgızskiye etnoantroponımı Kırgız, Kazak, Nogoy, Özbek i Arap.” (Kırgız Antroponimler Kırgız, Kazak, Nogay, Özbek ve Arap), s. 60-66

V. P. Yaylenko, “Etnonim ugrov-savartov i onogurı.” (Ugor-Savart ve Onogur Etnonimler), s. 67-70

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

Zeynep Korkmaz, “Turko-mongol’skiye obşçnosti i znaçeniye mongol’skogo v izuçenii türkskih yazıkov.” (Türk-Moğol Topluluğu ve Türk Dillerin İncelemesinde Moğolca’nın Önemi), s. 71-78

İbragim Mut'ı, Mirsultan Osmanov, "O rodine, jizni i grobnitse Mahmuda Kaşgarskogo." (Kaşgarlı Mahmut'un Vatanı, Hayatı ve Mezarı Hakkında), s. 79-89
B. İ. Tatarintsyev, "Etimologiya türkskogo nazvaniya bogatırya (Batur ~ Bayatur)." (Türk *Bahadır* Sözcüğün Etimolojisi (Batur ~ Bayatur), s. 90-96

RAPORLAR ve YORUMLAR

İştvan Vaşari, "Eşçe raz o termine Tartanaq." (Bir Daha *Tartanaq* Teriminin Hakkında), s. 97-103

Yü. V. Şçeka, "Elementı intonologii turetskoy razgovornoy reçi." (Türkçede Konuşma Dilinde Tonlama Unsurları), s. 104-110

N. K. Turniyazov, "K voprosu o sintaksişeskoj derivatsii gipotaksisa." (Cümlede Türetme ve Unsurların Arasında Sentaks Alt Bağlantı Hakkında), s. 111

YORUMLAR

B. A. Abilhasimov, M. F. Çernov, "Russko-kazahskiy frazeologičeskiy slovar." (Rusça-Kazakça Deyimler Sözlüğü), s. 116-118

R. C. Magerramova, S. A. Abdullayeva, "Musa İslamov. Turk DillerindeEvezlikler." s. 119

E. Jubanov, T. Arınov, "İygineki Ahmed. Akikat Sıyı." s. 121

A. İşayev, L. Danilova, B. Umurkulov, " S. Rahimov. Uzbek Tili Surhondarë Şevalari." s. 121

K. Seydelanov, "Oguzname. Muhabbetname." s. 122

TÜRKOLOGLAR

E. A. Grunina, L. S. Lyevitckaya, E. A. Potseluyevskiy, E. R. Tenişev, "Galina Fedorovna Blagova." s. 123

N. A. Şaronov, B. Yuldaşev, "Hudayberdı Daniyaroviç Daniyarov." s. 124

BİLİMSEL HAYAT

B. G. Guzyev, "Dni gagauzkoy kul'turı v Leningrade." (Leningrad'ta Gagavuz Kültür Günleri), s. 126

1987-5

“Türkskoe yazıkonanıye v SSSR za sem’desyat let.” (SSBC’de 70 Sene Boyunca Türk Dilbilimi), s. 3-31

H. Koroglı, “Voprosı türkskoy fol’kloristiki.” (Türk Folklor Soruları), s. 32-38

E. İ. Fazılov, “Türkskaya tekstologiya: itogi i perspektivi.” (Türk Tekstolojisi (Metin Bilimi):Sonuçlar ve Beklentiler), s. 39-42

DİL TARİHİ ve YAPISI

N. Z. Gacıyeva, “Problema yazıkovogo tipa.” (Dil Problemleri), s. 43-51

Z. G. Uraksin, “Obşçnost’ obrazno- fonovoy i leksiçeskoy osnovı frazeologiçeskih edinits altayskih yazıkov.” (Altay Deyimlerin Leksik Temelinde Mecazi-Arka Planlı Anlamı), s. 52-54

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

Gerhard Doerfer, “O koliçestvennoy gradatsii glasnih v halacskom yazıke.” (Halac Dilinde Ünlülerin Sayısal Dereceleri), s. 55-68

N. A. Baskakov, “K probleme kitayskih zaimstvovaniy v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Çince Alıntı Sözcükler), s. 69-75

RAPORLAR

A. V. Barandeyev, “Gidrografiçeskiye terminı türkskogo proishojdeniya v “Knige Bol’ şomu Çerteju.” (*Harita Tasviri Kitabında Coğrafik ve Etnografik Türk Asılı Terimler*), s. 76-85

H. S. Canibekov, A. A. Çeçenov, “O temporal’nıh, aspektologiçeskih i modal’nıh priznakah form proşedşego vremeni indikativa karaçayevo-balkarskogo glagola.” (Karaçay-Balkar Dilinde Görülen Geçmiş Zamanın Etken Fiil Çatısı. Onun Zamansal, Madal ve Görünüş Özellikleri), s. 86-95

S. İ. Androsova, “Substitutsiya glasnih russkih zaimstvovaniy v yakutskom yazıke.” (Yakutçaya Giren Rus Alıntı Sözcüklerinde Ünlü Değişimi), s. 96-103

F. E. Veysalov, R. M. İsayeva, “Akustiçeskiye karakteristikı azerbaycanskih smıçno-vzrıvnih soglasnih (b), (p), (d) (t).” (Azerbaycan Dilinde Dudaksı (b) (p) ve Dişeti (d) (t) Ünsüzlerin Akustik Karakteristikleri), s. 104

Ç. M. Guseynzade, “O dvuh dryevne türkskih antropoformantah.” (Eski Türk Konuşma Dilindeki Seslerin Akustik Özelliği Hakkında), s. 111-115

BAKIŞ AÇISI

A. M. Şerbak, “K izuçeniyu staro türkskoy i persidsko-tacikskoy literaturı (obzor rabot Turhana Gancei).” (Eski Türk ve Fars-Tacik Edebiyat İncelemesi. (Turhan Gancei Çalışmaların Yorumu), s. 116

YORUMLAR

G. F. Blagova, E. N. Nacip, E. R. Tenişev, “XIII.—XIV. Asrlar Turkiy Adabiy Edgorliklar Tili: Morfologiya.” s. 125-126

H. Zarbaliyev, “Novoe v zarubejnoj lingvistike: problemı sovremennoy türkologii.” (Yabancı Dilbiliminde Yenilikler: Çağdaş Türkolojinin Problemleri), s. 127-131

TÜRKOLOGLAR

E. İ. Korkina, N. E. Parov, P. A. Sleptsov, “Elizaveta İvanovna Ubryatova.” s. 132

Ç. Cumagulov, J. Cuçalıyev, “Gul’camal Bakinova.” s. 133

1988-1

DİL TARİHİ ve YAPISI

V. G. Guzyev, “O kategorii aspektual’nosti.” (Birleşik Fiil Grupları (*mış ol* gibi)), s. 3-11

V. İ. Sergeyev, “Mnogoznaçnost’ slova i kontekstnaya semantika.” (Çok Anlamlı Sözcük ve Metine Göre Anlam), s. 12-19

B. İ. Tatarintsyev, “O spetsifike semantiçeskoy rekonstruksii v usloviyah otdalennosti znaçeniy mnogoznaçnih slov.” (Asıl Anlamda Uzaklaştırılmış Çok Anlamlı Sözcüklerin Semantik Rekonstruksyon Özelliği), s. 20-27

FOLKLOR, EDEBİYAT, KÜLTÜR

T. D. Melikov, O strukture stihotvornih tekstov “Knigi moego deda Korkuda.” (*Dede Korkut Hikayeleri* Eserinde Şiir Yapısı), s. 28-33

A. V. Obratsov, “K interpretatsii traditsionnih syujetov u Ahmedı.” (Ahmedi Eserlerinde Geleneksel Konular), s. 34-40

F. Urmançeyev, “Motiv bezdetnosti v türkskom epose.” (Türk Destanlarında Çocuksuzluk Motifi), s. 41-57

ONOMASTİK

G. F. Sattarov, “Oykonimiçsskiye termini so znaçeniyem “gorod” i “selo” v istorii tatarskogo yazıka i toponimii.” (Tatar Dil Tarihinde ve Toponimide *Şehir ve Köy* Oykonim Terminlerin Anlamları), s. 47-58

M. R. Fedotov, “Rol’ çuvaşskih slov v obrazovanii oykonimov Mariyskoy ASSR.” Mari Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinde Oykonimlerin Oluşumunda Çuvaş Sözcüklerin Rolü (Oykonim-Kasaba, Köy, Sokak Adları), s. 59-77

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

E. R. Tenişev, “Printsıptı sostavleniya istoričeskikh grammatik i istoriy literaturnih türkskih yazıkov.” (Türk Edebiyat Dili ve Tarihi. Tarihî Gramer Oluşumun Presepleri), s. 67-78

G. F. Blagova, “Sootnoşenıye “istorii literaturnogo yazıka” i “istoričeskoy grammatiki” v issledovanii srednyevkovogo türkoyazıçnogo pamyatnika.” (Orta Çağ Türk Eserlerinde İncelemeler, Edebiyat Dili Tarihi ve Tarihî Gramer Eşleştirmesi), s. 79-88

L. Yu. Tuğuşeva, “Divanu Lügati-t Türk” Mahmuda Kaşgari i ego svyazi s rannesrednyevkovoy türkoyazıçnoy literaturoy.” (Kaşgarlı Mahmud *Divanu Lügati-t Türk* ve Erken Orta Çağ Türk Edebiyatla İlgili Bağlantı), s. 86-94

İ. M. Hudiyev, “Obogaşçenıye azerbaycanskogo literaturnogo yazıka sovetskogo perioda za şçet abbryeviatıur.” (Kısaltmalar Sayesinde Azerbaycan Edebiyat Dilin Zenginleştirme), s. 95-102

RAPORLAR

H. S. Canibekov, A. A. Çeçenov, “O temporal’ nıh, aspektologičeskikh i modal’ nıh priznakah form proşedşego neoçyevidnogo vremeni indikativa karaçayevobalkarskogo glagola (forma tipa kelgendi).” (Karaçay-Balkar Dilinde Geçmiş Zaman Hikayesinde Fiil Etken Çatısı ve Zaman, Kip ve Modal Özellikleri), s. 103-114

YORUMLAR

B. Ya. Pines, “Studies on modernturkish: proceedings of the third conference on turkish linguistics/Hendrik E. Boeschoten, Ludo Th. Verhoeven.” s. 123-127

L. Ş. Arslanov, “İssledovaniya po istoričeskoy dialektologii tatarskogo yazıka.” (Tatar Diyalektolojisi Tarih Açısında), s. 128

A. D. Şukyurli, E. A. Kasumlu, “ M. Memmedov. Dillerin Garşılıglı Vlagesi.” s.129-130

N. M. Mahmudov, “T. Tursunova. Me’morlik Terminlarining Leksik Grammatik Tadmiki.” 131

1988-2

A'. M. Musayev, “Leninskiye zaveti i razvitie türkskih yazıkov v SSSR.” (SSBC’de Lenin İlkeleri ve Türk Dillerin Gelişimi), s. 3-23

DİL TARİHİ ve YAPISI

İ. H. Ahmatov, “Polipredikativniye konstruksii s sub’ektnimi oborotami v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Çok Yüklemlı Yapılar), s. 24-32

Yu. V. Şçeka, “Svyaz’ teksta posredstvom nulyevogo çlena i nekotoriye tipi asindetıçeskih slojnopodçinennih predlojeniy v turetskoy razgovornoy reçi.” (Türkçe Konuşma Dilinde Bazı Birleşik Cümleler ve Sıfır Öge Yardımıyla Metinle Bağlantı Kurması), s. 33-42

FOLKLOR, EDEBİYAT, KÜLTÜR

V. M. Kuliyeu, “G. Tukay i azerbaycanskaya literaturno-obşçestvennaya mısl’ naçala XX veka.” (G. Tukay ve XX. Yüzyılda. Azerbaycan Edebî-Sosyal Düşüncesi), s. 43-50

İ. Geyuşov, “Simvol İyubvi u Calaladdina Rumi i Muhammeda Fizuli.” (Celaleddin Rumi ve Muhammed Fuzuli Eserlerinde Aşk Sembolü), s. 51-62

Z. Tolguurov, “Rol’ traditsiy v razvitii prozi Severnogo Kavkaza.” (Kuzey Kafkasya Nesirinde Geleneklerin Rolü), s. 6z-69

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

D. M. Nasilov, “Nekotoriye problemi türkskoy diahroniçeskey morfologii i yazıkoviye osobennosti drevne türkskih pamyatnikov.” (Türkçenin Birtakım Art Zamanlı Morfoloji Problemleri ve Eski Türk Abidelerin Özellikleri), s. 70-74

İ. G. Galyautdinov, “İstoriya literaturnogo yazıka kak samorazvitie sistemi, obşçemetodologiçeskiye problemi.” (Edebiyat Dili Tarihi Öz Gelişim Sistemi Olarak), s. 75-80

ONOMASTİK

İ. G. Dobrodomov, “Oskol Oykonim.” (Oskol Oykonim), s. 81-91

RAPORLAR ve YORUMLAR

V. G. Guzyev, R. G. Piotrovskiy, A. M. Şerbak, “O sozdanii maşinnogo fonda türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinin Elektronik Fond Oluşturulması), s. 92-101

M. G. Mamedova, “Avtomatizirovanniy analiz i korrektsiya terminologičeskih slovarey (na materiale slovarya lingvističeskih terminov azerbaycanskogo yazıka).” (Terminolojik Sözlüklerin Terimlerin Atomatik Analizi ve Düzeltmeler (Azerbaycan Dilbilimi Terminoloji Üzerine), s. 102

MİRAS

A. K. Salmin, “Çuvaşskiye skazki o pattirah: istoçniki, spiski.” (Çuvaş Masalları: Bahadır Hakkında: Kaynaklar, Listeler), s. 115

BAKIŞ AÇISI

Çen’ Vey, “Kratkiy obzor issledovaniy yazıkov altayskoy gruppı v Kitae.” (Çin’de Altay Dillerinin İncelemesine Kısa Bakış), s. 126-130

YORUMLAR

T. Sayrambayev, “E. Agmanov. Kazak Tilinin Tarihi Sintaksisi.” s. 131

T. Sadıkov, “Türkologičeskiye issledovaniya.” (Türkoloji İncelemeler), s. 132

A. Hociyev, M. Sattarov, M. Cusupov, “N. Avazbayev. Struktura sloga v yazıkah razliçnih tipov.” (N. Avazbayev, Farklı Dil Tiplerinde Hece Yapısı), s. 133

BİLİMSEL HAYAT

G. İshakov, G. Semyatova, “Şestiye Malovskıye çteniya.” (VI. Malov Okumaları), s. 134

TÜRKOLOGLAR

R. Bikbayev, “Gaysa Batırgareyeviç Husainov.” s. 137

1988-3

DİL TARİHİ ve YAPISI

S. N. İvanov, "O metodologičeskih voprosah grammatiki." (Gramerde Metodolojik Sorular), s. 3-14

M. S. Polinskaya, V. Yu. Çernin, "Terminologiya rodstva u kırımçakov." (Kırımçaklarda Akrabalık Terminolojisi), s. 15-23

FOLKLOR, EDEBİYAT, KÜLTÜR

H. Koroglı, "K türksko-vengerskim fol'klornım svyazyam." (Türk-Macar Folklor İlişkileri), s. 24-29

C. Nagiyev, "Yugoslavskoe izdanije "Kitabı Dede Korkud." (Dede Korkut Hikâyeleri Yugoslav Yayını), s. 30-40

L. S. Samedova, "Peryevod romana "Geroy našego vremeni" na azerbaycanskiy yazık v doryevolyutsionnom Azerbaycane." (Ekim Devrimden Öncesi M. Yu. Lermontov "Zamanımızın Kahramanı" Romanın Azerbaycan DilineTercümesi), s. 41-49

U. Kumisbayev, "Nizami i kazahskaya literatura." (Nizami ve Kazak Edebiyatı), s. 50-57

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

B. A. Abilhasimov, "Nekotoriye voprosı izuçeniya istorii kazahskogo literaturnogo yazıka." (Kazak Edebiyat Dil Tarihi İncelenmesinde Bazı Sorunlar), s. 58-62

E. H. Jubanov, "O prirode kazahskogo naddialekta i problemah istorii literaturnogo yazıka." (Kazakça'nın Diyalekt Öncesi Oluşumlar ve Edebiyat Dil Tarihi Soruları), s. 63-68

A. Ş. Sadıhov, "Sposob vırajeniya pryamoy i kosvennoy reçi v prozaiçeskih pamyatnikah azerbaycanskogo yazıka." (Azerbaycan Nesir Eserlerinde Doğrudan ve Dolaylı Anlatımın İfade Yöntemi), s. 68-77

F. S. Hakimzyanov, "İstoriya tatarskogo literaturnogo yazıka." (Tatar Edebiyat Dili Tarihi), s. 78-81

İ. A. Abdullin, "Nekotoriye aspektı istoçnikovoy bazı istorii literaturnih yazıkov." (Edebiyat Dil Tarihinde Bazı Görünüş Temelleri), s. 82-85

B. H. Hakov, “O metodah i istoçnikah sostavleniya istoriy türkskih literaturnih yazıkov.” (Türk Edebiyat Dil Tarihinin Kaynakları ve Oluşturma Yöntemleri), s. 86-91

C. M. İsayev, “K voprosu o periodizatsii istorii kazahskogo literaturnogo yazıka.” (Kazak Edebiyat Dil Tarihinin Dönem Belirlenmesi), s. 92-95

MİRAS

A. Tagirzade, “Halid Sayd Hocayev.” s. 96

H. S. Hocayev, “Divanu Lügati-t Türk” Mahmuda Kaşgarskogo.” (Kaşgarlı Mahmud *Divanu Lügati-t Türk*), s. 97-103

L. K. Filippov, “O rabote N. G. Çernışevskogo “Ob’yasneniye tatarskih imen sel i deryeven’ Saratovskoy gubernii.” (N. G. Çernışevskiy ‘nin Çalışması “Tatar Köy ve Kışlak Adların Anlatımı”), s. 104-109

RAPORLAR

A. N. Nurmanov, “Sintaksişeskiye konstruksii, nahodyaşçiesya vne oppozitsii.” (Opozisyonda Olmayan Sentaks Yapıları), s. 110-113

ÖNEMLİ REPORTAJ

“Beseda s Ç. Aytmatovım.” (Çengiz Aytmatov ile Konuşma), s. 114-119

YAYIN EVİNE MEKTUP

B. İ. Tatarintsyev, “O nekotorih etnoyazıkovih naimenovaniyah v sovremennoy nauçnoy literature.” (Modern Bilim Edebiyatında Bazı Halk Dillerinin Adlandırma), s. 120-122

ELEŞTİRİ

Yu. V. Şçeka, “Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri.” s. 123-127

YORUMLAR

H. Daniyarov, B. Yuldaşev, “Uzbek Halk Şevalari Morfologiyasi.” s. 128

E. J , “Problemı kazahskoy terminologii.” (Kazak Terminoloji Problemleri), s. 129

L. Arslanov, “F. S. Bayazitova. Govori tatar-kryşen v sravnitel’nom osveşçenii.’ (F. S. Bayazitova, Tatar-Kryaşen Ağızları Karşılaştırma Işığında), s. 131

BİLİM ve KÜLTÜR HAYAT

M. S. F, “O memorial’noy biblioteke akademika A. N. Kononova.” (Akademik A. N. Kononov Hatıra Kütüphanesi), s. 132

M. S. Fomkin, “O šestidesyatiletii S. G. Klyāstornogo.” (S. G. Klyāstornıy 60 Yaşında), s. 132

H. Abdullayev, M. Mamedov,” Pervaya respublikanskaya nauçno-teoretiçeskaya konferentsiya “Onomastika Uzbekistana.” (Özbekistan Onomastiği, İlk Cumhuriyet Bilim-Teoritik Konferansı), s. 134

TÜRKOLOGLAR

A. Ya. Huzangay, “İvan Andreyeviç Andreyev.” s. 137

1988-4

DİL TARİHİ ve YAPISI

H. G. Nigmatov, K. M. Abdullayev, V. İ. Banaru, H. H. Haliyarov, N. M. Mahmudov, A. Nurmanov, R. R. Sayfullayeva, “Sposobı sintaksiçeskoy svyazi i aktual’niye voprosı türkskogo sintaksisa.” (Cümlede Sentaks Bağlantı ve Türk Sentaksın Önemli Sorunları), s. 3-8

M. İ. İslamov, “Sotsial’no-ekonomiçeskoe razvitie i sovremenniye dialekti.” (Sosyal-Ekonomik Gelişim ve Çağdaş Diyalektler), s. 9-13

C. M. Hangişiye, “K voprosu o kategorii nakloneniya glagola v kumıkskom yazıke.” (Kumukçada Fiil Kipi Kategorisi), s. 13-20

FOLKLOR, EDEBİYAT, KÜLTÜR

L. P. Petrov, “İz istorii çuvaşskih dohristianskih imen.” (Hristianlık Evvel Çuvaş Adların Etimolojisi), s. 21-25

K. İbraimov, “Mifopoetiçeskiye traditsii i hudojestvennoe proizvedeniye.” (Mitolojik ve Şairsel Gelenekler ve Edebî Eser), s. 26-31

O. V. Vasil’yeva, “Povest’ o Sefer-bey- zade” (XVII v.) i roman Namıka Kemalya “Priklyuçeniya Ali-beya” (XIX v.).” (*Sefer Bey Zade Hikâyesi* (XVII. y.) ve Namık Kemal’in Romanı *Ali Bey Maceraları* (XIX. y.), s. 32-35

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

N. G. Vil'danova, T. M. Garipov, "Odin nulyevoy padej ili nulyeviye formı raznih padejey?" (Sıfır Eki veya Farklı Durumların Sıfır Ekleri), s. 36-41

A. Ahundov, "İmyeyotsya li komitativ v padejnoj sisteme dialektov azerbaycanskogo yazıka?" (Azerbaycan Diyalektlerinde Vasıta Hali Var Mı?), s. 42-43

RAPORLAR

Yu. M. Seidov, "Ob odnom zabıtom tipe slovosocetaniy." (Unutulmuş Bir Kelime Grubu Hakkında), s. 44-47

N. A. Asilova, "Ob istoçnikah "Kitab al-idrak li-lisan al-atrak" Abu Hayyana." (Kitab al-idrak li-lisan al-atrak Abu Hayyan Kitabın Kaynağı), s. 48-51

N. Ç. Musabekova, "Problema slovoobrazovatel'nogo analiza gidronimov Azerbaycana. Tipoviye konstruksii gidronimov." (Azerbaycan Gidronimlerin Oluşumu. Gidronimlerin Tipik Yapıları), s. 52-58

M. F. Çernov, "Nesvobodniye glagol'no-imenniye perifrazı v sovremennom çuvaşskom yazıke." (Çağdaş Çuvaş Dilinde Serbest Olmayan Fiil-İsim Deyimler), s. 59-69

H. Nurullayev, M. Tuyçiyev, "Glagol *kilmok*, kak stroyevoy element." (Kilmok Fiili Yapısal Unsuru Olarak), s. 70-72

E. A. Umarov, "İzdatel' "Sanglaha" Cerard Kloson." (Sanglaha Cerard Kloson Basın Evi), s. 73-78

L. İ. Çebodayeva, "K voprosu o priçastnih i dyeyopriçastnih konstruksiyah v hakassskom yazıke." (Hakas Dilinde Zarf-Fiil ve Sıfat-Fiil Yapıları), s. 79-82

H. M. Zarbaliyev, "Ob odnom sposobe obrazovaniya çislitel'nih." (Sayıların Oluşumu), s. 83-86

S. A. Sekirinskiy, "İz etniçeskoj istorii Krıma i Syevernoy Tavrii (vtoraya polovina XVIII—naç. XX v.)." (XVIII.-XX. Yüzyıllarında Kırım ve Kuzey Tavriya'da Etnik Grupların Tarihi. s. 87-97

MİRAS

E. R. Tenişev, "Zametki N. K. Dmitriyeva v knige S. K. Tseruniana "Kurs osmanskih razgovorov." (S. K. Tserunian, *Osmanlı Dil Kursu*. N. K. Dmitriyev'nin Yorumu), s. 98-105

EDİTÖRE MEKTUP

P. İ. Kuznetsov, “Çto ravno nulü?” (Sıfıra Eşit Olan Nedir?), s. 106-107

YORUMLAR

G. Abdullabekova, “Vklad azərbaycanskih uçenih XIX—XX. v. v razvitiye polskoy orientalistiki.” (XIX.—XX. Yüzyıllarda Polonya’da Oriyentalizmin Gelişimine Azerbaycan Bilim Adamların Katkısı), s. 108-115

R. A. Yusupov, F. G. Garipova, “M. Z. Zakiyev. Problemy yazıka i proishojdeniya voljskih tatar.” (M. Z. Zakiyev, Volga Tatarların Dil Oluşumu ve Dil Problemi), s. 116-117

ÖZETLER

M. M. Ahmedov, “Slovo o polku İgoreve.” (Igor Destanı), s. 118

Ye. K. Skribnik, “Voprosı altayskogo yazıkoznaniya.” (Altay Dilbilimin Sorunları), s. 118

1988-5

DİL TARİHİ ve YAPISI

L. A. Pokrovskaya, “Semantiko- funktsional’nyy aspekt sravnitel’nogo issledovaniya imennih çastey reçi v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Dil Ögelerin Semantik-İşlevsel Karşılaştırmalı İncelemeleri), s. 3-9

T. T. Talipov, “Ob odnoy tendentsii strukturno- fonetiçeskogo razvitiya drevne türkskogo pokazatelya imeni deystviya na -ig v istorii türkskih yazıkov.” (Türk Dil Tarihinde Eski Türk Eki-ig ve Onun Yapısal-İşlevsel Gelişimin Bir Yolu), s. 10-16

FOLKLOR, EDEBİYAT, KÜLTÜR

H. Koroglı, “Drevne türkskaya literatura.” (Eski Türk Edebiyatı), s. 16-22

İren Melikoff, “O sredneaziatskom proishojdenii sufizma Anatolii.” (Orta Asya’dan Çıkan Sufizm Felsefesinin Anadolu’daki Oluşumu), s. 22-28

M. Z. Nagiyev, “O rukopisyah soçineniy Hatai.” (Hatai’nin El Yazmaları), s. 29-36

B. A. Baytanayev, “Traditsii povtora v kazahskoy literature.” (Kazak Edebiyatında Tekrar Geleneği.), s. 37-40

RAPORLAR

M. Ş. Mamatov, “K voprosu o kategorii nominalizatsii deystviya.” (Fiilimsiler Kategorisi), s. 41-52,

S. G. Alizade, “Azerbaycanskoye yazıkoznaniye o yazıkovom stile i stilah azerbaycanskogo literaturnogo yazıka.” (Azerbaycan Dilbilimi Edebiyattaki Üslup Hakkında), s. 53-62

MİRAS

Tadeuş Koval'skiy, “K voprosam formal'nogo izuçeniya poezii türkskih narodov.” (Türk Şiirin Kurallara Göre İncelenmesi), s. 63-79

B. G. Gafarov, “N. K. Dmitriev i pervaya kırmskaya yazıkovaya ekspeditsiya.” (N. K. Dmitriyev ve İlk Kırım Dil Araştırma Seferi), s. 80-84

V. İ. Tsintsius, “Morfemizatsiya komponentov slovosocetaniy i slojnih slov kak odin iz aspektov sravnitel'no-istoričeskoy morfologii altayskih yazıkov.” (Altay Dillerin Karşılaştırmalı-Tarihî Morfolojisi, Birleşik Kelimeler ve Kelime Grupların Unsurlarının Morfolojisi), s. 85

YORUMLAR

G. S. İsmaylov, “İzüçeniye turetskoy filologii v Azerbaycane.” (Azerbaycan'da Türkçe Filoloji İncelenmesi), s. 90-102

B. O. Oruzbayeva, “Kazak Tilinin Tusindirme Sözdegi.” s. 103

A. P. Vekilov, “Tuncer Gülensoy Anadolu ve Rumeli ağızları bibliografyası.” (Anadolu, Kıbrıs, Suriye, Irak, Bulgaristan, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya Türk ağızları), s. 105-106

ÖZETLER

A. N. Onuçin, “Başkirskaya etnonimiya: sbornik statey.” (Başkurt Etnonimler: Derleme Makaleler), s. 107-108

E. K. Skribnik, “Slojnoe predlojeniyeye v yazıkah raznih sistem.” (Farklı Dil Sistemlerinde Sıralı Cümle), s. 109-110

Ş. İbrayev, “O. A. Nurmagambeyuva . Kazahskiy geroičeskiy epos “Koblandı-batır.” (O. A. Nurmagambeyuva, *Koblandı-Batır* Kazak Kahramanlık Eposu), s. 111

C. Kagramanov, A. Tagirzade, “Memmedov Junis. Azerbaycanan Dilinde Sezlerin Leksik-Semaitik İnkişafı.” s. 111-112

TÜRKOLOGLAR

E. R. Tenişev, F. A. Ganiyev, R. A. Yusupov, “Mirfatih Zakiyeviç Zakiyev.” s. 113

R. M. Bulgakov, “Talmas Magsumoviç Garipov”. s. 114

T. Canuzakov, A. Nurmagambetov, “Nurjamal Oralbayevna Oralbayeva.” s. 115

1988-6

DİL TARİHİ ve YAPISI

A. M. Şerbak, “Printsıptı sostavleniya istoričeskih grammatik türkskih yazıkov.” (Türk Dillerini n Tarihî Grameri Oluşturma Prensipleri), s. 3-11

A. P. Yudakin, “Suşçnost’ türkskogo izafeta i stanovleniye imeni prilagatel’nogo v türkskih yazıkah.” (Türk İzafetin Özü ve Türk Dillerinde Sıfat), s. 12-20

A. B. Curayev, “Areal’naya lingvistika: suşçnost’ i struktura.” (Bölgesel Dilbilimi: Özü ve Yapı), s. 21-27

FOLKLOR, EDEBİYAT, KÜLTÜR

İ. A. Abullin, “Krupnaya veba v tatarovedenii.” (Tatar Dilbiliminde Büyük Dönem), s. 28-33

V. H. Subhanberdina, “Fol’klor i literatura v kazahskoy dorevohlyutsionnoy periodike.” (Ekim Devrimden Öncesi Kazak Folklor ve Edebiyatı), s. 34-42

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

T. İ. Gacıyev, “Differentsial’nyı podhod k predmetam istoričeskoy grammatiki i istorii literaturnogo yazıka.” (Tarihî Gramer ve Edebiyat Dili Tarihi, Farklı Yaklaşım), s. 43-50

Ş. H. Halilov, N. H. Mamedov, “Obşçenarodnyı razgovornıy yazık i literaturnaya norma.” (Halk Konuşma Dili ve Edebiyat Normu.), s. 51-58

KAYNAKLAR ve RAPORLAR

K- Ş. Husainov, “Zvukoizobrazitel’nyıye glagolı plaça v kazahskom yazıke.” (Kazak Dilinde Ağlama İfade Eden Fiilleri), s. 59-60

G. O. Suleyeva, “O prirode znaçeniya protsessual’nosti v raznosistemnih yazıkah.” (Farklı Dil Sistemlerinde Süreklilik ve Onun Anlamın Doğası), s. 67-71

A. Memetov, “Fonetiçeskoe osvoeniye russkih zaimstvovaniy v krımsko-tatarskom yazıke.” (Kırım-Tatar Dilinde Rus Alıntı Sözcüklerin Fonetik İncelemesi), s. 72-80

MİRAS

- A. Tagirzade, A. Guliyev, “Professor Artur Rudol’ foviç Zifel’dt-Simummyagi.” (Profesör Artur Rudolfoviç Zifeldt-Simummyagi), s. 81-82
- A. R. Zifel’dt-Simummyagi, “K voprosu o yazıke hazar.” (Hazar Dili Hakkında), s. 83-88
- L. Ya. Medvedyeva, “O kolleksii karaimskih i kr’ımçakskih rukopisey v L.O. İnstituta vostokovedeniya AN SSSR.” (SSCB’de Bilimler Akademisi Leningrad Departmanda Kırımçak ve Karaim El Yazmaları Koleksiyonu), s. 89-102

YORUMLAR

- İ. G. Dobrodomov, “Türksko-dagestanskiye yazıkovıye vzaimootnoşeniya:(sbornik statey).” (Türk-Dağıstan Dil İlişkileri), s. 103
- M. Tomanov, “T. Talipov. Fonetika uygurskogo yazıka.” (T. Talipov, Uygur Dilin Fonetikası), s. 104-105
- U. P. Opey-ool, “İssledovaniya po tuvinskoy filologii.” (Tuva Filoloji Üzerine İnceleme), s. 106-107
- J. A. Abuov, “A. Cunisbekov. Prosodika slova v kazahskom yazıke.” (A. Cunisbekov, Kazak Dilinde Kelime Tonlaması ve Vurgu), s. 108

TÜRKOLOGLAR

- U. D. Dospanov, A. Alimov, “Kallı Ayımbetoviç Ayımbetov.” s. 109
- İ. S. Galkin, “Mihail Romanoviç Fedotov.” s. 110

1989-1

- İ. V. Kormuşin, K. M. Musayev, B. O. Oruzbayeva, “Za vsemernoe razvitie türkskogo yazıkoznaniya v novih obşçestvennih usloviyah sovetskoy deystvitel’nosti.” (Sovyetler Birliğinde Yeni Sosyal Gerçekliklerinde Türk Dilbiliminin Kapsamlı (Her Türü) Gelişimi), s. 3-15

DİL TARİHİ ve YAPISI

- G. F. Blagova, “Yazıkovoe virajeniye otnoşeniya “avtor—adresat” v “Babur-name.” (Babürnamede Yazar-Hedef Dil İfadesi), s. 16-27
- D. M. Nasilov, “Vzaimosvyazi funktsional’no-semantiçeskih poley v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Fonksiyonel-Semantik Alanlarının Bağlantıları), s. 28-31

S. A. Sokolov, “Kategoriya opredelennosti/neopredelennosti kak sistema vırajeniya kommunikativnih i semantiko-sintaksiçeskih otnoşeniy.” (Belirtme/Belirsizlik Kategorisi ve Semantik-Sentaktik Komunikatif İfade Sistemi), s. 32-41

FOLKLOR, EDEBİYAT, KÜLTÜR

N. C. Mamedov, “M. F. Ahundov (k 175-letiyu so dnya rojdeniya).” (M. F. Ahundov, 175. Yıl Dönümü), s. 42-53

L. Kuliyeva-Kavkazlı, “Pir Sultan Abdal i turetskaya literatura.” (Pir Sultan Abdal ve Türk Edebiyatı), s. 54-59

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

Yü. M. Seidov, “Est’ li v azerbaycanskom yazıke (voobşçe v türkskih yazıkah) otritsatel’nyye mestoimeniya?” (Azerbaycan Dilinde (Genel Türk Dillerinde) Olumsuz Zamirleri Var Mı), s. 60-62

RAPORLAR

N. A. Baskakov, “Titulı i zvaniya v sotsial’noy strukture bıvşego Hivinskogo tsarstva.” (Eski Hivin Sultanat Stuktüründe Unvanlar ve Rütbeler), s. 63-70

A. V. Dıbo, “K istorii traditsionnih antropometriçeskih terminov.Sredneaziatskaya mera dlinı *qarı* i dr.” (Geleneksel Antropometrik (Ölçüler) Terimlerin Hikâyesi. Orta Asya’da *qarı* ve bb. Ölçüler), s. 71-79

İ. V. Dron, “Yavlyaetsya li *Kişineulatinizm*om li türkizmom?” (*Kişineu* Latin mi Türk Alıntı Sözcüğü?), s. 80-86

Layoş Ligeti, “M. A. Fedotov. B. Munkaçi o türkskih elementah v vengerskom yazıke//Sov. Turkologiya. 1985. № 1.” (M. A. Fedotov, B. Munkaçi Macarcada Türk Unsurların Hakkında //Sov. Turkologiya. 1985. № 1//), s. 87-92

YORUMLAR

A. Mamedov, A. A. Çeçenov, E. Z. Kajibekov, “ F. Yu. Yusupov. İzüçenıye tatarskogo glagola.” (F. Yu. Yusupov. Tatar Dilinde Fiil İncelenmesi), s. 93-95

Ş. Salmanov, “T. D. Melikov. Nazım Hikmet i novaya poeziya Turtsii.” (T. D. Melikov, Nazım Hikmet ve Türkiye’de Yeni Şiir), s. 96-97

T. Aydarov, M. Orazov, “A. M. Memetov. İstočniki formirovaniya leksiki kırımko-tatarskogo yazıka.” (A. M. Memetov. Kırım-Tatar Dilinin Leksikoloji Oluşumu), s. 98

M. Z. Ulakov, “İ. M. Ot’rov. Oçerki karaçayevo-balkarskoy terminologii.” (İ. M. Otrov, Karaçay-Balkar Terminoloji Denemeler), s. 99-100

ÖZETLER

R. Nurgaliyev, “Ş. K. Setbayeva. Şokan Uelihanov— filolog.” (Ş. K. Setbayeva, Şokan Uelihanov— Filolog). s. 101

K- K. Karimov, K. A. Şaripova, “M. Saparov. Vzaimootnoşeniya türkskih yazıkov Horezmskogo oazisa.” (M. Saparov, Horezm Bölgesinin Türk Dillerinin İlişkileri), s. 102-105

BİLİMSEL HAYAT

M. S. Fomkin, “Pamyati akademika A. N. Kononova.” (Akademik A. N. Kononov Anısına). s. 106

TÜRKOLOGLAR

Z. G. Uraksin, “Nagim Hajigaliyeviç İşbulatov.” s. 107

N. İ. Egorov, “İvan Pavloviç Pavlov.” s. 108

Z. G. Uraksin, R. G. Sibagatov, “Gali Galiyeviç Saitbattalov.” s. 109

1989-2

DİL TARİHİ ve YAPISI

H. S. Canibekov, “O nominalizirovannih parallelyah glagol’nego skazuemogo v karaçayevo-balkarskom yazıke.” (Karaçay-Balkar Dilinde Fiilimsiler.), s. 3-15

Af. S. İsmailov, A. M. Şahnaroviç, “Grammatičeskoe vırajeniye prostranstvennih otnoşeniy v russkom i uzbekskom yazıkah.” (Rus ve Özbek Dilinde Uzaysal İlişkilerinin Gramatik İfadesi), s. 16-21

FOLKLOR, EDEBİYAT, KÜLTÜR

R. K. Ganiyeva, “G. İbragimov i literaturı Sovetskogo Vostoka.” (G. İbragimov ve Sovyet Doğu Edebiyatı), s. 22-28

S. Z. Yakubova, “Gamid Araslı i azerbaycanskaya fol’kloristika.” (Gamid Araslı ve Azerbaycan Folkloru), s. 29-33

Af. Mollova, "Türkskiye slova Tulum, Tobalaq, Yez, Qapsa v "Codex Cumanicus." (Codex Cumanicus'te Türk Sözcükleri: Tulum, Tobalaq, Yez, Qapsa), s. 34-39

ONOMASTİK

V. A. Buşakov, "Semantiçeskiy analiz krımskih oykonimov s topoformantami *-sala, -koy, -el'/-eli* affiksom *-lar/-ler*." (Kırım Oykonimlerinde Topoformantlar (Oykonimde Tekrarlayan Eki) *-sala, -koy, -el'/-eli* ve Çoğul Eki *-lar/-ler* ve Semantik Analizi), s. 40-49

B. F. Valeyev, "O toponimii sibirskih tatar." (Sibirya Tatarların Toponimiği), s. 50-58

A. Jakipov, "O proishojdenii nekotarih terminov verblyudovodstva v kazahskom yazıke." (Kazak Dilinde Deve Yetiştirme Sanayında Bazı Terimlerin Oluşumu), s. 59-63

TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

A. P. Hociyev, A. N. Nurmanov, N. Af. Mahmudov, "Sporniye voprosı v sisteme slovoobrazovaniya türkskih yazıkov. " (Türk Dillerinde Sözcük Oluşumundaki Tartışmalı Sorunlar), s. 64-68

Z. Af. Buniyatov, "Ob odnom çagatayskom soçinenii po istorii Horezma." (Horezm'in Tarihi Hakkında Bir Çağatayca Eser), s. 69-75

KAYNAKLAR ve RAPORLAR

H. -M. İ. Hacilayev, "O karaçayevo-balkarskih i besermyanskih leksiçeskih shojdeniyah." (Karaçay-Balkar ve Besermyan Leksik Benzirlikler Hakkında), s. 76-80

N. K. Turniyazov, "O transformatsionnom i derivatsionnom protsessah (na materiale sovremennogo uzbekskogo yazıka)." (Kelime Dönüşümü ve Oluşma Süreci Hakkında (Özbekçe Üzerine), s. 81-84

MİRAS

A. Ş. Tagirzade, A. G. Guliyev, "Abdulla Şarifov." s. 85-86

A. Şarifov, "O printsipah klassifikatsii grammatičeskih kategoriy türskogo yazıka." (Türk Dillerinde Gramer Kategorilerinin Sınıflandırma Prensipleri), s. 87-96

YAYIN EVİNE MEKTUP

B. B. Kasyeviç, D. M. Nasilov, “O proekte maşinnogo fonda türkskih yazıkov.” (Türk Dillerinin Elektronik Fond Projesi), s. 97-100

T. P. Dadaşev, “O reforme alfavita v Turtsii.” (Türkiye’de Alfabesinin Reformu), s. 101-103

YORUMLAR

S. Osmanlı, “A. C. Gaciyev. Etapı literaturnogo bratstva.” (A. C. Gaciyev, Edebiyat Kardeşliği Dönemleri), s. 104-107

A. A. Çeçenov, “F. S. Hakimzyanov. Epigrafiçeskiye pamyatniki VoljskoyBulgarii i ih yazık.” (F. S. Hakimzyanov, Voljskaya Bulgariya Abidelerinde Epigrafik Yazıtlar ve Onların Dili), D. G. Muhametşin, “F. S. Hakimzyanov. Epigrafiçeskiyepamyatniki goroda Bulgara.” (F. S. Hakimzyanov, Bulgar Şehrin Epigrafik Yazıtları), s. 108-110

D. M. Nasilov, F. M. Hisamova, “D. G. Tumaşeva. Tatarskiy glagol: Opıt funktsional’no-semantiçeskogo issledovaniya grammatiçeskih kategoriy.” (Tatar Fiili: Gramer Kategorilerin Fonksiyonel-Semantik İncelemesi), s. 110

H. M. Esenov, F. F. Aliyev, “E. Mergenbayev. Turkiy Tillerdegi Bastsaru Arealı Baylanıtsan Atauş Söz Dizbekleri.” s. 111-113

TÜRKOLOGLAR

E. İ. Ubryatova, G. F. Blagova, E. R. Tenişev, N. N. Şirobokova, “Melitina Aleksandrovna Borodina.” s. 114

G. F. Blagova, İ. V. Kormuşin, E. A. Potseluyevskiy, E. R. Tenişev, “Emir Nacipoviç Nacip.” s. 115

1989-5

E. R. Tenişev, “Sovetskomu Komitetu Türkologov—pyatnadtsat’ let.” (Sovyet Türkolog Komitesi 15. Senesi), s. 3-12

DİL TARİHİ ve YAPISI

M. T. Tomanov, “Printsıpy postroeniya istoriçeskoy grammatiki kazahskogo yazıka.” (Kazak Dilinin Tarihî Gramerin Yapısal Prensipleri), s. 13-17

K. M. Abdullayev, “O sootnoşenii struktornogo i kommunikativnogo aspektov dopolneniya v azerbaycanskom yazıke.” (Azerbaycan Dilinde Nesnenin Yapısal ve Doğru Kullanma Noktası), s. 18-21

V. S. Hrakozskiy, “Türkskiy zalog s pozitsiy universal’noy kontseptsii diatezi zalogov.” (Türk Çatı Konusu. Özne ve Nesne ve Çatı Konsepsiyonu), s. 22-25

V. V. Hovratoviç, “Semantika neopredelennih mestoimeniy.” (Belirsiz Zamirlerin Semantiği), s. 26-42

FOLKLOR, EDEBİYAT, KÜLTÜR.

R. Berdibayev, “Rol’ fol’klora v razvıtii kazahskoy literaturı.” (Kazak Edebiyatının Gelişiminde Folklorun Rolü), s. 38-43

T. D. Melikov, “Turetskiy verlibr i natsional’naya poetičeskaya traditsiya.” (Türk Şiiri ve Millî Şairsel Geleneği), s. 43-49

T. İ. Gaciyev, “O dvuh sintaksiçeskih osobennostyah yazıka “Kitabı Dede Korkud.” (*Dede Korkut Hikâyeleri* Eserinde Dilin İki Sentaks Özelliği), s. 50-60

Z. G. Uraksin, “Problemi dvuyaziçiya i mnogoyaziçiya v Başkirii.” (Başkurdistan’da Birden Fazla Dil Kullanların Problemleri), s. 75-79

RAPORLAR

P. S. Safarov, “K formirovaniyu zoonimii uzbekskogo yazıka: nazvaniya koz i ovets.” (Özbek Dilinde Zoonimlerin Oluşumu: Keçi ve Koyunların Adları), s. 85-92

YAYIN EVİNE MEKTUP

Ş. Ç. Sat, L. Yu. Dorju, “K izuçeniyu tuvinskogo yazıka v KNR.” (Çin Halk Cumhuriyetinde Tuva Dili Öğrenmesi), s. 93-96

E. A. Grunina, G. F. Blagova, V. G. Guzev, “Prioritetniye napravleniya lingvistiçeskih issledovaniy dlya planirovaniya i vibora tem dissertatsionnih rabot.” (Yüksek Lisans Konu Seçmesinde Ön Planda Olan Lengüistik Araştırmaları), s. 97-101

YORUMLAR

B. G. Guzyev, O. N. Kamenyeva, E. M. Napol'nova, "E. A. Grunina. Uçebnoe posobie po osmansko-turetskomu ' yazıku." (E. A. Grunina, Osmanlıca-Türkçe Ders Kitabı), s. 102-103

A. G. Nelunov, "P. A. Sleptsov. Yakutskiy literaturniy yazık: istoki, stanovleniye norm." (P. A. Sleptsov, Yakut Edebiyat Dili: Kaynakları, Normların Oluşumu), s. 104-105

F. L. Mazitova, "Onomastika Tatarii." (Tataristan Onomastiği), s. 106

N. C. Mamedov, "Gor'kiye plodı nekompetentnosti." (Bilgisizliğin Acı Sonuçları), s. 107-111

BİLİMSEL HAYAT

"Obraşçeniye Sovetskogo Komiteta Türkologov." (Sovyet Türkolog Komitesi Hitabı), s. 112

"XIV plenum Sovetskogo Komiteta Türkologov." (XIV. Sovyet Türkologlar Komitesi Kurul Toplantısı), s. 113

TÜRKOLOGLAR

V. İ. Kotleyev, "Leonid Pavloviç Sergeyev." s. 122

U. D. Dospanov, "Zaytuna Hakimovna Nasrullayeva." s. 123

E. R. Tenişev, A. T. Kaydarov, V. U. Mahpirov, "Gojahmet Sadvakasoviç Sadvakasov." s. 124

1989-6

DİL TARİHİ ve YAPISI

D. G. Tumaşeva, Ya. İ. İrisov, "K voprosu o padejnom haraktere affiksov *-dagı* i *-nıkı*." (*-dagı* ve *-nıkı* Eklerin Hali), s. 3-10

İ. H. Ahmatov, "Formal'no-semantiçeskiy analiz kosvenno-sub'ektnıh predlojeniy v türkskih yazıkah." (Türk Dillerinde Dolaylı-Özneli Cümlelerin Formal-Semantik Analizi), s. 11-17

FOLKLOR, EDEBİYAT, KÜLTÜR

K. M. Musayev, "Türksko-iranskiye yazıkoviye svyazi." (Türk-İran Dil İlişkileri), s. 26-35

Yu. D. Karajayev, “O dvuh türkskih nazvaniyah Polyarnoy zvezdı v osetinskoy kosmonimii.” (Osetin Kosmonimide (Uzay Gezegen Bilgisi) Kutup Yıldızın İki Türkçe İsim), s. 36-43

TARTIŞMALAR ve YORUMLAR

M. İ. Trofimov, “K voprosu o proizvodnoy i neproizvodnoy dolgote glasnih v türkskih yazıkah.” (Türk Dillerinde Ünlülerin Türevliliği ve Türevsizliği), s. 44-53

RAPORLAR

L. K. Filippov, “Tatarskiy yazık v jizni N. G. Çernışevskogo.” (N. G. Çernışevskiy'nin Hayatında Tatar Dili), s. 54-62

V. G. Aliyev, “Perifrastiçeskiye formı glagola v azerbaycanskom yazıke.” (Azerbaycan Dilinde Değişik İfadeli Fiil Formları), s. 62-69

MİRAS

A. Tagirzade, A. Guliyev, “Professor Gulam Bagirov.” (Profesör Gulam Bagirov), s. 70-72

G. Bagirov, “Neopublikovannıye dokumentı iz istorii razvitiya grammatičeskoj mıslı v Azerbaycane.” (Azerbaycan'da Gramer Fikirlerle İlgili Yayınlanmamış Evraklar), s. 73-82

AKTUEL REPORTAJ

“Beseda s O. O. Suleymenovım. Türkologiya: vçera, segodnya, zavtra.” (O. O. Suleymenov İla Konuşma. Türkoloji: Dün, Bugün, Yarın), s. 83-106

YAYIN EVİNE MEKTUP

Z. A. Kuli- zade, “Aktual'nıye problemı sovremennoy türkologii.” (Çağdaş Türkolojinin Aktuel Problemleri), s. 107-109

YORUMLAR

A. C. Şukyurli, “A. Gurbanov. Azerbaycan Dilinin Onomolokijası.” s. 110

B. Kuliyeu, “N. A. Talipov. Obşçestvennaya mısl' v İrane v XIX-naçale

XX v.” (N. A. Talipov, İran'da XIX.-XX. Yüzyılın Başında Sosyal Düşünce), s. 111-114

BİLİMSEL HAYAT

T. Melikov, “Novoe lingvistiçeskoe ob’edineniye v Turtsii.” (Türkiye’de Yeni Lengüistik Sendikası), s. 118

TÜRKOLOGLAR

F. F. Halıgov, “M. Ş. Şiraliyev-Gordost’ azerbaycanskogo yazıkoznaniya.” (Azerbaycan Dilbilimin Gururu M. Ş. Şiraliyev), s. 119

KAYNAKÇA

- Abdugafurov, A. H. "O Risolai Husayn Baykaro, " (Hüseyin Baykara Risalesi Hakkında). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 46-52.
- Abdullayev, A. Z. "Puti Vozniknoveniya Slojnopodçinennih Predlojeny v Türskih Yazıkah, "(Türk Dillerinde Karmaşık Cümlelerinin Oluşum Yolları). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 53-59.
- Abdurahmanov, G. A. "İzuçeniye Sintaksisa Türskih Yazıkov, " (Türk Dillerinin Sentaks İncelenmesi). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 42-48
- Ahmatov, T. "B. M. Yunusaliyev. Kirgizskaya Dialektologiya, " (B. M. Yunusaliyev. Kırgız Diyalektoloji). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1973: 119
- Ahmetov, M. A. "Dyeyepriçastiya v Yazıke Orhono-Eniseyskih Pamyatnikov i ih Otnoşeniye k Sovremennomu Başkirskomu Yazıku, " (Orhun-Yenisey Yazıtlarında Zarf-Fiil Grupları ve Onların Çağdaş Başkurt Diliyle Bağlantı). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1974: 39-51
- Ahmetov, M. A. "Zalogi Glagola v Yazıke Orhono-Eniseyskih Pamyatnikov i ih Otnoşeniye k Sovremennomu Başkirskomu Yazıku, " (Orhun-Yenisey Yazıtlarında Fiil Çatı Ekleri ve Başkurt Diliyle İlişkisi). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1978: 9-20.
- Ahunzyanov, G. H. "R. A. Yusupov. Leksiko- frazeologiyeyokıye sredstva russkogo i tatarskogo yazıkov, " (R. A. Yusupov. Rus ve Tatar Dillerin Leksik ve Frazeyolojik Araçlar). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haz. 1981: 100-101.
- Alekperov, A. K. *Fonetiçeskaya Sistema Sovremennogo Azerbaycanskogo Yazıka*. (Çağdaş Azerbaycan Dilinin Fonetik Sistemi). Baku: Elm, 1971.
- Annanurov, A. "Funksional'noye Razvitiye Grammatičeskih Kategoriy Svyazannih s Deepriçastiyem na-p, " (Zarf-Fiil eki -p ve İşlevsel Gramer Kategorilerinin Gelişmesi). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 32-33.
- Antonov, N. K. "Zametki ob Epose Yakutov, " (Yakut Destanlarında Bazı Notlar). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1974: 25-27.
- Arakin, V. D. "Türskiye Leksiçeskiye Elementı v Russkih Povestyah i Skazaniyah XIII-XV vv, " (XIII. -XV. Yüzyıllarda Rus Destanlarında ve Tarihi Hikayelerinde Türk Leksik Unsurlar). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1973: 28-37.

- Arslanov, L. Ş. “O Vliyanii Nogayskogo Yazıka na Tatarskiye Govorı Stavropol’skogo Kraya, “ (Stavropol Bölgesindeki Nogay Dilinin Tatar Ağızlarına Etkisi). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 25-31.
- Astemirova, F. B. “Fonetiçeskoye Osvoyeniye Russkih Zaimstvovniy v Kumıkskom Yazıke, “ (Kumuk Dilinde Rusça Alıntı Sözcükler ve Fonetik İncelemesi). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1974: 44-55.
- Babayev, K. R. “Semantiçeskiye İzmeneniya pri Zaimstvovanii, “ (Türk Kökenli Sözcüklerin Semantik Değişimi). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 47-53.
- Bagirov, A. A. “Poryadok Slov i Semantika Prostogo Predlojeniya, “ (Basit Cümlede Semantik ve Sentaks). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1984: 47-54.
- Bajina, İ. “K Voprosu o Kirgizskih Zaimstvovaniyah v Russkom Yazıke, “ (Rusçada Kırgız Alıntı Sözcükler). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 32-45.
- Bakayeva, H. D. “O Zolotom Şitye Buharı i Svyazannıh s Nim Terminah, “ (Buhara’da Altın Nakış ve Bununla İlgili Terimler). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 94-98.
- Bartold, V. V. *Dede Korkut Hikayeleri*. Moskova-Leningrad: Bilimler Akademisi, 1962.
- Baskakov, A. N. “Slojnosoçinenniye Söyüzniye Predlojeniya v Sovremennom Turetskom Yazıke, “ (Çağdaş Türkçede Sıralı Bağlaçlı Cümleler). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 24-31.
- Baskakov, N. A. “K Voprosu o Srukture Skazuyemogo v Türkskih Yazıkah, “ (Türk Dillerinde Yüklem Yapısı). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 68-79
- Baskakov, N. A. “Osnovniye Teoretiçeskiye Napravleniya v İzuçenii AltayskoySem’yi Yazıkov, “ (Altay Dil Ailesinin İncelemesindeki Temel Teorik Yönler). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 24-41.
- Baskakov, N. A. “Različniye Strukturi Dialektıh Sistem Türkskih Yazıkov i Harakter İzogloss Obşçe-Türkskogo Atlasa, “ (Türk Dillerinin Değişik Diyalekt Sistemleri ve Genel Fonem Türk Atlası). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 3-15.
- Baskakov, N. A. *İssledovaniya po Sravnitel’noy Grammatike Türkskih Yazıkov. Sintaksis*. (Türk Dillerinin Karşılaştırmalı Gramer Üzerine İncelemeler. Sentaks Bölümü). Moskova: 1961.
- Baskakov, N. A. “Zadaçi Sostavleniya Türkskih Areal ‘nıh İstoriçeskih Dialektologiçeskih Atlasov. “ (Bölgesel Tarihi Diyalekt Atlaslar Oluşturma Hedefleri). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1982: 3-9.

- Blagova, G. F. "O Russkom Naimenovanii Türkov i Türkskih Yazıkov" (Rusçada Türklerin ve Türk Dillerinin Adlandırılması). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1973: 11-23.
- Blagova, G. F. *İstoriya Türkologiyi Vtoroy Polovini XIX-Naçala XX Veka v Rossii*. (Rusya'da XIX. Yüzyılın Yarısından XX. yüzyılın Başına Kadar Türkoloji Tarihi). Moskova: Vostochnaya Literatura, 2012.
- Bogoroditskiy, V. A. *Vvedeniye v Tatarskoye Yazıkıznaniye v Svyazi s Drugimi Türskimi Yazıkami*. (Tatar Dilbilimine Giriş ve Türk Dilleriyle Bağantı). Kazan': 1953.
- Böhtlingk, Otto. *Über die Sprache der Jakuten*. (Yakutların Dili Hakkında) St. Petersburg: 3. cilt, 1849-1851.
- Bötlingk, O. *Über die Sprache der Jakuten*. (Yakutların Dili Hakkında). St. Petersburg: Bilimler Akademisi, 1853.
- Budagov, L. Z. *Sravnitelny Slovar Turetsko-Tatarskih Nareçiy*. (Türk-Tatar Diyalektlerinin Karşılaştırmalı Sözlüğü). St. Petersburg: 3. baskı, 1868-1870; yeni bas. Moskova: 1960.
- Budagova, Z. İ. "Elliptičeskiye Predlojeniya v Sovremennom Azerbaycanskom Yazıke, " (Çağdaş Azerbaycan Dilinde Eksilteli Cümleler). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 10-16.
- Cevdetzade, H, A. N. Kononov. *Çağdaş Türkçe Grameri. Fonetik, Morfoloji, Sentaks*. Moskova-Leningrad: 1939.
- Çariyev, A. "K İzüçeniye Sintaksiçeskooy Svyazi v Prityajatel'noopredelitel'noy Konstruktsii v Türkskih yazıkah, " (Türk Dillerinde İlgi ve Belirme Ad Durum Eklerinin Yapılarında Sentaktik İncelemeler). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1974: 26-33.
- Cidayev, N. S. "O Diahronii Türko-Dagestanskih Yazıkovih Kontaktov, " (Türk-Dağıstan Dil İlişkilerinin Zaman İncelenmesi). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 99-108.
- Dmitriyev, N. K. *Stroy Turetskogo Yazıkı*. (Türkçenin Dil Yapısı). Moskova: 1939.
- Dmitriyeva, L. V. "Nekotoriye İtogi İzüçeniya Nazvaniy Rasteniy v Türkskih Yazıkah Sopostavitel'no s Drugimi Yazıkami Altayskoy Sem'yi, " (Altay Dil Ailesi ile Karşılaştırmalı Türk Dillerinde Bitki Adları Üzerine Bazı İnceleme Sonuçları). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1975: 13-23.

- Dobrodomov, İ. G, T. M. Garipov, “Türkskaya Leksikologiya i Leksikografiya, “ (Türk Leksikolojisi ve Leksikografyası). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 125-129.
- Dobrodomov, İ. G. “K İstorii Kulturnih Terminov Türkskogo Proishojdeniya, “ (Rusçada Türkçe Kökenli Kültürel Terimlerin Oluşumu). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 67-70.
- Dulzon, A. P. “Proishojdeniye altayskih pokazateley mnojestvennogo çisla, “ (Altay Dillerinde Çoğul Eki Oluşumu). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972:3-15.
- Engels, F. *Dialektika Prirodi*. (Tabiatın Dialektizmi). Moskova: Politiceskaya Literatura Yayın Evi, 1955.
- Eren, Hasan. *Türklük Bilimi Sözlüğü: I. Yabancı Türkologlar*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1998.
- Fedotov, M. R “O Çuvaşskom Karitivnom Affikse –sar/-ser i Yego Reflekse v Nekotorih Finno-Ugorskih Yazıkah, “ (Çuvaş –sar/-ser Ekleri ve Fin-Ugor Dillerinde Etkisi). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 60-66.
- Filonenko, V. *Grammatika Balkarskogo Yazıka*. (Balkarçanın Grameri). Nal’çik: 1946.
- Finkelşteyn, M. B. “Strukturniye Osobennosti Nekotorih Uzbekskih Sintaksiçeskih Konstruktsiy, “ (Özbek Dilinde Birkaç Sentaktik Yapıların Yapısal Özellikleri). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 45-52.
- Gasımov, M. Ş. “Osnovniye Sposobi Obrazovaniya Terminov v Sovremennom Azerbaycanskom Literaturnom Yazıke, “ (Çağdaş Azerbaycan Edebî Dilinde Sözcüklerin Oluşumunun Temel Yöntemleri). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 23-31
- Geyuşov, N. “Simvol Lyubvi u Calaladdina Rumî i Muhammeda Fizuli, “ (Celaledin Rumî ve Muhammed Fuzuli Eserlerinde Aşk Sembolü). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1988: 51-61.
- Gordlevskiy, V. A. *Grammatika Turetskogo Yazıka. Morfologiya, Sintaksis*. (Türkçenin Grameri. Morfoloji, Sentaks). Moskova: İnst. Vostokoved, 1928.
- Grönbech, K. *Der Türkische Sprachbau*. Kopenhagen: Levin & Munksgaard, 1936.
- Guseynzade, A. “O proishojdenii Toponima Baku, ” (Bakü Toponiminin Oluşumu). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 82-85.
- Guseynzade, A. “K etimologii Toponima Bilazari, “ (Bilazari Toponiminin Etimolojisi). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 58-63

- Guzeyev, J. M. "O Sostave Fonem Sovremennogo Karaçay-Balkarskogo Yazıka, " (Çağdaş Karaçay-Balkar Dilinde Fonem Sayısı). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1973: 59-63
- Nigmatov, H. G. "O Glagolnıh Kornyah SGS i SG po Materialam Slovarya Mahmuda Kaşgarskogo, " (Kaşgarlı Mahmud'un Sözlüğünde KVK ve KV Fiil Kök Tipleri). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 39-44.
- Hanceri, Alexandre. *Dictionnaire Français-Arabe-Persan et Turc. 1-3*. Moscow: İmpr. Del'Universite İmperiale, 1840-1841.
- İslamov M. İ, R. G. Aznagulov. "N. H. Maksütova. Vostoçnyy Diyalekt Başkirkского Yazıka, " (N. H. Maksütova. Başkurt Dilinin Doğu Diyalekti). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1977: 106-108
- İslamov, M. İ. "Proishojdeniye i Struktura Nekotorıh Slojnih Form Ukazatelnih Mestoimeniy, " (İşaret Zamirleri Formlarının Oluşumu ve Yapısı). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 37-39.
- İvanov, S. N. "K İstolkovaniyu Kategorii Prinadlejnosti, " (İlgi Halinin Kategorisi İncelemesi). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 26-37.
- Karimov, K. "Nekotoriye Voprosı Kompozitsii, Metra i Janra "Kutadgu Bilig, " (Kutadgu Bilig'te Kompozisyon, Uyak ve Üslup Sorunları). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1973: 100-104.
- Kasumov, M. "Obsujdeniye Voprosov Kulturu Reçi, " (Dil Kültürü Sorunları). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 117-118
- Kaydarov, A. T. "Razlıçniye Sposobı Vıajeniya Odnih i Teh je Grammatičeskih Otnoşeniy v Blizkorodstvennih Yazıkah, " (Akraba Dillerde Farklı Yöntemlerle Aynı Gramer İlişkilerinin İfade Edilmesi). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 16-22.
- Kazem-Bek, A. M. *Grammatika Turetsko-Tatarskogo Yazıka*. (Türkçe-Tatarca Grameri). Kazan: 1839, 2. baskı 1846.
- Kobeşavidze, İ. N. "Razgraniçeniye Sfer Glagol'nogo Slovoobrazovaniya i Slovoizmeneniya v Yazıke Orhono-Yeniseyskih Nadpisey, " (Orhun-Yenisey Yazıtlarında Fiil Türetimi ve Fiil Değişiminde Ayrım). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 91-95.
- Kobeşavidze, İ. N. "K Harakteristike Grafiki i Fonemnogo Sostava Yazıka Orhono-Yeniseyskih Pamyatnikov, " (Orhun-Yenisey Yazıtlarının Fonemlerin Terkibi ve Grafik Özellikleri). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 40-46.

- Kondrat'yev, V. G. "Ob Otnoşenii Yazıkı Pamyatnikov Orhono-Eniseyskoy Pis'mennosti k Yazıkı Dryevneuygurskih Pamyatnikov, " (Orhun –Yenisey Yazıtları ve Eski Uygur Yazıtları Arasındaki İlişki). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1973: 23-27.
- Kormuşın İ. V, D. M. Nasilov, "Za Nauçnoe, Glubokoe İzuçeniye Dryevne- Türskih Pamyatnikov, " (Eski Türk Yazıtlarının Detaylı Bilimsel İncelemesi). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 139-142.
- Kononov, A. N. "İzuçeniye "Divanu Lügati' t -Türk" Mahmuda Kaşgarskogo v Sovetskom Soyuzе, " (Sovyetler Birliğinde Kaşgarlı Mahmud Divanu Lügati' t -Türk İncelemesi). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 3-18.
- Kononov, A. N. "P. M. Melioranskiy i Oteçestvennyya Türkologiya, " (P. M. Melioranskiy ve Rus Türkolojisi). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 16-23
- Kononov, A. N. *Grammatika Sovremennogo Turetskogo Literaturnogo Yazıkı*. (Çağdaş Türk Edebî Dili Grameri). Moskova-Leningrad: 1956.
- Kononov, A. N. *Grammatika Yazıkı Türskih Runičeskih Pamyatnikov VII-IX vekov*. (Türk Runik Yazıtlarının Gramer Dili VII. -IX. Yy). Leningrad: 1980.
- Kononov, A. N. *Pokazateli Sobiratelnosti-Mnojestvennosti v Türskih Yazıkah*. (Türk Dillerinde Topluluk ve Çoğul Ekleri). Leningrad: 1969.
- Kononov. A. N. *Grammatika Sovremennogo Turetskogo Literaturnogo Yazıkı*. (Çağdaş Türk Edebî Dilinin Grameri). Moskova-Leningrad: 1956.
- Kormuşın, İ. V, D. M. Nasilov. "S. Ye. Malov'un Hayatı ve İlmi Çalışmalarına Dair, " *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1. Kitap. 2004: 227-230.
- Koroğlu, H. "Voprosı Türskoy Folkloristiki, " (Türk Folklor Soruları). *SovetskayaTürkologiya*. Eylül-Ekim. 1987: 32-38.
- Korş, F. Ye. *Proishojdenie Formy Nastoyaşego Vremeni v Türskih Yazıkah*. (Türk Dillerinde Şimdiki Zaman Oluşması). Moskova: 1907
- Kuliyev, G. K. "Leksiko-semantiçeskoe razvitie glagolov mişleniya v türskih yazıkah, " (Türk Dillerinde Düşünce Fiillerinin Leksik-Semantik Gelişimi). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1983: 3-12.
- Kuznetsov, P. İ. "Russko-Turetskiy Slovar, " (Rusça-Türkçe Sözlüğü). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 118-120.
- Latipov, Ç. Yü. "O Sub'ektno-Predikativnih Svyazyah Mejdu Çlenami Sntaksiçeskih Struktur s Neliçnimi Formami Glagola v Angliyskom i Türskih Yazıkah, " (İngilizcede ve Türk Dillerinde Yüklemin Şahıs Eki Almayan Cümlelerde Özne-Yüklem İlişkisi Hakkında). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül- Ekim. 1972: 69-77.

- Levitskaya, L. S. "Kumıksko-Russkiy Slovar, " (Kumukça Rusça Sözlüğü). *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1972: 116-118.
- Livşits, B. A. "O Proishojdenii DryevneTürkskoy Runiçeskoy Pis'mennosti, " (Eski Türk Runik Yazı Dilinin Oluşumu). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1978: 84-98.
- Lübimov, K. M. "O Çislovom Znaçeniye Nulevoy Formı Türkskih Suşçestvitelnih, " (Türk Adların Ø Ekin Rolü). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 78-84.
- Malov, S. Y. *Pamyatniki Drevnetürkskoy Pismennosti*. (Eski Türk Abidelerin Yazıtlarını). Moskova: 1951.
- Mamedov, A. M. "Assimilatsiya v Svete Vzaimootnoşeniya Fonetiki i Grammatiki, " (Fonetik ve Gramerde Benzeşme Olayı). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 12-16
- Meliyev, K. M. "O Reduktsii Şirokih Glasnih v Uygurskom Yazıke, " (Uygurcada Geniş Ünlelerin Daralması). *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1972: 91-92.
- Mirjanova, S. F. "Terminologiya rodstva v dialektah başkirskogo yazıka, " (Başkurt Dili Diyalektlerinde Akrabalık Terimleri). *Sovetskaya Türkologiya* Temmuz-Ağustos. 1973: 99-108.
- Musayev, K. M. "Nazvaniya Dney Nedeli v Zapadnokıpçakskih Türkskih Yazıkah, "(Batı Kıpçak Türk Dillerinde Gün Adları). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 32-38
- Nadelayev, V. M. *Osobennosti Zvukovoy Sistemi Yazıka Tofov*. (Tofların Ses Sisteminin Özellikleri). Novosibirsk: 1969
- Nasırov, D. S. "Sostoyaniye i Zadaçi İzüçeniya Diyalektov Karakalpakskogo Yazıka, " (Karakalpak Diyalektlerinin Şu Andaki Durumu ve Geleceği). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 94-101.
- Nasilov, D. M. "Nekotoriye Problemi Türkskoy Diyahroniçeskoy Morfologii i Yazıkoviye Osobennosti Drevne Türkskih Pamyatnikov, " (Bazı Türk Art Zamanlı Morfoloji Problemleri ve Eski Türk Abidelerin Özellikleri). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1988: 70-74
- Nikonov, V. A. "Razmejevaniye Liçnih İmen po Polu v Türkoyazıçnih Narodov, " (Türk Dilli Halkarda Cinsiyete Göre Ayrımı). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1972: 63-67.
- Okoneşnikov, E. İ. "E. K. Pekarskiy — Vıdayuşçiysya Leksikograf, " (Mümtez Leksikograf E. K. Perakski). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1978: 44-51.

- Oruzbayeva, B. O. “Sovremennaya Kirgiizskaya Terminologiya, “ (Çağdaş Kırgız Terminolojisi). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 72-78.
- Petrov, N. E. “O. Bötlingk i Nekotoriye Voprosı İzüçeniya Slujebnih Slov v Türkskih Yazıkah, “ (O. Bötlingk ve Bazı Edatların İncelenmesi Sorunları). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 62-71.
- Pines, V. Ya. “O Foneme /k/ v Azerbaycanskom Yazıke, “ (Azerbaycan Dilinde /k/ Fonemi) *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1973: 64-67.
- Poppe, N. N. *Introduction to Altaic Linguistics*. (Altay Dilbilimine Giriş). Wiesbaden: 1965.
- Potapov, L. P. “K Semantike Nazvaniy Şamanskikh Bubnov u Narodnostey Altaya, “ (Altay Halkları ve Şaman Teplerin Semantik Anlamı). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 86-93.
- Radloff, W. W. *Inhaltsstoff. Einleitende Gedanken zur Darstellung der Morphologie Türksprachen*. Zapiski Akademii Nauk. St. Petersburg:1906.
- Ramstedt, G. İ. *Vvedeniye v Altayskoye Yazıkoznaniye*. (Altay Dilbilimine Giriş). Moskova: İzd. İnostrannaya Literatura, 1957.
- Rahmatov, T. “Etimologiya Toponima “Samarkand, “ (Semerkand Toponimin Etimolojisi). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1973: 43-50
- Ramazanova, D. B, F. S. Bayazitova, L. T. Mahmutova. “Opıt İssledovaniya Türkskih Dialektov, “ (Türk Dialektlerini İnceleme Deneyimi). *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1978: 75-76.
- Safiullina, F. S. “Razvitiye Sintaksisa Tatarskogo Literaturnogo Yazıka v Sovetskuyü Epohu, “ (Sovyet Döneminde Tatar Edebî Dilinin Sentaks Gelişmesi). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1986: 79-90.
- Samoyloviç, A. N. “K İstorii Literaturnogo Sredne-Aziatskogo Turetskogo Yazıka, “ (Orta Asya-Türkçe Edebî Dili Tarihi). Leningrad, 1928.
- Samoyloviç, A. N. *Nazvaniya Dney Nedeli u Turetskikh Narodov*. (Türk Halklarının Gün Adları). Petrograd: Yafetçeskiy Sbornik. No 2, 1924.
- Samoyloviç, A. N. *Kratkaya Uçebnaya Grammatika Sovremennogo Ocmansko-Turetskogo Yazıka*, (Çağdaş Osmanlıca-Türkçe Gramer Ders Kitabı). Leningrad:1925.
- Serebrennikov, B. A. “O Nekotorih Çastnih Detalyah Protsessa Obrazovaniya Affiksa Mnojestvennogo Çisla-lar v Türkskih Yazıkah, “ (Türk Dillerinde -lar Çoğul Eki Oluşumu ve Bazı Özel Hususlar). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 49-53.

- Sergeyev, V. İ. “Leksiçeskiy Sposob Virajeniya Mnojestvennosti v Çuvaşskom Yazıke, “ (Çuvaş Dilinde Çoğul Ekinin Leksik İfade Biçimi). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1973: 3-8.
- Sevortyan, E. V. “Neskol’ko Zameçaniy k Türkologiçeskim İssledovaniyam po Grammatike” (Gramer Üzerine Türkoloji Araştırmaları ve Dikkat Edilecek Birkaç Konu). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 3-16.
- Sıdıkov, J. K.”Eksperemental’no-Fonetiçeskoye İssledovaniye Bezdudarnıh Glasnıh kirgizskogo Yazıka, “(Kırgız Dilinde Vurgusuz Ünlülerin Deneysel-Fonetik İncelemeler). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 84-90.
- Sokolov, S. A. “Sintaksiçeskiye Funktsii Konstruktsiy s Pryamoy Reç’yu v Turetskom Yazıke, “ (Türkçede Dolaysız Anlatım Yapılarının Sentaktik Fonksiyonları). *Sovetskaya Türkologiya*. Mart-Nisan. 1978: 41-47.
- Stebleva, İ. V. “Poetiçeskoye Tvorçestvo Babura, “ (Babür’ ün Şiirsel Sanatı). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1983: 24-33.
- Suprunenko, G. P. “İz Drevnekırgızskoy Onomastiki, “ (Eski Kırgızcanın Onomastiği). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 79-81.
- Şçerbak, A. M. “K Harakteristike Sistemı Türkskih Padejey v Plane Soderjaniya, “ (Türk Dillerindeki Ad Durum Eklerinin Karakteristik Özellikleri). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 3-11.
- Şçerbak, A. M. “Metodı i Zadaçi Etimologiçeskogo İssledovaniya Affiksalsnıh Morfem v Türkskih Yazıkah, “ (Türk Dillerinde Ekli Morfemlerinin İncelenmesi, Etimolojik Yöntemler ve Amaçları). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1974: 31-40.
- Şiraliyev, M. Ş, S. G. Asadullayev “Sovetskaya Türkskaya Filologiya i Zadaçi Jurnalı Sovetskaya Türkologiya, “ (Sovyet Türk Filolojisi ve Sovetskaya Türkologiya Dergisinin Amaçları). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 3-15.
- Tagizade, Z. H, R. K. Potapova. “Akustiçeskiy Analiz Soglasnıh Sovremennogo Azerbaycanskogo Literaturnogo Yazıka, ” (Çağdaş Azerbaycan Edebî Dilinde Ünsüzlerin Akustik Analizi). *Sovetskaya Türkologiya* s. Kasım-Aralık. 1972: 50-54
- Tatarintsev, B. İ. “V. İ. Rassadin. Fonetika i Leksika Tofalarskogo Yazıka, “ (V. İ. Rassadin. Tofalarcanın Fonetigi ve Leksikolojisi). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 126.
- Tenişev, E. R. “Noviy İstoçnik Çagatayskogo Yazıka Rannego Perioda, “ (Erken Dönem Çağataycaya Ait Yeni Kaynak). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 82-83

- Thomsen, V. *Inscriptions de L'Orkhon Dechiffrees*. Helsingfors: Impr. de la Societe de Literature Finnoise, 1896.
- Trofimov, M. İ. "O rasshirenii Glasnih v Sovremennom Uygurskom Yazıke, " (Çağdaş Uygurcada Ünlülerin Genişlemesi). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1973: 105-108.
- Trofimov, M. İ. "O Vliyaniı Dlitelnih Soglasnih na Slogootdeleniye v Uygurskom Yazıke, " (Uygurcada Uzun Ünsüzlerin Hece Bölünmesine Rolü). *Sovetskaya Türkologiya*. Mayıs-Haziran. 1970: 33-38.
- Teplyaşına, T. İ. "İz patronimii Karinskih Tatar, " (Karin Tatarlarının Patronomisi). *Sovetskaya Türkologiya*. Eylül-Ekim. 1972: 53-57
- Tveritinova, A. S. "Türkiye Tarihçisi V. D. Smirnov, " *Manas Üniversitesi Sosyal BilimlerDergisi*. Biskek, 2. kitap. 2004: 75
- Umarov, E. A. "Russko-Uzbekskiy Frazeologičeskiy Slovar, " (Rusça-Özbekçe Deyimler Sözlüğü). *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1972: 119-120.
- Vinogradov, Yu. M. "Problemy Slovosocetaniy v Türkskih Yazıkah, " (Türk Dillerinde Kelime Grupları Problemleri). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1975: 115-117.
- Vladimirtsov, B. Y. *Turetskiye Elementı v Mongol'skom Yazıke*. (Moğol Dilindeki Türkçe Unsurlar). St. Petersburg: ZVOİRAO, 1911.
- Vladimirtsov, B. Y, N. N. Poppe. *İz oblasti vokalizma mongolo-tureckogo prayazıka*. (Moğol-Türk Anadilin Vokalizmi). Leningrad: Bilimler Akademisi Raporundan, 1924
- Vladimirtsov, B. Y, N. N. Poppe. *K konsonantizmu Altayskih yazıkov*. (Altay Dillerinin Konsonantizmi). Leningrad: Bilimler Akademisi Raporundan, 1924.
- Valiullina, Z. M. "Materialı po tatarskoy dialektologi, vıp. III, " (Tatar Diyalektolojisinin III. cilti Hakkında). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1975: 104.
- Yesenov, H. M. "Priçastniy Oborot v Kazahskom Yazıke, " (Kazak Dilinde Sıfat-Fiil Grubu). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1975: 26-32.
- Yesenov, H. M. "Osnovniye Sredstva Svyazi Komponentov Slojnopodçinennih Predlojeniy, " (Birleşik Cümleleri Oluşturmada Bağlama Yöntemleri). *Sovetskaya Türkologiya*. Temmuz-Ağustos. 1972: 17-22.
- Yuldaşev, A. A. "Konversiya v Türkskih Yazıkah i Eyö Otrajeniye v Slovaryah" (Türk Dillerinde Sözcük Türetme Yolları ve Sözlüklerdeki Yansıması). *Sovetskaya Türkologiya*. Ocak-Şubat. 1970: 70-81.

Yusipova, R. R. "Slovoobrazovatel'naya Produktivnost' i Neproductivnost' Reliktovih Affiksov v Sovremennom Turetskom Yazıke, " (Çağdaş Türkçede Kelime Türemesinde Eski Eklerin Verimliliği veya Verimsizliği). *Sovetskaya Türkologiya*. Kasım-Aralık. 1986: